

Egil Lego Andersen

Gruppessøgsmål

FORLAGET THOMSON

Egil Lego Andersen

Gruppesøgsmål

1. udgave/1. oplag

© Forlaget Thomson A/S, København 2007

ISBN 978-87-619-1953-3

Omslag: Axel Surland, Ljungbyhed

Sats og tryk: P.J. Schmidt Grafisk, Vojens

Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse
af denne bog eller dele af den er ikke tilladt
ifølge gældende dansk lov om ophavsret.
Alle rettigheder forbeholdes.

Forord

Det er sjældent, at der i dansk ret indføres helt nye civilprocesformer, i hvert fald når bortses fra ordninger, der blot skal indebære en forenkling af de velkendte. Det sker pr. 1. januar 2008, når retsplejelovens kapitel 23 a om gruppesøgsmål træder i kraft. Dansk civilprocesret har næppe tidligere frembudt regler af en sådan kompleksitet. Efterhånden som reglerne skal føres ud i livet ved håndteringen af konkrete sager, vil nogle spørgsmål finde deres svar, og hidtil upåagtede problemer kan melde sig.

Denne bog er tænkt som et bidrag til udviklingen af gruppesøgsmål, først og fremmest til anvendelsen i praksis, men også ved at pege på forhold, der kan indgå i overvejelserne om den videre udvikling af lovreglerne om gruppesøgsmål.

Kendt er legenden om Regnar Lodbrø, der stillede Kraka tre tilsyneladende uløselige opgaver, som hun elegant løste med et løg, en hund og – formentlig den opgave Regnar var mest spændt på – et fiskenet.

Det havde været en passende fjerde opgave for den kloge kvinde at udtænke et søgsmål, hvor mange kunne deltage og få retskraftig dom for deres krav, men ingen af dem dog var part. Kraka ville da utvivlsomt have udtænkt gruppesøgsmålet, som netop er løsningen på dette tilsyneladende paradoks. Regnar nøjedes imidlertid med at stille hende de tre opgaver, og denne opgave har derfor ligget uløst hen til Retsplejerådet – der kunne søge støtte i svenske og norske regler – påtog sig opgaven. Om løsningen er blevet lige så elegant som Krakas løsninger skal ikke drøftes. Det vigtige er, at gruppesøgsmål nu bliver gældende dansk ret. Opgaven for domstole og advokater bliver at få udviklet og nyttiggjort konceptet – og for lovgiver at videreudvikle og forbedre det.

Vi står ved startlinjen.

Bogen er inddelt efter decimalsystemet, dog således at kapitelnumre ikke er medtaget i nummereringen. Ved henvisninger til afsnit i et andet kapitel er der derfor først anført kapitelnummer efterfulgt af bindestreg.

Forord

Tak til *advokat Vivian Petersen* og *advokatfuldmægtig Martin Hørmann Pallesen* for hjælp med korrekturlæsningen.

Der er taget hensyn til retsstof, der er fremkommet indtil medio september 2007.

København, oktober 2007

Egil Lego Andersen

Indholdsoversigt

Indholdsfortegnelse	9
Kapitel 1: Indførelsen af gruppesøgsmål	19
Kapitel 2: Grundbegreber	30
Kapitel 3: Betingelserne for gruppesøgsmål	41
Kapitel 4: Før sagsanlæg	66
Kapitel 5: Sagens anlæg	73
Kapitel 6: Fra sagsanlæg til åbningsunderretning	83
Kapitel 7: Tilmelding og framelding	119
Kapitel 8: Gruppemedlemmets stilling under sagen	140
Kapitel 9: Sagens gang mod hovedforhandlingen	151
Kapitel 10: Hovedforhandling, dom og fuldbyrdelse	181
Kapitel 11: Sagsomkostninger	190
Kapitel 12: Anke og kære	218
Bilag 1: Lov nr. 181 af 28. februar 2007	240
Bilag 2: Lovforslag 41 (2006/2007) med bemærkninger	245
Miniordbog	320
Domsregister	324
Stikordsregister	325

Indholdsfortegnelse

Forord	5
Indholdsoversigt	7
<i>Kapitel 1</i>	
Indførelsen af gruppesøgsmål	19
1. Lovændringen	19
2. Begrebet	19
3. Debatten	21
4. Forarbejderne	21
5. Gruppesøgsmål i andre lande	22
6. Begrundelsen for indførelse af regler om gruppesøgsmål	23
6.1. Indledning	23
6.2. Retsplejerådets synspunkter	24
6.3. Individuelt »uprocessbare« krav	24
7. Kun en yderligere procesform	25
8. Hvilke sager?	26
8.1. Fra retspraksis	26
8.2. Retsplejerådets katalog	27
8.3. Skatte- og forvaltningssager	28
9. Fordele ved gruppesøgsmål	28
10. Bogens opbygning	29
<i>Kapitel 2</i>	
Grundbegreber	30
1. Indledning	30
2. Gruppen – gruppemedlem	30
2.1. Begreberne »gruppen« og »gruppemedlem« er ikke entydige	30
2.2. Tilmelding og framelding	33
2.3. Ændringer i nettogruppen	33
	9

Indholdsfortegnelse

2.4. Uberettiget tilmelding	33
2.5. Undergrupper?	34
3. Grupperepræsentanten	35
3.1. Begrebet	35
3.2. Hvem kan udpeges som grupperepræsentant?	35
3.3. Udpegningen af grupperepræsentant indebærer godkendelse af gruppesøgsmålet	36
3.4. Gruppemedlem som grupperepræsentant	36
3.5. Sammenslutning som grupperepræsentant	36
3.6. Flere grupperepræsentanter?	38
4. Rammen	38
5. Åbningsunderretningen	40

Kapitel 3

Betingelserne for gruppesøgsmål	41
1. Indledning	41
2. Hovedbetingelse 1 – Ensartede krav	42
2.1. Begrebet »krav«	42
2.2. Ensartethed	43
2.3. Sagen om Tåstrup Sø	45
2.4. »Personer«	47
3. Hovedbetingelse 2 – Den bedste behandlingsmåde	47
3.1. Indledning	47
3.2. Forarbejderne	47
3.3. Hvad er »bedst«?	48
3.4. Vurderingen	49
3.5. Sammenhængen med de øvrige betingelser	55
3.6. En fiktion	55
4. Hovedbetingelse 3 – Hensigtsmæssig identifikation og underretning	56
4.1. Indledning	56
4.2. Forarbejdernes hovedsynspunkter	56
4.3. Problemer og muligheder	58
4.4. Sagsøgtens medvirken	59
4.5. Forarbejdernes eksempler	59
4.6. Kommunikationsbetingede begrænsninger i gruppedefinitionen	61

4.7. Foreninger	62
4.8. Kombinerede gruppedefinitioner	62
4.9. Udenlandske bruttogruppermedlemmer	63
5. Hovedbetingelse 4 – Der kan udpeges en gruppe- repræsentant	63
5.1. Indledning	63
5.2. Betingelser for en foreslået grupperepræsentants villighedserklæring	64
5.3. Rettens stillingtagen	65

Kapitel 4

Før sagsanlæg	66
1. Kontakt med potentielle bruttogruppermedlemmer	66
2. Hjemmeside	68
3. Brug af modpartens navn og varemærke	69
4. Registrering af interesserede deltagere	70
4.1. Ren registrering	70
4.2. Registrering ved indmeldelse i forening	70
5. Sekretariat	71
6. Persondatabeskyttelse	71

Kapitel 5

Sagens anlæg	73
1. Stævningen	73
2. Litispendensvirkning	75
3. Fristafbrydelse	76
3.1. Indledning	76
3.2. Gruppesøgsmålet godkendes – kravstilleren omfattet .	76
3.3. Gruppesøgsmålet godkendes – kravstilleren ikke omfattet	77
3.4. Gruppesøgsmålet afvises	78
4. Konvertering til individuelt søgsmål?	79
5. Retsafgift	80

Indholdsfortegnelse

Kapitel 6

Fra sagsanlæg til åbningsunderretning	83
1. Prøvelse af betingelserne	83
1.1. Indledning	83
1.2. Forarbejderne	84
1.3. Inddragelse af modparten	84
2. Godkendelse ved udpegning af grupperepræsentant	86
3. Fastlæggelse af rammen	87
3.1. Indledning	87
3.2. Dokumentationskrav	88
3.3. Ingen forudsætninger om sagens udfald	90
4. Sikkerhedsstillelse	90
4.1. Grupperepræsentantens sikkerhedsstillelse	90
4.1.1. Procedure	90
4.1.2. De sikrede omkostninger	92
4.1.3. Træk på sikkerhedsstillelsen	93
4.1.4. Frigivelse af sikkerheden	94
4.2. Deltagernes sikkerhedsstillelse	95
4.2.1. Indledning	95
4.2.2. Sikkerhedsstillelse og surrogater herfor	96
4.2.2.1. Kontant deponering	97
4.2.2.2. Retshjælpsdækning som surrogat for sikkerhedsstillelse	98
4.2.2.3. Fri proces som surrogat for sikkerhedsstillelse	101
4.2.3. Hvad dækker sikkerhedsstillelsen og surrogaterne?	103
4.2.4. Træk på sikkerheden	104
4.2.4.1. Stillingen i almindelige sager	104
4.2.4.2. Stillingen i gruppesøgsmål	105
4.2.4.3. Betaling til modparten	105
4.2.4.4. Sagsomkostninger til grupperepræsentanten	106
4.2.4.5. Formulering af klausul	106
4.2.5. Frigivelse af sikkerheden eller resten deraf	107
4.2.6. Sikkerhedens størrelse	107

4.2.7. Frist for sikkerhedsstillelsen eller dokumentation for retshjælp eller fri proces . . .	111
5. Fri proces	111
5.1. Er ansøgning obligatorisk?	111
5.2. Fri proces til gruppesøgsmålet – fri proces til deltageren	112
5.3. Bevilgende myndighed	113
5.3.1. Retten	113
5.3.2. Civilstyrelsen	114
5.4. Deltageren kan ikke selv søge fri proces	115
5.5. Grupperepræsentanten kan søge fri proces til sig selv	115
6. Åbningsunderretningen	115
6.1. Indledning	115
6.2. Individuelle oplysninger	116
6.2.1. Særligt om til- eller frameldingsfristen	116
6.3. Generelle oplysninger	117
6.4. Fastlæggelse af indholdet	117
6.5. Underretningens form	117
6.6. Retten og parterne	118
6.7. Omkostninger	118

Kapitel 7

Tilmelding og framelding	119
1. De to muligheder	119
2. Hovedreglen og undtagelsen	120
3. Betingelserne for valg af frameldingsmodellen	120
3.1. Krav af ringe størrelse – tilmeldingsmodellen uhensigtsmæssig	120
3.2. Kun en offentlig myndighed kan være grupperepræsentant	120
3.3. Anmodning fra grupperepræsentanten	121
3.4. Oplysninger fra modparten	122
3.5. Diskretionshensyn	123
4. Den praktiske forskel på tilmelding og framelding	124
5. Frist for tilmelding og framelding	126
6. Gennemførelse af tilmelding eller framelding	126
6.1. Skriftligt, evt. elektronisk	126

Indholdsfortegnelse

6.2. Hvortil?	126
6.3. Sagsøgeren – forhåndstilsagn om tilmelding	127
6.4. Betinget tilmelding?	128
7. Supplerende fuldmagter og samtykke til fremtidig underretning pr. mail	128
8. Uberettiget tilmelding	129
8.1. Manglende opfyldelse af gruppedefinitionen	129
8.2. Litispendensvirkning, retskraftvirkning og voldgift ..	130
9. Sikkerhedsstillelse og surrogater herfor	131
10. Underretning af modparten	132
11. Retsvirkning af tilmelding og framelding	133
11.1. Binding til gruppesøgsmålet	133
11.2. Afbrydelse af forældelse	134
11.3. Procesrente og morarente	134
11.4. Litispendensvirkning	135
12. Tilmelding og framelding efter fristens udløb	135
12.1. Tilmelding efter fristens udløb	135
12.1.1. Reglen og forarbejdernes synspunkter	135
12.1.2. Særligt om tilmelding fra kravstillere, der fører individuel sag	136
12.1.3. Særligt om forældede krav	137
12.2. Framelding efter fristens udløb	138

Kapitel 8

Gruppemedlemmets stilling under sagen	140
1. Indledning	140
2. Materielle beføjelser	140
2.1. Overdragelse og anden retsovergang	140
2.2. Forlig	141
3. Processuel stilling	142
3.1. Sagsøgerbeføjelse indtil gruppesøgsmålets godkendelse	142
3.2. Deltagerens manglende beføjelser	143
3.3. Partslignende stilling på visse punkter	143
3.4. Videreførelse af gruppesøgsmålet som individuel sag	144
3.5. Kære	146
3.6. Klage over grupperepræsentanten	146

3.7. Erstatningskrav mod grupperepræsentanten og dennes advokat	147
4. Udtræden	147
4.1. Tilmeldingssager	147
4.2. Frameldingssager	149
5. Underretning	149
6. Anke	150
7. Fuldbydelse	150

Kapitel 9

Sagens gang mod hovedforhandlingen	151
1. Generelt	151
2. Hovedintervention	152
3. Biintervention	152
4. Modkrav	153
4.1. Indledning – kun konnekse modkrav	153
4.2. Ingen hjemmel til at henvise konnekse modkrav til individuelt søgsmål	155
4.3. Konnekse modkrav i frameldingssager	157
4.4. De lege ferenda	157
4.5. Retskraftsspørgsmål	157
5. Ændring af rammen	158
5.1. Indledning	158
5.2. Indskrækning af rammen	158
5.3. Udvidelse af rammen	159
5.4. Forudsætningsvigt?	161
6. Uberettiget tilmeldte	162
7. Deltagere, hvis krav viser sig ikke at bestå	163
8. Udskiftning af grupperepræsentanten	164
9. Afvisning af sagen	167
9.1. Indledning	167
9.2. Manglende sikkerhedsstillelse	167
9.3. Sagsøgte indsigelser	168
9.4. Udeblivelse og fristoverskridelse	168
9.5. Retsvirkningen af afvisning	170
10. Hævelse af sagen	170
11. Forlig	172

Indholdsfortegnelse

11.1. Kravet om rettens godkendelse	172
11.2. Forligstilbud fra modparten	174
11.3. Videregående forligsfuldmagt	174
11.4. Forlig om visse deltageres krav	175
11.5. Kamouflerede forlig	175
11.6. Sagsomkostninger	176
11.7. Underretning af deltagerne	176
12. Anden underretning af deltagerne	177
13. Underretning af bruttgruppen?	178

Kapitel 10

Hovedforhandling, dom og fuldbyrdelse	181
1. Generelt	181
2. Deltagernes rolle	182
2.1. Part, vidne eller tilhører?	182
2.2. Omfanget af deltagernes forklaringer	183
2.3. Deltagere med tvivlsom deltagelsesret	184
3. Tilkendegivelse efter hovedforhandlingen?	185
4. Dommen	186
5. Underretning af deltagerne om afgørelsen – ekstrakt- udskrift – domsudskrift	187
6. Fuldbyrdelse	188

Kapitel 11

Sagsomkostninger	190
1. Indledning	190
2. Sagsomkostninger pålagt deltagerne	190
2.1. Reglerne	190
2.1.1. Indledning	190
2.1.2. Til-gode-reglen	191
2.1.3. Renter af sagsomkostninger	197
3. Den samlede omkostningsafgørelse	202
3.1. Sagsomkostninger til modparten	202
3.2. Sagsomkostninger fra modparten til gruppe- repræsentanten	204

3.3. Sagsomkostninger fra gruppemedlemmerne til grupperepræsentanten	205
3.3.1. Appel	207
4. Betænkningens eksempler	209
4.1. Eksempel 1	209
4.1.1. Betænkningens tekst	209
4.1.2. Kommentar til eksempel 1	209
4.1.3. Eksempel 1 som domskonklusion	209
4.2. Eksempel 2	210
4.2.1. Betænkningens tekst	210
4.2.2. Kommentar til eksempel 2	210
4.2.3. Eksempel 2 som domskonklusion	211
4.3. Eksempel 3	211
4.3.1. Betænkningens tekst	211
4.3.2. Kommentar til eksempel 3	212
4.3.3. Eksempel 3 som domskonklusion	212
4.4. Eksempel 4	213
4.4.1. Betænkningens tekst	213
4.4.2. Kommentar til eksempel 4	213
4.4.3. Eksempel 4 som domskonklusion	214
4.5. Eksempel 5	214
4.5.1. Betænkningens tekst	214
4.5.2. Kommentar til eksempel 5	214
4.5.3. Eksempel 5 som domskonklusion	215
4.5.3.1. Intet kontant udbytte	215
4.5.3.2. Kontant udbytte	215
4.6. Eksempel 6	215
4.6.1. Betænkningens tekst	215
4.6.2. Kommentar til eksempel 6	216
4.6.3. Eksempel 6 som domskonklusion	216
4.6.3.1. Intet kontant udbytte	216
4.6.3.2. Kontant udbytte	216
5. Vurdering	217

Indholdsfortegnelse

Kapitel 12

Anke og kære	218
1. Indledning	218
2. Grupperepræsentantens anke	219
2.1. Indledning	219
2.2. Grupperepræsentantens anke skal ikke godkendes som gruppesøgsmål – grupperepræsentanten fortsætter ..	220
2.3. Rammen videreføres	220
2.4. Sikkerhedsstilling fra grupperepræsentanten	220
2.5. Sikkerhedsstilling fra deltagerne	221
3. Potentielle grupperepræsentanters anke	222
3.1. Anke i konkurrence med grupperepræsentanten	222
3.2. Anke i konkurrence med andre potentielle gruppe- repræsentanters anke	223
3.3. Retsvirkning af en potentiel grupperepræsentants anke	224
3.4. Godkendelse af anken som gruppesøgsmål – ramme – grupperepræsentant	224
4. Modpartens anke	225
5. Fri proces i anken	226
6. Den »uafgjorte« sag	227
6.1. Indledning	227
6.2. Grupperepræsentanten anker først	228
6.3. Modparten anker først	228
7. Fælles regler om anke efter reglerne om gruppesøgsmål ..	229
8. Individuel anke	232
8.1. Individuel ankebeføjelse	232
8.2. Ankefrist	233
8.3. Individuel anke eller tilmelding til gruppeanke?	233
9. Ekstraordinær anke	235
10. Kære	235
Bilag 1: Lov nr. 181 af 28. februar 2007	240
Bilag 2: Lovforslag 41 (2006/2007) med bemærkninger	245
Miniordbog	320
Domsregister	324
Stikordsregister	325

Kapitel 1

Indførelsen af gruppesøgsmål

1. Lovændringen

Den 1. januar 2008 træder lov nr. 181 af 28. februar 2007 (herefter: loven) om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love i kraft. Loven er optrykt som *bilag 1*. Lovens vigtigste funktion er at indføre regler om kollektive søgsmål i Danmark. Det sker navnlig ved at indsætte et nyt kapitel 23 a i retsplejeloven. Placeringen lige efter kapitel 23 om sammenlægning og adskillelse af krav er oplagt rigtig.

Også før lovens ikrafttræden har flere ensartede krav kunnet behandles samlet, f.eks. ved subjektiv kumulation eller sambehandling af sager. Loven gør ingen indskrænkninger i de bestående muligheder herfor, men udvider mulighederne for sambehandling af sager ved indsættelse af et nyt stk. 2 i retsplejelovens § 254, hvorefter retten efter anmodning fra en part kan henvise en sag i 1. instans til behandling ved en anden ret, hvis sagen efter indhentet udtalelse fra denne mest hensigtsmæssigt kan behandles sammen med en anden sag, der verserer ved den anden ret. På samme måde kan en landsret henvise en ankesag til den anden landsret. Opretholdelsen og udvidelsen af alternativerne til gruppesøgsmål har den særlige betydning, at en af betingelserne for gruppesøgsmål er, at gruppesøgsmål skønnes at være den bedste måde at behandle kravene på, jf. retsplejelovens § 254 b, stk. 1, nr. 5, og afsnit 3-3.

2. Begrebet

Gruppesøgsmål kan defineres som en civilprocesform, hvor flere persons krav indtales¹ under en fælles sag af en fælles repræsentant, uden at den enkelte person har sædvanlig partsstatus, men således at dom-

1. Kun på sagsøgersiden kan der organiseres en gruppe, hvis medlemmer afgrænses ved tilmelding eller framelding. I Norge bestemmer tvistelovens § 35-15, at reglerne om gruppesøgsmål finder tilsvarende anvendelse med en gruppe på sagsøgesiden. Hvorledes dette skal fungere i praksis må stå hen.

Kap. 1: Indførelsen af gruppesøgsmål

men dog har retskraft for de pågældende. Det er klart, at retskraften for den enkelte person kun gælder de dele af dommen, der efter deres *indhold* berører den pågældende. Hidtil har domme (og verserende sager) generelt² kun haft retskraft³ for parterne. Retskraftvirkningen af gruppesøgsmålet fastslås til dels udtrykkeligt i retsplejelovens § 254 f, stk. 2, 1. pkt., hvorefter »Rettens afgørelser i gruppesøgsmålet har bindende virkning for de gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppesøgsmålet«. Men retskraftvirkningen gælder alle dele af retskraftbegrebet, både dem, der knytter sig til sagen, og dem, der knytter sig til den endelige dom. Verserer der et gruppesøgsmål, kan en anden sag mellem en deltager og sagsøgte om samme spørgsmål ikke anlægges (*litispændensvirkningen*), ej heller af sagsøgte⁴. Dommen kan ved eksekutionsfristens udløb tvangsfuldbyrdes over for dem, der er omfattet af retskraften. Den endelige dom hindrer nyt sagsanlæg mellem en deltager og sagsøgte om samme spørgsmål⁵ (*ne bis in idem*), og i den udstrækning ny sag kan anlægges, skal det, der er fastslået ved endelig dom mellem deltageren og sagsøgte, lægges til grund i den nye sag (*res judicata*)⁶. Det specielle ved gruppesøgsmål er sammenstillingen af manglende partsbeføjelser med den for parter gældende retskraftvirkning.

For en mere praktisk betragtning må gruppesøgsmål først og fremmest anskues som en ny måde, hvorpå en kreds af potentielle sagsøgere – som så ikke bliver sagsøgere, men deltagere – kan organiseres som alternativ til organisering via aftale med fælles repræsentation i form af en mandatar eller fælles advokat. Loven leverer en »pakkelse-ning«, som i kraft af loven og rettens indseende med grupperepræsentanten frembyder en særlig legitimitet. Loven indeholder ikke et enkelt ord for de gruppemedlemmer, der ved at tilmelde sig eller ved at undlade at framelde sig er omfattet af gruppesøgsmålet, men benytter vendingen »et gruppemedlem, der er omfattet af gruppesøgsmålet⁷«.

2. Visse domme har retskraft over for alle (*erga omnes*), f.eks. skilsmisdomme, umyndiggørelsesdomme og mortifikationsdomme. Dette frembyder dog ikke lighed med gruppesøgsmål, hvor retskraften er begrænset til de, der deltager i gruppesøgsmålet.

3. Om retskraft se *Gomard & Kistrup, Civilprocessen*, 6. udg. (2007) s. 767 ff og Betænkningen s. 78 ff.

4. Reglerne om litispændens frembyder dog særegne træk i gruppesøgsmål, jf. afsnit 5–2. og 7–11.4.

5. Negativ materiel retskraft.

6. Positiv materiel retskraft.

7. Se retsplejelovens § 254 f, stk. 2, § 254 g, stk. 1 og 2, § 254 i og § 254 k.

I en fremstilling af reglerne er der behov for at kunne anvende et enkelt ord herfor. I denne bog benyttes ordet »deltager«. Endvidere benyttes det bredere udtryk »kravstiller« som betegnelse for personer med et krav, som enten kan fremmes ved deltagelse i et evt. gruppesøgsmål eller ved en individuel (evt. kumuleret) sag.

3. Debatten

Før gennemførelsen af loven har der været en retspolitisk og erhvervs-politisk debat om betimeligheden af at indføre regler om kollektive søgsmål. Emnet blev behandlet på det 33. Nordiske Juristmøde i 1999 med oplæg af *Møgelvang-Hansen*. I 2000 offentliggjorde *Deleuran* en artikel i *Lov og Ret*⁸, hvoraf fremgik, at overvejelser om gruppesøgsmål indgik i Retsplejerådets overvejelser, der skete på basis af det meget brede kommissorium⁹ af 19. januar 1998 om en generel gennemgang af den civile retspleje. Diverse kommentarer fulgte i tidsskriftets næste nummer. Et detaljeret, kritisk indlæg om behovet for indførelse af regler om kollektive søgsmål fremkom fra *Svensson & Alsøe*¹⁰, som fremkaldte mere positive bemærkninger fra *Hertz*¹¹ og navnlig *Deleuran & Werlauff*¹².

Efter loven nu er en kendsgerning, svækkes interessen for mere principielle drøftelser om behovet for gruppesøgsmål væsentligt. Fokus må nu rettes mod reglernes fortolkning og anvendelse og mod, hvorledes reglerne fremadrettet kan videreudvikles og forbedres. Der er derfor ikke anledning til at referere den retspolitiske debat.

4. Forarbejderne

Loven er resultatet af Retsplejerådets betænkning nr. 1468 om Reform af den civile retspleje IV med undertitlen Gruppesøgsmål m.v., her-

8. Lov og Ret nr. 1, 2000.

9. Jf. Betænkningen s. 9 ff.

10. U2000B245.

11. U2000B418.

12. U2000B431. Både *Deleuran* og *Werlauff* er som medlemmer af Retsplejerådet medop-havsmænd til Betænkningen.

Kap. 1: Indførelsen af gruppesøgsmål

efter *Betænkningen*. Betænkningens synspunkter og anbefalinger – og dens lovudkast – er næsten fuldstændigt¹³ fulgt i Justitsministerens lovforslag L 41, herefter *Forslaget*, med bemærkninger i Folketings-tidende 2006/2007 Tillæg A sp. 1372, herefter *Bemærkningerne*. Forslaget og Bemærkningerne er medtaget som *bilag 2*. Her er dog tale om et særtryk, således at pagineringen starter med s. 1. Bogens henvisninger til Bemærkningerne sker hertil. I vidt omfang er Bemærkningernes indledende afsnit en gengivelse af Betænkningen efterfulgt af en tilkendegivelse om, at Justitsministeriet er enig heri. Bemærkningerne til de enkelte bestemmelser i Forslaget er i vidt omfang ordret gengivelse af teksten i Betænkningen.

Under Folketingets behandling af Forslaget skete der en enkelt ændring, idet der blev indsat en revisionsklausul som lovens § 8, stk. 3, hvorefter Justitsministeren fremsætter forslag om revision af loven i folketingsåret 2010-2011. Revisionsklausulen må ses som en imødekommehed over for et betydeligt mindretal, der fandt mulighederne for at benytte frameldingsmodellen for snævre, navnlig på grund af bestemmelsen¹⁴ om, at alene Forbrugerombudsmanden¹⁵ kan udpeges til grupperepræsentant i frameldingssøgsmål.

5. Gruppesøgsmål i andre lande

En række andre lande har regler om kollektive søgsmål, der frembyder større eller mindre lighedspunkter med de nye danske regler. Reglerne er omtalt i Betænkningen s. 85 ff¹⁶. De angloamerikanske regler

13. Den væsentligste forskel er, at Forslaget skærpede betingelserne for anvendelse af frameldingsmodellen. Efter Betænkningens forslag til § 254 e, stk. 8, (Betænkningen s. 276) kunne denne model vælges, hvor »gruppesøgsmålet vedrører krav, der almindeligvis ikke kan forventes fremmet ved individuelle søgsmål«. Efter Forslaget – og loven – er kriteriet, at »gruppesøgsmålet vedrører krav, hvor det er klart, at kravene på grund af deres ringe størrelse ikke kan forventes fremmet ved individuelle søgsmål«. Endvidere er § 254 f, stk. 2, sidste pkt., ikke med i Betænkningens lovudkast.

14. Retsplejelovens § 254 c, stk. 2.

15. Efter § 254 c, stk. 1, nr. 3, kan som grupperepræsentant bl.a. udpeges en offentlig myndighed, der ved lov er bemyndiget dertil. Ved lovens ikrafttræden har alene Forbrugerombudsmanden bemyndigelse dertil i kraft af de ved loven indførte ændringer i markedsføringsloven og visse love på det finansielle område, jf. lovens §§ 4–7.

16. Se tillige *Svensson & Alsøe* i U2000B245.

6. Begrundelsen for indførelse af regler om gruppesøgsmål

om *class actions* har ringe lighed med danske regler. Derimod er ligheden med de svenske¹⁷ regler (lag om grupprättegång) og norske¹⁸ regler (kapitel 35 i tvisteloven) væsentlig. De udenlandske regler har kunnet inspirere¹⁹ Retsplejerådet, men har ikke direkte betydning for fortolkningen af de danske regler, og en nærmere gennemgang er derfor undladt. Fremmed ret har sjældent særlig betydning for fastlæggelsen af indholdet af dansk ret, og dette gælder i særlig grad fremmed procesret. Der er dog i et vist omfang medtaget oplysninger om svensk og norsk ret, herunder hvor der synes at være fundet bedre løsninger end efter de danske regler.

6. Begrundelsen for indførelse af regler om gruppesøgsmål

6.1. Indledning

Der har været stærkt delte meninger om behovet for – og afvejningen af fordele og ulemper ved – at indføre regler om gruppesøgsmål. Forbrugerrådet har været stærk tilhænger af gruppesøgsmål, som også fagbevægelsen gik ind for, mens erhvervslivets organisationer vurderede indførelse af regler om gruppesøgsmål som skadelige eller i bedste fald overflødige. Høringssvarene fra en række organisationer kan downloades fra Folketingets hjemmeside²⁰ (bilag til lovforslag 41, Folketingsåret 2006-07).

Der er etableret en bredt sammensat følgegruppe²¹ i tilknytning til Retsplejerådets samlede kommissorium om at overveje ændringer i den civile retspleje. Formentlig som følge af de meget delte erhvervs-politiske standpunkter har Justitsministeriet herudover anmodet²² Retsplejerådet om at inddrage Forbrugerrådet, Forbrugerombudsmanden, Dansk Industri og HTS »løbende og tæt« i overvejelserne om gruppesøgsmål, bl.a. ved »at de nævnte organisationer mv. deltager i en møderække med rådet«, jf. Betænkningen s. 12 f.

17. Om de svenske regler, se Betænkningen s. 85 ff.

18. Om de norske regler, se Betænkningen s. 122 ff.

19. For amerikansk rets vedkommende nok mest ved at tjene som afskrækkende eksempel.

20. www.folketinget.dk.

21. Følgegruppens sammensætning fremgår af Betænkningen s. 326.

22. Anmodningen blev fulgt.

6.2. Retsplejerådets synspunkter

Retsplejerådet drøfter i Betænkningen behovet for samt fordele og ulemper ved indførelse af regler om gruppesøgsmål indgående²³. Rådets bærende betragtninger er, at det principielt er uheldigt, hvis krav, der er retligt godt forankret, ikke kan forfølges ved domstolene. Dette kan føre til, at formålet med materielle regler – f.eks. forbrugerbeskyttelse – ikke nås. Gruppesøgsmål kan således bidrage til en mere effektiv håndhævelse af den materielle lovgivning, herunder ved at *sænke tærsklen* for deltagelse i en retssag. Også truslen om gruppesøgsmål kan bidrage til, at berettigede krav efterkommes. Indførelse af regler om gruppesøgsmål vil mere klart markere samfundets opmærksomhed på at sikre tidssvarende processuelle regler til håndtering af et større antal ensartede krav, navnlig hvor det enkelte krav er af beskeden størrelse. De betænkeligheder, der er fremført mod indførelse af gruppesøgsmål, kan – i den udstrækning de er relevante – tilgodeses ved reglernes nærmere udformning. Justitsministeriet har tilsluttet sig rådets synspunkter.

6.3. Individuelt »uprocesbare« krav

Retsplejerådet har særlig rettet opmærksomheden mod de såkaldt *individuelle uprocesbare krav*, som i Betænkningen s. 220 defineres som krav, hvor udgifterne til gennemførelse af et individuelt søgsmål om kravet beløbsmæssigt overstiger selve kravet, således at en person, der anlægger retssag om et sådant krav og får medhold, vil have sat penge til på retssagen.

Over for Retsplejerådets fremhævelse af disse krav, kan der dog være grund til at påpege tre forhold. For det første er det nettoomkostningerne, der skal sammenholdes med kravet, og der skal derfor tages hensyn til tilkendte sagsomkostninger. For det andet befinder debitor sig i en lignende situation som kreditor. Nettoomkostningerne ved at bestride et beskedent krav under en retssag kan selv ved frifindelse overstige besparelsen ved ikke at honorere kravet. For det tredje er det et faktum, at småkrav trods omkostningsmæssige modhensyn rejses – og bestrides – i mange tilfælde. Erhvervsvirksomheder

23. Jf. navnlig Betænkningen s. 212–242 og Bemærkningerne s. 8–14.

7. Kun en yderligere procesform

vil ofte²⁴ finde det påkrævet at gennemføre de betalingskrav, der opstår i den løbende drift, for at undgå, at andre debitorer ellers heller ikke betaler, eller fordi det vil være unfair over for dem, der betaler, at andre slipper. Også mere enkeltstående krav forfølges (eller bestrides) ofte som følge af den pågældendes nidkærhed eller principfasthed²⁵, fordi en advokat er rede til at føre sagen mere eller mindre *pro bono*, eller fordi en interesseorganisation eller lignende ud fra ideelle overvejelser vil sponsorere sagsførelsen. Forbrugerrådet bevilges på finansloven midler til gennemførelse af principalsager, jf. omtalen af »Forbrugernes Principalsager« i Betænkningen s. 208 f. Uanset det lige anførte har Retsplejerådet utvivlsomt ret i, at mange småkrav opgives, og at en forbedring af mulighederne for at gennemføre sådanne krav kan styrke den materielle lovgivnings gennemslagskraft. Det forudsætter dog en villig grupperepræsentant med betydelig initiativrighed, handlekraft og offervilje²⁶.

7. Kun en yderligere procesform

Indførelsen af gruppesøgsmål indebærer ingen ændring i materielle retsregler eller i almindelige principper for bevisbyrde eller beviskrav. Der er alene tale om en særlig procesvariant i den civile retspleje. Ifølge Betænkningen s. 282 og Bemærkningerne s. 35 er forskellen mellem gruppesøgsmål og individuelle søgsmål »ikke større, end at kravene kan behandles efter »samme procesuelle regler« i den forstand, hvori dette udtryk anvendes i retsplejelovens §§ 249-251«. De almindelige procesregler gælder ved siden af de særlige regler i retsplejelovens kapitel 23 a, for så vidt de ikke udtrykkeligt er eller må anses for fraveget. Gruppesøgsmåls karakter af blot en variant inden for de civile søgsmål indebærer bl.a., at der kan ske sambehandling

24. Det modsatte, hvor kreditor ikke tør risikere at løbe selv en beskedent risiko for at tabe en sag, der kan være belastende for gennemførelsen af andre krav, forekommer naturligvis også.

25. Se hertil U1982.256Ø, hvor en kendt erhvervsleder insisterede på at fradrage kr. 6,55 i sin tv-licens som følge af sort skærm under arbejdsnedlæggelser hos Danmarks Radio. Han måtte betale – men sagsomkostningerne blev ophævet.

26. Om grupperepræsentantens svage position i relation til dækning af omkostninger henvises til afsnit 11-3.3.

Kap. 1: Indførelsen af gruppesøgsmål

af et gruppesøgsmål og et almindeligt søgsmål eller sambehandling af to eller flere gruppesøgsmål, jf. retsplejelovens § 254. Endvidere kan retten efter retsplejelovens § 253 også i gruppesøgsmål bestemme, at forberedelsen eller hovedforhandlingen foreløbig skal begrænses, f.eks. til prøvelse af et bestemt eller nogle bestemte anbringender²⁷, af visse deltageres krav eller af alle deltagernes krav, mens prøvelsen af sagsøgtets modkrav udskydes. Ligeledes gælder de almindelige regler i retsplejelovens § 12, stk. 3, om kollegial behandling i byretten, §§ 226 og 227 om henvisning af principielle sager fra byret til henholdsvis landsretten og Sø- og Handelsretten, og § 345 om udsættelse af en sag for at afvente udfaldet af en administrativ eller retslig afgørelse, der vil kunne få indflydelse på sagens udfald. I den sidste forbindelse kan et gruppesøgsmål såvel være den sag, der udsættes, som den sag, der afventes.

8. Hvilke sager?

8.1. Fra retspraksis

I Betænkningen s. 213 er omtalt en række sager om et større antal ensartede krav, enten direkte i form af et stort antal individuelle sager eller en kumuleret sag eller indirekte i form af en prøvesag, hvor det klart fremgår, at der ved siden af prøvesagen er rejst et større antal lignende krav. Fra retspraksis nævnes U1997.1702H (udmåling af godtgørelse for manglende ansættelsesbevis), U1999.1196H (kommanditisters hæftelse), U2002.249H (eternitsagerne), U2003.1241H (gyldigheden af et vilkår i aftale om optagelse som andelshaver i Kløver Mælk), U2003.1581H (gebyr for respektpåtegning) og U2004.317H (lejekøb). Endvidere nævnes Rentolinsagerne, Bonelocsagerne, spiralsagerne samt sagerne vedrørende inkonvertible lån, krav i anledning af store passagerskibsulykker og krav om tilbagebetaling af ambi. Af andre sager, hvor der har foreligget²⁸ mange ensartede krav, kunne nævnes U1982.788H (P-piller), U1993.757H (gebyrsagen), U 1996.68H (opsigelse af forpagtere af benzinstationer), U1998.800H (Maastricht-traktatens grundlovmæssighed), U1998.1669H (krav om en dyrk-

27. Herunder indsigelser.

28. Men ikke nødvendigvis rejst.

8. Hvilke sager?

ningsfri bræmme langs vandløb), U1999.36H (VVM-direktivet og Øresundsbroen), U1999.2011H (musikfremførelse i ungdomsklubber), U2004.382H (Thule-sagen), U2004.622V (bæversagen), U2004.1568H (tjenestemand's overførsel fra kommune til energiselskab), U2004.2134H (musikfremførelse på gymnastikhold), U2005.2134H (nedgravning af Metroens 3. etape), og U2007.788H (Scharla Jensen, satsregulering), uden at det dermed er sagt, at disse sager konkret havde været egnede til gruppesøgsmål. Gebyrsagen, Maastricht-sagen og Scharla Jensen-sagen kan illustrere, at der kan forekomme potentielle bruttogroupper med et seks- eller syvcifret antal deltagere.

8.2. Retsplejerådets katalog

I Betænkningen s. 214 gives Forbrugerrådets eksempelliste og i forlængelse heraf opstilles bl.a. med inddragelse af udenlandske sager s. 214 ff et katalog over sager, der kort kan gives således:

- Aftalebaserede forbrugersager
- Aftalebaserede erhvervsager
- Markedsføringssager
- Produktansvarssager
- Konkurrencesager
- Børssager
- Ulykker
- Andre erstatningssager, f.eks. vedrørende forurening eller arbejdsmiljø
- Sager om offentlige ydelser
- Sager om offentlige indgreb
- Sager om skatter og afgifter
- Ligebehandlingsager på arbejdsmarkedet
- Andre ligebehandlingsager

Med en så omfattende liste og når henses til, at en velegnet sag som U2007.2170H om ejendomsretten til Tåstrup Sø, jf. afsnit 3-2.3. endda ikke kan indpasses på listen, er det klart, at der kan være mange sager, hvor det overvejes, om der bør anlægges gruppesøgsmål. I mange – sikkert de fleste – tilfælde vil det dog nok vise sig, at de strenge betingelser for godkendelse af et gruppesøgsmål ikke vil være

opfyldt, eller at den, der tager skridt til at rejse sag, ikke ønsker at indlede gruppesøgsmål.

8.3. Skatte- og forvaltningssager

For så vidt angår *sager om skatter*, må det fremhæves, at det normalt kun vil være muligt at få prøvet skattespørgsmål ved administrativ klage over og senere domstolsprøvelse af en afgørelse om påligning af skat eller et bindende svar efter skatteforvaltningslovens kapitel 8. Man kan f.eks. ikke i maj 2008 anlægge en sag mod skattemyndighederne for at få anerkendt, at en i april 2008 afholdt udgift er fradragsberettiget, eller at en indtægt, som man forventer i oktober 2008, vil være skattefri. Skattespørgsmål kan meget vel berøre mange skatteydere, jf. også forudsætningen herom i skatteforvaltningslovens § 21, stk. 4, hvorefter anmodninger om bindende svar skal forelægges Skatterådet, hvis svaret vil kunne få konsekvenser for et større antal skattepligtige. Som eksempler kan nævnes fradragsret for opholds- og fortæringsudgifter for »brobisserne« på Storebælts-projektet, jf. U1996.1360H, eller den skattemæssige behandling af et større antal kommanditister, jf. U1999.868H. Men når spørgsmålet kun kan indbringes for domstolene, efter forvaltningen har truffet afgørelse, og klagevejen er fulgt, bliver det kun parten i forvaltningssagen, der kan anlægge sag. Gruppesøgsmål kan ikke benyttes til at komme uden om disse begrænsninger.

Noget lignende vil gælde på andre områder, hvor der er særlige forvaltningsretlige klageregler.

9. Fordele ved gruppesøgsmål

Fordelene ved gruppesøgsmål kan ligge i den brede retskraft, der kan overflødigøre individuelle søgsmål. Endvidere i, at der etableres en færdig »pakkelse« til effektivt at organisere en større kreds af kravstillere, herunder ved at koncentrere de procesuelle beføjelser hos grupperepræsentanten. Omkostningerne pr. deltager og pr. krav kan holdes nede. Jo flere deltagere, jo lavere omkostninger pr. deltager. Samtidig undgås solidarisk omkostningsansvar²⁹ for kravstillerne,

29. Flere sagsøgere hæfter efter retsplejelovens § 317 solidarisk for sagsomkostninger, dog at retten har mulighed for at begrænse hæftelsen.

endda uden at modparten skal bære en risiko, idet både grupperepræsentanten og deltagerne kan pålægges at stille sikkerhed for sagsomkostningerne. Endelig kan gruppessøgsmål sikre en enkel afbrydelse af forældelse af den enkelte deltagers krav.

10. Bogens opbygning

I kapitel 2 introduceres de centrale begreber, der i loven, forarbejderne og/eller bogen benyttes i forbindelse med gruppessøgsmål: gruppen (bruttogruppen og nettogruppen), gruppemedlem, grupperepræsentanten, rammen og åbningsunderretningen. Se herom tillige miniordbogen før registrene. I kapitel 3 redegøres for betingelserne for gruppessøgsmål. Kapitlerne 4-12 afspejler sagens kronologiske forløb, dog således, at der efter kapitel 7 om tilmelding og framelding er indsat kapitel 8 om gruppemedlemmets stilling under sagen, og at det komplicerede spørgsmål om sagsomkostninger har fået sit eget kapitel 11 efter kapitel 10 om dommen m.v.

Kapitel 2

Grundbegreber

1. Indledning

Reglerne om gruppessøgsmål gør brug af særlige begreber: gruppen, gruppemedlem, grupperepræsentanten og rammen. Disse begreber og deres indbyrdes sammenhæng (samt nogle hjælpebegreber til brug for fremstillingen) gennemgås foreløbigt og i hovedtræk her. Endvidere gøres nogle få bemærkninger om den indledende underretning af bruttgruppen.

2. Gruppen – gruppemedlem

2.1. Begreberne »gruppen« og »gruppemedlem« er ikke entydige

Begrebet gruppen er ikke entydigt, og begrebet gruppemedlem er dermed heller ikke. Gruppen består af gruppemedlemmerne, men her kan man enten sigte til alle, der *kan* være med i gruppessøgsmålet, eller til alle, der *faktisk* er med. Foreløbigt kan man således groft sondre mellem *bruttgruppen* og *nettgruppen*. Bruttgruppen er alle, der kan være med i det pågældende gruppessøgsmål, altså alle gruppemedlemmer, mens nettgruppen består af de gruppemedlemmer, der faktisk er med, altså med den i afsnit 1-2. anførte terminologi *deltagerne*. Loven bruger ikke begreberne bruttgruppen, nettgruppen og deltagerne. Generelt bruger den blot »gruppen»³⁰ eller »gruppemedlemmerne»³¹ om bruttgruppen. I retsplejelovens § 254 e, stk. 9, tales om »De personer, hvis krav falder inden for rammen af gruppessøgsmålet«, hvilket, skønt det ikke fremstår som en definition, er den præcise definition af bruttgruppen. Lovens sædvanlige vending til

30. Se retsplejelovens § 254 c, stk. 1, nr. 1, og § 254 d, stk. 1, nr. 1.

31. Se retsplejelovens § 254 b, stk. 1, nr. 6, og § 254 d, stk. 1, nr. 2.

2. Gruppen – gruppemedlem

beskrivelsen af nettogruppen er »gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppessøgsmålet«³².

I gruppessøgsmålets tidlige fase er fokus på bruttogruppen. Når fristen for tilmelding eller framelding er udløbet, skifter fokus til nettogruppen. Dette faktum kan vanskeliggøre en fast og stringent brug af udtrykkene »gruppen« og »gruppemedlem«.

Lovens sprogbrug er da heller ikke ganske konsekvent. Når således retsplejelovens § 254 c, stk. 1, angiver, at gruppessøgsmål føres af en grupperepræsentant »på gruppens vegne«, sigtes til nettogruppen³³. Når § 254 f, stk. 1, anfører, at som parter i gruppessøgsmålet anses grupperepræsentanten »og gruppens modpart« er gruppen igen nettogruppen, og når det i retsplejelovens § 254 f, stk. 3, bestemmes, at et »gruppemedlem kan pålægges at betale sagsomkostninger«, og der i retsplejelovens § 254 h tales om »usaglig forskelsbehandling af gruppemedlemmer«, skal dette begge steder læses som sigtende til et gruppemedlem henholdsvis gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppessøgsmålet, dvs. nettogruppen.

I de norske regler er »gruppen« dem, der omfattes af søgsmålet, altså nettogruppen, jf. tvistelovens § 35-1(4). Efter de svenske regler er »gruppen« indledningsvis bruttogruppen, men efter udløbet af tilmeldingsfristen nettogruppen. De tre skandinaviske lande har således hver sit gruppebegreb!

I Betænkningen opstiller man ikke et klart og fast begrebsapparat. Principielt bruges »gruppemedlem« om medlemmer af bruttogruppen, og man benytter som i loven flittigt udtrykket »gruppemedlem, der er omfattet af gruppessøgsmålet«. I mangel af en kort betegnelse for dem, der er omfattet af gruppessøgsmålet³⁴, bruger man dog i vidt omfang også udtrykket »gruppemedlem«³⁵, hvor der menes »gruppemedlem, der er omfattet af gruppessøgsmålet«, se f.eks. Betænkningen s. 324 f med kommentar til § 254 g. Heller ikke i Bemærkningerne opstilles et klart og fast begrebsapparat, men Bemærkningerne doku-

32. Se f.eks. retsplejelovens § 254 g, stk. 1 og 2, og § 254 h og § 254 i.

33. Man kan dog evt. anlægge den betragtning, at indtil fristen for tilmelding eller framelding er udløbet, må grupperepræsentanten varetage alle gruppemedlemmers interesser. Men grupperepræsentanten kan ikke siges at føre sagen på andres vegne end deltageres.

34. I denne bog kaldet deltagerne.

35. Samt gruppemedlemmer og gruppemedlemmerne.

menterer, at »gruppemedlem«, når der udvises omhu, betyder bruttogruppemedlem. I Betænkningen s. 300 finder man udtalelsen »Herefter ligger det fast, hvem der er omfattet af gruppesøgsmålet dvs. hvem gruppemedlemmerne er ...«, hvorved Retsplejerådet bruger udtrykket gruppemedlemmerne om nettogruppemedlemmerne i modsætning til bruttogruppemedlemmerne. I Bemærkningerne s. 45 gives i en længere passage teksten fra Betænkningen s. 300, men når man når til de citerede ord, anføres i stedet: »Herefter ligger det fast, hvem der er omfattet af gruppesøgsmålet. dvs. hvilke gruppemedlemmerne³⁶ der omfattes af den bindende virkning (retskraft) ...«. Justitsministeriet har således i Bemærkningerne rettet den mindre omhyggelige sprogbrug i Betænkningen.

Ved gengivelse af forarbejderne anføres i denne bog normalt »deltagerne«, selvom der står »gruppemedlemmerne«, når det fremgår, at forarbejderne sigter til de gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppesøgsmålet. Denne omskrivning benyttes selvsagt ikke, hvor der er tale om direkte citat.

Både bruttogruppen og nettogruppen er *dynamiske begreber*, der kan ændre indhold over tid. Den første, foreløbige definition af bruttogruppen bestemmes af sagsøgeren, idet stævningen efter § 254 e, stk. 1, nr. 1, skal indeholde »en beskrivelse af gruppen« og efter nr. 2 »oplysninger om, hvordan gruppemedlemmerne kan identificeres og underrettes om sagen«. Definitionen af bruttogruppen kan i den tidlige fase ændres af sagsøgeren, evt. på rettens opfordring. Den grundlæggende fastlæggelse af bruttogruppen sker dog ved rettens godkendelse af »rammen« for gruppesøgsmålet, jf. retsplejelovens § 254 e, stk. 4, nr. 1, jf. afsnit 4 og 6-3. Rammens afgørende betydning for afgrænsningen af bruttogruppen fremgår af retsplejelovens § 254 e, stk. 9: »De personer, hvis krav falder inden for rammen af gruppesøgsmålet, skal underrettes ...«. Rammen kan evt. ændres i det videre forløb, jf. § 254 e, stk. 4, sidste pkt., og afsnit 9-5., og dermed kan bruttogruppen og nettogruppen blive udvidet og/eller indskrænket under sagens gang.

36. Det står der.

2.2. Tilmelding og framelding

Når man med udgangspunkt i bruttogruppen skal finde nettogruppen, sker det via tilmelding (*opt-in*) eller framelding (*opt-out*)³⁷. Retten afgør, om gruppessøgsmålet behandles efter hovedreglen om tilmelding eller undtagelsen om framelding, jf. afsnit 7-3. Nettogruppen består således af de gruppedlemmer, der har tilmeldt sig et gruppessøgsmål efter tilmeldingsmodellen eller ikke har frameldt sig et gruppessøgsmål efter frameldingsmodellen. Dette indebærer, at nettogruppen i et tilmeldingssøgsmål vokser i takt med, at tilmeldinger modtages, mens nettogruppen i et frameldingssøgsmål reduceres i takt med frameldingerne. Nettogruppen er således foreløbigt fastsat ved tilmeldingsfristens eller frameldingsfristens udløb. Men der kan efterfølgende ske både indskrænkninger og udvidelser.

2.3. Ændringer i nettogruppen

En *indskrænkning* kan for det første ske som resultat af, at en fastsat sikkerhedsstillelse³⁸ ikke præsteres, og tilmeldingen derfor bortfalder, jf. retsplejelovens § 254 e, stk. 7. For det andet kan en indskrænkning ske ved en rammeændring, hvorved rammen begrænses, så visse deltageres krav nu falder uden for rammen, jf. retsplejelovens § 254 e, stk. 4, 2. pkt., og § 254 g, stk. 2, 2. pkt. For det tredje kan en indskrænkning i et frameldingssøgsmål ske ved, at retten efter retsplejelovens § 254 e, stk. 8, sidste pkt., undtagelsesvis tillader framelding efter fristens udløb.

En *udvidelse* kan for det første ske ved, at retten efter retsplejelovens § 254 e, stk. 6, sidste pkt., undtagelsesvis tillader tilmelding efter fristens udløb. For det andet kan en udvidelse ske efter en rammeændring efter retsplejelovens § 254 e, stk. 4, 2. pkt., der udvider bruttogruppen, hvorefter der åbnes for en ny tilmeldingsrunde³⁹ for tillægsgruppen.

2.4. Uberettiget tilmelding

Man kan tænke sig, at nogen, der rettelig ikke er medlem af bruttogruppen, alligevel tilmelder sig. Evt. kan rammen indeholde uklar-

37. I Norge består også begge muligheder, jf. tvistelovens § 35-6 og § 35-7. I Sverige kræves altid tilmelding, jf. lag om grupprättegång 14§.

38. Eller et surrogat herfor, jf. afsnit 6-4.2.2.

39. Se Betænkningen s. 295 og Bemærkningerne s. 42.

heder eller en manglende præcision, som kan medføre tvivl om, hvorvidt en tilmeldt person er omfattet. Som udgangspunkt må grupperepræsentanten kunne afvise en tilmelding, hvis den tilmeldte efter grupperepræsentantens opfattelse ikke tilhører bruttogruppen. Fastholder den pågældende sin tilmelding, må spørgsmålet dog afgøres af retten. Såfremt tilmeldingen i første omgang går igennem, kan sagsøgte evt. bestride, at pågældende er omfattet af bruttogruppen. I så fald kan retten ved beslutning eller kendelse bringe den pågældendes fortsatte deltagelse til ophør eller ved dommen i sagen afvise sagen, for så vidt angår pågældendes krav. Overses spørgsmålet af alle, vil en dom være retskraftig for og mod den pågældende. Det kan dog følge af dommens indhold, at dommen ikke giver mening i forhold til den pågældende. Som eksempel kan nævnes, at dommen fastslår, at en bestemmelse i en standardkontrakt – som den pågældende imidlertid netop ikke har indgået – er ugyldig. Om tilmelding, som er uberettiget eller af tvivlsom berettigelse, henvises til afsnit 7-8., 9-6. og 10-2.3.

Det tilsvarende problem kan ikke opstå i frameldingssøgsmål. Der kan alene være tale om, at en framelding var overflødig. Derimod kan spørgsmålet om den præcise afgrænsning af nettogruppen i et frameldingssøgsmål opstå på andre måder, jf. afsnit 7-4., 9-4.3. og 10-2.3.

2.5. Undergrupper?

Efter dansk ret kan der ikke etableres *undergrupper* med egen grupperepræsentant, jf. Betænkningen s. 267 og Bemærkningerne s. 29⁴⁰. Der er kun et enkelt lag i strukturen. Dette udelukker ikke, at det i forbindelse med sagens behandling kan være relevant at operere med forskellige *kategorier* af deltagere. I en sag om berettigelsen af en erhvervsdrivendes gebyrberegning kan der f.eks. være en kategori for deltagere, der vil have fastslået, at de ikke har pligt til at betale gebyret, en anden kategori, der vil have betalt gebyr tilbage, og en tredje, der både vil have fastslået, at de ikke skal betale gebyret og have betalt gebyr tilbage.

40. Både efter norsk og svensk ret kan etableres undergrupper, jf. tvistelovens § 35-10(2) og lag om gruppråttegang 20§.

3. Grupperepræsentanten

3.1. Begrebet

Retsplejelovens § 254 c fastlægger grundreglen om, at gruppessøgsmål føres af en grupperepræsentant på gruppens⁴¹ vegne. Det er således grupperepræsentanten, der – under en vis kontrol fra rettens side og inden for rammen – disponerer som en sagsøger i sagen, herunder engagerer (og afskediger) advokat, og nedlægger påstande, fremfører anbringender, fremsætter bevisbegæringer og opfordringer og tager stilling til modpartens anførsler. Det er på sagsøgersiden grupperepræsentanten, der giver møde eller udebliver, og som overholder eller overskrider processuelle frister.

3.2. Hvem kan udpeges som grupperepræsentant?

Grupperepræsentanten udpeges af retten, jf. retsplejelovens § 254 c, stk. 1, 2. pkt. Som grupperepræsentant kan i tilmeldingssøgsmål udpeges 1) et medlem af gruppen⁴², 2) en forening, privat institution eller anden sammenslutning, når søgsmålet falder inden for rammerne af sammenslutningens formål⁴³, eller 3) en offentlig myndighed, der ved lov er bemyndiget til det, jf. § 254 c, stk. 1. For nærværende er det alene Forbrugerombudsmanden, der har sådan bemyndigelse, jf. lovens §§ 4, 5, 6 og 7, der indsatte bemyndigelse hertil i markedsføringsloven, lov om finansiel virksomhed, lov om investeringsforeninger m.v. og lov om værdipapirhandel.

I frameldingssøgsmål er det alene⁴⁴ offentlige myndigheder med særlig bemyndigelse som nævnt – for nærværende altså kun Forbrugerombudsmanden – der kan være grupperepræsentant, jf. retsplejelovens § 254 c, stk. 2.

41. Dvs. nettogruppens.

42. Dvs. bruttogruppen.

43. Efter de svenske regler er adgangen til den såkaldte »organisationstalan« begrænset til foreninger, som vedtægtsmæssigt varetager forbruger- eller lønmodtagerinteresser i tvister med erhvervsdrivende, jf. lag om grupprättegång 5§. De danske regler er bredere og giver navnlig mulighed for, at en sammenslutning kan være grupperepræsentant i en sag mod en offentlig myndighed.

44. Et politisk stridspunkt ved lovens vedtagelse var, om også Forbrugerrådet skulle kunne være grupperepræsentant i frameldingssøgsmål, hvilket regeringen var imod. Som en imødekommelse af mindretallet blev der under Folketingets behandling indsat en revisionsklausul, jf. afsnit 1-4.

3.3. Udpegningen af grupperepræsentant indebærer godkendelse af gruppessøgsmålet

Grupperepræsentanten udpeges i forbindelse med rettens godkendelse af gruppessøgsmålet. Man kan endda sige, at godkendelsen kommer til udtryk gennem udpegningen, jf. retsplejelovens § 254 e, stk. 1, hvorefter »Retten udpeger en grupperepræsentant, hvis betingelserne i §§ 254 b og 254 c er opfyldt«, og Betænkningen s. 289 og Bemærkningerne s. 39. Stævningen skal ifølge § 254 d, stk. 1, nr. 3, indeholde forslag til en villig grupperepræsentant, men retten er ikke bundet af forslaget. Se herom afsnit 3-5. og 6-2.

3.4. Gruppemedlem som grupperepræsentant

Udpegning af et medlem af gruppen som grupperepræsentant er normalt ikke særlig praktisk, da det enkelte medlem normalt ikke vil besidde den offervilje⁴⁵, handlekraft og kompetence, som en egnet grupperepræsentant må besidde. Retsplejerådet anfører, at reglerne ville kunne opfattes som ufuldstændige uden denne mulighed, jf. Betænkningen s. 248 og Bemærkningerne s. 19, hvilket antyder, at det mere er principielt korrekt end praktisk vigtigt at have denne mulighed med.

3.5. Sammenslutning som grupperepræsentant

Fokus bliver derfor på sammenslutningerne. Der bliver her to hovedgrupper. Dels allerede bestående sammenslutninger og dels ad hoc sammenslutninger, etableret netop med henblik på gruppessøgsmålet. Sådanne ad hoc sammenslutninger har tidligere været etableret med henblik på førelse af sager om krav, der oprindeligt tilkom en større kreds, jf. U2000.1575H om to aktionærforeninger. Aktionærforeningernes medlemmer overdrog til den relevante⁴⁶ forening deres erstatningskrav mod de parter, som man hævdede havde pådraget sig ansvar i forbindelse med Hafnia-emissionen i 1992. Når sagerne var afgjort, skulle foreningerne likvideres, og provenuet udloddes til med-

45. Selv med et gunstigt resultat skal grupperepræsentanten være heldig for at få alle sine eksterne omkostninger ved sagen dækket, og der tillægges ikke sagsomkostninger eller godtgørelse for grupperepræsentantens eget tidsforbrug, jf. afsnit 11-3.3.

46. Der var to parallelle foreninger, en for de, der havde tegnet aktier ved emissionen, og en anden for dc, der havde købt aktier i en vis periode.

3. Grupperepræsentanten

lemmerne i forhold til den erstatning, foreningerne opnåede i kraft af det enkelte medlems overdragelse af krav. Finessen ved konstruktionen var, at hvis der blev opnået erstatning, ville den tilfalde medlemmerne efter fradrag af en andel af nettosagsomkostningerne. Hvis de sagsøgte derimod blev frifundet, ville de overdragne krav være værdiløse og foreningerne klart mangle evne til at betalte sagsomkostninger til de sagsøgte. Herved ville medlemmernes omkostningsrisiko være elimineret. Højesteret fandt, at »foreningerne, hvis hovedformål således må antages at være en omgåelse af retsplejelovens regler om sagsomkostninger«, ikke kunne anerkendes som sagsøgere i de foreliggende sager. Efter de dagældende regler var der ikke hjemmel til at pålægge en dansk sagsøger at stille sikkerhed for sagsomkostninger. Men i reglerne om gruppesøgsmål er der i retsplejelovens § 254 e, stk. 2, netop hjemmel til at bestemme, at grupperepræsentanten skal stille sikkerhed for sagsomkostninger, og endvidere kan tilmelding betinges af sikkerhedsstillelse, jf. retsplejelovens § 254 e, stk. 7. Hvis en forening eller anden sammenslutning kan stille den af retten krævede sikkerhed, kan begrundelsen i U2000.1575H ikke føres frem. Der sker ikke omgåelse af reglerne om sagsomkostninger, når der i henhold til lovens regler herom stilles behørig sikkerhed.

I Betænkningen s. 249 (gengivet i Bemærkningerne s. 19) anfører Retsplejerådet – i og for sig rigtigt – at det er en betingelse for at udpege en forening som grupperepræsentant, at den har partsevne efter almindelige regler. Fortsættelsen »En forening, der er dannet med det hovedformål at omgå retsplejelovens regler om sagsomkostninger, har ikke partsevne, jf. UfR 2000.1575 H, og kan derfor ikke udpeges som grupperepræsentant« er derimod ikke retvisende. Rent bortset fra, at Højesteret i U2000.1575H ikke udtalte, at de pågældende foreninger var uden partsevne, men blot, at de ikke kunne anerkendes som sagsøgere i de foreliggende sager, kan en forening ganske enkelt ikke omgå reglerne om grupperepræsentantens sikkerhedsstillelse. Rådets videre udviklinger anførte sted indebærer da også, at der ikke kan stilles krav om en vis egenkapital, før en forening kan anerkendes som grupperepræsentant. Etablering af en ad hoc forening af kravstillere som grupperepræsentant synes nærliggende, i hvert fald over alt, hvor der ikke findes en bestående sammenslutning med et med gruppesøgsmålet velafstemt formål, som er villig til at træde til. En sådan ad hoc forening kan endvidere sikre kravstillerne

en foreningsdemokratisk kontrol med grupperepræsentanten. Det er klart, at i modsætning til de to Hafnia-foreninger skal en sådan forening ikke have overdraget dens medlemmers krav.

3.6. Flere grupperepræsentanter?

Der er ikke hjemmel til at udpege mere end én grupperepræsentant. Derimod kan grupperepræsentanten evt. udskiftes, jf. afsnit 9-8.

4. Rammen

Retsplejelovens § 254 e, stk. 4, bestemmer, at retten fastsætter rammen for gruppesøgsmålet, og at retten senere kan ændre rammen, hvis det er påkrævet. Loven giver ingen egentlig definition af rammen. Begrebet nævnes ikke i retsplejelovens § 254 b om betingelserne for gruppesøgsmål eller i retsplejelovens § 254 d om kravene til stævningen. Hovedindholdet af begrebet kan udledes af § 254 e, stk. 9, om, at »De personer, hvis krav falder inden for rammen af gruppesøgsmålet« skal underrettes om en række forhold. jf. afsnit 6-6. Rammen afgrænser således de kravstillere, som har mulighed for at tilmelde sig gruppesøgsmålet, eller som i et frameldingssøgsmål vil være omfattet, hvis de ikke framelder sig, og deres af gruppesøgsmålet omfattede krav.

Hovedsigtet med rettens fastlæggelse af rammen er at optimere gruppesøgsmålet, således at det i højest mulig grad kan leve op til kravet om, at gruppesøgsmål skal være den bedste måde at behandle kravene på, jf. retsplejelovens § 254 b, stk. 1, nr. 5, jf. herved Betænkningen s. 294 og Bemærkningerne s. 41.

Der er to led i rammebegrebet, dels afgrænsningen af *bruttogruppen*, dels afgrænsningen af *kravene*. Altså en *gruppedefinition* og en *kravsbeskrivelse*. Gruppedefinitionen skal være entydig⁴⁷. Kravsbeskri-

47. Jf. herved kravet i retsplejelovens § 254 d, stk. 1, nr. 2, om at stævningen skal indeholde oplysninger om, hvorledes gruppemedlemmerne kan identificeres og underrettes. Underretning kan naturligvis ske, så man rammer en bredere kreds, men kravet om, at gruppemedlemmerne kan identificeres, indebærer, at man skal kunne afgøre om en person er eller ikke er gruppemedlem. Det kan dog ikke altid undgås, at der kan være en smule »slør« i definitionen, eller at der består en faktisk usikkerhed, som kan skabe tvivl om, hvorvidt en givet person er omfattet af gruppedefinitionen eller ej.

velsen kan ske på en måde, der efterlader manøvrerum for den nærmere udformning og udvikling af påstande og anbringender, uden at dette skal gøre det nødvendigt at følge de tunge regler om ændring af rammen, jf. herom afsnit 9-5.

Stævningen vil efter almindelige regler indeholde en påstand, jf. retsplejelovens § 348, stk. 2, nr. 3, og en beskrivelse af gruppen⁴⁸, jf. retsplejelovens § 254 d, stk. 1, nr. 1. Gruppeangivelsen kan i forening med påstanden betragtes som et udkast til rammen, men der er intet til hinder for, at sagsøgeren allerede ved udfærdigelsen af stævningen udarbejder et egentligt udkast til ramme. Tilsvarende kan grupperepræsentanten efter udpegningen udarbejde et sådant udkast.

Den af retten godkendte ramme kan være den af sagsøger eller grupperepræsentanten foreslåede eller hvile på en videregående eller snævrere afgrænsning af bruttogruppen og kravene end efter sagsøgerens (endelige) forslag, evt. kombinere udvidelser på visse punkter med begrænsninger på andre.

Hvis retten udvider rammens fastlæggelse af bruttogruppen i forhold til det af sagsøgeren foreslåede kan dette medføre, at en forening, der er foreslået som grupperepræsentant, diskvalificeres, fordi det falder uden for dens formål at fremme de yderligere bruttogruppermedlemmers interesser. Hvis en udvidelse af gruppedefinitionen vil medføre vanskeligheder med at finde en villig grupperepræsentant, der kan varetage den bredere gruppes interesser, er dette selvsagt et stærkt argument mod at udvide denne del af rammen. Retten kan ændre rammen i forhold til det foreslåede uden at ændre bruttogrupperdefinitionen, f.eks. ved at forkaste et forslag om, at der skal søges dom for, at sagsøgte skal betale bestemte beløb til hver kravstiller, og i stedet fastslå, at der alene skal tages stilling til, om visse grundbetingelser for et betalingskrav er til stede, f.eks. at et vilkår i en standardkontrakt er ugyldigt eller skal fortolkes på en bestemt for kravstillerne gunstig måde, eller at en handling er retsstridig, jf. herved afsnit 3-2. om betingelsen om kravenes ensartethed.

Rammen kan fastlægges endeligt efter gruppessøgsmålets godkendelse, men for at gruppessøgsmålet kan godkendes, må rammen være

48. Dvs. bruttogruppen.

Kap. 2: Grundbegreber

nogenlunde på plads. Om godkendelse af rammen før åbningsunderretningen henvises til afsnit 6-3.

Om ændring af rammen, efter den er fastlagt, henvises til afsnit 9-5.

5. Åbningsunderretningen

En central regel er retsplejelovens § 253 e, stk. 9, om underretning af bruttogruppen om rammen, om hvem, der er grupperepræsentant, og om en række andre vigtige forhold med henblik på, at medlemmer af bruttogruppen kan træffe en informeret beslutning om, hvorvidt de vil deltage i gruppesøgsmålet. Dette er så at sige det officielle startskud til dannelsen af nettogruppen. Denne underretning kaldes i denne bog for *åbningsunderretningen*. Om åbningsunderretningens indhold og form henvises til afsnit 3-4. og 6-6.

Kapitel 3

Betingelserne for gruppesøgsmål

1. Indledning

Reglerne om gruppesøgsmål gælder efter retsplejelovens § 254 a, stk. 2, ikke for de sagstyper, der omhandles i retsplejelovens kapitel 42⁴⁹, 42 a⁵⁰, 43⁵¹, 43 a⁵², 43 b⁵³, 44⁵⁴ og 88⁵⁵. Bortset fra de private straffesager (injuriesager) skal det vist være en yderst speciel sag, før denne begrænsning får selvstændig, praktisk betydning.

Det kan følge af lovgivningen på et område, at retssag ved domstolene kun kan anlægges til prøvelse af en forvaltningsafgørelse og evt. kun efter gennemførelse af klage til højere myndighed, jf. herved afsnit 1-8.3. om skatte- og forvaltningssager. Selvom mange måtte være i en lignende situation som en part i en sådan sag, kan de derfor ikke gå direkte til domstolene, ej heller som deltagere i et gruppesøgsmål.

I øvrigt er betingelserne for gruppesøgsmål udtømmende opregnet i retsplejelovens § 254 b, stk. 1, som nr. 1 til nr. 7. Bestemmelsen er formuleret således, at »Gruppesøgsmål kan anlægges, når ...«, hvorefter de 7 betingelser opregnes. Prøvelsen af betingelsernes opfyldelse sker dog efter sagsanlægget og indebærer så betydelige diskretionære momenter, at det på tidspunktet for sagens anlæg altid – i hvert fald indtil der foreligger offentliggjort praksis – vil være usikkert, om sagen kan godkendes som gruppesøgsmål.

49. Sager om ægteskab eller forældremyndighed.

50. Faderskabssager.

51. Værgemålssager.

52. Prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse.

53. Prøvelse af beslutning om adoption uden samtykke.

54. Erhvervelse af mortifikations- eller ejendomsdom.

55. Private straffesager.

Kap. 3: Betingelserne for gruppesøgsmål

Af de opregnede betingelser stiller nr. 2, 3 og 4 dog alene de meget beskedne krav, at der er værneting for alle kravene her i landet, at retten er værneting for et af kravene, og at retten er saglig kompetent med hensyn til et af kravene. Hvis retten ikke har saglig kompetence til at behandle alle kravene under en selvstændig sag, kan den efter retsplejelovens § 254 b, stk. 2, henvise sagen til en anden domstol, der har saglig kompetence til at behandle mindst ét af kravene.

Tilbage står de fire hovedbetingelser for gruppesøgsmål, der gennemgås nedenfor.

2. Hovedbetingelse 1 – Ensartede krav

2.1. Begrebet »krav«

Retsplejelovens § 254 b, stk. 1, nr. 1, opstiller som betingelse for gruppesøgsmål, at »der foreligger ensartede krav som nævnt i § 254 a«. Denne regel taler om »Ensartede krav, som fremsættes på vegne af flere personer«.

Når der tales om »krav«, må man gøre sig klart, at dette begreb ikke er særlig præcist. Det gælder først og fremmest i relation til spørgsmålet om kravets *beståen*. Begrebet krav er ganske tvetydigt. Siger vi, at A har et krav mod B, kan det for det første betyde, at A *virkelig* har et sådant krav, eller at vi i hvert fald i den aktuelle kontekst antager dette. I denne forstand kan et krav foreligge, selvom A (endnu) ikke gør kravet gældende. I en anden hovedbetydning af ordet foreligger et krav, hvis A rent faktisk – med rette eller urette – *hævder* at have et krav mod B. Hvis A hævder dette ved sagsanlæg, foreligger et *proceskrav*, men der foreligger også et krav, selvom det fremføres udenretligt. Et krav i denne betydning kan således være et ikke-krav i den første betydning. Men vi må gå videre endnu: Som udtrykket bruges i reglerne om gruppesøgsmål, omfatter det også det forhold, at det potentielle gruppemedlem A *måske* har et krav og/eller, at A *måske* vil gøre et (berettiget eller uberettiget) krav gældende. Når et gruppesøgsmål indledes, angives⁵⁶ i stævningen (foreløbigt) bruttogruppens krav, men det er usikkert både om

56. Men ikke som en påstand, jf. afsnit 2.3., 5-1. og 5-5.

kravene overhovedet består, og om de enkelte medlemmer af brutto-gruppen vil gøre dem gældende – det være sig som deltagere i gruppe-søgsmålet eller på anden vis.

Et uafgjort proceskrav er et *postuleret krav*, som vil være behæftet med en usikkerhed. Før eller siden fjernes usikkerheden ved dom eller forlig (medmindre kravet frafalder, eller sagen hæves). Selv efter at et krav er fastslået ved dom, kan det alligevel blive forkastet under anke – evt. efter at det er opfyldt⁵⁷. Et proceskrav, der f.eks. går ud på, at »sagsøgte skal betale 10.000 kr. til sagsøgeren« kan derfor, når sagen er afgjort, blive⁵⁸ til en *fordring* på 10.000 kr. eller måske 5.000 kr., eller det kan blive fastslået, at der materielt intet krav består, og at sagsøgeren skal betale sagsomkostninger.

Et proceskrav behøver ikke være en indenretligt postuleret fordring, men kan også være et postulat om, at visse⁵⁹ *forudsætninger* for en fordring består, eller at *grundlaget* for parternes retsforhold har et bestemt indhold, der er styrende for, hvilke fordringer, der fremover vil opstå. Således kan et »krav« være et krav om, at sagsøgte skal anerkende, at en kontraktsbestemmelse ikke er gyldig eller skal fortolkes på en bestemt måde, at en erlagt ydelse er mangelfuld, eller at sagsøgte har pådraget sig ansvar. Et »krav« kan således være et postulat om, at der skal gives et for den pågældende gunstigt svar på det, der i retsplejelovens § 253, stk. 1 og 2, kaldes »spørgsmål«.

2.2. Ensartethed

Forarbejderne søger ikke at opstille præcise kriterier for betingelsen om kravenes ensartethed. I Betænkningen s. 283 og Bemærkningerne s. 35 anføres, at kravene ikke behøver at være identiske. Det er tilstrækkeligt, at de i faktisk og retlig henseende er ensartede. Væsentligt er, at krav, der præsenteres som postulerede fordringer, kan savne fornøden ensartethed, men hvis sagen begrænses til et anerkendelses-søgsmål om centrale forudsætninger for fordringer, kan den fornødne

57. F.eks. fordi anke skete efter eksekutionsfristens udløb.

58. Eller måske rettere: vise sig at være.

59. Det må antages, at sagsøger skal have retlig interesse i at få en enkelt af flere forudsætninger for en fordring fastslået ved dom, hvilket formentlig må kræve, at sagen angår forudsætninger af væsentlig betydning og konkret relevans.

ensartethed være til stede⁶⁰. Dette praktisk meget vigtige forhold er præciseret i justitsministerens svar på Retsudvalgets spørgsmål nr. 6, der i uddrag lyder: »Hvis der ikke er tale om ensartede krav, kan reglerne om gruppesøgsmål ikke anvendes. I nogle tilfælde vil det imidlertid være muligt, at udskille ensartede spørgsmål vedrørende kravene og anlægge et gruppesøgsmål herom. Som eksempler på sådanne ensartede spørgsmål ... kan nævnes spørgsmålet om gyldigheden af et kontraktvilkår i forbindelse med et krav om tilbagebetaling af erlagt vederlag, og spørgsmålet om ansvarsgrundlag i forbindelse med krav om erstatning. For så vidt angår den individuelle erstatningsudmåling mv. vil der derimod som regel ikke være tale om ensartede krav, der kan behandles i et gruppesøgsmål«. Med andre ord er en påstand om, at sådanne ensartede »spørgsmål« skal besvares på en bestemt måde, udtryk for et »krav« i den betydning, hvori ordet anvendes i retsplejelovens §§ 254 a og 254 b.

Selvom der ikke nedlægges påstand om betaling, men alene om at fastslå en væsentlig forudsætning for et betalingskrav, opnås afbrydelse af forældelse, jf. 2007-forældelseslovens § 21, der bestemmer, at hvis der inden forældelsesfristens udløb af⁶¹ eller mod fordringshaveren anlægges rets- eller voldgiftssag om »grundlaget for fordringen«, indtræder forældelse tidligst 1 år efter sagens endelige afgørelse.

Ensartethed må som minimum forudsætte, at deltagerne har krav mod *samme modpart* eller samme kreds af modparter⁶². Selvom retsplejelovens § 254 f, stk. 1, benytter entalsformen »gruppens modpart«

60. I Bemærkningerne s. 35 anføres: »Hvis der foreligger sådanne individuelle forhold angående krav, der tilkommer flere personer, at kravene ikke kan siges at være »ensartede«, kan reglerne om gruppesøgsmål ikke anvendes på kravene i deres helhed. I nogle tilfælde vil det imidlertid være muligt at udskille ensartede spørgsmål vedrørende kravene og anlægge et gruppesøgsmål herom. Under et sådant gruppesøgsmål vil en anerkendelsespåstand vedrørende de udskilte spørgsmål være udtryk for »kravene« i sagen, og betingelsen om, at der skal være tale om ensartede krav, vil derfor være opfyldt«.

61. Gruppesøgsmålet er vel ikke anlagt »af« deltageren, men på vegne af deltagerne, og det er ganske utvivlsomt, at deltagelse må sidestilles med eget sagsanlæg.

62. Betænkningen s. 267 og Bemærkningerne s. 29 antager i tilknytning til en afvisning af at indføre regler om undergrupper, at retten, hvis det forekommer hensigtsmæssigt, dog kan foretage en fastlæggelse af rammen, der indebærer, at visse faktiske og/eller retlige spørgsmål kun vedrører en vis del af deltagerne. Forskelle mellem, hvem kravene overhovedet rettes mod, må imidlertid antages at være for store til, at de kan holdes inden for samme ramme.

2. Hovedbetingelse 1 – Ensartede krav

er det utvivlsomt, at et gruppessøgsmål kan anlægges mod flere. Men det må forudsætte, at alle deltagere har krav mod alle sagsøgte. Antag f.eks. at producent A har markedsført et produkt gennem distributørerne B og C, og at der under et gruppessøgsmål skal hævdes et ansvar mod producent og distributør. Nogen vil da have krav mod A og B, mens andre har krav mod A og C. Trods kravenes øvrige ensartethed kan der ikke anlægges ét gruppessøgsmål mod A, B og C. Der kan evt. anlægges ét gruppessøgsmål mod A og B og et andet gruppessøgsmål mod A og C. De to gruppessøgsmål kan evt. sambehandles efter retsplejelovens § 254, eller prøvelsen af det ene kan sættes i bero i afventen af behandlingen af det andet, jf. retsplejelovens § 345.

I visse situationer kan flere personer have *sammenfaldende krav*, dvs. krav, hvor opfyldelse over for én automatisk indebærer opfyldelse over for alle. F.eks. kan man tænke sig et krav på nedrivning af en bebyggelse opført i strid med en servitut, som har flere påtaleberettigede. Det er klart, at sådanne sammenfaldende krav er ensartede. Fordelen for de pågældende ved at gå sammen i et gruppessøgsmål er i en sådan situation begrænset til det, der følger af etablering af faste regler om samvirket om den fælles sag, herunder i relation til reduktionen i sagsomkostninger pr. kravstiller.

I andre situationer kan flere personer være lodtagere i et fælles krav, som ingen kan indtale alene, idet der foreligger *nødvendigt procesfællesskab*. Dette vil sjældent foreligge med så store grupper, at et gruppessøgsmål kommer på tale, men det må være klart, at betingelserne om nødvendigt procesfællesskab kan opfyldes ved, at procesfælterne tilmelder sig et gruppessøgsmål.

Kravet om ensartethed kan være opfyldt, selvom de påstande, der nedlægges, er forskellige. Således er et krav om, at modparten skal anerkende, at der ikke kan beregnes gebyr i en bestemt situation, ensartet med en påstand om, at betalte gebyrer af den pågældende karakter skal tilbagebetales.

2.3. Sagen om Tåstrup Sø

Tankevækkende er U2007.2170H om ejerforholdene til Tåstrup Sø. Sagsøgeren var Ejerlav for Tåstrup Sø og en række medlemmer heraf, der ved Vestre Landsret bl.a. fik medhold i, at de sagsøgte skulle anerkende at »ejendomsretten til Tåstrup Sø ... tilkommer lodsejerne i Tåstrup, Stjær og Lillering«. De sagsøgte var ejerne af de ejen-

domme, der stødte op til søen. Ifølge tingbogen var det netop lodsejerne i Tåstrup, Stjær og Lillering – uden yderligere præcisering – som var ejere. Der var i sagen en række yderligere spørgsmål om færdsels-, jagt- og fiskeret. Højesteret afviste imidlertid sagen med følgende begrundelse: »Med de påstande, som de indstævnte har nedlagt, ønsker de at opnå dom for, at alle lodsejere i Tåstrup, Stjær og Lillering har ejendomsret og vejadgang til ... Tåstrup Sø ... og ret til jagt og fiskeri på området. Herved gør de indstævnte krav gældende, som ikke blot angår dem selv og medlemmerne af ejerlavet, men en videre personkreds. Antallet af lodsejere i Tåstrup, Stjær og Lillering udgør således efter det oplyste mere end 1100, og de indstævnte i denne sag omfatter færre end 50 lodsejere. De indstævnte har ikke nogen bemyndigelse fra de øvrige lodsejere til at indtale krav på deres vegne. Påstandene kan herefter ikke tages under pådømmelse for så vidt angår de lodsejere, der ikke er repræsenteret i sagen«. Og Højesteret fortsatte – temmelig barsk⁶³ – »Således som påstandene er formuleret og efter procesførelsen i øvrigt finder Højesteret heller ikke grundlag for at tage de nedlagt påstande under pådømmelse alene for så vidt angår de lodsejere, der er repræsenteret på de indstævntes side«.

Højesterets præmisser må vel siges at lade det stå åbent, om resultatet ville være blevet et andet, hvis ejerlavet havde været markant mere repræsentativt for lodsejerne. Det meget principielle ræsonnement med, at man ikke uden bemyndigelse kan gøre krav gældende på andres vegne, synes imidlertid at have gyldighed, uanset hvor talstærk ejerlavets medlemskreds er, når dog ikke alle er med. I bagklogskabens lys er det let at se, at sagsøgerne skulle have formuleret deres påstande noget i retning af »Sagsøgte tilpligtes at anerkende, at sagsøgerne i deres egenskab af lodsejere i Tåstrup, Stjær eller Lillering, er medejere af Tåstrup Sø og berettiget til færdsel ad Tåstrup Søvej« osv. eventuelt med en tilføjelse om, at også senere ejere af deres ejendomme ville være medejere og have færdselsret m.v.

Det er pudsigt, at selvom den materielle retsstilling måtte være, at

63. Specielt henset til, at indstævntes påstand 2 lød således: »Stadfæstelse af dommens bestemmelser om, at ... skal anerkende, at lodsejerne i Tåstrup, Stjær og Lillering, herunder de indstævnte, er berettiget til at benytte Tåstrup Søvej som adgangsvej ...« (min kursivering).

3. Hovedbetingelse 2 – Den bedste behandlingsmåde

ejendomsretten netop tilkommer de til enhver tid værende lodsejere i det omhandlede område, kan dette ikke⁶⁴ fastslås direkte i en domskonklusion, men kun indirekte ved, at den enkelte lodsejer får medhold i følgende ræsonnement: »Jeg er lodsejer i Tåstrup – Ejendomsretten tilkommer lodsejerne i Tåstrup m.v. – Ergo er jeg medejer«.

En sådan sag ville være⁶⁵ meget egnet til at føres som gruppesøgsmål. Bruttogruppen er i helt usædvanlig grad let identificerbar og kravene er udpræget ensartede. Samtidig er sagen illustrativ for hvilken kraft, der de facto kan knytte sig til en individuel sags præjudikatsværdi. Havde de indstævnte formuleret påstandene mere snævert som foran skitseret, ville en afgørelse i Højesteret, uanset udfaldet, have en præjudikatsværdi i relation til de øvrige lodsejere, der reelt ville svare til *res judicata* elementet i retskraftbegrebet.

2.4. »Personer«

Forarbejderne nævner ikke, om der ligger nogen begrænsning i, at de ensartede krav fremsættes på vegne af flere »personer«. Det må efter reglernes karakter og formål antages, at kravstillerne ikke behøver være fysiske personer, men kan være alle med partsevne, herunder boer, juridiske personer og offentligretlige enheder.

3. Hovedbetingelse 2 – Den bedste behandlingsmåde

3.1. Indledning

Den anden hovedbetingelse er efter retsplejelovens § 254 b, stk. 1, nr. 5, at »gruppesøgsmål skønnes at være den bedste måde at behandle kravene på«. Selvom betingelserne i § 254 b angives som betingelser for at anlægge sag, er der ingen tvivl om, at det ikke er sagsøgerens eller den foreslåede grupperepræsentants skøn, der sigtes til, men rettens.

3.2. Forarbejderne

Ifølge Betænkningen s. 284 skal »gruppesøgsmålet sammenlignes med realistiske alternativer i den konkrete situation. Hvis kravene kan be-

64. Medmindre alle (nødvendigt procesfællesskab) eller – muligvis – en tilstrækkelig stor andel af grundejerne i området er med.

65. Og da sagen blev afvist og således ikke har efterladt nogen retskraftig afgørelse af spørgsmålene om ejendomsret, færdselsret m.v., fortsat meget egnet.

handles lige så godt eller bedre under individuelle søgsmål, der eventuelt behandles samlet efter reglerne i retsplejelovens § 250 eller § 254, kan der ikke anlægges gruppesøgsmål om kravene. Ved denne vurdering indgår også, om sagskomplekset har en sådan karakter, at fælles spørgsmål må forventes at kunne afklares under en prøvesag, ligesom der kan tages hensyn til, om den foreslåede grupperepræsentant, som måske har særlige forudsætninger for at kunne bidrage til en hensigtsmæssig koordinering m.v., eventuelt vil kunne medvirke på anden måde end som grupperepræsentant i et gruppesøgsmål, f.eks. som biintervenient eller som mandatar for en eller flere parter i et individuelt søgsmål«. En lignende udtalelse findes i Bemærkningerne s. 36.

3.3. Hvad er »bedst«?

Reglens formulering, Betænkningen og Bemærkningerne går ret let hen over vanskelighederne ved at afgøre, hvad der er »bedst«. De synes at forudsætte, at der på den ene eller anden måde skal ske en behandling af »kravene«, dvs. alle bruttogruppermedlemmernes krav, enten som led i gruppesøgsmålet eller på anden måde. Imidlertid er det normalt vanskeligt at sige noget nogenlunde sikkert om nogen af disse alternativer. Man kan som regel⁶⁶ ikke vide noget sikkert om, hvor mange af bruttogrupperens medlemmer, der vil tilmelde sig et gruppesøgsmål, og kan normalt kun gisne om, i hvilken udstrækning de ikke-tilmeldte overhovedet vil indbringe sager for domstolene, herunder om de i givet fald vil afvente udfaldet af gruppesøgsmålet, eller om de sideløbende vil rejse deres egne sager med eller uden subjektiv kumulation. Såfremt gruppesøgsmålet ikke godkendes, kan man ikke vide noget sikkert om, hvor mange individuelle eller kumulerede søgsmål, der vil blive resultatet. Når baggrunden for indførelse af gruppesøgsmål er, at man vil sænke tærsklen for at få krav prøvet ved domstolene, er det nærliggende at antage, at en del af kravene ganske enkelt ikke indbringes, hvis gruppesøgsmål afvises. Alternativet til be-

66. Det kan tænkes, at sagsøgeren eller den foreslåede grupperepræsentant har udført et forarbejde, hvorved en række personer, der vil tilmelde sig gruppesøgsmålet, hvis det godkendes, er identificeret, men før åbningsunderretningen foreligger, kan et gruppe-medlem næppe forpligte sig til deltagelse, jf. afsnit 7-6.3., og under alle omstændigheder vil det typiske gruppe-medlem nok ønske at vide, hvilken sikkerhedsstillelse, der bliver krævet af deltagerne.

3. Hovedbetingelse 2 – Den bedste behandlingsmåde

handling af et krav efter reglerne om gruppesøgsmål vil således i en vis udstrækning ikke være en anden behandlingsmåde, men at kravet ikke behandles. Det giver næppe fuldgod mening at spørge, hvad der er den bedste måde at behandle et krav på, hvis den ene af to måder er ikke at behandle det. Tærskelsænkningen er egnet til at bevirke, at et antal personer, hvis gruppesøgsmålet godkendes, vil rejse krav ved at deltage i gruppesøgsmålet, som de, hvis godkendelse nægtes, vil lade ligge.

Realiteten er således, at der ikke blot er tale om at vurdere behandling som gruppesøgsmål over for en anden behandlingsmåde. Der er en tredje mulighed, nemlig ikke-behandling.

Hertil kommer usikkerheden om, hvad der er »bedst« altså mest »godt«. Er det bedst for kravstillerne, sagsøgte, domstolenes ressourceforbrug eller den sikkerhed – og hurtighed? – hvormed man når det »materielt rigtige resultat«? Eller lidt af hver? Hvad der er godt for kravstillerne, er ikke nødvendigvis godt for sagsøgte og vice versa. En vis vejledning ligger vel i, at det skal være den bedste måde *at behandle* kravene på.

Endvidere indebærer reglerne, at gruppesøgsmål skal være ikke blot lige så godt som, men bedre end de realistiske alternativer. Heraf følger, at store usikkerheder om fordele og ulemper ved de muligheder, der kommer på tale, vil trække i retning af, at der ikke er fornødent grundlag for at anse gruppesøgsmål for bedst.

3.4. Vurderingen

Beslutningen om, hvorvidt gruppesøgsmålet er den »bedste« behandlingsmåde, må blive særdeles skønsomt, men må tage udgangspunkt i, hvad der er det bedste, realistiske alternativ, og en sammenligning af fordele og ulemper ved dels et gruppesøgsmål og dels det betragtede alternativ. I bedømmelsen må således indgå bl.a., hvor stærkt gruppesøgsmålets potentielle fortrin, jf. afsnit 1-9., kan komme til udfoldelse i den konkrete sag, og hvor stærkt ulemperne i form af den tunge og langsomme opstart, og risiko for opsvulmning af sagen som følge af sagsøgtes fremsættelse af individuelle modkrav, jf. afsnit 9-4., gør sig gældende.

Ved denne sammenligning må også mulighederne for at påvirke sagsbehandlingen via beslutninger om sambehandling af sager, evt. kombineret med henvisning til en anden sideordnet ret efter retspleje-

Kap. 3: Betingelserne for gruppesøgsmål

lovens § 254, stk. 2, om forlods fremme af prøvelsen af visse spørgsmål, jf. retsplejelovens § 253, og om udsættelse af sager i afventen af afgørelsen af andre sager, jf. retsplejelovens § 345, indgå i vurderingen.

Retten skal ikke vurdere, om deltagerne i gruppesøgsmålet vil få medhold. Tværtimod bør retten lade spørgsmålet om søgsmålets meritter ligge, så en godkendelse ikke kan tages som udtryk for, at retten anser søgsmålet for velbegrundet. Ellers undermineres rettens neutralitet. Herfra må dog gøres den undtagelse, at retten bør nægte at godkende et søgsmål, hvis det, evt. efter at sagsøger har haft mulighed for at afhjælpe forholdet, må forekomme klart, at gruppesøgsmålet vil blive afvist på grund af manglende dansk værneting, manglende iagttagelse af krav om administrativ rekurs, påstandens uklarhed, manglende retlig interesse eller sagens uegnethed til prøvelse ved domstolene.

Hvor det bedste, realistiske alternativ til et gruppesøgsmål er gennemførelse af en enkelt eller nogle få prøvesager, vil en afvisning af gruppesøgsmålet kunne medføre, at andre krav ikke fører til anlæggelse af retssag, før prøvesagen eller -sagerne er afgjort. Dette indebærer en risiko for, at kravene forældes i ventetiden. Denne risiko skærpes væsentligt ved 2007-forældelseslovens kortere forældelsesfrister, men reduceres omvendt noget ved den hurtigere sagsbehandlingstid, der må forventes efter domstolsreformen. Tilstedeværelsen af en væsentlig risiko for, at mange krav kan forældes, hvis gruppesøgsmålet afvises, bør med stor styrke tale for godkendelse af gruppesøgsmålet.

Godkendelse af en sag som gruppesøgsmål kan medføre, at afgørelsen får retskraft for alle deltagerne, og ikke kun en præjudikatsvirkning. Hvis sagsøgte er en offentlig myndighed, kan den praktiske betydning heraf mindskes, da myndigheden i kraft af lighedsgrundsætninger og saglighedskrav typisk må stille andre, der er i samme situation som domhaveren, på samme måde, jf. herved de ret jævnlige genoptagelser af skatteansættelser efter at en skattepraksis er underkendt ved dom. Dette indebærer, at den kvalitet ved gruppesøgsmålet, der ligger i den brede retskraftvirkning, ikke kommer til udfoldelse⁶⁷.

Gruppesøgsmål kan overflødig gøre individuelle søgsmål. Ved vur-

67. Hvilket dog kun er et enkelt aspekt i den samlede vurdering.

3. Hovedbetingelse 2 – Den bedste behandlingsmåde

deringen af den værdi, gruppessøgsmål herved frembyder som behandlingsform, må det uundgåeligt indgå i vurderingen, om gruppessøgsmålet i det hele er forberedt og tilrettelagt på en så kvalificeret⁶⁸ måde, at det er forventeligt at alle, eller dog de fleste af bruttogruppemedlemmerne, vil tilmelde sig (eller slet ikke agter at gøre krav gældende, ej heller ved individuelt søgsmål). Ved vurderingen af gruppessøgsmålets tiltrækningskraft må det alt andet lige antages, at jo større betydning den enkeltes krav har for vedkommende, jo mere nærliggende er det, at den enkelte kravstiller vil foretrække at bevare den fulde bestemmelsesret over sagen ved at rejse et individuelt søgsmål frem for at tilslutte sig et gruppessøgsmål. I jo højere grad det må antages, at gruppemedlemmerne vil tilmelde sig, jo mere markant vil gruppessøgsmålets evne til at reducere sagsomkostningerne pr. deltager (og pr. krav) gøre sig gældende. Begrundet forventning om en høj tilslutningsprocent får således en dobbelt virkning. De tilbageværende krav må forventes at være relativt få, og de omfattede krav kan prøves relativt billigt.

Forventer retten, at der, selvom gruppessøgsmålet godkendes, vil komme (mange) individuelle søgsmål, taler dette – alt andet lige – imod godkendelse, men det må dog også tages i betragtning, at sådanne søgsmål kan berostilles efter retsplejelovens § 345 på afgørelsen af et veltilrettelagt gruppessøgsmål. Her må der tages hensyn både til, om en afgørelse af gruppessøgsmålet vil medføre en væsentlig forenkling af disse sager, og om det vil medføre en væsentlig forsinkelse af afgørelsen.

Ved vurderingen af gruppessøgsmålets forventelige tiltrækningskraft (= deltagelsesfrekvens) vil det også have betydning, om der kan udpeges en grupperepræsentant, som i særlig grad fremstår som tillidsvækkende og kompetent.

De alternative muligheder til gruppessøgsmål vil først og fremmest være individuelle søgsmål eller kumulerede søgsmål, hvor flere, der kunne være deltagere i et gruppessøgsmål, er sagsøgere i samme sag.

68. Dette er ikke det samme, som at retten vurderer, at der er en høj grad af sandsynlighed for, at søgsmålet vil blive vundet. Spørgsmålet er her, om søgsmålet er tilrettelagt, så der er taget godt hånd om den – større eller mindre – chance for at få medhold, der måtte være. Chancens størrelse skal retten ikke vurdere i forbindelse med godkendelsen.

Evt. kan en sag føres af en ressourcestærk organisation som mandatar. Subjektiv kumulation på sagsøgersiden indebærer som udgangspunkt solidarisk hæftelse for sagsomkostninger, jf. retsplejelovens § 317. Denne risiko kan medføre, at subjektiv kumulation ikke er et realistisk alternativ. Sagsomkostningsreglerne for gruppesøgsmål indebærer derimod ikke solidarisk hæftelse, jf. afsnit 11-1. og 11-2. For at undgå det solidariske omkostningsansvar kan evt. samtidigt anlægges individuelle, standardiserede sager, som den fælles advokat begærer sambehandlet.

Et individuelt søgsmål kan medføre, at pågældende sagsøger må bære en stor omkostningsrisiko, hvis der ikke kan opnås fri proces eller er retshjælpsdækning. Omkostningsrisikoen kan undertiden imødegås ved, at andre, som vil have fordel af en evt. vunden sag – eller har en mere ideel interesse i sagen – bidrager til omkostningerne. Retten synes dog ikke at kunne regne dette for en realistisk mulighed, medmindre der foreligger konkrete grunde til at regne med, at sådan sponsorering kan gennemføres.

Et individuelt søgsmål har ikke retskraft for dem, der har et helt ensartet krav, men ikke er parter i sagen. Det står dem frit for at forsøge at opnå et gunstigere resultat end den oprindelige sagsøger ved bedre anbringender og bedre bevisførelse og/eller ved at søge sagen bragt højere op i retssystemet. Hvis omvendt den oprindelige sagsøger vinder sagen, vil dommen ikke have retskraft over for sagsøgte til fordel for andre end sagsøgeren. Sagsøgte kan derfor vælge at føre et mere energisk og kompetent forsvar i senere, lignende sager. Et individuelt søgsmål kan derfor være mindre egnet til at afklare stillingen for andre, lignende krav. Dette synspunkt må dog ikke overdrives. Den faktiske præjudikatsvirkning af en dom fra Højesteret lader ofte ikke en retskraft *erga omnes* meget efter⁶⁹. Også en dom fra første instans i en sag, der er forberedt og ført med stor grundighed med henblik på at tjene som rettesnor, kan have betydelig faktisk præjudikatsværdi, selvsagt navnlig, hvis det er en landsrets- eller Sø- og Handelsretsdom. Der kan i tilknytning til en individuel sag være indgået supplerende procesaftaler, f.eks. om suspension af forældelse

69. Således er der næppe nogen, der efter U2002.2067H har ønsket at gøre prospektansvar gældende i anledning af Hafnia-emissionen i 1992. Se tillige afsnit 2.3. om U2007.2170H (Tåstrup Sø).

3. Hovedbetingelse 2 – Den bedste behandlingsmåde

(og passivitet) eller om, at dommens resultat på bestemte punkter skal være bindende for andre sager, herunder evt. potentielle sager som endnu ikke er anlagt. Sådanne procesaftaler kan medføre, at der er sørget for en så tids- og ressourcemæssig effektiv behandling af et stort antal krav, at gruppesøgsmål ikke kan anses som bedst. Sagsøgtes tilbud om at indgå procesaftaler kan endvidere medføre, at det må anses som et realistisk og (mindst) lige så godt alternativ som gruppesøgsmål, at sagsøger accepterer et sådant tilbud. I den forbindelse kan det have betydning, at den (potentielle) sagsøgte kan give et bindende tilsagn om f.eks. suspension af forældelse til en interessebærer for dem, der evt. har krav af en vis beskaffenhed, herunder til en potentiel grupperepræsentant. Det er ikke nødvendigt, at hver enkelt modtager et tilsagn selv.

Som klar hovedregel er gruppesøgsmål kun den bedste måde at behandle kravene på, hvis retten faktisk agter at fremme behandlingen af gruppesøgsmålet. Det kan dog ikke afvises, at det i en særlig situation kan være hensigtsmæssigt at godkende et gruppesøgsmål, men udsætte det efter retsplejelovens § 345 i afventen af afgørelsen af et individuelt søgsmål om et ensartet krav. Hvor sagsøgte har stillet sig afvisende over for aftaler om suspension af forældelse, og der er klar risiko for snarlig forældelse, kan kombinationen af en prøvesag, der fremmes, og et gruppesøgsmål, der sættes i bero på prøvesagen, men sikrer afbrydelse af forældelse, være en så hensigtsmæssig samlet løsning, at gruppesøgsmålet bør godkendes som led heri.

Hvis der så vidt retten bekendt (evt. efter at retten har rettet forespørgsel til sagsøger og/eller sagsøgte herom) ikke er anlagt individuelle sager om krav, som kan omfattes af gruppesøgsmålet, selvom der har været passende tid hertil, må dette være et godt argument for at godkende gruppesøgsmålet. Dette kan indikere, at der konkret foreligger det behov for at sænke tærsklen for at rejse krav ved domstolene, som er baggrunden for reglerne, jf. afsnit 1-6.

Hvor gruppesøgsmålet kun omfatter en del af de spørgsmål, der skal afgøres for at afklare den enkelte deltagers retsforhold til sagsøgte, vil denne begrænsning være et argument, der kan tale imod godkendelse. Jo mindre, der kan afklares via et evt. gruppesøgsmål, og jo mere der stadig vil kræve individuel behandling, jo mindre »godt« vil gruppesøgsmålet fremstå.

Hvis sagsøgeren eller den foreslåede grupperepræsentant foreslår et

Kap. 3: Betingelserne for gruppesøgsmål

gruppesøgsmål om vigtige forudsætninger for en fordring sambe-handlet efter retsplejelovens § 254 med et samtidigt anlagt individuelt søgsmål, der omfatter et passende antal sagsøgere⁷⁰ med velvalgte typetilfælde af individuelle, komplette krav, kan kombinationen fremstå som særdeles hensigtsmæssig og kan evt. danne grundlag for en godkendelse af gruppesøgsmålet som et vigtigt led heri.

Som nævnt i Betænkningen s. 284 og Bemærkningerne s. 36 kan involvering af en særlig velegnet potentiel grupperepræsentant som biintervenient eller mandatar være et så godt alternativ, at det kan hindre godkendelse af gruppesøgsmål som den bedste behandlingsmåde. Men den pågældende organisation kan indtage det standpunkt, at man ikke er tilfreds med en biintervenients begrænsede beføjelser eller med rollen som mandatar, der forudsætter indgåelse af aftaler med hver enkelt mandant, og det vil være vanskeligt for retten at afvise en sådan tilkendegivelse som bluff. Det er et objektivt rimeligt standpunkt, og det har formodningen for sig, at det også er alvorligt ment, at man foretrækker den organisationsmodel med retlig kontrol, som lovgiver har skabt, frem for selv at udvikle et aftalebaseret system. En særlig velegnet kandidat til hvervet som grupperepræsentant indebærer, at der må regnes med en høj tilmeldingsfrekvens, hvilket taler for godkendelse af gruppesøgsmålet.

For Forbrugerombudsmanden består et særligt alternativ til gruppesøgsmål i markedsføringslovens § 20, stk. 1, nr. 2. Bestemmelsen giver mulighed for, at der i forbindelse med, at handlinger i strid med markedsføringsloven forbydes, gives sådanne påbud, som må anses nødvendige for at sikre, bl.a. »genoprettelse af den forud for den ulovlige handling eksisterende tilstand«. Det har klar støtte i forarbejderne⁷¹ og forudsætningen i markedsføringslovens § 30, stk. 1, sidste pkt.⁷², at bestemmelsen giver hjemmel til at pålægge tilbagebetaling

70. Disse sagsøgere kan på grund af litispendensvirkningen af deres søgsmål ikke samtidig være deltagere i gruppesøgsmålet.

71. Se Betænkning nr. 1236 s. 26.

72. Bestemmelsen er en undtagelse fra den generelle regel om, at tilsidesættelse af påbud straffes, idet tilsidesættelse af et påbud om at tilbagebetale en modtaget pengeydelse ikke kan straffes. Dette stemmer med almindelige principper om ikke at kriminalisere pengemangel.

3. Hovedbetingelse 2 – Den bedste behandlingsmåde

af med urette oppebårne beløb⁷³. Den tilsvarende bestemmelse i den tidligere markedsføringslovs § 13, stk. 1, nr. 2, er anvendt på denne måde i U2005.2960SH. Det skete uden præcis angivelse af beløbenes størrelse eller modtagerne.

3.5. Sammenhængen med de øvrige betingelser

Afgørelsen af, om gruppessøgsmål er den bedste måde at behandle kravene på, vil sikkert blive truffet under inddragelse også af de forhold, som er gjort til genstand for selvstændige betingelser, jf. de følgende afsnit. Jo mere præcist og træfsikkert bruttogruppen kan identificeres og underrettes om gruppessøgsmålet, jo mere nærliggende er det at anse gruppessøgsmålet for »bedst«. I Betænkningen s. 245 og Bemærkningerne s. 17 peges der på, at hvis der er meget betydelige omkostninger forbundet med at gennemføre den foreskrevne underretning af bruttogruppen, taler dette imod at anse gruppessøgsmål som den bedste behandlingsform.

Hvor gruppemedlemmerne kun vanskeligt kan identificeres og underrettes, kan det dog være et forhold, der taler for godkendelse, at den publicitet, der må forventes om et gruppessøgsmål, vil være egnet til at vække de passive, enten så de når at komme med i gruppessøgsmålet, eller så de senere gør deres krav gældende. I den forbindelse må det huskes, at gruppessøgsmålet kan bringe en afklaring, der kan medføre, at andre krav enten vil blive opgivet, ikke vil blive bestridt eller let kan forliges uden domstolenes mellemkomst.

3.6. En fiktion

Hvordan man end vender og drejer det, kan man ikke komme uden om, at kriteriet »den bedste måde at behandle kravene på« hviler på en fiktion. Hvad enten gruppessøgsmålet godkendes eller ej, er det helt usandsynligt, at alle »kravene« overhovedet skal behandles. Måske havde det været mere hensigtsmæssigt, hvis dette kriterium havde været formuleret noget i retning af, at krav⁷⁴ omfattet af rammen

73. Det er slået helt fast ved fri proces reformen, hvorefter det i retsplejelovens § 327, stk. 1, nr. 2, er bestemt, at der kan gives fri proces »til forbrugeren i sager om tilbagebetaling af pengeydelse, som er omfattet af et påbud efter markedsføringsloven nedlagt af retten eller meddelt af Forbrugerombudsmanden«.

74. Krav, ikke »kravene«.

skønnes (klart) egnede til behandling efter reglerne om gruppessøgsmål, og at hensynet til modparten ikke tilsiger, at sådan behandling ikke bør ske. Så ville fiktionen i hvert fald være elimineret.

De svenske regler har helt undgået fiktionen ved i stedet at opstille en betingelse om, at flertallet af kravene (dvs. bruttogruppens krav) ikke lige så godt kan gøres gældende ved individuelt søgsmål, jf. lag om grupprättegång 8§ nr. 3. I Norge er man elegant gledet af på problemet ved blot at kræve, at gruppeproces er den bedste behandlingsmåde uden at skrive af hvad, jf. tvistelovens § 35-2(1)(c).

4. Hovedbetingelse 3 – Hensigtsmæssig identifikation og underretning

4.1. Indledning

Efter retsplejelovens § 254 b, stk. 1, nr. 6, er det en betingelse for gruppessøgsmål, at »gruppemedlemmerne kan identificeres og underrettes om sagen på en hensigtsmæssig måde«. Denne underretning benævnes i denne bog *åbningsunderretningen*. Dette vil normalt være langt den vanskeligste betingelse at opfylde, medmindre man allerede ved afgrænsningen af bruttogruppen tager højde for, at dens medlemmer skal kunne identificeres og underrettes. Man kan foretage en definition af bruttogruppen, så den kun omfatter dem, man kan underrette, således at andre, der ganske vist har ensartede krav, men som ikke kan identificeres, holdes uden for. I mange tilfælde kan betingelsen kun opfyldes, hvis retten accepterer en sådan *kommunikationsbetinget begrænsning* i rammen, jf. afsnit 4.6. (eller stiller mere lempelige krav om underretningens effektivitet, end lovens forarbejder lægger op til). Om åbningsunderretningens indhold og form henvises i øvrigt til afsnit 6-6.

Det er sagsøgeren, der skal overbevise retten om, at betingelserne for et gruppessøgsmål er opfyldt, og således sagsøgeren, der skal fremlægge et foreløbigt oplæg til, hvorledes underretning effektivt kan ske.

4.2. Forarbejdernes hovedsynspunkter

I Betænkningen s. 245 anfører Retsplejerådet, at kravet i retsplejelovens § 254 e, stk. 1, nr. 6, indebærer, »at den valgte underretning *som*

4. Hovedbetingelse 3 – Hensigtsmæssig identifikation og underretning

minimum skal antages at nå *langt størsteparten* af gruppens medlemmer« (min kursivering). Som begrundelse anfører rådet, at dette må være en »absolut betingelse for at gennemføre et gruppessøgsmål, da gruppemedlemmerne i mangel heraf ikke vil have reel mulighed for at tilmelde sig henholdsvis framelde sig gruppessøgsmålet«. Mens dette ræsonnement vel kan tiltrædes for så vidt angår de sjældne framelingsøgsmål, forekommer det forfejlet ved tilmeldingsøgsmål. Virkningen af, at man ikke kan få langt størsteparten med, bliver jo så blot, at *ingen* kan komme med. De, der på grund af vanskeligheder med en tilstrækkeligt effektiv underretning ikke kan tilmelde sig, bliver jo ikke ringere stillet. De kan stadig rejse deres krav individuelt. Der går ikke noget fra dem, fordi en anden kreds af personer, hvis opmærksomhed om gruppessøgsmålet er lettere at fange, organiserer sig. Hvis et sådant mere begrænset gruppessøgsmål bliver godkendt og vindes, vil mulighederne for, at de pågældende bliver opmærksomme på sagen, øges i kraft af den offentlige omtale, der må forventes om gruppessøgsmål. Retsplejerådet sammenligner⁷⁵ med stillingen i USA, hvor der ikke gælder lignende identifikationskrav, og udtaler, at det ikke vil være rimeligt at åbne mulighed for gruppessøgsmål, hvis de berørte ikke på en hensigtsmæssig måde kan identificeres. Man fortsætter: »Privat håndhævelse af krav, der tilkommer en ubestemt og reelt uidentificerbar gruppe af personer, vil være ganske fremmed for en dansk tankegang...«. Denne bemærkning er imidlertid helt uholdbar. Der er jo ikke tale om, at nogen selvbestaltet håndhæver andres krav, men om at åbne adgang til, at et større antal personer kan tilmelde sig et gruppessøgsmål for at få deres individuelle krav prøvet på en mere enkel og omkostningseffektiv måde. Grupperepræsentantens »private håndhævelse« sker kun på vegne af de, der har tilmeldt sig gruppessøgsmålet, og som således er identificeret og positivt har ønsket deres krav håndhævet af grupperepræsentanten.

I Bemærkningerne s. 47 anføres, at det er en forudsætning, at underretningen sker på en sådan måde, at »langt de fleste« af gruppemedlemmerne bliver bekendt med gruppessøgsmålet.

75. Betænkningen s. 246.

4.3. Problemer og muligheder

Det praktiske problem er, at det kan være vanskeligt at identificere bruttogruppen, hvor den består af et bredt udsnit af befolkningen eller et udsnit, hvis fælles træk ikke frembyder karakteristika, der giver grundlag for at nå »langt størstedelen« med en bestemt kommunikation. Selvom man indrykker helsidesannoncer i de største dagblade om et gruppessøgsmål, der skal angå alle, der f.eks. har købt en Acme-hårtørrer i det seneste år, har betalt visse gebyrer til en bestemt teleudbyder eller er blevet nægtet opsigelse af et bestemt abonnement⁷⁶, vil man ikke nå »langt størstedelen«. Men man vil i kraft heraf og i forening med effekten af evt. redaktionel omtale i trykte og elektroniske medier, omtale på arbejdspladser og i private kredse og søgninger på internettet – herunder besøg på en særlig hjemmeside oprettet af initiativtagerne til gruppessøgsmålet – kunne opnå, at mange bliver opmærksomme på gruppessøgsmålet.

Et eksempel fra virkeligheden: For nogle år siden gik arrangøren af en række udendørs rock-koncerter »Wigwam Tour« konkurs, før koncerterne var gennemført. Krakket var meget omtalt i pressen, og spørgsmålet blev rejst, om billetkøberne kunne kræve pengene igen af billetbureauerne, eller om de alene kunne anmelde et simpelt krav i arrangørselskabets konkursbo. Køberne har været et geografisk meget blandet og efter køn og alder temmelig blandet udsnit af den danske befolkning. En effektiv, målrettet underrettningsstrategi ville ikke kunne anvises. Men det forekommer oplagt, at hvis pressen i sin dækning havde kunnet henvise til, at der var et gruppessøgsmål (eller mere præcist nogle få parallelle gruppessøgsmål mod de forskellige billetbureauer) under opstart, ville dette i forening med omtale på arbejdspladser og i den private sfære kunne have kaldt mange billetkøbere frem. Det er ikke sandsynligt, at man kunne nå »langt størstedelen« af samtlige billetkøbere. Hvis en initiativgruppe imidlertid kunne præstere en liste over f.eks. 2.000 billetkøbere, der havde ladet sig registrere som interesserede i et (eller nogle parallelle⁷⁷) gruppessøgsmål, er det svært at se, at der skulle være noget i vejen for, at definere bruttogruppen som de således registrerede, i stedet for den samlede kreds af billetkøbere.

76. Jf. Viasat-sagen i U2005.2960SH.

77. Nemlig mod forskellige billetbureauer.

4.4. Sagsøgte medvirken

I mange tilfælde vil bruttogruppens medlemmer være kunder hos sagsøgte, og sagsøgte vil effektivt kunne underrette de pågældende. Betænkningen s. 257 f og 305 og Bemærkningerne s. 23 f og 48 afviser dog – og med fuld føje – en tanke om at pålægge sagsøgte at udlevere en kundeliste eller foretage underretningen, men påpeger, at sagsøgte derimod frivilligt kan påtage sig underretningen. Udtalelserne i forarbejderne har alene den formelle åbningsunderretning i henhold til retsplejelovens § 254 e, stk. 9, for øje. Et andet spørgsmål er, om modparten vil henlede de relevante kunders (eller alle kunders) opmærksomhed på sagen tidligere i forløbet. Hvor initiativtagerne til gruppessøgsmålet formår at skabe offentlig omtale af gruppessøgsmålet, kan det være meget nærliggende, at sagsøgte (eller den potentielle sagsøgte) vil ønske at orientere sine kunder om sit syn på sagen som modvægt til kritisk presseomtale. Dette kan bevirke, at kunderne bliver opmærksomme på gruppessøgsmålet og kontakter initiativtagerne for at lade sig registrere som interesserede deltagere heri. Dette kan igen medføre, at bruttogruppen kan defineres på grundlag af en fortegnelse over dem, der har ladet sig registrere hos initiativtagerne, jf. afsnit 4-1. og 4.4, og om sagsøgte medvirken tillige afsnit 6-6.6.

4.5. Forarbejdernes eksempler

I Betænkningen s. 256 og 394 f redegør Retsplejerådet via eksempler⁷⁸ for, hvad der i forskellige situationer er en tilstrækkelig effektiv underretning. Man slår indledningsvis fast, at det bedste er individuel underretning til de enkelte gruppemedlemmer, hvilket bør foretrækkes, hvor det er muligt.

Dernæst anføres: »Hvis gruppemedlemmernes identitet ikke er kendt og ikke umiddelbart kan fremskaffes, vil underretning eksempelvis gennem *et annonceindlæg* i en *husstandsomdelt* lokalavis *formentlig* være en egnet underretningsform, hvis gruppemedlemmerne har bopæl i et bestemt lokalområde« (mine kursivering). Med den angivne forudsætning om gruppemedlemmernes bopæl og sammenkædningen af kravet om ikke blot en annonce, men et annonceindlæg, med et krav om husstandsomdeling, er eksemplet meget snævert.

Betænkningen og Bemærkningerne fortsætter dog med at anføre, at

78. Eksemplerne genfindes i Bemærkningerne s. 47 f.

det »kan ikke på forhånd udelukkes, at mere generel – dvs. mindre målrettet – annoncering eller anden offentlig bekendtgørelse i visse situationer vil kunne opfylde forudsætningen om, at langt størstedelen af gruppemedlemmerne må antages at blive bekendt med gruppessøgsmålet« (min kursivering). Det bør formentlig antages, at »visse situationer« navnlig kan være de, hvor der er en sådan offentlig omtale af sagen, at den direkte virkning af annonceringen vil blive forstærket af redaktionel omtale af sagen og omtale mand og mand imellem.

Dernæst hedder det: »Hvis der er mulighed for at få et gruppessøgsmål om et forbrugerspørgsmål omtalt i et forbrugerprogram på landsdækkende tv, kan dette f.eks. være en egnet underretningsform, hvis erfaringen viser, at sådan omtale medfører, at størsteparten af gruppemedlemmerne bliver bekendt med gruppessøgsmålet og muligheden for at tilmelde sig dette« (min kursivering). Henvisningen til, hvad erfaringen viser, indebærer en catch-22-situation. Et gruppessøgsmål skal godkendes, før underretningen sker, og der kan ikke foreligge nogen erfaring for, hvor virksom omtale i landsdækkende tv er, før der er godkendt et gruppessøgsmål, så der er noget at fortælle om i tv. Da selv de mest populære forbrugerprogrammer kun ses af en mindre del af befolkningen, må Retsplejerådet have regnet den af tv-omtalen afledte omtale i andre medier, på arbejdspladser og i den private sfære med. Det er i øvrigt utænkeligt, at omtalen i tv kan opfylde alle lovens krav til *indholdet* af åbningsunderretningen, jf. herom afsnit 6-6.2. og 6-6.3. Men omtalen kan yde et tungtvejende bidrag til, at bruttogruppens medlemmer bliver bekendt med gruppessøgsmålet, f.eks. ved at oplyse om en relevant hjemmeside, hvorfra åbningsunderretningen, en tilmeldingsblanket og anden information kan downloades. I den forbindelse fremhæves, at Betænkningen s. 256 f forudsætter, at der på Domstolsstyrelsens hjemmeside er oplysning om alle godkendte gruppessøgsmål. Af Bemærkningerne s. 48 fremgår, at Domstolsstyrelsen har forventning herom.

Rådets efterfølgende bemærkninger om, at tv-omtale med fordel kan forenes med en hjemmeside på internettet, der dels i overskuelig form giver de oplysninger om gruppessøgsmålet, der skal gives, og dels giver mulighed for at tilmelde sig via digital kommunikation⁷⁹,

79. Om tilmelding se afsnit 7-6. og om praktiske vanskeligheder i forbindelse med digital kommunikation særligt afsnit 7-6.2.

forekommer klart relevante og peger i retning af en mere pragmatisk tilgang til underretningsproblemet.

4.6. Kommunikationsbetingede begrænsninger i gruppedefinitionen

De strikse underretningskrav, som Betænkningen og Bemærkningerne lægger op til, vil i mange – måske de fleste – tilfælde nødvendiggøre overvejelser om at afgrænse bruttogruppen »kunstigt«, så man kan opfylde underretningskravet. Retsplejerådet synes selv at være opmærksom herpå, når man i Betænkningen s. 294 anfører, at retten ved fastlæggelse af rammerne for gruppessøgsmål må tage udgangspunkt i stævningen og »desuden sikre sig, at gruppessøgsmålet afgrænses således, at det opfylder kravene ..., herunder at gruppemedlemmerne kan identificeres og underrettes om sagen på en hensigtsmæssig måde«.

Med udgangspunkt i eksemplet med annonceindlægget i den husstandsomdelte lokalavis kunne man tænke sig, at man afgrænser gruppen til personer med bopæl i det lokalområde, man annoncerer i – selvom der er folk i andre områder, der har ensartede krav. Intet i ordlyden af retsplejelovens kapitel 23 a hindrer dette. I relation til betingelserne i § 254 b, er det alene spørgsmålet, om gruppessøgsmålet med denne begrænsning er den bedste måde at behandle »kravene« på, der er af interesse. Udtrykket »kravene« henviser imidlertid til de krav, der »frem sættes på vegne af flere personer«, jf. retsplejelovens § 254 a, og fremsættes alene krav på vegne af de, der bor i et bestemt område, er det alene disse krav, der er »kravene«, ikke de krav, som tilkommer personer andetsteds, hvor ensartede de end måtte være. Der er dog en mistelten, der skal tages i ed. Retten fastsætter rammen og kan herunder dekretere, at den foreslåede ramme skal udvides. Men hvis sagsøgeren heroverfor kan henvise til, at så må man melde pas på underretningskravet, bliver det naturligvis vanskeligt for retten alligevel at fastsætte en bredere ramme uden samtidigt at kunne pege på en efter rettens opfattelse tilstrækkelig udvidelse af underretningsplanen. Retten skal i øvrigt kun fastsætte rammen, hvis gruppessøgsmålet godkendes, så det giver ingen mening, at retten først dekreterer, at rammen skal være bredere end foreslået af sagsøgeren, og derefter nægter godkendelse, så der slet ikke skal fastsættes nogen ramme.

Hvis man foretager en kommunikationsbetinget begrænsning ved fastlæggelsen af bruttogruppen, er det vigtigt at gøre sig klart, at den må respekteres ved kontrollen af tilmeldingerne. Opfyldes gruppedefinitionen ikke, må en tilmelding afvises, uanset kravets ensartethed med den definerede gruppes krav. Er bruttogruppen således begrænset til beboere i et bestemt område, kan personer uden for området med ensartede krav derfor ikke tilmelde sig, jf. afsnit 2-2.4. og 7-8.1.

4.7. Foreninger

Foreninger kan let underrette sine medlemmer pr. mail, brev eller i et medlemsblad og er ofte naturlige kandidater til hvervet som grupperepræsentant. Kun ganske få foreninger har imidlertid en medlemskreds, der omfatter alle med et nærmere beskrevet, ensartet krav. Lad os som eksempel tage et krav, som tilkommer et bredt udsnit af danske bilejere, karakteriseret ved tilstedeværelsen af faktor X, som er af en sådan karakter, at den ikke kan danne grundlag for en målrettet underretning. Omtale af gruppessøgsmålet i FDM's medlemsblad vil ikke nå »langt størstedelen« af landets bilejere og dermed heller ikke langt størstedelen af faktor X bilejerne. Men hvis bruttogruppen defineres som faktor X bilejere, der er medlem af FDM, vil en underretning i medlemsbladet nå hele gruppen.

4.8. Kombinerede gruppedefinitioner

For at få både dem, der kan nås præcist med en underretning, og dem, der mere tilfældigt bliver opmærksomme på gruppessøgsmålet, ind under gruppedefinitionen, kan der eventuelt anvendes en kombination, hvorefter gruppen defineres som summen af to eller flere delgrupper. I eksemplet, hvor bruttogruppen som udgangspunkt defineres som personer med bolig i distributionsområdet for en bestemt lokalavis, kan definitionen modificeres, så det i stedet bliver summen af to delgrupper, hvor den ene er beboerne i det definerede område, og den anden enten består af dem, der har ladet sig registrere som interesserede hos initiativtagerne (og som kan opregnes på en liste som bilag til stævningen) eller af medlemmerne af en af initiativtagerne etableret ad hoc forening, som man let kan melde sig ind i f.eks. via foreningens hjemmeside. Disse bruttogruppermedlemmer kan underrettes individuelt, evt. pr. mail. En sådan ad hoc forening kan evt. være oprettet med henblik på at kunne være grupperepræsentant.

5. Hovedbetingelse 4 – Der kan udpeges en grupperepræsentant

Foreningen kan gennemføre en kampagne efter deltagere til gruppesøgsmålet via annoncer, mund-til-mund-metoden og redaktionel omtale i en periode op til stævningens indgivelse og indtil tilmeldingsfristens udløb, jf. afsnit 4-2. og 4-4.2.

Tilsvarende kan en kombineret gruppedefinition anvendes, hvor der er forskellige underrettingsformer, der effektivt kan nå bestemte delgrupper.

Hvor bruttogrupperen er tænkt afgrænset, så den består af medlemmerne af en sådan ad hoc forening, kan gruppedefinitionen udvides, hvis initiativtagerne til gruppesøgsmålet kan alliere sig med andre foreninger, som har sympati for søgsmålet, og som udsender medlemsblade eller lignende, hvori der kan gives underretning.

4.9. Udenlandske bruttogruppermedlemmer

Hvor ensartede krav også indehaves af personer i udlandet, som ikke er identificeret, er der reelt to muligheder. Enten at definere bruttogrupperen således, at personer i udlandet ikke er omfattet, og derfor ikke skal underrettes, eller at argumentere for, at bruttogrupperen omfatter så relativt få personer i udlandet, at den foreslåede underrettingsplan er tilstrækkelig, selvom man ikke gør noget særligt for at underrette udlændinge.

5. Hovedbetingelse 4 – Der kan udpeges en grupperepræsentant

5.1. Indledning

Om begrebet grupperepræsentant og de objektive betingelser for at kunne udpeges hertil henvises til afsnit 2.3. En villig grupperepræsentant skal foreslås i stævningen, jf. retsplejelovens § 254 d, stk. 1, nr. 3, men der kan evt. udpeges en anden.

Grupperepræsentanten skal være i stand til at varetage gruppemedlemmernes⁸⁰ interesser under sagen, jf. retsplejelovens § 254 c, stk. 3. Heri ligger ifølge Betænkningen s. 252 og 286 og Bemærkningerne s.

80. Dvs. nettogruppermedlemmernes = deltagernes.

37 navnlig, at grupperepræsentanten skal have en sådan økonomisk eller ideel interesse i sagen, at grupperepræsentanten kan forventes at have fornøden motivation til at fremme gruppemedlemmernes interesser, og at grupperepræsentanten råder over de fornødne finansielle ressourcer⁸¹ til at gennemføre sagen. Endvidere må der ikke bestå et modsætningsforhold mellem grupperepræsentanten og gruppemedlemmerne eller en betydelig del deraf.

Ved vurderingen af en foreslået grupperepræsentants økonomiske formåen må det haves for øje, at det ikke er nok, at grupperepræsentanten magter at stille den af retten krævede sikkerhed for modpartens evt. omkostninger. Selvom de tilmeldte deltagere kan pålægges at stille sikkerhed, der også omfatter omkostninger til grupperepræsentanten, skal grupperepræsentanten kunne finansiere sagsførelsen, herunder egen advokat, indtil sagen er endeligt afgjort. Der kan ikke undervejs trækkes på deltagernes sikkerhedsstillelse, der i første række skal sikre modparten. Om sikkerhedsstillelse henvises til afsnit 6-4. og om sagsomkostninger til kapitel 11.

5.2. Betingelser for en foreslået grupperepræsentants villighedserklæring

Grupperepræsentanten må kunne stille betingelser for at være villig til at lade sig udpege, forudsat at der alene er tale om betingelser, der vil have udspillet deres rolle, når åbningsunderretningen om gruppesøgsmålet skal iværksættes. Det er klart, at udpegning vil forudsætte, at retten finder betingelserne acceptable. Villighedserklæringen kan således betinges af, at den foreslåede ramme godkendes, og at retten godkender forslaget til, hvorledes underretning af bruttogruppen skal ske. Endvidere kan det stilles som en betingelse, at deltagernes sikker-

81. Forarbejderne nævner, at det evt. kan være i kraft af retshjælpsforsikring. Nuværende forsikringsvilkår for retshjælp dækker ikke, og det synes nærmest i strid med forsikringstanken, at man skal kunne tegne en forsikring, der skal dække omkostninger til retssager man ud fra ideelle motiver og med en betydelig omkostningsrisiko påfører sig at føre alene eller i det væsentlige i tredjemands økonomiske interesse. Det forekommer derfor helt usandsynligt, at grupperepræsentanten kan opnå dækning under en retshjælpsforsikring, dog evt. med undtagelse for de tilfælde, hvor grupperepræsentanten selv har et krav og begrænset til det, det ville have kostet at føre en almindelig, individuel sag.

5. Hovedbetingelse 4 – Der kan udpeges en grupperepræsentant

hedsstillelse ikke fastsættes til et højere og/eller lavere beløb, end grupperepræsentanten foreslår. Derimod kan grupperepræsentanten ikke betinge sig, at hans egen sikkerhedsstillelse maksimeres til et bestemt beløb, da retten kan fastsætte (yderligere) sikkerhedsstillelse efter udløbet af tilmeldingsfristen, jf. retsplejelovens § 254 e, stk. 2. Retten kan ikke uden kendskab til det faktiske antal tilmeldte helt eller delvis fraskrive sig denne mulighed, hvortil kommer, at modparten kan kære rettens beslutning(er) om grupperepræsentantens sikkerhedsstillelse.

5.3. Rettens stillingtagen

Retten er efter Betænkningen s. 289 og Bemærkningerne s. 38 f ikke ved udpegningen begrænset til at vurdere, om den foreslåede grupperepræsentant er god nok, men kan mere aktivt undersøge, om der kan findes en bedre egnet. Hovedreglen vil dog være, at den foreslåede grupperepræsentant udpeges, hvis han opfylder kravene.

Som følge af grupperepræsentantens lidet attraktive omkostningsmæssige situation, jf. afsnit 11-3.3., herunder den manglende mulighed for at få vederlagt sin egen indsats, er den krævende position som grupperepræsentant ret utaknemmelig. Men kan man pege på en villig grupperepræsentant med de fornødne ressourcer, vil det sjældent være denne betingelse, der volder problemer ved godkendelse af gruppesøgsmålet.

Kapitel 4

Før sagsanlæg

1. Kontakt med potentielle bruttogruppemedlemmer

Anlæg af et gruppesøgsmål kræver større forberedelser end et almindeligt søgsmål. De vigtigste led i forberedelsen er at finde eller etablere en grupperepræsentant, at definere bruttogruppen og foreløbigt identificere dens medlemmer med henblik på at kunne opfylde kravet i retsplejelovens § 254 b, stk. 1, nr. 6, om, at de kan »identificeres og underrettes om sagen på en hensigtsmæssig måde«.

Der vil i alle tilfælde være en initiativtager eller en initiativgruppe, som skal forberede sagen. Det kan være et bruttogruppemedlem eller en kreds heraf eller en forening eller anden sammenslutning, som er rede til at påtage sig hvervet som grupperepræsentant, herunder Forbrugerrådet. Det kan også være en advokat, som med udgangspunkt i en konkret henvendelse vurderer, at hans klients sag kunne være egnet til et gruppesøgsmål. Eventuelt kan det være Forbrugerombudsmanden, der selv råder over ressourcer til forberedelsen.

Hvor initiativtageren eller initiativgruppen ikke er en bestående forening, kan det være nærliggende at etablere en forening for bruttogruppemedlemmer, evt. med henblik på, at den kan være grupperepræsentant. En sådan forening vil i kraft af mulighederne for foreningsdemokratisk kontrol fremstå som mere troværdig over for bruttogruppen end en enkelt person, og ved dannelse af en forening kan de økonomiske byrder ved forberedelse og gennemførelse af gruppesøgsmålet bredes ud på en større kreds. Vedtægterne bør nok udformes således, at der er fri tilmelding til foreningen mod et beskedent beløb i den første fase, men skal betales et noget større beløb, hvis gruppesøgsmålet godkendes, og pågældende tilmelder sig. Alternativt, at man betaler et noget større beløb ved indmeldelse, hvoraf størstedelen deponeres hos advokat og returneres, hvis gruppesøgsmålet ikke godkendes og evt. også (måske med et mindre beløb), hvis pågældende ikke tilmelder sig. Efter tilmeldingsfristens udløb, bør alene

1. Kontakt med potentielle bruttogruppermedlemmer

deltagerne i gruppessøgsmålet kunne blive eller forblive medlemmer. Har man først tilmeldt dig gruppessøgsmålet – og var berettiget her til – kan man ikke ekskluderes fra gruppessøgsmålet, fordi man senere udmelder sig af foreningen.

I visse sager vil initiativtageren eller initiativgruppen have let eller nogenlunde overkommelig adgang til at henvende sig til gruppemedlemmerne. Særlig let er det, hvor bruttogruppen, evt. som følge af en kommunikationsbetinget begrænsning i gruppedefinitionen, er en bestående forenings medlemmer eller en del deraf. Overkommeligt er det, hvor der er tale om privatpersoner bosat i et bestemt område. Som eksempel kan nævnes U2007.2170H om Tåstrup Sø, omtalt i afsnit 3-2.3., hvor initiativtagerne hævdede en ret for alle ejere af fast ejendom i et velafgrænset område med ca. 1.100 ejendomme. Her kan initiativtagerne med hjælp af en lokalvejviser tilvejebringe en komplet liste eller evt. benytte et annonceindlæg⁸² i en husstandsomdelt lokalavis.

En liste fra en lokalvejviser er næsten med sikkerhed ikke ajour. Hvis bruttogruppen defineres som de personer, der opregnes på en liste baseret herpå, vil personer, som er blevet grundejere senere, end da lokalvejviseren blev trykt, ikke være gruppemedlemmer, og kan derfor ikke deltage i gruppessøgsmålet. Den korrekte fremgangsmåde er derfor, at bruttogruppen defineres som grundejerne i det pågældende område, og at listen fra lokalvejviseren alene bruges som grundlag for underretningen. Så kan nye grundejere komme med (og tidligere grundejere ikke).

Modparten har ingen pligt til at underrette bruttogruppen, hverken i forbindelse med godkendelsen af gruppessøgsmålet, i forbindelse med åbningsunderretningen, jf. afsnit 3-4.4. og 6-6.6., eller senere. Men dette udelukker ikke, at modparten kan finde det hensigtsmæssigt eller nødvendigt at orientere bruttogruppen. Hvor bruttogruppen består af alle eller et udsnit af modpartens kunder, og sagen nyder

82. I Betænkningen s. 256 og 304 og Bemærkningerne s. 47 peges netop på et annonceindlæg, men mon ikke også en annonce af passende størrelse med oplysning om en hjemmeside, hvorfra åbningsunderretningen og tilmeldingsblanketten kan downloades og/eller oplysning om, hvor materialet kan rekvireres telefonisk, bør anses for en tilstrækkelig metode? Det må kommende praksis vise.

pressens opmærksomhed⁸³, kan modparten som nævnt i afsnit 3-4.4. være interesseret i at orientere sine kunder om sin version af sagen, hvilket i sig selv kan føre til, at de bliver opmærksomme på initiativet. Der kan dernæst for modparten være PR-mæssige vanskeligheder med at begrunde, hvorfor man evt. ikke vil medvirke til, at kunderne gøres bekendt med et initiativ, som kan sikre, at de kan få deres krav prøvet ved domstolene på den mest effektive måde. Hvis modparten er en offentlig myndighed, kan nægtelse af at orientere berørte borgere om, at der er rejst spørgsmål om lovligheden af dens praksis, fremstå (eller i hvert fald kunne fremstilles) som urimeligt og kritisabelt i offentligheden og frembyde en uimodståelig fristelse for politikere og eksperter til at komme på banen med en kommentar. For offentlige myndigheder vil dette navnlig gælde for åbningsunderretningen efter retsplejelovens § 254 e, stk. 9, jf. afsnit 6-6., hvis nægtelsen af – mod dækning af omkostningerne⁸⁴ – at udsende underretningen eller give meddelelse om, hvorfra den kan downloades, vil fjerne grundlaget for et gruppesøgsmål, der har medvind i medierne.

2. Hjemmeside

Det kan være nærliggende at etablere en hjemmeside om sagen, evt. med en frit tilgængelig del kombineret med en del, der kun er tilgængelig med et individuelt password, som tildeles medlemmerne af bruttogruppen eller af en forening af bruttogruppermedlemmer. Senere kan dette ændres, således at den lukkede del af hjemmesiden reserveres for deltagerne i gruppesøgsmålet. Hjemmesiden kan i den tidlige fase indeholde oplysninger om baggrunden for og hensigten med sagen, om hvordan man afgør, om man er bruttogruppermedlem, om initiativtagerne og evt. advokat, foreningens vedtægter, indmeldelsesblanket, en mailadresse til brug for spørgsmål, og diverse links. Hvor initiativtageren er en allerede bestående sammenslutning, kan oplysningerne evt. gives som en særlig del af dennes almindelige hjemmeside-

83. Det er ret nærliggende at regne med, at større gruppesøgsmål og initiativer hertil i hvert fald i den første tid vil blive anset som godt stof.

84. Efter retsplejelovens § 254 e, stk. 9, sidste pkt., skal grupperepræsentanten foreløbigt afholde omkostningerne til åbningsunderretningen.

3. Brug af modpartens navn og varemærke

de. En sådan forening kan evt. som alternativ til indmeldelse give mulighed for, at man registrerer sig som interesseret i tilmelding til gruppesøgsmålet. Bruttogruppen kan da defineres som summen af to delmængder, nemlig foreningens medlemmer og de, der har ladet sig registrere – i første eller begge kategori(er) evt. med en tilføjelse om yderligere egenskaber.

3. Brug af modpartens navn og varemærke

Modpartens navn kan inden for ret vide rammer benyttes som led i domænenavnet på en hjemmeside, der oprettes for et initiativ til igangsættelse af et gruppesøgsmål og senere skal tjene til at holde deltagerne og andre interesserede orienteret. Tænker vi os, at modparten hedder Acme, må domænenavnet »gruppesøgsmål-mod-acme.dk« ret utvivlsomt accepteres af Acme. Efter Domæneklagenævnets praksis⁸⁵ for »hadesider« kan selv groft krænkende domænenavne, der uden samtykke indeholder en virksomheds navn, accepteres, når pågældende hjemmeside ikke tjener til markedsføring af varer eller tjenesteydelser, men til informationsformål, herunder også meget stærk kritik af den pågældende virksomhed. En sådan brug kan ikke anses at stride mod markedsføringslovens § 18, hvorefter erhvervsdrivende ikke må benytte forretningskendetegn og lign., der ikke tilkommer dem. Derimod må der ikke benyttes betegnelser, der er egnet til at skabe den misforståelse, at det er Acmes egen hjemmeside, eller noget Acme har godkendt eller har med at gøre. Således går »acmesagen.dk« nok ikke⁸⁶. Tilsvarende gælder, at medtagelse af

85. Således kunne importøren af SEAT biler henholdsvis Lind & Risør ikke bremse hjemmesiderne »lorte-seat.dk« (sag 2000–208) og »lr-lortehus.dk« (sag 810), og det lykkedes formentlig kun Se & Hør at bremse »fuckseoghør.dk« (sag 536 og 537), fordi hadesiden også tjente til markedsføring af kasketter med dette budskab. Et medlem af nævnet dissenterede, da dette var relativt uvæsentligt. Derimod kunne pågældende advokat få lukket »lorteadvokatarnfred« (sag 453 og 454), idet navnet var chikanøst og hjemmesidens indhold angik indklagede, ikke advokaten, således at der ikke bestod noget hensyn til ytringsfriheden. Afgørelserne kan ses og downloades på www.domæneklager.dk. De navne, der vil blive valgt til gruppesøgsmålshjemmesider, må naturligvis forventes at være sobre, loyale og seriøse.

86. I USA synes en del class action hjemmesider at have et domænenavn, der starter med sagsøgtets navn.

modpartens ordmærke i et domænenavn ikke indebærer en varemærkeretlig brug, når det sker deskriptivt som sigtende til et påtænkt gruppessøgsmål, der angår markedsføringen af produkter solgt under ordmærket eller mangler eller farlige egenskaber ved sådanne produkter, stadig forudsat, at det sker på en måde, så der ikke er nævneværdig risiko for, at omverden vil tro, at varemærkeindehaveren står bag hjemmesiden.

4. Registrering af interesserede deltagere

4.1. Ren registrering

Brugen af en hjemmeside kombineret med presseomtale, hvor man gerne skulle have nævnt hjemmesidens navn, åbner mulighed for, at bruttogruppemedlemmerne selv henvender sig og enten indmelder sig i en (ad hoc) forening eller lader sig registrere, således at man kan identificere dem og tilsende dem åbningsunderretningen efter retsplejelovens § 254 e, stk. 9. Det er nok muligt, at presseomtalen ikke vil kalde alle eller det store flertal af dem, der med en bred gruppedefinition kunne være gruppemedlemmer, frem, men så kan bruttogrupperen defineres snævrere, jf. afsnit 3-4.6. om kommunikationsbetingede begrænsninger i gruppedefinitionen. Man kan da ganske enkelt lukke for registreringen på et vist tidspunkt og igangsætte et gruppessøgsmål, hvor bruttogrupperen foreslås defineret som dem, der er registreret. Betænkningen s. 288 og Bemærkningerne s. 38 nævner det som en mulighed, at sagsøgeren definerer gruppen som dem, der er anført på en vedlagt liste med navn og adresse, evt. tillige mailadresse.

4.2. Registrering ved indmeldelse i forening

En foreningsdannelse vil formentlig være mere effektiv end den rene registrering, hvor gruppen afgrænses på grundlag af en komplet fortegnelse af de registrerede. Etableres en forening, kan bruttogrupperen afgrænses på grundlag af foreningens til enhver tid værende medlemmer, herunder dem, der indmelder sig i tiden fra indgivelsen af stævning og frem til tilmeldingsfristens udløb. Hvis derimod bruttogrupperen som udgangspunkt defineres som dem, der har registreret sig før sagens anlæg, i henhold til en liste, der vedlægges stævningen, kan listen vel opdateres helt frem til rammen fastlægges, men der kan

næppe opstilles en bruttogruppedefinition, der giver grundlag for, at personer, der henvender sig efter rammen er fastsat og åbningsunderretningen foretaget, kan komme med i gruppessøgsmålet blot ved registrering. Man kan ikke definere bruttogruppen som de, der tilmelder sig, da det er en betingelse for tilmelding, at man tilhører bruttogruppen forud for tilmeldingen. Hvis bruttogruppen defineres som nettogruppen, har den ingen medlemmer, når gruppessøgsmålet skal godkendes. Hvis der omvendt skal opstilles en så bred gruppedefinition, at alle, der kan tænkes at registrere sig som interesseret i deltagelse, er omfattet, skal underretningsplanen tilpasses hertil, så »langt de fleste« i denne brede gruppe kan nås. Dette vil være uhyre vanskeligt.

5. Sekretariat

Hvor initiativtageren er en bestående forening med den fornødne organisation, kan den forestå en sekretariatsfunktion. I andre tilfælde må denne varetages af initiativtagerne selv eller – snarere – af den advokat, der i givet fald skal føre sagen.

6. Persondataskyttelse

Initiativtagerne, den påtænkte og udpegede grupperepræsentant og dennes advokat skal naturligvis iagttage gældende regler i persondataloven. Det vil føre for vidt at gennemgå disse regler. Fra hovedreglen om forbud mod behandling af de mindre følsomme oplysninger som omhandles i lovens § 6 gælder en lang række undtagelser, hvoraf indtil flere normalt vil kunne være opfyldt. Undtagelserne fra forbudet mod behandling af de følsomme oplysninger som omhandles i lovens § 7 om racemæssig eller etnisk baggrund, politisk, religiøs eller filosofisk overbevisning, fagforeningsmæssige tilhørsforhold og om helbredsmæssige og seksuelle forhold, er snævrere, men undtagelserne omfatter bl.a. behandling med udtrykkeligt samtykke og behandling, som er nødvendig for, at retskrav kan fastlægges, gøres gældende eller forsvares. Efter lovens § 11 kræves udtrykkeligt samtykke til private behandling af oplysninger om personnummer. Det kan være hensigtsmæssigt, at det i åbningsunderretningen markeres, at tilmelding inde-

bærer godkendelse af, at grupperepræsentanten og grupperepræsentantens advokat behandler, herunder elektronisk, alle modtagne oplysninger fra deltagerne, og at oplysninger (bortset fra oplysning til dokumentation for, at de økonomiske betingelser for fri proces er opfyldt og evt. oplysning om retshjælpsforsikringsselskab) kan blive videregivet til modparten.

Fra kravene i lovens § 48 om forudgående anmeldelse til Datatilsynet og § 50 om tilladelse fra Datatilsynet gælder der vigtige undtagelser i § 49, stk. 1, nr. 6, om foreningers behandling af oplysninger om medlemmerne, og i nr. 7, om advokaters behandling af oplysninger. Endvidere undtager den såkaldte undtagelsesbekendtgørelse⁸⁷ udstedt med hjemmel i bl.a. § 49, stk. 3, en række behandlinger.

Det kan dog ikke udelukkes, at der kan ske overtrædelse af reglerne, selvom det nok sker i en god mening, f.eks. hvor en kreds af initiativtagere indsamler og behandler oplysninger som nævnt i lovens § 7, eller en forening behandler oplysninger om andre end sine medlemmer.

Retten og Forbrugerombudsmanden skal naturligvis iagttage reglerne om offentlige myndigheders behandling af personoplysninger.

87. Bkg. nr. 534 af 15. juni 2000 som ændret ved bkg. nr. 202 af 22. marts 2001.

Kapitel 5

Sagens anlæg

1. Stævningen

Efter retsplejelovens § 254 d anlægges gruppesøgsmål »ved indlevering af stævning til retten, jf. § 348«. Stævningen kan indleveres af enhver, der kan udpeges som grupperepræsentant. Stævningen skal ud over de oplysninger, der kræves efter de almindelige regler i § 348 indeholde 1) en beskrivelse af gruppen, 2) oplysninger om, hvordan gruppemedlemmerne kan identificeres og underrettes om sagen, og 3) et forslag til en grupperepræsentant, der er villig til at påtage sig hvervet.

Opfylder stævningen ikke disse krav, og er den herefter uegnet til at danne grundlag for sagens behandling, finder reglerne i retsplejelovens § 349 tilsvarende anvendelse. Efter § 349, stk. 1, er virkningen af stævningens mangelfuldhed, at sagen afvises. Retten kan dog efter § 349, stk. 2, indrømme sagsøgeren en frist til at afhjælpe manglerne. Som følge af gruppesøgsmålets større kompleksitet og begrebets nyhed må det forventes, at domstolene vil anvende fristreglen liberalt. Dette gælder særligt på baggrund af, at retten under alle omstændigheder skal fastsætte rammen for gruppesøgsmålet, jf. retsplejelovens § 254 e, stk. 4, ligesom det er retten, der bestemmer, hvorledes åbningsunderretningen af gruppemedlemmerne skal ske, jf. retsplejelovens § 254 e, stk. 9. Endelig er det retten, der skal udpege grupperepræsentanten, jf. retsplejelovens § 254 e, stk. 1. De særlige oplysninger, der skal medtages i en stævning i et gruppesøgsmål, angår således forhold, der under alle omstændigheder skal gøres til genstand for en nærmere behandling, og hvor der derfor bliver lejlighed til, at sagsøgeren (som normalt er den foreslåede grupperepræsentant) fremsætter ændringsforslag i lyset af rettens bemærkninger.

Som følge af, at stævning kan indgives af enhver, der kan være grupperepræsentant, kan sagsøgeren være såvel et gruppemedlem og således selv kravstiller, eller det kan være en forening, en sammenslut-

ning eller en myndighed⁸⁸, som ikke selv har noget krav. Ved udformningen af påstanden må der tages hensyn hertil, og til at kredsen af deltagere er ukendt, idet man ikke kan vide, hvem der konkret vil tilmelde sig. I et anerkendelsessøgsmål kan påstanden indledes med: »Sagsøgte skal over for sagsøgeren og dem, der tilmelder sig nærværende gruppessøgsmål, anerkende ...«, hvor sagsøgeren selv er gruppe-medlem eller med: »Sagsøgte skal over for dem, der tilmelder sig nærværende gruppessøgsmål, anerkende ...«, hvor sagsøger er en sammenslutning m.v. der er foreslået grupperepræsentant. Man skal, jf. herved U2007.2170H om Tåstrup Sø, omtalt i afsnit 3-2.3., tage sig vel i agt for at udforme påstanden, så den efter sit indhold omfatter krav, der tilkommer nogen, der ikke deltager i gruppessøgsmålet.

Hvor betalingskrav frembyder tilstrækkelig ensartethed til, at de kan afgøres under et gruppessøgsmål, jf. herom afsnit 3-2.2., er det dog umuligt at påstå betaling af bestemte beløb til bestemte personer, før tilmeldingerne kendes. Man må i stedet nedlægge en midlertidig påstand, som så kan erstattes af en betalingspåstand efter tilmeldingsfristens udløb. Det er i en sådan situation vigtigt, at rammens kravsbeskrivelse er udformet, så en sådan påstandsændring kan ske enkelt og ikke skal ske efter de tunge regler om rammeændringer, jf. retsplejelovens § 254 e, stk. 4, og afsnit 9-5. En foreløbig påstand i en sag om tilbagesøgning kunne f.eks. være noget i retning af: »Sagsøgte skal overfor dem, der tilmelder sig nærværende gruppessøgsmål, anerkende, at krav om betaling af ... har været uberettiget, og tilbagebetale beløb, der er oppebåret i strid hermed«. Det bemærkes, at når der ikke tilføjes »med procesrente fra sagens anlæg«, beror det på, at en sådan påstand uden angivelse af kreditor eller hovedstol ikke er tilstrækkelig til at igangsætte påløb af procesrente. Først når der nedlægges påstand om betaling af bestemte beløb til bestemte deltagere, begynder procesrenten at løbe. Retten kan dog evt. anvende sin diskretionære adgang i rentelovens § 3, stk. 5, til at lade renter løbe fra et tidligere tidspunkt, og ved udenretligt rentepåkrav efter rentelovens § 3, stk. 2, kan opnås morarente, jf. afsnit 7-11.3.

88. Pt. kun Forbrugerombudsmanden.

2. Litispendensvirkning

Sagens anlæg har litispendensvirkning, jf. Betænkningen s. 308 f og Bemærkningerne s. 50. Litispendensvirkningen over for sagsøgte gælder ikke kun i forhold til sagsøgeren, men – så langt den rækker⁸⁹ – også i forhold til gruppemedlemmerne. Sagsøgte kan således ikke anlægge sag mod gruppemedlemmer om det, der er omfattet af påstanden i stævningen⁹⁰. Anlægger sagsøgte en sådan sag mod et gruppe-medlem, kan den dog ikke straks afvises, men må udsættes på afgørelsen af, om gruppesøgsmålet godkendes, og i så fald om pågældende gruppemedlem bliver omfattet af gruppesøgsmålet ved tilmelding. Sker dette ikke, kan den sag, der er anlagt af sagsøgte i gruppesøgsmålet, fremmes. Man kan således sige, at litispendensvirkningen er *suspensivt betinget* af gruppesøgsmålets godkendelse og pågældendes deltagelse. Den er naturligvis også betinget af, at deltagerens krav også i henhold til den godkendte ramme har et sådant *indhold*, at sagsøgte rammes af litispendensvirkningen.

Over for bruttogruppemedlemmerne har sagsanlægget derimod ingen litispendensvirkning. De kan frit anlægge deres egen sag mod sagsøgte så længe, de ikke er omfattet af gruppesøgsmålet ved tilmelding eller manglende, rettidig afmelding. Derefter gælder den sædvanlige litispendensvirkning, jf. afsnit 7-11.4.

Man kunne i relation til litispendensvirkning kalde gruppesøgsmålet en *actio claudicans*⁹¹, idet det allerede fra sagsanlægget beskytter et gruppemedlem mod sagsøgte søgsmål, hvis gruppemedlemmet bliver deltager, men ikke beskytter sagsøgte mod gruppemedlemmets søgsmål.

Om den særlige situation, hvor et gruppemedlem anlægger sag mod gruppens modpart, men glemmer at framelde sig et frameldingssøgsmål, henvises til afsnit 7-11.4.

89. Her skal det huskes, at et anerkendelsessøgsmål f.eks. om forståelsen af en standardkontrakt, ikke hindrer sagsøgte i at anlægge retssag om betaling af sit formentlige tilgodehavende mod en kunde, der er omfattet af standardkontrakten, selvom den rette opgørelse af tilgodehavendet nødvendiggør stillingtagen til de samme forhold, som er til afgørelse under anerkendelsessøgsmålet.

90. Eller mere præcist: Det, der vil være omfattet, hvis gruppesøgsmålet godkendes, og det pågældende gruppemedlem tilmelder sig.

91. »Haltende søgsmål«, jf. *negotium claudicans*, den haltende retshandel, hvor kun den ene part er bundet.

3. Fristafbrydelse

3.1. Indledning

Retsplejelovens kapitel 23 a indeholder ingen regler, der klart angår spørgsmålet om forældelse. Betænkningen s. 271 f indeholder bemærkninger om afbrydelse af forældelse, men disse bemærkninger hviler på de på tidspunktet for Betænkningens afgivelse⁹² gældende forældelsesregler og har derfor mistet deres betydning i den udstrækning, lovreglerne er ændret ved den senere vedtagelse af den nye, meget detaljerede 2007-forældelseslov. Reglerne om gruppesøgsmål og 2007-forældelsesloven træder i kraft samtidig, og alle spørgsmål om gruppesøgsmåls fristafbrydende virkning må blive spørgsmål om fortolkning af 2007-forældelsesloven. Man må stadig se på, hvad Betænkningen anfører om et forældelsesspørgsmål, men det må da vurderes, om motivudtalelsen har »overlevet« 2007-forældelsesloven.

Det må dog holdes for øje, at det følger af hele systemet, at gruppesøgsmål kan føre til en for deltageren retskraftig dom over sagsøgte. Det er derfor på forhånd klart, at 2007-forældelsesloven må fortolkes således, at i de tilfælde, hvor gruppesøgsmålet godkendes, og en kravstiller bliver omfattet deraf, må forældelse blive afbrudt, senest fra det tidspunkt, hvorpå den pågældende bliver omfattet, dvs. ved tilmeldingen eller ved frameldingsfristens udløb. En fortolkning, hvorefter forældelsen løber videre, må på forhånd afvises som absurd.

Men det relevante spørgsmål er, om afbrydelse kan ske allerede ved sagsanlæg, og om anlæg af et gruppesøgsmål kan have fristafbrydende virkning, hvis det ikke godkendes, eller for de, der ikke bliver omfattet deraf. Endvidere er der spørgsmålet om den fristafbrydende virkning af anerkendelsessøgsmål.

3.2. Gruppessøgsmålet godkendes – kravstilleren omfattet

I Betænkningen s. 271 anføres, at gruppesøgsmål, der godkendes, afbryder forældelse regnet fra indleveringen af stævningen for så vidt angår de gruppe-medlemmer, der bliver omfattet af gruppesøgsmålet.

Hvor sagen skal fastslå størrelsen og eksistensen af deltageres fordringer, således at der er tale om endelig afbrydelse af forældelse efter

92. September 2005.

2007-forældelseslovens kapitel 5, er dette fuldt foreneligt med 2007-forældelseslovens § 16, stk. 2, nr. 1, hvorefter afbrydelse sker ved »indlevering af stævning«. I et gruppesøgsmål er det usandsynligt, at der allerede i stævningen nedlægges påstand om en fordring, men efter 2007-forældelseslovens § 21 (i kapitel 6 om foreløbig afbrydelse af forældelse) indtræder en midlertidig afbrydelse, hvis der anlægges sag om »grundlaget for fordringen«. Indledes sagen med en sådan påstand, der afløses af en betalingspåstand, vil den midlertidige afbrydelse efter § 21 blive afløst af en endelig afbrydelse efter lovens § 16, stk. 2, nr. 2, når der nedlægges en betalingspåstand.

Omvendt nævner 2007-forældelsesloven ikke blandt de fristafbrydende handlinger nogen handling, hvortil en tilmelding til et gruppesøgsmål naturligt kan regnes. Den eneste relevante kandidat som fristafbrydende handling er således indleveringen af stævning.

2007-forældelsesloven kan således uden vanskelighed på dette punkt fortolkes i overensstemmelse med Betænkningen.

Det må endvidere antages, at dette som anført i Betænkningen også gælder, selvom forældelse ville være indtrådt på tilmeldingstidspunktet eller ved udløbet af frameldingsfristen. Om det særlige tilfælde, at retten efter retsplejelovens § 254 e, stk. 6, 3. pkt., undtagelsesvis giver tilladelse til tilmelding efter tilmeldingsfristens udløb, henvises til afsnit 7-12.1.3.

Efter den allerede omtalte regel i 2007-forældelseslovens § 21, bevirker en sag om »grundlaget for fordringen« en midlertidig afbrydelse af forældelse, som nærmere indebærer, at fordringen tidligst forældes 1 år efter sagens endelige afgørelse. Et gruppesøgsmål med en anerkendelsespåstand vil have denne virkning, men må om fornødent følges op med individuelle søgsmål om betalingskrav.

3.3. Gruppesøgsmålet godkendes – kravstilleren ikke omfattet

I Betænkningen s. 272 anføres, at gruppesøgsmål ikke afbryder forældelse, for så vidt angår gruppemedlemmer, der ikke tilmelder sig henholdsvis framelder sig. Umiddelbart forekommer dette helt logisk, men i betragtning af den sympati Retsplejerådet har over for deltagerne, der ønsker at udtræde af gruppesøgsmålet for at videreføre sagen som individuelt søgsmål, jf. afsnit 8-4.1., ville det nok være mere naturligt, om et bruttogruppemedlem, der anlagde individuel sag inden udløbet af tilmeldingsfristen, kunne nyde godt af gruppesøgsmål-

ets fristafbrydende virkning. Han kunne jo undgå forældelse blot ved at tilmelde sig, men skulle så igennem besværet med at udtræde bag-efter. Hvor tilmeldingsfristen derimod er udløbet, kan dette argument ikke føres frem.

Formentlig må 2007-forældelsesloven fortolkes således, at den omstændighed, at en fordringshaver kunne have afbrudt forældelse ved at tilmelde sig et godkendt gruppesøgsmål, ikke kan hjælpe ham, når han netop ikke har benyttet sig af denne mulighed.

3.4. Gruppesøgsmålet afvises

I Betænkningen s. 272 anføres: »Gruppesøgsmål, der ikke godkendes, har i relation til afbrydelse af forældelse samme virkning som et individuelt søgsmål, der afvises, dvs. sagsanlægget vil typisk afbryde forældelse, men for at bevare forældelsesafbrydelsen, må der hurtigt tages (nye) retslige skridt til at forfølge kravet«. Til udtalelsen bemærkes indledningsvis, at det ikke klart fremgår, om der alene sigtes til en afbrydelse til fordel for sagsøgeren selv, hvor denne er kravstiller, eller om man sigter til en afbrydelse til fordel for gruppemedlemmerne. Med den første forståelse kan bemærkningen tiltrædes som beskrivelse af retsstillingen efter den da gældende forældelsesret, men efter konteksten er det formentlig den anden forståelse, der er tilsigtet. I så fald er antagelsen meget vidtgående. Der er tale om et gruppesøgsmål, der er kvalt i fødslen, fordi det ikke opfyldte lovens betingelser for et sådant søgsmål. Endvidere skulle kredsen af personer, der var omfattet af den fristafbrydende virkning, bestemmes på grundlag af stævningens forslag til ramme, hvorimod lovens ordning er, at brutto-gruppen defineres ved den af retten godkendte ramme. En sådan har aldrig foreligget, da en ramme kun fastlægges i godkendte gruppesøgsmål. Det kan dog ikke nægtes, at der kan være trang til, at personer, der med rimelighed antager, at forældelse af deres krav er afbrudt ved et gruppesøgsmål, ikke skal være nødsaget til at anlægge individuelle sager⁹³ – som i givet fald skal hæves⁹⁴ for at deltage i gruppesøgsmålet, hvis det godkendes – for en sikkerheds skyld.

I lyset af den detaljerede regulering i 2007-forældelsesloven, har den anførte motivudtalelse begrænset betydning. Stillingen må fastlægges

93. Og betale retsafgift.

94. Så retsafgiften er spildt.

4. Konvertering til individuelt søgsmål?

ved fortolkning af 2007-forældelsesloven. Efter dennes § 20, stk. 1, indtræder en foreløbig afbrydelse af forældelse, hvis fordringshaveren inden forældelsesfristens udløb foretager »et retsligt skridt som nævnt i § 16«, men dette ikke fører til forlig eller realitetsafgørelse. Den foreløbige afbrydelse indebærer, at forældelse tidligst indtræder 1 år efter, at fordringshaveren har fået meddelelse om, at sagen er afsluttet. Da det følger af gruppessøgsmålets natur, at de retslige skridt ikke tages af fordringshaveren selv, men af nogen på hans vegne, ligger det inden for fortolkningens muligheder at antage, at midlertidig afbrydelse af forældelse kan indtræde til fordel for dem, der ville haft mulighed for at tilmelde sig gruppessøgsmålet, hvis det var godkendt og rammen var fastlagt overensstemmende med forslaget i stævningen.

Der må dog heri gælde den – helt rimelige – begrænsning, der følger af § 20, stk. 2, nr. 1, hvorefter fordringshaveren ikke kan påberåbe sig stk. 1, hvis »det retlige skridt åbenbart ikke kunne føre til realitetsafgørelse«. Hvis det således er åbenbart, at betingelserne for gruppessøgsmål ikke er opfyldt, indtræder den foreløbige afbrydelse ikke.

Reglen i § 20 om foreløbig afbrydelse gælder efter sin ordlyd kun, hvor der er taget »et retsligt skridt som nævnt i § 16«. § 16 omhandler fuldbyrdelsessøgsmål, jf. afsnit 3.2. Hvis der alene er nedlagt en anerkendelsepåstand, er sagen ikke omfattet af § 16, og dermed heller ikke af § 20. Men der indtræder også foreløbig afbrydelse af forældelse efter § 21, når der anlægges sag om »grundlaget for fordringen«. Mærkværdigvis er der ikke i § 21 indsat en regel svarende til § 20, stk. 2, eller en henvisning hertil. Hvis det håbløse fuldbyrdelsessøgsmål end ikke foreløbigt kan afbryde forældelse, bør det håbløse anerkendelsessøgsmål dog heller ikke kunne.

4. Konvertering til individuelt søgsmål?

Hvis stævningen er indleveret af et gruppemedlem, og retten ikke vil godkende sagen som gruppessøgsmål, er spørgsmålet om sagsøger kan tilrette stævningen, så sagen kan fortsætte som individuelt søgsmål, f.eks. ved at slette ordene »og dem, der tilmelder sig nærværende gruppessøgsmål« i påstanden, således at sagsøgte alene skal anerkende et vist forhold over for sagsøgeren. Efter ordlyden af retsplejelovens § 349 ses der ikke at være noget til hinder herfor. Herved undgås, at

erlagt retsafgift er spildt. Er sagen anlagt af en foreslået grupperepræsentant, der ikke selv har krav mod sagsøgte, kan sagen derimod ikke gennemføres. Man kan ikke indsætte en ny sagsøger.

I Bemærkningerne s. 54 anføres, at reglen i retsplejelovens § 254 g, stk. 2, om individuel videreførelse af et afvist gruppessøgsmål, ikke kan anvendes, hvis gruppessøgsmålet ikke godkendes⁹⁵. Dette er korrekt. Dette følger allerede af ordlyden af § 254 g, stk. 2, hvorefter videreførelsesretten tilkommer »et gruppemedlem, der er omfattet af gruppessøgsmålet«. Man kan kun være omfattet af et gruppessøgsmål, hvis det er godkendt, og man efter åbningsunderretningen har tilmeldt sig eller undladt at framelde sig. Sagsøgeren, der ønsker at ændre stævningen, støtter sig imidlertid ikke til denne regel, men til retsplejelovens § 349, og der er netop tale om en foranstaltning for at *undgå* afvisning, mens retsplejelovens § 254 g, stk. 2, omhandler en foranstaltning *efter* afvisning. Der er derfor ikke i reglerne om gruppessøgsmål noget til hinder for, at en sagsøger, der selv er kravstiller, men ikke kan opnå godkendelse af sagen som gruppessøgsmål, ændrer stævningen og viderefører sagen som almindelig sag. Det må dog ske, før sagen afvises, men retten bør rimeligvis give sagsøgeren lejlighed hertil.

5. Retssafgift

Den eneste ændring i retsafgiftsloven, som blev indført i forbindelse med loven om gruppessøgsmål, er indsættelsen af et nyt nr. 10 i § 49,

95. I Bemærkningerne s. 54 anføres, at § 254 g »angår gruppessøgsmål, hvor fristen for at tilmelde sig henholdsvis framelde sig gruppessøgsmålet er udløbet«. Efter lovens ordlyd må det imidlertid være klart, at en deltager, der efter godkendelse og åbningsunderretning har tilmeldt sig, kan videreføre sagen efter § 254 g, stk. 2, i hvert fald, hvis han har stillet den krævede sikkerhed eller et behørigt surrogat herfor. Da retten ikke bør foretage åbningsunderretning, før grupperepræsentanten har stillet en evt. sikkerhed, som er forlangt ved hans udpegning, er dette spørgsmål dog rent teoretisk, da man næppe kan tænke sig en afvisning i tidsrummet mellem åbningsunderretning og udløb af til- eller frameldingsfristen af nogen anden grund. Bemærkningen står således blot som et (ikke enestående) vidnesbyrd om en beklagelig mangel på ambition om at udforme lovens regler, så deres tilsigtede indhold fremgår af lovteksten. Lige dette eksempel er praktisk ligegyldigt, men som fænomen betraget er den samlede effekt af diskrepans mellem lovmotiver og lovens ordlyd, Folketingets manglende mulighed for at fremsætte ændringsforslag til motivudtalelser – og begrænsede anledning til og faglige forudsætninger for at forholde sig nærmere til dem – og domstolenes store respekt for motivudtalelser et klart retssikkerhedsproblem.

stk. 2, om afgiftsfri udskrifter, hvorefter første ekstraktudskrift af en dom i et gruppessøgsmål til gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppessøgsmålet, er tilføjet listen. Dette indebærer, at det er almindelige beregnings- og opkrævningsregler, der gælder for gruppessøgsmål. I Betænkningen s. 270 anføres: »Der ses ikke at være behov for særlige regler om retsafgifter i gruppessøgsmål. Retsafgiften fastsættes efter sagens værdi, dvs. den samlede værdi af kravene i sagen. Hvis antallet af gruppemedlemmer og/eller størrelsen af de enkelte gruppemedlemmers krav ikke kendes ved sagens anlæg, fastsætter retten værdien efter et skøn, jf. retsafgiftslovens § 3, stk. 4. Hvis det efter tilmeldingsfristens udløb kan konstateres, at sagens værdi er højere, omberegnes afgiften, jf. princippet i retsafgiftslovens § 3, stk. 5.« Rigtigheden af denne gengivelse af retsstillingen ved anvendelse af retsafgiftsloven på gruppessøgsmål må anfægtes. Den tager ikke højde for, hvorledes påstanden i et gruppessøgsmål bør udformes. Hvis påstanden lyder på, at sagsøgte skal anerkende noget (af økonomisk værdi) over for dem, der tilmelder sig, eller skal betale beløb til dem, opstår og forøges krav af økonomisk værdi i takt med, at tilmeldingerne indgår. På tidspunktet for sagens anlæg skal sagens værdi fastsættes efter påstanden i stævningen, jf. retsafgiftslovens § 3, stk. 1, og der er ikke nedlagt nogen påstand af økonomisk værdi for gruppemedlemmerne. I takt med, at krav af økonomisk værdi ved tilmeldingerne indgår i sagen, sker en udvidelse af påstanden, der bevirker, at afgiften skal omberegnes, jf. retsafgiftslovens § 3, stk. 5⁹⁶. Hvis sagsøgeren – helt uovervejet – nedlægger påstand på hele bruttogruppens vegne, vil Retsplejerådets betragtninger være korrekte, men sagsøgeren savner jo kompetence hertil⁹⁷ og bør derfor begrænse sin aktuelle påstand til sig selv (hvis sagsøgeren selv er en kravstiller) og dem, der tilmelder sig. I så fald vil sagsgenstanden, hvor sagens anlægges af et gruppe-medlem, skulle beregnes efter sagsøgerens eget krav. Anlægges sagen af en sammenslutning som foreslået grupperepræsentant, vil sagen ved dens anlæg være uden økonomisk værdi, således at der efter retsafgiftslovens § 1, stk. 1, alene skal betales 500 kr. i retsafgift.

I et frameldingssøgsmål kan der argumenteres for, at retsafgift må

96. Retten kan omberegne afgiften fra tid til anden i tilmeldingsperioden, eller afvente fristens udløb.

97. Jf. U2007.2170H om Tåstrup Sø omtalt i afsnit 3–2.3.

Kap. 5: Sagens anlæg

beregnes af hele bruttogroupens krav, da intet gruppemedlem kan have fremlægt sig ved sagens anlæg. Men det er dog først ved gruppesøgsmålets godkendelse, at grupperepræsentanten opnår kompetence til at fremsætte krav på gruppens vegne. Ved en hensigtsmæssig udformning af påstanden kan retsafgiften ved sagens anlæg derfor også i fremlægningssøgsmål formentlig begrænses til retsafgiften i sager om krav uden økonomisk værdi.

I de tilfælde, hvor gruppesøgsmålet, efter at være godkendt, afvises eller hæves, må de tilmeldte gruppemedlemmers ret til at videreføre sagen individuelt efter retsplejelovens § 254 g, stk. 2, forudsætte, at der under gruppesøgsmålet er betalt, eller under videreførelsen betales, retsafgift af deres individuelle krav.

Kapitel 6

Fra sagsanlæg til åbningsunderretning

1. Prøvelse af betingelserne

1.1. Indledning

Når retten har modtaget en stævning, der præsenteres som stævningen i et gruppesøgsmål, må den på sædvanlig vis lade stævningen forkynde for sagsøgte, jf. retsplejelovens § 350. I almindelige sager vil retten fastsætte frist for svarskrift, jf. retsplejelovens § 351, men i gruppesøgsmål er der imidlertid ikke anledning til at fastsætte frist for svarskrift på dette tidspunkt. Snarere bør retten fastsætte frist for sagsøgtes fremsættelse af bemærkninger til spørgsmålet om godkendelse af sagen som gruppesøgsmål. Modparten kan naturligvis ønske at afgive et processkrift om, hvorvidt gruppesøgsmålet bør godkendes, men et svarskrift om sagens realitet kan vente, i hvert fald til det er afgjort, om sagen kan godkendes som gruppesøgsmål, og, hvis sagsøgte foretrækker det, til tilmeldingsfristen er udløbet, og sagsøgte er gjort bekendt med, hvem der deltager, jf. herved Betænkningen s. 300 og Bemærkningerne s. 45, der anfører, at efter tilmeldingsfristens udløb kan »sagens egentlige behandling efter retsplejelovens almindelige regler gå i gang, startende med, at sagsøgte pålægges at indlevere et svarskrift«.

Sagsøgte kan dog være interesseret i at afgive et (foreløbigt) realitetssvarskrift så betids, at det er tilgængeligt for gruppemedlemmerne i tilmeldingsperioden. Et stærkt svarskrift på dette tidspunkt kan gøre det klart for gruppemedlemmerne, at kravene og grupprepræsentantens anbringender og argumentation vil blive energisk bestridt. Dette kan evt. køle interessen for tilmelding noget. Sagsøgte kan naturligvis afgive svarskrift, selvom der endnu ikke er fastsat frist herfor.

1.2. Forarbejderne

Prøvelsen af betingelserne er omhandlet i Betænkningen side 254 f, som er gengivet i Bemærkningerne s. 22, og som Justitsministeriet har tilsluttet sig, jf. Bemærkningerne s. 24. Retsplejerådet anfører, at rådet ved udformningen af reglerne har lagt vægt på, at afgørelsen, om gruppesøgsmålet kan godkendes, i langt de fleste tilfælde bør kunne træffes hurtigt og uden at parterne – og navnlig ikke sagsøgte – og retten skal anvende meget store ressourcer på dette spørgsmål. Rådet peger på, at det er sagsøgeren, der skal foreslå 1) en hensigtsmæssig afgræsning af gruppen, 2) en hensigtsmæssig måde at identificere og underrette gruppemedlemmerne om sagen på og 3) en villig grupperepræsentant. Imidlertid er det på alle disse punkter retten, der træffer afgørelsen. Rådet udtaler, at det er »sagsøgerens ansvar at tilvejebringe grundlaget for rettens afgørelse« på disse punkter, og peger på, at retten kan pålægge sagsøgeren at fremkomme med yderligere oplysninger til brug herfor. Fremkommer der ikke »fyldestgørende oplysninger inden rimelig tid, må sagen afvises med den begrundelse, at det ikke er godtgjort, at betingelserne for at anlægge et gruppesøgsmål er opfyldt«. I Betænkningen s. 290 og Bemærkningerne s. 39 anføres det mere nuanceret, at hvis sagsøgeren ikke efterkommer rettens anmodning om yderligere oplysninger, træffes afgørelsen på det foreliggende grundlag. Er det på dette grundlag tvivlsomt, om betingelserne er opfyldt, bør sagen afvises⁹⁸ under henvisning til, at betingelserne efter § 254 b ikke er opfyldt.

Disse udtalelser peger klart i retning af, at der tages udgangspunkt i sagsøgerens forslag, men at der sker en kritisk prøvelse heraf. Hvis forslagene skal tilpasses, før retten er tilfreds, påhviler det sagsøgeren at tilvejebringe de fornødne oplysninger til, at retten kan foreskrive de fornødne ændringer, eller selv fremsætte ændringsforslag.

1.3. Inddragelse af modparten

Det i forarbejderne beskrevne samvirke mellem sagsøger og retten nødvendiggør en interaktion, som almene retsplejehensyn tilsiger, at sagsøgte skal have mulighed for at deltage i. Forarbejderne synes dog

98. Som anført i afsnit 2 bør det ikke anses udelukket, at retten ved kendelse fastslår, at sagen ikke kan fremmes som gruppesøgsmål, så afgørelsen kan appelleres ved kære, i stedet for anke.

at forudsætte, at retten kan undlade at medinddrage sagsøgte. I Betænkningen s. 290 og Bemærkningerne s. 39 anføres, at retten »hvis det findes hensigtsmæssigt« kan give modparten, gruppemedlemmer eller andre adgang til at udtale sig, før retten tager stilling til, om sagen kan godkendes som gruppesøgsmål. I Bemærkningerne s. 24 og i besvarelsen af Retsudvalgets spørgsmål 6 anføres, at Justitsministeriet henholdsvis justitsministeren er enig i, at det »i nogle tilfælde« vil kunne være hensigtsmæssigt, at retten indhenter en udtalelse fra sagsøgte, inden den tager stilling til, om gruppesøgsmålet kan godkendes. Det forekommer imidlertid retsplejemæssigt uantageligt, at retten f.eks. indkalder sagsøger, og evt. tillige en foreslået grupperepræsentant, til et møde til drøftelse af betingelserne, herunder foreløbig drøftelse af rammen, form for åbningsunderretningen og/eller udpegning af grupperepræsentant, uden at sagsøgte får mulighed for deltagelse, eller at sagsøgte ikke får kopier af korrespondance om disse forhold mellem retten og sagsøgeren eller den foreslåede grupperepræsentant. Retten bør foretage en forsvarlig, judiciel behandling under iagttagelse af maksimen *audiatur et altera pars*⁹⁹, og det vægtige hensyn til rettens neutralitet tilsiger, at den må holde sig fri af handlinger, der kan fremstå som bistand til sagsøgeren til optimering af dennes sag, og da ganske særligt en bistand, der ydes skjult for sagsøgte. Hvor spørgsmålet er, hvilke realistiske alternativer til gruppesøgsmål, der består, er det klart, at sagsøgte må høres bl.a. om, hvorvidt der allerede verserer lignende sager og om mulighederne for at gennemføre en prøvesag. Spørgsmålet, om sagsøgte er villig til at indgå aftale om suspension af forældelse, kan have betydning for vurdering af alternativerne, og retten bør her ikke lade sig nøje med sagsøgers gengivelse af sagsøgtens holdning. Agter sagsøgte at fremføre konnekse modkrav mod deltagerne, kan dette være en så alvorlig belastning af gruppesøgsmålet, at det ikke bør godkendes, jf. afsnit 9-4., og hvis sagens omstændigheder indikerer, at der reelt kan være mulighed herfor, kan en udtalelse fra sagsøgte om dennes hensigter i så henseende være af væsentlig betydning. Uanset forarbejderne må det derfor forventes, at sagsøgte altid eller som altovervejende hovedregel vil blive medinddraget i vurderingen af, om gruppesøgsmålet skal godkendes, bortset måske fra tilfælde, hvor det må forekomme

99. »Også den anden part skal høres«.

ganske oplagt, at gruppessøgsmålet skal godkendes i det væsentlige, som det foreligger, eller det omvendt er klart, at det skal afvises.

Retten skal ikke i sin stillingtagen til, om gruppessøgsmålet kan godkendes, interessere sig for sagens meritter¹⁰⁰. Der stilles ikke krav om en vis sandsynlighed for, at deltagerne helt eller delvis får medhold. Hvis dette skulle indgå i rettens bedømmelse, ville det på meget uheldig vis undergrave rettens neutralitet. Er kravene åbenbart uholdbare, eller sagen meget vidtløftig, kan retten dog vurdere, at gruppessøgsmålet vil have en så ringe tiltrækningskraft på gruppemedlemmerne, at gruppessøgsmål ikke er den bedste måde at behandle kravene på og nægte godkendelse.

2. Godkendelse ved udpegning af grupperepræsentant

Godkendelse af gruppessøgsmål sker ved udpegning grupperepræsentanten, jf. retsplejelovens § 254 e, stk. 1¹⁰¹. Det sker, når retten har konkluderet, at betingelserne for gruppessøgsmål er opfyldt, jf. herom kapitel 3.

Godkendelse/udpegning forudsætter ikke, at rammen og åbningsunderretningen er fastlagt i alle detaljer, jf. Betænkningen s. 294 og 305 og Bemærkningerne s. 41 og 48. Når eksempelvis retten er tilfreds med, at gruppemedlemmerne kan identificeres og underrettes på en hensigtsmæssig måde, jf. retsplejelovens § 254 b, stk. 1, nr. 6, er denne betingelse opfyldt, selvom retten ikke har lagt sig fast på, hvordan og hvornår det skal ske. Selve underretningens indhold kan ikke lægges helt fast allerede ved godkendelsen, da det på dette tidspunkt bl.a. ikke vides, om der kan opnås fri proces, jf. herved retsplejelovens § 254 e, stk. 7, hvoraf fremgår, at det er grupperepræsentanten, der kollektivt søger om fri proces. Det skal af underretningen fremgå, om der er meddelt fri proces til dem, der opfylder de økonomiske betingelser herfor. Dette medfører også, at den nøjagtige tilmeldingsfrist ikke kan fastlægges allerede ved gruppessøgsmålets godkendelse.

Rettens godkendelse af gruppessøgsmålet sker som nævnt ved udpegning af grupperepræsentanten. Nægtelse af godkendelse sker som ud-

100. Med undtagelse af svagheder af en sådan karakter at de vil bevirke, at gruppessøgsmålet afvises, jf. afsnit 3-3.4.

101. Jf. Betænkningen s. 289 og Bemærkningerne s. 39.

3. Fastlæggelse af rammen

gangspunkt ved afsigelse af dom om afvisning af sagen, men det må dog antages, at retten kan vælge at afsige en kendelse om, at sagen ikke kan fremmes som gruppesøgsmål, således at dette spørgsmål kan kæres. Dette er der anledning til, og alene anledning til, hvor sagsøger selv har krav og derfor kan ændre påstanden, så sagen får karakter af et individuelt søgsmål. En kendelse om, at sagen ikke kan godkendes som gruppesøgsmål, der ikke ændres ved kære eller medfører, at sagsøger ændrer stævningen til et individuelt søgsmål, må følges op af en dom om afvisning.

Medmindre godkendelsen tilsidesættes ved modpartens kære, er der ingen fortrydelsesret. Viser det sig senere uhensigtsmæssigt at behandle sagen som gruppesøgsmål, kan retten måske afdæmpe virkningen ved en rammeindskrænkning, jf. afsnit 9-5.2., men sagen skal færdigbehandles som gruppesøgsmål¹⁰². I Norge kan retten derimod, hvis behandlingsformen viser sig »klart uhensigtsmessig« omgøre afgørelsen, hvorefter deltagerne kan kræve deres sager fortsat som individuelt søgsmål, jf. tvistelovens § 35-4(3).

3. Fastlæggelse af rammen

3.1. Indledning

Retsplejelovens § 254 e, stk. 4, 1. pkt., bestemmer, at retten fastlægger rammen for gruppesøgsmålet, hvilket sker før bruttgruppen underrettes om muligheden for at tilmelde sig eller framelde sig. Den således fastlagte ramme beskrives i åbningsunderretningen, jf. retsplejelovens § 254 e, stk. 9.

Alle personer og deres i rammen beskrevne krav er omfattet af gruppesøgsmålet, hvis de tilmelder sig, eller hvis de ikke framelde sig. I tilmeldingssøgsmål er der ikke hjemmel til, at grupperepræsentanten¹⁰³ eller retten afviser rettidige tilmeldinger af nogen anden

102. Medmindre grupperepræsentanten udebliver, eller der på andet grundlag undtagelsesvis skulle opstå mulighed for at afvise sagen.

103. Grupperepræsentanten kan udøve indledende kontrol med, at de tilmeldte og deres krav er omfattet af rammen. Den, der ønsker at tilmelde sig, kan forlange spørgsmålet om hans berettigelse hertil afgjort af retten, da rammen og dermed tilmeldingsadgangen hviler på rettens godkendelse af gruppesøgsmålet og fastsættelse af rammen. Det er ikke grupperepræsentantens opgave at påse, at sikkerhedsstillelse (eller dokumentation for, at sikkerhedsstillelse er upåkrævet) indgår.

årsag, end at vedkommende (vedkommendes krav) ikke er omfattet af rammen, eller at vedkommende ikke stiller den krævede sikkerhed eller dokumenterer, at dette er overflødigt på grund af retshjælpsforsikring eller opfyldelse af de økonomiske betingelser for fri proces, hvis der er meddelt fri proces til gruppessøgsmålet.

3.2. Dokumentationskrav

Den, der rejser et krav ved domstolene, har næsten altid behov for at tilvejebringe en vis dokumentation for sit krav. Da reglerne om gruppessøgsmål ikke ændrer i gældende regler om beviskrav og bevisbyrde, kan det være meget praktisk, at grupperepræsentanten kan sikre sig, at de, der tilmelder sig, også er i stand til at fremlægge en tilfredsstillende dokumentation. Et krav herom kan grupperepræsentanten imidlertid kun stille, hvis det er indarbejdet i rammens fastlæggelse af bruttogruppen. Hvis der ikke er stillet et sådant dokumentationskrav, og modparten bestrider deltagerens krav på grund af manglende dokumentation, vil grupperepræsentanten kunne være nødsaget til – om muligt – at skaffe dokumentationen efterfølgende, og dette kan belaste en god førelse af sagen for de deltagere, hvis dokumentation er i orden. Det er derfor klart legitimt, at grupperepræsentanten ønsker krav om passende dokumentation fra deltagerne indarbejdet i rammen. Det skal fremgå af åbningsunderretningen, hvad der skal præsteres af dokumentation, og om dokumentationen skal leveres allerede ved tilmeldingen (eller dog inden tilmeldingsfristens udløb), eller om der er fastsat en længere frist herfor.

I Betænkningen og Bemærkningerne omtales spørgsmålet om dokumentation i tilknytning til tilmelding ikke. I Betænkningen s. 296 og Bemærkningerne s. 42 fremhæves, at det bør være enkelt at tilmelde sig et gruppessøgsmål, og det forudsættes, at tilmelding kan ske ved at udfylde en blanket, der så vidt muligt vedlægges åbningsunderretningen, og som blot »skal udfyldes med personlige data, underskrives og indsendes«. Endvidere forudsætter forarbejderne, at tilmelding kan ske elektronisk. Medsendelse af bilag nævnes ikke. I mangel af dokumentation for, at de tilmeldte virkelig kan præstere fornøden dokumentation for deres krav, vil grupperepræsentanten imidlertid stå ret magtesløs over for en bestridelse heraf fra modpartens side, medmindre denne er

af åbenbar grundløs og chikanøs karakter¹⁰⁴. Det er grupperepræsentanten, der har ansvaret for at varetage de berettigede deltageres interesser effektivt, og som residualt skal bære omkostningerne ved sagen. Det vil være belastende for førelsen af gruppesøgsmålet, at modparten kan iværksætte et effektivt modangreb på grund af manglende dokumentation, og det er klart mere hensigtsmæssigt, at de, der ikke kan dokumentere grundlaget for deres krav, sorteres fra allerede i tilmeldingsfasen eller meget hurtigt derefter, end at det skal ske på et senere tidspunkt evt. ved dom og ledsaget af pålæg af sagsomkostninger. Den manglende omtale i forarbejderne af dokumentationskrav som del af gruppedefinitionen, bør derfor utvivlsomt ikke medføre, at de ikke tillades medtaget i rammen. I stedet for en bruttogruppedefinition, der f.eks. lyder »forbrugere, der i perioden 1.7.2006 til sagens anlæg i Danmark har købt en fabriksny Acme plæneklipper Lawn King AC30« kan bruttogruppedefinitionen således være »forbrugere, der i perioden 1.7.2006 til sagens anlæg i Danmark har købt en fabriksny Acme plæneklipper Lawn King AC30 og ved tilmeldingen eller senest 4 uger efter tilmeldingsfristens udløb fremsender en efter grupperepræsentantens skøn tilfredsstillende dokumentation herfor«. Man kunne overveje i stedet for »en efter grupperepræsentantens skøn« at skrive det mere objektive »kopi af faktura«, men man vil da risikere, at det f.eks. af fakturaen nok fremgår, at det er en Acme Lawn King, men ikke, at det er en AC30, hvilket heller ikke på anden måde kan sandsynliggøres. Skriver man omvendt »kopi af faktura på køb af en Acme Lawn King AC30« er det vanskeligt at acceptere tilmelding fra en person, der fremsender en faktura, der blot lyder på en Acme plæneklipper – også selvom det f.eks. af prisen og af en kopi af en medfølgende brugsanvisning bestyrkes, at det må være en Lawn King AC30. Den pågældende er da ikke omfattet af gruppedefinitionen. Det bedste er derfor at lade grupperepræsentanten, som er den, der har ansvaret for at varetage alle deltageres interesser, udøve skønnet over, om dokumentationen er god nok. Dette nødvendiggør, at det er fastsat som en del af rammen. Man kunne også overveje at lade retten afgøre om dokumentationen er tilfredsstillende, men dette vil på uheldig måde præjudicere afgørelsen af en evt. indsigelse fra modparten, og dermed underminere rettens neutralitet, som

104. F.eks. hvis modparten kræver dokumentation i relation til samtlige deltagere, selvom han let i sine egne arkiver kan foretage en indledende stikprøvekontrol.

der også i gruppessøgsmål må værnes om. Som anført i afsnit 7-8.1. må grupperepræsentantens afvisning af en tilmelding kunne kræves forelagt retten, men når bruttogrupperdefinitionen inkorporerer en henvisning til grupperepræsentantens skøn, er det let for retten at afvise tilmeldingen. Dette har for den afviste heller ikke anden eller værre virkning, end at han må forfølge sit krav under et individuelt søgsmål.

3.3. Ingen forudsætninger om sagens udfald

Rammens beskrivelse af bruttogruppen skal være nøgtern og objektiv og navnlig fri for alt, som netop først skal afklares via gruppessøgsmålet. Drejer sagen sig om mangler ved en masseproduceret vare, skal bruttogruppen således defineres som købere af varen, ikke som købere af en mangelfuld vare, og drejer den sig om berettigelsen af et gebyr, skal bruttogruppen defineres som dem, der er blevet afkrævet gebyret, ikke som dem, der med urette er afkrævet gebyret. Dette indses let, hvis man tænker sig alle betingelser for et krav indarbejdet i gruppebeskrivelsen i et frameldingssøgsmål. Sagsøgte ville intet forsvar kunne fremføre, da enhver indsigelse pr. definition ville være uberettiget. Men om gruppen overhovedet havde nogen medlemmer, ville stå hen i det uvisse!

4. Sikkerhedsstillelse

4.1. Grupperepræsentantens sikkerhedsstillelse

4.1.1. Procedure

Retten kan efter retsplejelovens § 254 e, stk. 2, »i forbindelse med udpegningen af grupperepræsentanten og/eller efter udløbet af fristen for at tilmelde sig henholdsvis framelde¹⁰⁵ sig gruppessøgsmålet ... bestemme, at grupperepræsentanten skal stille sikkerhed« for sagsomkostninger til modparten. Reglen skal ses i sammenhæng med reglen i § 254 e, stk. 7, om at retten kan bestemme, at tilmelding til gruppe-

105. Der er ikke anledning til at kræve sikkerhedsstillelse fra offentlige myndigheder, der er grupperepræsentant, og da kun offentlige myndigheder kan være grupperepræsentant i frameldingssøgsmål, forekommer det overflødigt, at der er fastsat hjemmel til at kræve sikkerhedsstillelse i frameldingssøgsmål.

søgsmålet skal være betinget af sikkerhedsstillelse¹⁰⁶, medmindre gruppemedlemmet har en retshjælpsforsikring¹⁰⁷, der dækker omkostningerne, eller sagen og gruppemedlemmet opfylder betingelserne for fri proces. Reglerne om sagsomkostninger gennemgås nærmere i kapitel 11.

Grupperepræsentanten hæfter personligt for sagsomkostningerne, og der er derfor ikke anledning til at kræve sikkerhedsstillelse af en utvivlsomt solid grupperepræsentant, herunder Forbrugerombudsmanden, jf. Betænkningen s. 293 og Bemærkningerne s. 41. I alle andre tilfælde bør der formentlig kræves en sådan sikkerhedsstillelse, at den i forening med gruppemedlemmernes sikkerhedsstillelse utvivlsomt er tilstrækkelig til at dække sagsomkostninger til modparten. I den forbindelse bør retten have for øje, at såfremt grupperepræsentanten vinder sagen i første instans, men modparten anker, vil der ikke være hjemmel til at kræve yderligere sikkerhed fra grupperepræsentanten, som i denne situation er født¹⁰⁸ grupperepræsentant i ankeinstansen. Heller ikke deltagernes sikkerhedsstillelse kan kræves suppleret i forbindelse med modpartens anke. Retten bør derfor som udgangspunkt fastsætte den endelige sikkerhedsstillelse fra grupperepræsentanten, så den sammen med deltagernes sikkerhedsstillelse dækker sagsomkostninger til modparten i to¹⁰⁹ instanser. Da antallet af tilmeldinger ikke kendes ved udpegningen af grupperepræsentanten, er det nærliggende, at der træffes en foreløbig bestemmelse om sikkerhedsstillelse ved udpegningen. Denne sikkerhedsstillelse bør være tilstrækkelig til at kunne dække de sagsomkostninger, modparten må forventes tillagt, hvis gruppesøgsmålet opgives relativt kort tid efter tilmeldingsfristens udløb. Efter fristudløbet fastlægges grup-

106. Om baggrunden for reglen, se Betænkningen s. 260 f og Bemærkningerne s. 25. Forarbejderne lægger med god grund vægt på, at et gruppemedlem ved sin tilmelding kan overskue sin risiko, derved at den er begrænset til et kendt beløb – med tillæg af beløb, der igennem sagen kommer pågældende til gode, jf. § 254 f, stk. 3.

107. I lovtæksten fortsættes »eller anden forsikring, der dækker omkostningerne ved sagen«, men en sådan »anden« forsikring er vel ret beset også en retshjælpsforsikring.

108. Dog således, at grupperepræsentanten også i anken kan udskiftes efter den almindelige regel i retsplejelovens § 254 e, stk. 3, hvis det viser sig påkrævet, jf. retsplejelovens § 254 j, stk. 4.

109. Derimod må det i denne forbindelse være rimeligt at se bort fra muligheden for, at modparten taber anken til landsretten, men opnår tredjeinstansbevilling og vinder i Højesteret, hvor han tillægges omkostninger for tre instanser.

perepræsentantens endelige¹¹⁰ sikkerhedsstillelse i lyset af antallet af tilmeldinger og den fra deltagerne krævede sikkerhedsstillelse og dermed den sikkerhed, modparten opnår i kraft heraf. Ifølge Betænkningen s. 293 og Bemærkningerne s. 41 kan retten ved den endelige fastsættelse både forhøje og nedsætte, evt. helt frigive, den ved udpegningen fastsatte sikkerhedsstillelse. Den omstændighed, at deltagerne stiller sikkerhed for modpartens omkostninger, kan give grundlag for, at grupperepræsentanten kan slippe for sikkerhedsstillelse eller kun skal stille en relativ beskedne sikkerhed. Herved lettes grupperepræsentantens finansieringsbyrde, hvilket navnlig vil være væsentligt, hvor grupperepræsentanten er en ad hoc forening af deltagere.

Grupperepræsentantens endelige sikkerhedsstillelse i sager, hvor der kræves sikkerhedsstillelse af deltagerne, må ikke mindst bero på, om tilmeldingerne er over eller under forventet niveau. Deltagernes samlede sikkerhedsstillelse stiger ligefremt proportionalt med deltagerantallet, mens de samlede sagsomkostninger med stigende deltagerantal udviser en faldende kurve¹¹¹. Da deltageres sikkerhedsstillelse skal dække omkostningerne både til modparten og grupperepræsentanten, og da der ikke er grund til at kræve sikkerhedsstillelse fra grupperepræsentanten, hvis deltageres sikkerhedsstillelse er tilstrækkelig til at dække sagsomkostninger til modparten, burde der kun være behov for grupperepræsentantens sikkerhedsstillelse, hvis der enten er langt færre tilmeldinger end forventet, hvis deltageres sikkerhedsstillelse efter grupperepræsentantens ønske er sat lavt, eller hvis retten har undladt at kræve sikkerhed fra deltagerne på grund af det enkelte kravs beskedne størrelse, jf. herom afsnit 4-2.6.

4.1.2. De sikrede omkostninger

Grupperepræsentantens sikkerhedsstillelse skal (i forening med deltageres sikkerhedsstillelse) dække de omkostninger, modparten måtte

110. Bestemmelsen må forstås sådan, at retten kun én gang efter og i nogenlunde tæt forbindelse med tilmeldingsfristens udløb kan kræve yderligere sikkerhedsstillelse af grupperepræsentanten. Grupperepræsentanten har et rimeligt krav på at kende sin risiko.

111. Eller med andre ord: Den inkrementale omkostning per yderligere deltager er faldende og bliver ret hurtigt lavere end deltagerens sikkerhedsstillelse, således at gruppemålets økonomi derefter hænger bedre og bedre sammen, og behovet for grupperepræsentantens sikkerhedsstillelse reduceres.

blive tilkendt. Dette gælder for det første de omkostninger, der fastsættes ved rettens dom i sagen. Påkæres omkostningsafgørelsen, og forhøjes et omkostningsbeløb, dækkes det forhøjede beløb. Forliges sagen, dækkes også de omkostninger til modparten, som skal betales ifølge forliget. Er det ved forliget overladt til retten at afgøre omkostningsspørgsmålet, dækkes også omkostninger til modparten fastlagt ved rettens kendelse eller beslutning eller som fastsat ved evt. kære heraf.

Ankes dommen af grupperepræsentanten, skal der gennemføres en ny tilmeldingsrunde og evt. stilles ny sikkerhed af grupperepræsentanten og deltagerne i anken. Sikkerheden fra første instans skal ikke¹¹² dække ankesagens omkostninger. Derimod skal de dække en evt. forhøjelse af sagsomkostningerne i første instans, som måtte blive fastslået under anken.

Ankes dommen derimod af modparten, er grupperepræsentanten fra første instans født grupperepræsentant under anken, og der er ikke hjemmel til at kræve ny sikkerhed, jf. afsnit 12-4. Sikkerhedsstillelsen i første instans bør derfor i relation til vilkår og størrelse fastsættes, så den også dækker sagsomkostningerne i en af modparten iværksat anke. Ellers bliver modparten urimeligt ringe stillet, hvis han taber i første instans, men får medhold i anken.

Efter rentelovens § 8 a forrentes sagsomkostninger fra fuldbyrdesfristens udløb. Dette gælder også – for så vidt omkostningsbestemmelsen stadfæstes – selvom dommen ankes inden fuldbyrdesfristens udløb. De rentebeløb, der måtte tilkomme modparten i kraft heraf, bør også være omfattet af sikkerhedsstillelsen.

Sikkerhedsstillelsens område kan kort, men tilstrækkeligt anføres således: »Sikkerhedsstillelsen tjener til sikkerhed for de sagsomkostninger, der tilkommer modparten i forbindelse med sagen og en evt. af modparten iværksat ankesag, samt renter efter rentelovens § 8 a af sådanne sagsomkostninger«.

4.1.3. Træk på sikkerhedsstillelsen

Sikkerhedsstillelsen bør klausuleres, således at der kan trækkes på den til betaling af sagsomkostninger og renter efter rentelovens § 8 a, når en omkostningsbestemmelse i dom, kendelse, beslutning eller forlig

112. I modsætning til omkostningerne i en ankesag iværksat af modparten.

om sagsomkostninger til modparten kan fuldbyrdes, eller grupperepræsentanten samtykker. Der kan evt. ske den modifikation, at sikkerhedsstillelsen klausuleres sådan, at såfremt grupperepræsentanten rettidigt kærer omkostningsafgørelsen, skal afgørelsen af kæremålet afventes¹¹³. Det bør fremgå, at der evt. kan trækkes flere gange på sikkerhedsstillelsen.

4.1.4. Frigivelse af sikkerheden

Den endelige sikkerhed eller et restbeløb heraf bør først frigives, når modparten ikke ved brug af ordinære retsmidler kan opnå yderligere omkostninger (eller renter) end de, der allerede er betalt, eller med modpartens samtykke.

Føres gruppesøgsmålet ved byretten, og ankes dommen til landsretten, må frigivelse derfor ikke blot afvente udfaldet af ankesagen, men også, at der gives afkald på anke til Højesteret, at fristen for ansøgning om tredjeinstansbevilling udløber uden at ansøgning er indgivet, at en indgiven ansøgning afslås, at fristen for udnyttelse af en tredjeinstansbevilling udløber, uden at anke er iværksat, eller afslutningen af Højesterets behandling af sagen.

Den sikkerhed, der fastsættes ved grupperepræsentantens udpegning, kan evt. reduceres eller frigives i forbindelse med, at retten efter tilmeldingsfristens udløb tager stilling til spørgsmålet om grupperepræsentantens sikkerhedsstillelse. Denne frigivelsesmulighed skal derfor fremgå af vilkårene for den oprindelige sikkerhedsstillelse.

Såfremt grupperepræsentanten udskiftes efter retsplejelovens § 254 e, stk. 3, kan der kræves sikkerhedsstillelse af den ny grupperepræsentant, eller det kan undlades på baggrund af dennes grundfæstede økonomi. Behovet for opretholdelse af den oprindelige grupperepræsentants sikkerhedsstillelse kan da reduceres eller falde væk. I tilfælde af udskiftning af grupperepræsentanten kan modparten tillægges¹¹⁴

113. Efter retsplejelovens § 395 har kæremål ikke opsættende virkning. Dog kan retten eller kæreinstansen tillægge det opsættende virkning, hvilket kan siges at overflødigøre en bestemmelse herom i klausuleringen af sikkerhedsstillelsen. Det kan dog være mere hensigtsmæssigt, at den opsættende virkning er fastsat på forhånd, og ikke skal træffes konkret efter domsafsigelsen.

114. Det er ikke relevant i relation til spørgsmålet om sikkerhedsstillelse, men skal lige nævnes, at modparten også kan pålægges sagsomkostninger til såvel den oprindelige, som den nye grupperepræsentant, jf. afsnit 9-8.

sagsomkostninger fra både den oprindelige og den nye grupperepræsentant, hvilket taler for fastholdelse af sikkerheden, dog typisk kun delvis, da den oprindelige grupperepræsentant kun bør pålægges sagsomkostninger for den del af retssagen, hvor han har været grupperepræsentant. Nedskrivning eller frigivelse i den forbindelse er kun mulig, hvis der er hjemmel hertil i vilkårene for sikkerhedsstillelsen.

Vilkårene for frigivelse af grupperepræsentantens sikkerhed kan formuleres således: »Sikkerhedsstillelsen udgør foreløbigt ... kr. Efter udløbet af fristen for tilmelding til gruppessøgsmålet træffer retten endelig bestemmelse om, hvorvidt sikkerhedsstillelsen evt. skal forhøjes, reduceres eller frigives. Den endelige sikkerhedsstillelse eller den resterende del deraf frigives, når spørgsmålet om sagsomkostninger i første instans og i en evt. af sagsøgte iværksat anke er endeligt afgjort ved dom, kendelse, beslutning eller forlig, og de sagsøgte tilkendte omkostninger med tillæg af renter efter rentelovens § 8 a er betalt, eller med sagsøgtes samtykke. Retten kan dog bestemme, at hel eller delvis frigivelse skal ske tidligere, hvis grupperepræsentanten udskiftes«.

4.2. Deltagernes sikkerhedsstillelse

4.2.1. Indledning

Efter retsplejelovens § 254 e, stk. 7, 1. pkt., gælder, at »Retten kan bestemme, at tilmelding til gruppessøgsmålet skal være betinget af, at gruppemedlemmet stiller en af retten fastsat sikkerhed for sagsomkostninger, medmindre gruppemedlemmet har en retshjælpsforsikring eller anden forsikring, der dækker omkostninger ved sagen, eller gruppessøgsmålet opfylder betingelserne for fri proces ... og gruppemedlemmet opfylder de økonomiske betingelser for fri proces efter § 325«.

Efter retsplejelovens § 254 f, stk. 3, 1. pkt., kan en deltager pålægges at betale sagsomkostninger til modparten og/eller grupperepræsentanten. Efter bestemmelsens 3. pkt. kan gruppemedlemmet højst pålægges at betale sagsomkostninger med det efter § 254 e, stk. 7, fastsatte beløb med tillæg af beløb, der gennem retssagen kommer deltageren til gode.

Formålet med reglerne er dels at sikre gruppessøgsmålets og deltagerens seriøsitet, dels at sikre gruppessøgsmålets finansiering. I Betænkningen s. 260 anfører Retsplejerådet, at en begrænset og overskuelig omkostningshæftelse kan være hensigtsmæssig, hvilket Justits-

ministeriet har tilsluttet sig, jf. Bemærkningerne s. 25 f. Deltagernes sikkerhedsstillelse kan bidrage til, at gruppemedlemmerne føler ansvar for gruppessøgsmålet og modvirke, at gruppessøgsmål anlægges på et urimeligt løst grundlag. Det vil fremme de praktiske muligheder for, at gruppessøgsmål bliver ført, når grupperepræsentanten ikke skal afholde alle omkostningerne. Samtidig mener rådet, at der skal lægges vægt på, at hæftelsen skal være begrænset og overskuelig. Den skal derfor begrænses til sikkerhedsstillelsen med tillæg af beløb, der kommer deltageren til gode gennem retssagen. Ifølge forarbejderne bør der dog kun kræves sikkerhed, hvis deltagerens krav har »en vis størrelse«, men ikke hvis deltagerens krav er »beskedent«¹¹⁵.

I modsætning til grupperepræsentantens sikkerhed, der alene skal sikre betalingsevnen, har fastsættelsen af deltagerens sikkerhedsstillelse den dobbelte funktion dels at sikre betalingen, dels at sætte loft over hæftelsen. Der er derfor ikke anledning til at undlade krav om sikkerhed som følge af en deltagers utvivlsomme soliditet.

4.2.2. Sikkerhedsstillelse og surrogater herfor

Selvom retten foreskriver sikkerhedsstillelse fra deltagerne, bortfalder kravet herom dels for deltagere, der har retshjælpsforsikring, og dels for deltagere, der opfylder de økonomiske betingelser for fri proces, hvis der er opnået fri proces til gruppessøgsmålet. I Betænkningen s. 260 og Bemærkningerne s. 26 anføres det, at retten ofte vil foreskrive kontant deponering, da der normalt er tale om så beskedne beløb, at krav om bankgaranti eller lignende ville medføre uforholdsmæssigt besvær. Man kunne umiddelbart tro, at der herefter var tre kategorier af deltagere: 1) De, der foretager kontant sikkerhedsstillelse, 2) de, der har retshjælpsforsikring og 3) de, der har fri proces. Billedet er imidlertid lidt mere kompliceret. Retshjælpsforsikringer har formentlig altid en selvrisiko af en vis størrelse, som varierer fra selskab til selskab og evt. fra police til police. Medmindre forsikringselskaberne, hvis vilkår for retshjælpsdækning af gruppessøgsmål endnu ikke ken-

115. Hvis der ikke kræves nogen sikkerhedsstillelse, har grupperepræsentanten hele omkostningsrisikoen og eneste dækningsmulighed bliver sagsomkostninger fra modparten, og – hvilket dog næppe er særlig praktisk – dækning i beløb, der gennem dommen kommer de tilmeldte til gode. Det er svært at se, hvorfor der ikke også i sager om beskedne, men måske talrige, krav bør kræves en – beskeden – sikkerhed, dels som faktisk bevis på de tilmeldtes seriøsitet, dels fordi mange bække små ...

des, vælger at lade selvriskoen være et internt anliggende mellem dem og deres kunder, vil retshjælpsforsikringen kun dække udgifter ud over selvriskoen. Deltageren må således selv stille sikkerhed for selvriskobeløbet, jf. herved Betænkningen s. 260 og Bemærkningerne s. 35. De deltagere, der opfylder de økonomiske betingelser for fri proces, kan meget vel have en retshjælpsforsikring. I så fald dækker den fri proces kun selvriskoen, jf. herved retsplejelovens § 254 f, stk. 4, der fastslår, at »I det omfang sagsomkostninger, der pålægges et gruppe medlem, som opfylder de økonomiske betingelser efter § 325, ikke er dækket af en retshjælpsforsikring eller anden forsikring, betales sagsomkostningerne af statskassen, hvis gruppemålet opfylder betingelserne for fri proces...«. Vi får således ikke tre, men fem kategorier: 1) ren kontant deponering, 2) kontant deponering plus retshjælpsforsikring, 3) ren retshjælpsforsikring, 4) ren fri proces, og 5) fri proces plus retshjælpsforsikring. Muligvis vil kategori 3 dog ikke forekomme i praksis.

Der kan ikke være noget til hinder for, at retten i forbindelse med, at den fastsætter sikkerhedsstillelsen, kan give deltagerne en valgmulighed, f.eks. at kontant sikkerhedsstillelse enten kan ske ved indbetaling til retten eller ved oprettelse af spærret konto i eget pengeinstitut, jf. afsnit 4.2.2.1., eller at der kan stilles bankgaranti i stedet for kontant sikkerhedsstillelse. En valgmulighed kan navnlig være praktisk i forbindelse med anke, jf. afsnit 12-2.5. Hvis retten giver mulighed for, at deltagerne stiller bankgaranti i stedet for kontant deponering, kan der komme yderligere to kategorier: 6) ren bankgaranti og 7) bankgaranti plus retshjælpsforsikring.

4.2.2.1. Kontant deponering

Motiverne forudsætter, at sikkerhedsstillelse normalt sker ved kontant deponering, da der typisk er tale om så relativt beskedne beløb, at det ikke vil være omkostningsmæssigt rimeligt at stille bankgaranti. Retten kan temmelig klart ikke tilegne sig de renter, der indvindes af de deponerede beløb. Hensynet til den størst mulige lighed mellem dem, der stiller sikkerhed, og dem, der har retshjælpsdækning, tilsiger at sikkerhedsstillelsen ikke omfatter de indvundne renter. Renterne bør derfor løbende afregnes til deltagerne.

Deponeringsbeløbene må forventes at indgå til retten på lidt forskellige tidspunkter fra forskellige deltagere, og der bør formentlig

oprettes separat deponeringskonto for hver deltager i den bank eller sparekasse, retten benytter. Oprettelse af kontoen med deltageren som kontohaver, skal kontoen klausuleres, så kun retten kan disponere over kontoen, bortset fra den løbende afregning af renter. Retten må for hver deltager have CPR-nummer eller CVR-nummer af hensyn til pengeinstituttets indberetning af rentetilskrivninger til SKAT, ligesom deltageren må oplyse en konto, hvortil renterne kan overføres.

Retten kan i stedet lade deltagerne indbetale sikkerhedsstillelsen til en spærret konto i deltagerens eget pengeinstitut, således at retten modtager en deponeringsmeddelelse i stedet for en indbetaling. Retten må i så fald kontrollere, at den enkelte deponeringsmeddelelse stemmer overens med de i åbningsunderretningen fastsatte forskrifter. Disse må give retten umiddelbar ret til at hæve på deponeringskontoen.

4.2.2.2. Retshjælpsdækning som surrogat for sikkerhedsstillelse
Ifølge retsplejelovens § 254 e, stk. 7, 1. pkt., kan retten bestemme, »at tilmelding til gruppessøgsmålet skal være betinget af, at gruppemedlemmet stiller en af retten fastsat sikkerhed for sagsomkostninger, medmindre gruppemedlemmet *har en retshjælpsforsikring eller anden forsikring, der dækker omkostninger ved sagen ...*« (min kursivering). De kursiverede ord er taget ordret fra retsplejelovens § 325, som affattet efter fri-proces-reformen. Udtrykket bruges i § 325 for at fastslå, at fri proces er subsidær til retshjælpsforsikring. Normalt vil en formulering i en ny lov, som tydeligvis er taget fra en ældre lov, skulle fortolkes på samme måde som i den ældre lov. Imidlertid er de reale hensyn bag § 325 – hvornår skal statskassen træde til og dække en persons udgifter til en retssag – henholdsvis bag § 254 e, stk. 7, 1. pkt. – hvornår er sikkerhedsstillelse over for modparten og grupperepræsentanten upåkrævet – så forskellige, at der må ske en selvstændig fortolkning. De nugældende standardbetingelser for retshjælpsforsikring sikrer ikke, at modparten virkelig får de omkostninger, han tillægges. Modparten har intet krav mod forsikringsselskabet, der kan betale dækningsbeløbet med frigørende virkning til sikrede (som er kunden) og dennes advokat.

Selvom loven blot genbruger formuleringen fra retsplejelovens § 325, må det være en betingelse for, at en retshjælpsforsikring kan accepteres som surrogat for kontant depot, at forsikringsselskabet

ikke kan betale med frigørende virkning til andre end retten eller efter rettens anvisning til modparten og/eller grupperepræsentanten. Dette synes også forudsat i Betænkningen s. 261 og Bemærkningerne s. 26, hvor det i forlængelse af en bemærkning om, at deltageren kan pålægges at betale omkostninger med op til det beløb, der blev krævet i sikkerhedsstillelse, anføres: »Dette gælder også, hvis sikkerheden ikke blev stillet, fordi gruppemedlemmet har en retshjælpsforsikring, der dækker omkostningerne ved sagen, men i givet fald vil det være *retshjælpsforsikrings-selskabet, der skal betale pålagte sagsomkostninger*« (min kursivering).

Efter de nugældende standardbetingelser for retshjælpsforsikring dækkes gruppesøgsmål ikke af den simple grund, at gruppesøgsmål ikke var opfundet ved den seneste revision af standardbetingelserne. Det må antages, at forsikringsbranchen vil udarbejde reviderede forsikringsbetingelser, som dækker deltagelse i gruppesøgsmål, men i skrivende stund vides det ikke, hvorledes reglerne vil blive udarbejdet. Det vil være helt utilstrækkeligt, blot at tilføje gruppesøgsmål til standardbetingelsernes § 2 om hvilke tvister, der er dækket¹¹⁶. Der skal således også ske en ændring i § 4 om, hvilke omkostninger, der er dækket, så også omkostninger tillagt grupperepræsentanten bliver omfattet.

Det skal nævnes, at standardbetingelsernes § 4 oplister, hvilke omkostninger, der er dækket, mens § 5 opregner de omkostninger, som ikke er dækket. Ingen af disse bestemmelser nævner renter af sagsomkostninger efter rentelovens § 8 a. Man må formentlig ved fortolkning nå til, at renter, der påløber frem til udbetalingen af forsikringsydelsen, dækkes, dog at forsikringstager selv må dække renter af den del af sagsomkostningerne, der skal dækkes af selvrisikoen, såfremt der foreligger en eksigibel afgørelse.

I almindelige sager kan det beløb, forsikringstageren tillægges ved sagen, bortset fra sagsomkostninger (og renter af sagsomkostninger), ikke inddrages til nedbringelse af forsikrings-selskabets udgifter. I

116. Det synes bedst stemmende med forsikringstanken, at grupperepræsentanten ikke kan få sine omkostninger dækket af en forsikring. Eventuelt kan der gives dækning, hvis grupperepræsentanten selv er kravstiller, men da kun i det omfang, omkostningerne ikke overstiger, hvad det må antages, at et individuelt søgsmål om grupperepræsentantens eget krav havde bevirket af omkostninger.

gruppessøgsmål gælder der imidlertid en særlig regel om, at en deltager kan pålægges at betale sagsomkostninger af sit kontante udbytte af sagen, jf. nærmere afsnit 11-2.1.2. om til-gode-beløbet. Det bør af de reviderede standardbetingelser fremgå, om deltageren selv skal bære en sådan beskæring af provenuet, eller om også de omkostninger, der fastsættes efter denne regel, skal bæres af forsikringsselskabet.

Bestemmelserne i § 11 om, at det er en betingelse for dækning, at sikrede har søgt bistand hos en advokat, der skal afgive en vis erklæring til selskabet, kan ikke gælde gruppessøgsmål, hvor deltageren ikke har egen advokat og ikke kan bestemme, om og på hvilke vilkår grupperepræsentanten engagerer advokat.

Endelig skal der indsættes en bestemmelse, der udelukker, at selskabet kan udbetale forsikringsydelsen til forsikringstageren, jf. foran.

I Betænkningen s. 299 og Bemærkningerne s. 44 anføres, at dokumentation for retshjælpsforsikring »normalt« skal ske ved et brev fra forsikringsselskabet. Man kan vanskeligt forestille sig, at det kan ske på anden måde. Det bør være et originalt brev eller en erklæring, stilet til retten, som bekræfter, at selskabet straks ved påkrav ad en eller flere gange vil indbetale i alt op til X kr. (det fastsatte beløb for sikkerhedsstillelsen minus evt. selvrisiko) til retten eller som anvist af retten til dækning af sagsomkostninger eller renter af sagsomkostninger pålagt forsikringstager Y. Er der selvrisiko, kan tilføjes »og som overstiger forsikringens selvrisiko på Z kr.«¹¹⁷. Tilsagnet skal være gældende uden nogen tidsbegrænsning, indtil retten frigiver det. Brevet eller erklæringen kan evt. sendes til deltageren med henblik på videresendelse til retten.

Man kunne overveje om bekræftelsen kunne sendes til grupperepræsentanten, navnlig hvis tilmeldingen sker til denne. Hensynet til modparten tilsiger dog, at retten selv kontrollerer, at sikkerhedsstillelsen eller surrogatet er præsteret. Der kan ikke være noget til hinder for, at retten giver grupperepræsentanten, der er deltagernes lovlige repræsentant under sagen, adgang til at se eller få kopi af forsikringsselskabernes dækningsbekræftelser. Hvis bekræftelsen som foran forudsat indebærer, at forsikringsselskabet betaler til retten eller efter rettens anvisning, er der derimod ikke behov for, at modparten får

117. Denne formulering dækker både det tilfælde, hvor deltageren må stille kontant sikkerhed for selvrisikoen, og det, hvor deltageren opfylder betingelserne for fri proces.

indsigt heri, og da oplysning om, hvor personer er forsikret, er af en vis, om end ret begrænset, følsomhed, bør det ikke ske. Hvis bekræftelsen imidlertid ikke er udformet som foran foreslået, og modparten har behov for at rette henvendelse til forsikringselskaberne, må retten naturligvis give ham de hertil fornødne oplysninger.

4.2.2.3. Fri proces som surrogat for sikkerhedsstillelse

Hvis der er givet fri proces til gruppesøgsmålet, jf. herom afsnit 5., dækker dette de deltagere, der »opfylder de økonomiske betingelser efter § 325«, jf. retsplejelovens § 254 e, stk. 7.

Retsplejelovens § 325 har dels en absolut, dels en relativ grænse for fri proces. Den *absolutte* grænse indebærer, at der ikke gives fri proces efter retsplejelovens §§ 327 og 328¹¹⁸, såfremt ansøgerens indtægtsgrundlag overstiger et vist niveau. Den *relative* grænse i retsplejelovens § 325, stk. 2, indebærer, at der ikke gives fri proces, selvom indtægtsgrundlaget er under den absolutte grænse, såfremt »omkostningerne ved sagen må antages at blive uvæsentlige i forhold til ansøgerens indtægtsgrundlag«. Man skulle tro, at netop i gruppesøgsmål, hvor der gælder et på forhånd fastsat og typisk ret lavt loft over omkostningerne, ville den relative grænse kunne få stor betydning. Dette aspekt nævnes ikke i Betænkningen. I Bemærkningerne s. 44 hedder det imidlertid: »Det forudsættes, at der ved afgørelsen af, om de økonomiske betingelser for fri proces er opfyldt, ikke på samme måde som ved en ansøgning om fri proces skal foretages en vurdering af, om omkostningerne ved sagen må antages at blive uvæsentlige i forhold til ansøgerens indtægtsgrundlag ...«. Det er næppe den bedste¹¹⁹ lovteknik i en lovbestemmelse, der skal fastsætte betingelserne for en ret, at henvise til en anden bestemmelse, der indeholder to betingelser, og så sætte den ene ud af kraft med en motivbemærkning om, at »det forudsættes«, at den ikke anvendes. Det medfører i dette

118. Derimod kan der uanset ansøgerens indtægtsforhold gives fri proces efter retsplejelovens § 329, 1. og 2. pkt. Disse bestemmelser gælder imidlertid ikke for fri proces til deltagere i et gruppesøgsmål, jf. at de ikke er nævnt i retsplejelovens § 254 e, stk. 7, 3. pkt., der opregner hvilke bestemmelser om fri proces, der finder tilsvarende anvendelse.

119. Men bemærkninger om, at dette eller hint forudsættes, bruges meget ofte i lovforarbejder, selv hvor der ikke består særlige vanskeligheder ved at lade »forudsætningerne« komme til udtryk i lovens ordlyd.

tilfælde, at domstolene skal forpligte statskassen i modstrid med lovens ordlyd. Men bemærkningen må dog forventes respekteret i praksis, således at kun den absolutte grænse vil blive anvendt.

De, der vil undlade at stille sikkerhed, fordi de opfylder de økonomiske betingelser i retsplejelovens § 325 – fortolket indskrænkende som lige anført – må dokumentere dette over for retten. Dette kan efter Betænkningen s. 299 og Bemærkningerne s. 44 ske ved indsendelse af kopi af årsopgørelsen fra skattevæsenet samt erklæring om, hvorvidt deltageren er enlig eller samlevende og om antallet af børn under 18 år, som forsørges af deltageren. Er gruppemedlemmet samlevende, må også kopi af samleverens årsopgørelse indsendes. Som det fremgår af retsplejelovens § 325, stk. 5, skal ved optællingen af børn mere præcist medregnes »børn under 18 år, herunder stedbørn eller plejebørn, som enten bor hos ansøgeren eller i overvejende grad forsørges af denne«. I åbningsunderretningen bør indtægtsgrænserne anføres, og reglerne for opgørelse af indtægtsgrundlaget forklares så klart og grundigt, at potentielle deltagere let kan se, om de opfylder fri proces betingelserne, og hvilken dokumentation, de skal indsende. De efter retsplejelovens § 326 regulerede indtægtsgrænser bør derfor anføres. Personer, der undlader at foretage kontant deponering og i stedet sender dokumentation for, at de opfylder betingelserne for fri proces, må samtidig enten yderligere erklære¹²⁰, at de ikke har nogen retshjælpsforsikring, eller de må foranledige dækningsbekræftelse fra deres forsikringselskab fremsendt omfattende det beløb, der ligger over selvriskoen¹²¹.

Dokumentationen for opfyldelse af de økonomiske betingelser for fri proces må anses som oplysninger af en så følsom karakter, at de næppe bør videregives til grupperepræsentanten eller modparten, som heller ikke har nogen praktisk brug herfor, når blot retten har bekræftet, at pågældende har fri proces. Prøvelsen af, om en deltager opfylder betingelserne for fri proces, må altid foretages af retten, og dokumentationen må således indsendes til retten, selvom tilmelding til gruppemålet sker til grupperepræsentanten eller dennes advo-

120. Der er ikke hjemmel til at kræve erklæring på tro og love. Men retten kan evt. i underretningen minde om strafansvaret for afgivelse af urigtig skriftlig erklæring til offentlig myndighed.

121. Hvor ansøgeren har retshjælpsforsikring og således alene skal bære selvriskoen, er det i særlig grad bemærkelsesværdigt, at »det forudsættes« at den relative grænse i retsplejelovens § 325 ikke skal finde anvendelse.

kat. Hvor der er fri proces, betaler staten de omkostninger, som ellers ville være dækket af sikkerhedsstillelsen. Beløbene udbetales ved rettens foranstaltning. Det bør ske på samme tidspunkt, som gælder for træk på deltagerens sikkerhedsstillelse og for de beløb, der er sikret ved dækningstilsagn fra forsikringsselskaber.

4.2.3. *Hvad dækker sikkerhedsstillelsen og surrogaterne?*

Sikkerhedsstillelsen dækker sagsomkostninger til modparten og grupperepræsentanten, som nærmere beskrevet i vilkårene for sikkerhedsstillelsen. Dette gælder for det første de omkostninger, der fastsættes ved rettens dom i sagen. Påkæres omkostningsafgørelsen, og forhøjes et omkostningsbeløb, dækkes det forhøjede beløb. Forliges sagen, dækkes også de omkostninger til modparten, som ifølge forliget – der skal godkendes af retten – skal betales til modparten. Er det ved forliget overladt til retten at afgøre omkostningsspørgsmålet, dækkes også omkostninger til modparten fastlagt ved rettens kendelse eller beslutning eller som fastsat ved evt. kære heraf. Et forlig vil ikke afgøre spørgsmålet om sagsomkostninger fra deltagerne til grupperepræsentanten. Disse vil da blive fastsat ved kendelse eller beslutning og dækkes ligeledes.

Ankes dommen af grupperepræsentanten, skal der gennemføres en ny tilmeldingsrunde og evt. stilles ny sikkerhed af deltagerne i anken. Sikkerheden fra første instans skal ikke dække ankesagens omkostninger. Derimod skal den dække en evt. forhøjelse af sagsomkostningerne i første instans, som måtte blive fastslået under anken.

Ankes dommen derimod af modparten, er deltagelsen i anken naturligvis obligatorisk for de – normalt alle – der af modparten inddrages heri, og der er ikke hjemmel til at kræve ny sikkerhed. Sikkerheden bør i denne situation også dække sagsomkostningerne i anken. Ellers bliver modparten – og grupperepræsentanten – urimeligt ringe stillet, hvis modparten taber i første instans, men anker og får medhold.

Efter rentelovens § 8 a forrentes sagsomkostninger fra fuldbyrdesfristens udløb. Dette gælder også – for så vidt omkostningsbestemmelsen stadfæstes – selvom dommen ankes inden fuldbyrdesfristens udløb. Bestemmelsen og dens betydning for gruppesøgsmål er nærmere behandlet i afsnit 11-2.1.3. Det kan meget let blive aktuelt, at modparten eller grupperepræsentanten har krav på renter af sags-

omkostninger efter denne bestemmelse¹²², der også gælder i gruppesøgsmål, og efter sikkerhedsstillelsens formål bør den også sikre renter af sagsomkostninger¹²³.

I åbningsunderretningen bør det angives, hvad sikkerhedsstillelsen dækker. Der bliver ikke anden lejlighed for retten til at fastlægge vilkårene. Det kan kort, men tilstrækkeligt, anføres således: »Sikkerhedsstillelsen tjener til sikkerhed for de sagsomkostninger, der tilkommer modparten og grupperepræsentanten¹²⁴ i forbindelse med sagen og en evt. af modparten iværksat ankesag, samt renter efter rentelovens § 8 a af sådanne sagsomkostninger«.

4.2.4. Træk på sikkerheden

4.2.4.1. Stillingen i almindelige sager

Den part, der pålægges sagsomkostninger til modparten, men anker sagen inden for fuldbyrdelsesfristen, behøver ikke at betale sagsomkostningerne. Han risikerer imidlertid efter rentelovens § 8 a at skulle forrente dem i den udstrækning, dommens omkostningsafgørelse stadfæstes. Anker han efter fuldbyrdelsesfristen, kan han for så vidt også undlade at betale dem, men løber da ikke alene den nævnte renterisiko, men risikerer også at dommen søges tvangsfuldbyrdet¹²⁵.

Det er karakteristisk, at den, der er pålagt sagsomkostninger i en

122. Når udbetaling af sagsomkostninger til modparten afventer konstatering af, om anke inden for fuldbyrdelsesfristen iværksættes af grupperepræsentanten, en potentiel grupperepræsentant eller en eller flere deltagere individuelt, sker betaling i praksis tidligst dagen efter fuldbyrdelsesfristens udløb, og så er der allerede påløbet en rentedag.

123. Det må sikkert være den deklaratoriske regel, at debtors sikkerhedsstillelse for en forpligtelse også omfatter renter og omkostninger, jf. *Lynge Andersen & Werlauff, Kreditretten, 4. udg. (2005) s. 155*. Spørgsmålet kan være mere tvivlsomt ved sikkerhedsstillelse eller kaution for tredjemands forpligtelse. Imidlertid må på dette område den betragtning blive afgørende, at surrogaterne skal stille modparten og grupperepræsentanten lige så godt som deltagerens egen sikkerhedsstillelse.

124. Det er vigtigt, at grupperepræsentanten ikke nævnes ved navn, da sikkerhedsstillelsen også skal gælde sagsomkostninger til en ny grupperepræsentant, hvis der sker udskiftning.

125. I den forbindelse er der dog grund til at pege på den ret upåagtede regel i retsplejelovens § 505 om objektivt ansvar for den, der anmoder om tvangsfuldbyrdelse af en fordring, der viser sig ikke at bestå. Modparten løber således også en risiko ved at begære fuldbyrdelse.

almindelig sag, dels kan bestemme, om og hvornår han – evt. trods anke inden for fuldbyrdelsesfristen – vil betale dem, dels kan iværksætte en anke, der udelukker, at han kan tvinges til at betale omkostningerne.

4.2.4.2. Stillingen i gruppesøgsmål

Stillingen er væsentlig anderledes for deltagerne i et gruppesøgsmål. Sikkerheden er deponeret i retten, og det er retten, der – overensstemmende med de retningslinjer herfor, som fremgår af åbningsunderretningen – forestår afregningen. Deltagerne har dernæst ikke anledning til at anke, før det er afklaret, om grupperepræsentanten agter at gøre det. Hvis grupperepræsentanten tillægges omkostninger, er det betænkeligt at betale til ham, hvis dommen ankes af modparten, og modparten tillægges (yderligere) omkostninger, da det kan medføre, at modpartens endelige krav på sagsomkostninger fra deltagerne ikke kan dækkes, fordi pengene forinden er udbetalt til grupperepræsentanten.

4.2.4.3. Betaling til modparten

Disse forhold tilsiger, at det over for deltagerne præciseres, hvornår retten vil trække på sikkerhedsstillelsen. Retten bør udbetale sagsomkostninger til modparten, straks når fuldbyrdelsesfristen er udløbet, uden at grupperepræsentanten eller en potentiel ny grupperepræsentant har anket. Retten må naturligvis forinden kontrollere, om anke er sket, og om grupperepræsentanten allerede selv har betalt disse omkostninger. Er anke ikke iværksat af grupperepræsentanten, men af en potentiel ny grupperepræsentant, kan afgørelsen fuldbyrdes, hvis anken ikke godkendes som gruppesøgsmål, jf. afsnit 12-3.3. Hvis en deltager bindende meddeler¹²⁶, at han ikke vil tilmelde sig en anke fra grupperepræsentanten eller en potentiel ny grupperepræsentant, bør grupperepræsentantens anke ikke hindre udbetaling af de sagsomkostninger, modparten har fået tilkendt fra den pågældende deltager. Ankeafkald medfører, at dommen kan fuldbyrdes. Tilsvarende vil udbetaling kunne ske umiddelbart efter udløb af fristen for tilmelding

126. Ligesom en part kan give ankeafkald, jf. retsplejelovens § 370, stk. 5, bør det antages, at en deltager efter afsigelse af dommen i et gruppesøgsmål, kan give afkald på at tilmelde sig en anke.

til anken, for så vidt angår de deltagere i første instans, der ikke tilmelder sig anken. Også over for disse deltagere kan dommen fuldbyrdes, når tilmeldingsfristen er udløbet. Selvom grupperepræsentanten måtte vinde i anken, vil den indankede dom, herunder dens sagsomkostningsbestemmelse, stå ved magt over for dem, der ikke har tilmeldt sig anken.

4.2.4.4. Sagsomkostninger til grupperepræsentanten

Sagsomkostninger til grupperepræsentanten bør – medmindre modparten samtykker, hvad modparten roligt kan, hvis grupperepræsentantens betalingsevne er utvivlsom – ikke udbetales, hvis modparten anker inden fuldbyrdelsesfristens udløb eller ved rettidig kære søger de sig tilkendte omkostninger forhøjet. Deltagerne (og grupperepræsentanten) kan evt. påkære afgørelsen om betaling af sagsomkostninger til grupperepræsentanten. Kæremålet kan evt. tillægges opsættende virkning efter retsplejelovens § 395. Udbetaling bør ikke ske, før deltagerens kærefrist er udløbet, uden at kære er sket. I tilfælde af kære kan udbetaling ske, såfremt kæremålet ikke tillægges opsættende virkning, hvad det dog formentlig bør, da deltagerne ellers er uden mulighed for ved appel at hindre fuldbyrdelse. Da den enkelte deltager typisk skal betale mindre end 10.000 kr. i sagsomkostninger til grupperepræsentanten, vil kære dog typisk kræve tilladelse fra Procesbevillingsnævnet, og det er i så fald i praksis utænkeligt, at kære kan ske inden fuldbyrdelsesfristens udløb. Om deltagerens kære af sagsomkostninger til grupperepræsentanten henvises til afsnit 11-3.3.1.

4.2.4.5. Formulering af klausul

Da rettens valg af udbetalingstidspunkt har betydning for, i hvilket omfang deltageren risikerer at måtte se sin sikkerhedsstillelse beskåret af renter, eller at den er udbetalt til en modpart, der i en ankesag dømmes til at tilbagebetale den – men ikke er i stand hertil – bør det fremgå af underretningen, hvorledes retten vil foretage træk på sikkerhedsstillelsen.

Det kan formuleres således: »Udbetaling af sagsomkostninger og renter heraf til modparten sker, når en bestemmelse om sagsomkostninger i dom, kendelse, beslutning eller et af retten godkendt forlig kan fuldbyrdes. Udbetaling af sagsomkostninger og renter heraf til

grupperepræsentanten sker, når en bestemmelse om sagsomkostninger i dom, kendelse eller beslutning kan fuldbyrdes. De forsikringsselskaber, der har givet retten meddelelse om, at de yder dækning til gruppemedlemmers sagsomkostninger, betaler straks ved påkrav fra retten de beløb, retten agter¹²⁷ at disponere over til de nævnte udbetalinger udover pågældende gruppemedlems evt. selvrisiko«.

4.2.5. Frigivelse af sikkerheden eller resten deraf

Sikkerheden eller et restbeløb bør først frigives, når hverken modparten eller grupperepræsentanten ved brug af ordinære retsmidler kan opnå yderligere omkostninger (eller renter) end dem, der allerede er betalt.

Føres gruppessøgsmålet ved byretten, og ankes dommen til landsretten, må frigivelse derfor ikke blot afvente udfaldet af ankesagen, men også, at der gives afkald på anke til Højesteret, at fristen for ansøgning om tredjeinstansbevilling udløber, uden at ansøgning er indgivet, at en indgiven ansøgning afslås, at fristen for udnyttelse af en tredjeinstansbevilling udløber, uden at anke er iværksat, eller afslutningen af Højesterets behandling af sagen. Også dette bør fremgå af åbningsunderretningen, selvom det formentlig kan skrives forenklet, f.eks. »Sikkerhedsstillelsen eller den resterende del deraf frigives, når spørgsmålet om sagsomkostninger til modparten og grupperepræsentanten er endeligt afgjort i forhold til pågældende deltager«. Ved de sidste ord tydeliggøres, at tidspunktet for frigivelse kan være forskelligt for forskellige deltagere, f.eks. hvor ikke alle er omfattet af modpartens anke. Denne formulering er også tilstrækkelig til at dække de særlige tilfælde, hvor en deltager ekskluderes af gruppessøgsmålet på grund af manglende opfyldelse af gruppedefinitionen, hvor sagen hæves for så vidt angår en deltager, eller hvor en deltager udtræder af gruppessøgsmålet ved en rammeindskrænkning.

4.2.6. Sikkerhedens størrelse

Da sikkerheden bør være tilstrækkelig til at kunne dække sagsomkostninger til modparten og grupperepræsentanten også under en af

127. Retten kan bede om betaling fra forsikringsselskaberne nogen dage i forvejen, så pengene er klar til udbetaling straks efter fuldbyrdelsesfristens udløb. Ankes dommen, kan pengene evt. returneres med forbehold om fornyet opkrævning.

modparten iværksat anke¹²⁸, bør sikkerhedsstillelsen pr. deltager som udgangspunkt fastsættes, så den kan dække fire gange sædvanlige sagsomkostninger plus to gange retsafgift. Dette kræver en kalkulation over sagsomkostningerne og et skøn over antallet af deltagere. Omkostningerne vil i nogen grad stige med antallet af deltagere, men sagsomkostningerne stiger langt fra ligefrem proportionalt med deltagerantallet. Jo flere deltagere, jo lavere omkostning pr. deltager. Dette forhold er en væsentlig del af gruppesøgsmålets eksistensberettigelse. Omvendt må tilmeldingsfrekvensen inden for bruttogruppen antages i nogen grad at være følsom over for omkostningerne. Jo højere sikkerhedsstillelse, jo lavere tilmeldingsfrekvens. Man kan således ikke helt skønne over omkostningen pr. deltager uden at gøre en antagelse om deltagerantallet, og man kan således ikke helt skønne over deltagerantallet uden at forudsætte en sikkerhedsstillelse pr. deltager. Dette rummer dog ikke noget uløseligt paradoks, men betyder blot, at man må sammenholde beregningen af de kalkulerede omkostninger pr. deltager ved forskellige deltagerantal med antallet af deltagere ved forskellige sikkerhedsstillelser pr. deltager. Navnlig den sidste vurdering er dog meget vanskelig. Det kan tænkes, at en reduktion af sikkerhedsstillelsen kan være »gratis« i den forstand, at det må antages at ville medføre en sådan stigning i deltagerantallet, at den samlede sikkerhedsstillelse vokser med mere end den stigning i de samlede omkostninger, som det højere deltagerantal må antages at bevirke¹²⁹. I så fald bør sikkerhedsstillelsen sættes til det lavere beløb.

Motiverne forudsætter, at der ikke bør kræves sikkerhedsstillelse, hvor den enkelte deltagers krav er »beskedent«, jf. Betænkningen s. 260 og Bemærkningerne s. 25. I sager, hvor der er mange gruppe-medlemmer med beskedne krav, kunne blot en beskeden sikkerhedsstillelse imidlertid blive et anseligt beløb. Det forekommer ikke heldigt, at sådanne sager kun kan føres, hvis der kan findes en grupperepræsentant med en sådan offervilje, at han vil bære den fulde omkostningsri-

128. Derimod må det være rimeligt at se bort fra muligheden for tredjeinstansbehandling i denne forbindelse.

129. Eksempel: Hvis der ved en sikkerhedsstillelse pr. deltager på 2.000 kr. forventes 300 deltagere, og ved en sikkerhedsstillelse på 1.200 kr. forventes 600 deltagere, bliver den samlede sikkerhedsstillelse 120.000 kr. større ved den lavere sikkerhedsstillelse. Hvis fordoblingen af deltagerantallet skønnes at udløse meromkostninger på under 120.000 kr., er reduktionen i sikkerhedsstillelsen pr. deltager »gratis«.

siko. I den forbindelse skal det erindres, at grupperepræsentanten ikke kan nedlægge sit hverv og kan blive bundet til at føre sagen i to¹³⁰ instanser, nemlig hvis modparten anker, idet grupperepræsentanten i første instans er født grupperepræsentant i en sådan anke, jf. afsnit 12-4. Grupperepræsentanten skal endvidere forsvare deltagerne mod alle konnekse modkrav, hvor individuelle de end måtte være. Er grupperepræsentantens villighedserklæring i en sag om beskedne krav betinget af, at retten mindst fastsætter en sikkerhedsstillelse på f.eks. 500 kr. pr. deltager, må retten vurdere, om dette er den bedste måde at behandle kravene på, og hvis det er tilfældet – og der ikke kan findes en mere offervillig grupperepræsentant – må dette veje tungere end motivernes forhåbning om, at grupperepræsentanten vil bære den fulde omkostningsrisiko. Som motiverne selv har påpeget, vil virkningen af, at gruppessøgsmålet ikke godkendes, være, at gruppe-medlemmernes krav formentlig slet ikke prøves, jf. afsnit 1-6.3. om individuelt »uprocessbare« krav. En afvisning af, at kravene kan prøves med en beskeden omkostningsrisiko for den enkelte, baseret på et urealistisk ideal om, at det burde kunne ske helt uden risiko for deltagerne, vil således ikke harmonere med motivernes bærende betragtninger om at sænke tærsklen for at få krav retsligt prøvet. For Forbrugerombudsmanden, der forfølger en offentlig interesse, er stillingen dog en anden, således at Forbrugerombudsmanden bør afstå fra at begære sikkerhedsstillelse fra deltagerne i sager om beskedne krav¹³¹.

Retten bør fra grupperepræsentanten udbede sig et begrundet forslag. Ønsker grupperepræsentanten en lav eller ingen sikkerhedsstillelse, bør dette i hvert fald som hovedregel¹³² accepteres, når blot grupperepræsentantens egen sikkerhedsstillelse fastsættes derefter. Ønsker grupperepræsentanten en relativ høj sikkerhedsstillelse (dog ikke udover, hvad der efter en rimelig kalkulation må antages at give fuld dæk-

130. Endda tre, hvis modparten anker en byretsdom, og derpå opnår tredjeinstansbevilling til at indbringe landsretsdommen for Højesteret.

131. Forbrugerombudsmanden bør alene være grupperepræsentant i gruppessøgsmål, hvor det tjener en interesse, der rækker ud over deltagerens privatøkonomi. Gør det omvendt det, kan man diskutere, om Forbrugerombudsmandens virksomhed på lige dette område skal være delvis brugerfinansieret via deltagerens sikkerhedsstillelse. Hvorvidt Forbrugerombudsmanden vil begære sikkerhedsstillelse fra deltagerne i tilmeldingssager, må tiden vise.

132. Eneste undtagelse synes at være de tilfælde, hvor retten mener, at en vis sikkerhedsstillelse er nødvendig for at sikre deltagelsens seriøsitet.

ning for sagsomkostninger til grupperepræsentanten og modparten i to instanser) for at begrænse sin egen risiko, bør dette også accepteres. En høj sikkerhedsstillelse kan dog reducere tilmeldingsfrekvensen og dermed alt andet lige øge sandsynligheden for, at der skal behandles andre sager om ensartede krav. Dette kan påvirke vurderingen af, om gruppesøgsmålet er den bedste måde at behandle kravene på, i negativ retning. Er der en anden kandidat til hvervet som grupperepræsentant, som er indforstået med en lavere sikkerhedsstillelse fra deltagerne, kan denne evt. udpeges i stedet for den af sagsøgeren foreslåede. Det er derfor nærliggende, at den foreslåede grupperepræsentants holdning til deltagerne sikkerhedsstillelse tilkendegives¹³³ over for retten, allerede inden grupperepræsentanten udpeges.

Efter Betænkningen s. 297 og Bemærkningerne s. 43 er det ikke udelukket at kræve sikkerhedsstillelse af visse deltagere, men ikke af andre. Dette kan ikke begrundes med forskelle i økonomisk styrke, da sikkerhedsstillelsen ligeledes tjener som maksimum for de sagsomkostninger, deltageren kan pålægges¹³⁴. En fritagelse for sikkerhedsstillelse vil derfor være en fritagelse for sagsomkostninger. Det følger af gruppesøgsmålet natur, at en bestemmelse om, at visse deltagere ikke skal stille sikkerhed, mens andre skal, må træffes på en sådan måde, at et gruppe-medlem, der ønsker at tilmelde sig, ud fra objektive kriterier, der fremgår af åbningsunderretningen, selv kan afgøre, om vedkommende skal stille sikkerhed eller ej. Med denne motivudtalelse må det antages, at det på tilsvarende måde må kunne foreskrives, at visse deltagere skal stille en højere sikkerhed end andre. I første instans er forskelle i deltagerne sikkerhedsstillelse formentlig ret upraktisk, hvorimod det kan være praktisk i tilfælde af anke, jf. afsnit 12-2.5. Formentlig vil der som altovervejende hovedregel blive krævet samme sikkerhedsstillelse af alle, dels fordi der ikke vil være rimelig anledning til forskelsbehandling, og dels for ikke at komplicere tilmeldingsfasen. Der bør dog altid gøres den undtagelse, at hvor grupperepræsentanten er deltager, skal han alene stille sikkerhed i egenskab af grupperepræsentant, ikke tillige i sin egenskab af deltager. Han hæfter jo personligt over for modparten, og skal evt. stille særskilt sikkerhed herfor. Og grupperepræsentanten skal jo ikke have omkostninger fra sig selv.

133. Af egen drift eller ved spørgsmål fra retten.

134. Når bortses evt. fra det i afsnit 11-2.1.2. omhandlede til-gode-beløb.

4.2.7. Frist for sikkerhedsstillelsen eller dokumentation for retshjælp eller fri proces

Betænkningen s. 300 og Bemærkningerne s. 45 forudsætter, at retten kan, men ikke behøver, stille frist for, hvornår sikkerheden skal være stillet, eller dokumentationen for retshjælpsforsikring og/eller opfyldelse af de økonomiske betingelser for fri proces skal være modtaget. Er der ikke fastsat frist, kan retten afvise en tilmelding, hvis sikkerheden ikke stilles, eller dokumentationen ikke præsteres, inden en rimelig tid. Det forekommer mindre tilfredsstillende, at tilmeldingens endelighed skal hvile på et så skønsmæssigt forhold, og herunder at der senere skal blive diskussion mellem retten og en deltager, om en afvisning var rimelig, eller mellem på den ene side retten og på den anden side grupperepræsentanten eller modparten, om man ikke efterhånden har ventet længe nok. Uden en frist risikerer retten også at få mange henvendelser om, hvornår sikkerheden skal være stillet, eller dokumentationen fremsendt. For at få rene og klare linjer, er det derfor at foretrække, at der fastsættes en frist, men nok også, at retten får mulighed for at forlænge den. Det kan f.eks. vise sig, at en deltager fejlagtigt antog, at han opfyldte betingelserne for fri proces, at han urigtigt antog, at forsikringsselskabet stod for hele sikkerhedsstillelsen, eller at bekræftelsen fra et forsikringsselskab, ikke er helt tilfredsstillende formuleret¹³⁵. Der bør dog gælde en absolut sidste frist, så det kan blive lagt fast, hvem der deltager, og man kan komme videre med sagen. En passende frist kunne være 4-6 uger efter tilmeldingsfristen med mulighed for at forlænge fristen med 2-4 uger. Fristen og en evt. forlængelsesmulighed skal fremgå af åbningsunderretningen. Se tillige afsnit 7-9.

5. Fri proces

5.1. Er ansøgning obligatorisk?

I underretningen til gruppemedlemmerne skal det i tilmeldingssager oplyses, om der er givet fri proces til sagen. I forarbejdernes beskrivelse af et gruppesøgsmåls forløb synes det forudsat, at der altid søges

135. F.eks. ved at grupperepræsentanten nævnes ved navn, således at sikkerhedsstillelsen ikke sikrer en evt. ny grupperepræsentant.

fri proces¹³⁶, men det siges ikke udtrykkeligt. Det fremgår heller ikke af loven, at det er obligatorisk for grupperepræsentanten at søge om fri proces. Det må vel i almindelighed anses for god grupperepræsentantskik at søge fri proces, men der kan være sager, hvor man må gå ud fra, at (næsten) ingen gruppemedlemmer vil opfylde de økonomiske betingelser, og grupperepræsentanten må da kunne vælge at undlade at søge om fri proces. Det kan også tænkes, at grupperepræsentanten i en kompliceret eller principiel sag helst er fri for at høre Civilstyrelsens opfattelse af udsigten til, at deltagerne vil få medhold, jf. retsplejelovens § 328, stk. 2, eller finder det vigtigere, at sagen hurtigt kommer i gang, end at nogle af deltagerne opnår fri proces for at undgå en beskeden omkostningsrisiko.

Hvis grupperepræsentanten i forbindelse med gruppesøgsmålets godkendelse og udpegningen af grupperepræsentanten har tilkendegivet over for retten, at han vil søge fri proces, er han i hvert fald moralsk bundet heraf, men retten har efter godkendelsen ikke andre virkemidler end udskiftning. Der er ingen hjemmel til, at den meddeler grupperepræsentanten pålæg.

Det skal i åbningsunderretningen oplyses, om der er givet fri proces. Hvis fri proces søges, må åbningsunderretningen derfor afvente afgørelsen (eller at ansøgningen trækkes tilbage).

Hvis sagsøgeren eller den foreslåede grupperepræsentant har meddelt retten, at han ikke agter at søge fri proces, kan dette efter omstændighederne medføre, at retten vil udpege en anden som grupperepræsentant, eller at retten finder, at gruppesøgsmålet ikke er den bedste måde at behandle kravene på.

5.2. Fri proces til gruppesøgsmålet – fri proces til deltageren

Det grundlæggende princip for fri proces i gruppesøgsmål er, at det kollektivt afklares, om *gruppesøgsmålet* opfylder betingelserne for fri proces, mens det individuelt afgøres, om den enkelte *deltager* opfylder de økonomiske betingelser for fri proces. De økonomiske betingelser er dernæst, via en udtalelse i Bemærkningerne, lempet således, at bestemmelsen i retsplejelovens § 325, stk. 2, om, at fri proces afslås, såfremt omkostningerne må antages at blive uvæsentlige i forhold

136. Jf. Betænkningen s. 300 og Bemærkningerne s. 44.

til ansøgerens indtægtsgrundlag, ikke skal anvendes, jf. herved afsnit 4.2.2.3.

Reglerne er teknisk udformet som en undtagelse fra kravet om sikkerhedsstillelse. Retsplejelovens § 254 e, stk. 7, bestemmer, at der ikke skal stilles sikkerhed, hvis »gruppessøgsmålet opfylder betingelserne for fri proces efter §§ 327-329 og gruppemedlemmet opfylder de økonomiske betingelser efter § 325. Justitsministeren meddeler efter ansøgning grupperepræsentanten, om gruppessøgsmålet opfylder betingelserne for fri proces efter §§ 328 og 329. § 327, stk. 4, 2. og 3. pkt., § 328, stk. 5, 2. pkt., og § 329, 3. pkt., finder tilsvarende anvendelse«. Efter retsplejelovens § 254 f, stk. 4, gælder, at »I det omfang sagsomkostninger, der pålægges et gruppemedlem, som opfylder de økonomiske betingelser efter § 325, ikke er dækket af en retshjælpsforsikring ... betales sagsomkostningerne af statskassen, hvis gruppessøgsmålet opfylder betingelserne for fri proces i §§ 325-328, dog højst med et beløb som fastsat i medfør af § 254 e, stk. 7«.

5.3. Bevilgende myndighed

Indledningsvis må sondres mellem fri proces efter retsplejelovens § 327 og fri proces efter §§ 328 og 329. Efter de almindelige regler er det retten, der efter § 327, stk. 4, 1. pkt., meddeler fri proces i de i § 327, stk. 1 og 2, omhandlede tilfælde, mens det er justitsministeren (dvs. Civilstyrelsen), der meddeler fri proces efter §§ 328 og 329.

5.3.1. Retten

Hjemlen til, at retten meddeler fri proces efter retsplejelovens § 327, stk. 1 og 2, findes i § 327, stk. 4, 1. pkt. Imidlertid nævnes lige præcis dette pkt. ikke i angivelsen i retsplejelovens § 254 e af de bestemmelser, der finder tilsvarende anvendelse i gruppessøgsmål. Det gør imidlertid § 327, stk. 4, 2. pkt., om, at afslag på fri proces træffes ved kendelse. Forklaringen er, at retten i de tilfælde, hvor betingelserne for fri proces efter § 327, stk. 1 og 2, er til stede, blot kan meddele dette i åbningsunderretningen uden at træffe en formel afgørelse. De fleste af de tilfælde, hvor der efter retsplejelovens § 327 kan gives fri proces, er sagstyper, der ikke kan tænkes ført som gruppessøgsmål. De tilfælde, der kommer i betragtning, er to. For det første det, der nævnes i § 327, stk. 1, nr. 2, om fri proces til forbrugere i sager om tilbagebetaling af pengeydelse, som er omfattet af et påbud efter mar-

kedsføringsloven nedlagt af retten eller meddelt af Forbrugerombudsmanden, jf. herved omtalen af markedsføringslovens § 20 sidst i afsnit 3-3.4. For det andet kan der gives fri proces til en appelsag, når ansøgeren¹³⁷ har fået hel eller delvis medhold i den foregående instans, og sagen er appelleret af modparten. Rettens kendelse om afslag på fri proces i disse situationer kan påkæres, men grupprepræsentanten kan også vælge at tage kendelsen til efterretning.

5.3.2. Civilstyrelsen

I langt de fleste tilfælde vil kollektiv fri proces til gruppesøgsmål i første instans skulle søges i henhold til reglerne i retsplejelovens §§ 328 og 329. Grupprepræsentanten søger kollektivt justitsministeren (dvs. Civilstyrelsen) om fri proces til sagen efter disse regler. Fri proces efter retsplejelovens § 329 kan i almindelige sager meddeles, selvom ansøgeren ikke opfylder de økonomiske betingelser i retsplejelovens § 325. Men dette gælder efter ordlyden af retsplejelovens § 254 e, stk. 7, ikke for gruppesøgsmål. I betragtning af, at fri proces efter retsplejelovens § 328 kan meddeles, hvis ansøgeren har »rimelig grund« til at søge proces, bliver der næppe noget selvstændigt anvendelsesområde for retsplejelovens § 329 – hvis eksistensberettigelse i almindelige sager netop er, at den kan anvendes selvom ansøgeren ikke opfylder de økonomiske betingelser for fri proces. Hvis § 329 kan anvendes på gruppesøgsmål, kan § 328 også. Men man kan i den konkrete bevilling vælge (tillige) at citere § 329, hvor de særlige forhold, der omhandles i § 329 foreligger, og må naturligvis i et afslag fastslå, at ingen af dem kan anvendes.

Civilstyrelsens afslag på fri proces kan påklages til Procesbevillingsnævnet, jf. retsplejelovens § 328, stk. 5, 2. pkt., og § 329, 3. pkt., der begge gælder i gruppesøgsmål, jf. retsplejelovens § 254 e, stk. 7, 3. pkt. Grupprepræsentanten kan imidlertid også vælge at tage afgørelsen til efterretning. Retten har ikke hjemmel til at pålægge grupprepræsentanten at klage. Hvis der klages, må afgørelsen afventes, før åbningsunderretningen kan foretages, eller klagen må frafalde. Dette følger af, at det i åbningsunderretningen skal oplyses, om der er med-

137. Det er ikke en betingelse, at ansøgeren havde fri proces i tidligere instans. Tværtimod er bestemmelsen irrelevant, hvis det er tilfældet, idet pågældende da har fri proces *ex lege*, jf. retsplejelovens § 331, stk. 4.

delt fri proces, jf. retsplejelovens § 254 stk. 7, sammenholdt med stk. 9.

5.4. Deltageren kan ikke selv søge fri proces

Gruppemedlemmet kan ikke selvstændigt søge om fri proces, og der er heller ikke mulighed for, at gruppemedlemmer, der ikke opfylder de økonomiske betingelser i retsplejelovens § 325, får fri proces efter § 329 på grund af sagens principielle karakter, dens almindelige offentlige interesse eller sagens væsentlige betydning for ansøgerens sociale eller erhvervmæssige situation. Selvom den kollektive fri proces er givet (tillige) med hjemmel i § 329, skal den enkelte deltager opfylde de økonomiske betingelser efter § 325.

5.5. Grupperepræsentanten kan søge fri proces til sig selv

Grupperepræsentanten kan søge fri proces efter almindelige regler, jf. Betænkningen s. 298 og Bemærkningerne s. 43. Det vil i praksis nok netop ske med hjemmel i retsplejelovens § 329.

6. Åbningsunderretningen

6.1. Indledning

Efter retsplejelovens § 254 e, stk. 9, skal de personer, hvis krav falder inden for rammen af gruppesøgsmålet, underrettes om »de i stk. 1-8 nævnte forhold« og om »retsvirkningerne af at tilmelde sig henholdsvis framelde sig gruppesøgsmålet.« Formålet med denne indledende underretning af bruttogruppen er at give dens medlemmer »et forsvarligt grundlag for at træffe en velovervejet beslutning« om deltagelse eller ikke-deltagelse, jf. Betænkningen s. 304 og Bemærkningerne s. 47. Underretningen skal naturligvis også angive, hvorledes de pågældende skal gå frem for at tilmelde eller framelde sig, hvis passivitet ikke er egnet til at realisere deres ønsker om deltagelse eller ikke-deltagelse. Forarbejderne påpeger, at underretningen på den ene side skal være fyldestgørende og på den anden side lettilgængelig og overskuelig.

Om betydningen af § 254 e, stk. 9, efter åbningsunderretningen, se afsnit 10-13.

6.2. Individuelle oplysninger

Åbningsunderretningen skal omfatte sagsindividuelle oplysninger om:

- Hvem, der er grupperepræsentant.
- Hvorvidt grupperepræsentanten er pålagt at stille sikkerhed.
- Rammen for gruppessøgsmålet (bruttogrupperdefinition, inkl. eventuelle dokumentationskrav, samt kravsbeskrivelse).
- Hvorvidt der er tale om et tilmeldings- eller frameldingssøgsmål.
- Frist for tilmelding eller framelding.
- Hvor og hvordan tilmelding eller framelding skal ske.
- Om der i tilmeldingssager er meddelt fri proces til gruppemedlemmer, der opfylder de økonomiske betingelser herfor.
- Hvorvidt der ved tilmelding skal stilles sikkerhed, medmindre de økonomiske betingelser for fri proces er opfyldt, eller man er dækket af retshjælpsforsikring, og hvordan man praktisk skal forholde sig i den forbindelse, herunder evt. frist for sikkerhedsstillelsen eller fremsendelse af dokumentation for, at den ikke er fornøden.

6.2.1. Særligt om til- eller frameldingsfristen

I Betænkningen s. 295 f og 302 og Bemærkningerne s. 42 og 46 er det forudsat, at fristen for til- eller framelding bør sættes til en bestemt dato, ikke til en vis tid efter en vis begivenhed. Datoen bør ifølge Bemærkningerne s. 42 og 46 fastsættes således, at fristen bliver 4-8 uger fra gruppemedlemmernes modtagelse af underretningen, hvis der sker individuel underretning, og 2-3 måneder i andre tilfælde¹³⁸. Om fristen bør sættes i den høje eller lave ende af disse intervaller, vil efter Bemærkningerne bl.a. afhænge af sagens karakter. Er kravene komplicerede eller af vidererækkende betydning for det enkelte gruppemedlem, bør fristen være længere, end hvis kravene er enkle og har lille betydning.

Det antages, jf. Betænkningen s. 302 og Bemærkningerne s. 46, at fastsættelsen af fristen kan kæres af grupperepræsentanten eller modparten, hvilket kan medføre problemer, da dette vil forsinke underretningen og kan medføre, at den fastsatte dato er kommet for tæt på, således at retten må omgøre sin beslutning, selvom kærein-

138. Betænkningen s. 302 synes at forudsætte kortere frister, men retskildemæssigt vejer Bemærkningerne tungere.

stansen har stadfæstet, jf. afsnit 12-10. om hvorledes, der kan tages højde herfor.

6.3. Generelle oplysninger

Udover de individuelle oplysninger skal åbningsunderretningen indeholde generel information om retsvirkningerne af tilmelding og framelding. Om denne del af underretningen anføres det i Betænkningen s. 303 og Bemærkningerne s. 47, at der skal underrettes om, at en deltager vil være bundet af rettens afgørelse, men at man ikke har partsstatus, og at man hverken kan eller skal fremsætte krav (påstande) eller begrundelser herfor (anbringender). Der bør endvidere orienteres om muligheden for, at deltageren pålægges sagsomkostninger, og om, at deltagelse ikke uden videre kan fortrydes. Forarbejderne anfører, at denne del af underretningen mest praktisk kan baseres på en standardiseret tekst, som Domstolsstyrelsen udarbejder og løbende reviderer i lyset af indhøstede erfaringer. Det fremgår endvidere af Bemærkningerne, at der på Domstolsstyrelsens hjemmeside (www.domstol.dk) forventes at være en oversigt over alle godkendte, verserende gruppesøgsmål, som vil medtage eller linke til de oplysninger, åbningsunderretningen skal indeholde. Man må gå ud fra, at vejledningen også indeholder oplysning om retsvirkningerne – og de praktiske følger – ikke blot af tilmelding og framelding, men også af *undladt* tilmelding og framelding.

6.4. Fastlæggelse af indholdet

Retten har en bred skønsmæssig beføjelse til at bestemme underretningens indhold, jf. Betænkningen s. 304 og Bemærkningerne s. 47. Retten kan således enten give grupperepræsentanten mere eller mindre omfattende instrukser, ændre i grupperepræsentantens udkast eller selv udforme teksten. Retten bør utvivlsomt give grupperepræsentanten og modparten lejlighed til at kommentere et af retten udarbejdet udkast, og give modparten adgang til at kommentere grupperepræsentantens udkast.

6.5. Underretningens form

Underretningsmåden bestemmes ifølge retsplejelovens § 254 e, stk. 9, af retten. Det er anført, at retten kan bestemme, at underretningen helt eller delvis skal ske ved offentlig bekendtgørelse. Retten kan så-

ledes også foreskrive en kombination af underretninger, f.eks. brev – eller mail – til på forhånd identificerede gruppemedlemmer i forening med annoncering i bestemte aviser eller blade. Underretningsmåden vil i hvert fald i hovedtræk være afklaret i forbindelse med beslutningen om at godkende gruppesøgsmålet, der omfatter en vurdering af, om gruppemedlemmerne kan underrettes om sagen på en hensigtsmæssig måde.

6.6. Retten og parterne

Ifølge Betænkningen s. 305 og Bemærkningerne s. 48 er der »ikke noget til hinder for«, at retten drøfter spørgsmålet om underretningen med grupperepræsentanten. I praksis bør grupperepræsentanten proaktivt fremsætte forslag til både form og indhold af åbningsunderretningen, og rettens behandling bør tage udgangspunkt heri og i relevante betragtninger fra modpartens side.

Retten kan pålægge grupperepræsentanten, men ikke modparten, at foretage underretningen. Der er ikke noget til hinder for, at modparten frivilligt accepterer at foretage underretningen, jf. Betænkningen s. 305 og Bemærkningerne s. 48. Underretning ved modpartens foranstaltning kan være hensigtsmæssigt, hvis denne har særlige forudsætninger herfor. Dette kan formentlig navnlig være relevant, hvor sagsøgte er en offentlig myndighed, som e.o. kan have svært ved at undslå sig herfor, jf. afsnit 4-1. Der er også den mulighed, at modparten ikke står for den formelle åbningsunderretning, men alene orienterer om, hvor oplysninger om gruppesøgsmålet kan indhentes (downloades). I den forbindelse er det væsentligt, at der på Domstolsstyrelsens hjemmeside vil være oplysning om alle godkendte, verserende gruppesøgsmål.

6.7. Omkostninger

Udgifterne ved underretningen betales foreløbigt af grupperepræsentanten. Grupperepræsentanten må således refundere rettens eller modpartens udgifter, hvor de foretager underretningen. Omkostningerne tages i betragtning ved afgørelsen af sagsomkostninger, jf. afsnit 11-3.2.

Kapitel 7

Tilmelding og framelding

1. De to muligheder

Ved første øjekast er forskellen mellem tilmeldings- og frameldingsmodellen begrænset til, om deltagelse effektueres ved en handling eller en undladelse. Forskellen er på dette punkt af ringe betydning for et gruppe medlem, som er bekendt med sagen i tilstrækkelig tid før fristudløb, som kan beslutte sig for eller imod deltagelse, og som magter at til- eller framelde sig, såfremt passivitet ikke er egnet til at føre hans ønske om deltagelse eller ikke-deltagelse ud i livet. En væsentlig forskel gør sig derimod gældende i relation til dem, der ikke bliver bekendt med sagen. De deltager ikke i tilmeldingssager, men kommer med i frameldingssager. Der er fremført principielle betæneligheder ved, at nogen uden deres udtrykkelige indforståelse kan blive involveret som kravstiller i en retssag. Omvendt kan det netop fremføres som en mulig fordel ved frameldingsmodellen, at den kan sikre, at de, der ikke er opmærksomme på gruppesøgsmålet, alligevel deltager. Det vil sikkert være rimeligt at antage, at deltagelse i langt de fleste tilfælde stemmer med deres interesser, specielt da der ikke i frameldingssøgsmål er en omkostningsrisiko. Jo mere sikkert underretningen om gruppesøgsmålet må antages at nå bruttogruppens medlemmer, jo mindre vægt får dette argument, og jo mindre grund er der derfor til at vælge frameldingsmodellen. Et argument, der har været fremført for frameldingsmodellen, er, at den tilgodeser resourcesvage forbrugere, der måske ikke magter at tilmelde sig. Heroverfor må dog bemærkes, at gevinsten ved, at sådanne forbrugere kommer med i søgsmålet, kan gå tabt, hvis de ikke er i stand til at følge op på et gunstigt udfald af sagen.

Forskellen mellem de to modeller er dog reelt langt mere markant end selve spørgsmålet, om deltagelse beror på en aktiv handling eller på en undladelse, jf. afsnit 4.

2. Hovedreglen og undtagelsen

Hovedreglen er, at gruppessøgsmål foregår som tilmeldingssøgsmål, således at deltagerne er de bruttogruppermedlemmer, der har tilmeldt sig. Frameldingssøgsmål kan kun benyttes, hvis visse direkte eller indirekte opstillede betingelser herfor er opfyldt.

3. Betingelserne for valg af frameldingsmodellen

3.1. Krav af ringe størrelse – tilmeldingsmodellen uhensigtsmæssig

Efter retsplejelovens § 254 e, stk. 8, kan frameldingsmodellen kun benyttes i den særlige situation, at »gruppessøgsmålet vedrører krav, hvor det er klart, at kravene på grund af deres ringe størrelse almindeligvis ikke kan forventes fremmet ved individuelle søgsmål, og det må antages, at gruppessøgsmål med tilmelding ikke vil være en hensigtsmæssig måde at behandle kravene på«.

Betingelsen om kravenes ringe størrelse er i Bemærkningerne s. 45 konkretiseret til ca. 2.000 kr. Udtrykket »almindeligvis« er indsat for at afværge den indvending, at småsager undertiden føres, fordi sagsøgeren ikke har gjort sig klart, at det vil medføre tab, fordi sagen kan bringe andre fordele på længere sigt, eller fordi den moralske gevinst ved en vunden sag vægtes over økonomien, jf. Betænkningen s. 301 og Bemærkningerne s. 45.

Frameldingsmodellens karakter af undtagelse er trukket stærkere frem i Forslaget og Bemærkningerne end i Betænkningen. Udtrykkene »klart« og »på grund af deres ringe størrelse« var ikke med i Betænkningens lovudkast. De strenge betingelser for at vælge frameldingsmodellen er også understreget i justitsministerens udtalelser under lovforslagets behandling, hvor de er karakteriseret som »meget sjældne«.

3.2. Kun en offentlig myndighed kan være grupperepræsentant

Da kun offentlige myndigheder, som har særlig hjemmel hertil – p.t. alene Forbrugerombudsmanden – kan udpeges som grupperepræsentant i frameldingssager, er det endvidere en betingelse, at en sådan offentlig myndighed er villig til at lade sig udpege, og at sagen falder inden for dennes virkefelt.

3. Betingelserne for valg af frameldingsmodellen

Det skal understreges, at den omstændighed, at det er Forbrugerombudsmanden, der anlægger sagen og ønsker at være grupperepræsentant, ikke er tilstrækkelig til at begrunde valg af frameldingsmodellen. Også i gruppessøgsmål, hvor Forbrugerombudsmanden er grupperepræsentant, gælder hovedreglen om, at gruppemedlemmerne aktivt skal tilmelde sig for at deltage. Det er endvidere vigtigt at holde sig for øje, at også ved frameldingssøgsmål gælder alle de almindelige betingelser for gruppessøgsmål, herunder at medlemmerne kan identificeres og underrettes på en hensigtsmæssig måde. Frameldingssøgsmålet kan således ikke løse vanskelighederne med at føre gruppessøgsmål om krav, der tilkommer en vanskelig identificerbar gruppe, herunder et bredt udsnit af befolkningen.

Hvor bruttogruppen omvendt er let identificerbar og kan underrettes effektivt, kan de principielle betænkeligheder mod frameldingsmodellen føres stærkere frem, og dens fordele ved at de, der ikke er opmærksomme på sagen, kommer med alligevel, gør sig da kun i ringere grad gældende¹³⁹.

3.3. Anmodning fra grupperepræsentanten

Behandling efter frameldingsmodellen forudsætter endvidere en anmodning fra grupperepræsentanten. Da gruppessøgsmålet er godkendt ved udpegning af grupperepræsentant, og beslutningen om at føre sagen som frameldingssøgsmål først kan træffes, når grupperepræsentanten har begæret det, er reglerne ikke helt logisk beskrevet. Ved godkendelsen af gruppessøgsmålet har retten vurderet, at gruppessøgsmål er den bedste måde at behandle kravene på, og samtidig er det en betingelse for valg af frameldingsmodellen, at et gruppessøgsmål med tilmelding ikke vil være en hensigtsmæssig måde at behandle kravene på. Retten må derfor forudskikke, at grupperepræsentanten vil begære frameldingsmodellen anmeldt, og det burde derfor snarere være »en foreslået grupperepræsentant, som nævnt i § 254 c, stk. 2« end »grupperepræsentanten«, der skal anmode om behandling efter frameldingsreglerne. Som loven er udformet, er det nok den mest korrekte fremgangsmåde, at den foreslåede grupperepræsentant (læs:

139. Medmindre man regner med, at mange gruppemedlemmer, der modtager åbningsunderretningen, ikke magter at sætte sig ind i den eller ikke magter at tilmelde sig, selvom de ønsker det. Det bør man i hvert fald ikke generelt regne med.

Forbrugerombudsmanden) begærer sagen behandlet som frameldingssøgsmål, såfremt gruppessøgsmålet godkendes, og man godkendes som grupperepræsentant. Retten kan da udpege Forbrugerombudsmanden som grupperepræsentant og tage begæringen om at følge frameldingsmetoden til følge som to på hinanden følgende afsnit i retsbogen. Ligesom en grupperepræsentant i anden forbindelse¹⁴⁰ kan knytte betingelser til sin erklæring om at være villig til udpegning, forudsat at disse betingelser er acceptable for retten og vil have udspillet deres betydning senest ved udsendelsen af åbningsunderretningen, kan Forbrugerombudsmanden i forbindelse med en begæring om, at sagen behandles som frameldingssag, betinge sit villighedstilsgang af, at denne begæring tages til følge.

3.4. Oplysninger fra modparten

Hvor gruppemedlemmerne er sagsøgte direkte medkontrahenter som kunder, herunder abonnenter, kan sagsøgte eller den potentielle sagsøgte i mange tilfælde udarbejde en komplet liste netop over bruttogruppemedlemmer eller en mere omfattende fortegnelse¹⁴¹. Efter markedsføringslovens § 22, stk. 2, kan Forbrugerombudsmanden kræve sig meddelt alle oplysninger, som skønnes nødvendige for dennes virksomhed. Ved brug af denne brede bestemmelse har Forbrugerombudsmanden i sådanne tilfælde enestående muligheder for at underrette de berørte forbrugere direkte. Hvor en erhvervsdrivende sælger varer gennem et distributionsnet, foreligger denne mulighed derimod ofte ikke.

Dette forhold er berørt i Retsudvalgets spørgsmål nr. 15 og svaret herpå. Spørgsmålet lød: »Kan ministeren bekræfte, at sagsøgte ved forberedelse af gruppessøgsmål efter opt-out-modellen ikke vil blive pålagt omkostninger/byrder ved hjælp til Forbrugerombudsmanden med at finde frem til kredsen af sagsøgere udover, hvad følger af at stille de data, som virksomheden umiddelbart har, til rådighed for Forbrugerombudsmanden?«

140. Jf. afsnit 3-5.2.

141. Bruttogruppen kan være en delmængde af en større gruppe, og e.o. er det kun den større gruppe, der kan oplistes, idet særlige forhold, der indgår i definitionen på bruttogruppen, måske ikke umiddelbart fremgår af sagsøgte arkiver, eller i hvert fald ikke kan benyttes som søgekriterium i sagsøgte systemer.

3. Betingelserne for valg af frameldingsmodellen

Forbrugerombudsmanden afgav i den anledning en udtalelse, som Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender tilsluttede sig, hvorefter justitsministeren henholdt sig til dette ministeriums udtalelse. Forbrugerombudsmandens udtalelse er en kende kryptisk, idet det ikke klart fremgår, om Forbrugerombudsmanden agter at benytte sine beføjelser i markedsføringslovens § 22, stk. 2, til at indhente oplysninger til brug for gruppessøgsmål. Det anføres, at der ikke vil »blive tale om, at pålægge sagsøgte i et gruppessøgsmål byrder angående fremskaffelse af oplysninger udover det, der allerede i dag følger af markedsføringslovens § 22, stk. 2«. Det er således ikke klart, om den gamle hjemmel reelt vil blive brugt på et nyt område, nemlig for specifikt at skaffe oplysninger til brug for et gruppessøgsmål. Det fremgår endvidere af Forbrugerombudsmandens gengivelse af § 22, stk. 2, at den også kan anvendes til at forlange oplysninger, som den erhvervsdrivende ikke umiddelbart har, men kan skaffe via f.eks. et datterselskab eller en underleverandør.

Denne uklarhed synes imidlertid fjernet ved besvarelsen af Retsudvalgets spørgsmål 21, hvor det anføres, at »Forbrugerombudsmanden i medfør af markedsføringsloven har beføjelse til at indhente relevante oplysninger til brug ved behandlingen af et gruppessøgsmål«.

I de tilfælde, hvor Forbrugerombudsmanden kan skaffe en liste over alle, der må antages at have krav, eller i hvert fald har købt et bestemt produkt, aftaget en bestemt ydelse eller accepteret et bestemt kontraktvilkår, kan bruttogruppen underrettes så effektivt, at argumenterne for valg af frameldingsmodellen svækkes.

3.5. Diskretionshensyn

Frameldingssager rummer et særligt potentiale for, at et gruppe-medlems private forhold kan komme offentligt frem mod pågældendes ønske, idet der i frameldingssager let kommer mere fokus på, hvem der ikke deltager, end hvem, der gør. I et tilmeldingssøgsmål kan man bedre holde sig helt fri af enhver omtale ved ikke at tilmelde sig. I et frameldingssøgsmål vil ens navn komme frem, hvis man framelder sig, men kan også gøre det, hvis man ikke framelder sig, da man så er med i sagen. Typisk vil det henstå som noget usikkert, hvem der egentligt deltager i et frameldingssøgsmål, bortset fra, at de frameldte ikke gør. I besvarelsen af Retsudvalgets spørgsmål 12 udtaler Justitsministeren således, at »Det vil fremgå af dommen, hvem der er omfat-

tet af gruppessøgsmålet. I et frameldingsgruppessøgsmål vil dommen således indeholde en fortegnelse over dem, der ikke har frameldt sig (og dermed er omfattet af gruppessøgsmålet) eller en fortegnelse over dem, der har frameldt sig, således at det sammenholdt med beskrivelsen af gruppen vil kunne udledes, om en given person er omfattet af gruppessøgsmålet«. Imidlertid må muligheden for en positiv oplysning af deltagere i et frameldingssøgsmål fremstå som temmelig teoretisk, da det i så fald har været muligt at underrette dem individuelt, hvorfor der ikke har været rimelig grund til at vælge frameldingsmodellen. I praksis kommer dommen derfor til at indeholde en liste over de frameldte. Hvis Forbrugerombudsmanden vil ønske at rejse sag om f.eks. virkningsløse slankekure eller kure mod hårtab, uønsket hårvækst m.v., som aftagerne diskret har erhvervet, vil den, der framelder sig et sådant søgsmål, løbe en betydelig risiko for, at offentligheden kan få indsigt i, at pågældende har aftaget ydelsen, hvilket reelt kan gøre frameldingsmuligheden illusorisk, idet chancen for at bevare diskretionen er bedst ved at deltage. Sager, der angår personfølsomme oplysninger, bør derfor næppe tillades fremmet som frameldingssager.

4. Den praktiske forskel på tilmelding og framelding

Normalt vil kredsen af frameldte være ret beskeden, og deres data er uden interesse. Der skal blot føres en liste over de frameldte med navn og adresse. I en tilmeldingssag vil grupperepræsentanten og retten være nødt til at oprette et register over deltagerne for at holde styr på meddelte oplysninger, sikkerhedsstillelser eller surrogater herfor m.v. I en sag med mange deltagere vil den administrative byrde blive betragtelig.

Frameldingsmodellen har den fordel, at den fritager gruppedeltagerne fra at samle og indsende dokumentation for deres tilhørsforhold til bruttogroupen, da det i frameldingssager er en definitionssag, at deltagerne virkelig opfylder gruppedefinitionen. I tilmeldingssager kan der derimod være risiko for, at nogen tilmelder sig uden at opfylde gruppedefinitionen, jf. afsnit 2-2.4. og afsnit 8.

Hvor bruttogroupen f.eks. er defineret som »forbrugere, der i perioden 1.7.2006 til sagens anlæg i Danmark har købt en fabriksny Acme

4. Den praktiske forskel på tilmelding og framelding

plæneklipper Lawn King AC30« – som hævdes at være markedsført med egenskaber, den ikke besidder – er der den fundamentale forskel på de to modeller, at sagsøgte i et tilmeldingssøgsmål kan bestride, at en, flere eller alle de tilmeldte overhovedet er omfattet af bruttogruppen. Det kan efter omstændighederne medføre en betydelig komplikation af processen og understreger det betimelige i at inkorporere dokumentationskrav i rammens gruppedefinition, jf. afsnit 6-3.2. I et frameldingssøgsmål består denne mulighed ikke. Deltagerkredsen omfatter pr. definition – gruppedefinitionen – kun medlemmer af bruttogruppen. Dette medfører, at grupperepræsentanten i hvert fald i første omgang slipper for at skulle holde styr på et måske omfattende dokumentationsmateriale. Hvorvidt alle, der er omfattet af gruppedefinitionen (og ikke har frameldt sig), også har et krav, er en anden sag. Det kan f.eks. under gruppessøgsmålet komme frem, at plæneklipperen i løbet af perioden er forbedret afgørende, eller at markedsføringen er blevet afgørende mere retvisende, hvilket kan medføre, at der i dommen må ske en nærmere beskrivelse af den del af gruppen, hvis krav er berettiget.

I praksis vil Forbrugerombudsmanden utvivlsomt henvise til bestemte personer som omfattet af frameldingssøgsmålet, jf. herved hans sagsførelse i U2005.2960SH, og det er klart, at sagsøgte kan bestride dette, f.eks. under henvisning til, at den pågældende faktisk har købt en AC20, ikke en AC30. Uden gode eksempler på ægte gruppe-medlemmer og dokumentation for ensartetheden og generaliteten af den definerede gruppes krav vil grupperepræsentanten i et frameldingssøgsmål naturligvis kunne komme i store vanskeligheder. Forbrugerombudsmanden kan dog i vidt omfang glide af på spørgsmålet, om en bestemt person er eller ikke er omfattet af søgsmålet. Sagsøgte kan ikke i en sag, der netop føres for købere af AC30, kunne få prøvet en påstand om, at en bestemt person ikke er en sådan køber, medmindre Forbrugerombudsmanden som grupperepræsentant hævder det.

Adgangen til at fremføre konnekse modkrav består imidlertid også i frameldingssøgsmål, og man kan derfor forestille sig, at sagsøgte skærper problemet. Det kan i eksemplet ske ved at nedlægge påstand om, at navngivne personer, som grupperepræsentanten aldrig har hørt om før, skal betale en udestående købesum for deres AC30. Hvis grupperepræsentanten ikke bestrider, at de er omfattet af søgsmålet, er sagsøgte ret til at få betalingskravet prøvet hævet over tvivl, jf.

Kap. 7: Tilmelding og framelding

retsplejelovens § 254 f, stk. 2, og afsnit 9-4. om modkrav. Den generelt anlagte sag kommer da til at handle også om enkeltpersoners forhold. Som anført i afsnit 9-4.4. havde det sikkert være at foretrække, at retten kunne henvise selvstændige modkrav til individuel sag.

5. Frist for tilmelding og framelding

Retten skal efter retsplejelovens § 254 e, stk. 6, 1. pkt., henholdsvis § 254 e, stk. 8, 2. pkt., fastsætte en frist for tilmelding henholdsvis framelding. Ifølge forarbejderne bør fristen sættes til en bestemt dato – i modsætning til en vis tid efter en vis begivenhed – og fristens længde bør bl.a. bero på underretningsformen og sagens kompleksitet og betydning, jf. afsnit 6-6.2.1.

6. Gennemførelse af tilmelding eller framelding

6.1. Skriftligt, evt. elektronisk

Tilmelding henholdsvis framelding skal ske »ved skriftlig meddelelse«, jf. retsplejelovens § 254 e, stk. 6, 1. pkt., henholdsvis § 254 e, stk. 8, 2. pkt. Motiverne forudsætter, at kravet om skriftlighed ikke er til hinder for, at tilmelding kan ske ved elektronisk kommunikation. Motiverne må dog forstås således, at elektronisk kommunikation *kan* være en mulighed, og det kan ikke være et krav, at denne mulighed altid *skal* stå åben for gruppemedlemmerne. Motiverne synes endvidere at forudsætte, at tilmelding kan ske ved at udfylde en tilmeldingsblanket med personlige data og underskrive den, jf. afsnit 6-3.2. Dette vil dog ikke være tilstrækkeligt, hvis der i rammen er medtaget dokumentationskrav, jf. afsnit 6-3.2.

6.2. Hvortil?

Efter retsplejelovens § 254 e, stk. 6, 2. pkt., henholdsvis § 254 e, stk. 8, 3. pkt., bestemmer retten, hvortil tilmelding henholdsvis framelding skal ske. Tilmelding kan ske enten til retten, til grupperepræsentanten eller til dennes advokat efter rettens bestemmelse. Hvis rammen er beskrevet således, at der ved tilmelding skal medsendes dokumentation for, at man opfylder gruppedefinitionen, f.eks. kopi

6. Gennemførelse af tilmelding eller framelding

af faktura for køb hos sagsøgte, faktura for køb hos tredjemand af et produkt fremstillet/importeret af sagsøgte, en abonnementsaftale med eller et kontoudtog fra sagsøgte, vil elektronisk tilmelding forudsætte, at gruppemedlemmet har mulighed for at scanne dokumentationen, hvad langt fra alle har. Selvom elektronisk tilmelding er tilladt og benyttes, bør der derfor gives mulighed for at fremsende dokumentationen separat og med posten. Der kan evt. gælde en længere frist for fremsendelse af dokumentation end fristen for selve tilmeldingen.

Der vil ud over selve tilmeldingen normalt være behov for, at deltageren stiller sikkerhed eller fremsender dokumentation for, at dette er uforløst. Endvidere kan det som nævnt være foreskrevet i rammen, at der skal indsendes en vis dokumentation. Det mest brugervenlige og enkle er formentlig, at deltageren kan sende det hele til den samme modtager, og da sikkerhedsstillelsen eller dokumentation for, at den ikke kræves, altid bør sendes til retten, er det nærliggende, at også tilmelding og dokumentation sendes til retten. Grupperepræsentanten eller grupperepræsentantens advokat må da enten låne eller modtage kopi af tilmeldingerne og have overgivet dokumentationsmateriale til videre foranstaltning. Hvis grupperepræsentanten ønsker, at tilmelding skal ske til ham eller advokaten, og at evt. dokumentation skal sendes til ham eller advokaten, bør retten dog være ret lydhør heroverfor, da det er grupperepræsentanten, der har til opgave at organisere og repræsentere de tilmeldte. I det hele taget forekommer det naturligt at benytte lejligheden til at synliggøre, at henvendelser fra deltagerne vedrørende sagen som altovervejende hovedregel skal rettes til grupperepræsentanten eller dennes advokat, ikke til retten, hvis hovedopgave er neutralt at afgøre sagen. Modparten vil næppe nogensinde kunne anføre, at der foreligger noget hensyn til ham, der taler for en bestemt løsning af disse spørgsmål.

6.3. Sagsøgeren – forhåndstilsagn om tilmelding

Det bør formentlig antages, at også sagsøgeren (hvor denne er et gruppemedlem og ønsker at deltage) skal tilmelde sig, ligesom en sådan sagsøger¹⁴² skal stille sikkerhed eller dokumentere, at det er uforløst, på samme måde som andre deltagere.

142. Medmindre sagsøgeren er grupperepræsentant og ikke skal stille sikkerhed i sin egen skab af deltager, jf. afsnit 6-4.2.6.

En tilkendegivelse fra et gruppemedlem om, at han vil deltage i gruppesøgsmålet, før de forhold, der skal fremgå af åbningsunderretningen, er endelig fastlagt, må anses uforbindende. Der må ske en ny, formel tilmelding efter åbningsunderretningen er foretaget.

6.4. Betinget tilmelding?

Tilmelding kan ikke ske betinget. Sådan tilmelding tilbagevises. Grupperepræsentanten og retten kan dog godtage en tilmelding, der er ledsaget af åbenlyst ligegyldige betingelser, der er opfyldt og herefter har mistet deres betydning, f.eks. at der mindst tilmelder sig 500, hvis det er klart, at dette tal er nået. En betingelse, der begrænser grupperepræsentantens beføjelser, kan komme til at virke til gene for andre deltagere og må klart føre til afvisning af tilmeldingen. Det samme gælder en betingelse, der ikke med sikkerhed vil forblive opfyldt, f.eks. at grupperepræsentanten ikke udskiftes, eller at rammen ikke ændres.

7. Supplerende fuldmagter og samtykke til fremtidig underretning pr. mail

Det forudsættes i Betænkningen s. 269 og 307 f og Bemærkningerne s. 31, 49 og 55, at man som supplement til tilmeldingen kan give grupperepræsentanten (eller dennes advokat) videregående beføjelser end dem, der følger af lovens bestemmelser, f.eks. ret til at forlige sagen frit uden krav om rettens godkendelse, ret til at oppebære et tilkendt beløb eller ret til at begære tvangsfuldbyrdelse. I relation til tvangsfuldbyrdelse anføres, at dette evt. kan ske blot ved afkrydsning af tilmeldingsblanketten. Retten til tilmelding kan dog ikke gøres betinget af, at deltageren giver grupperepræsentanten beføjelser udover dem, loven tillægger ham.

Ved udformning af sådanne supplerende fuldmagter skal man være opmærksom på, at det ikke er ligegyldigt, om sådan fuldmagt er givet til »grupperepræsentanten« eller til grupperepræsentanten ved navns nævnelse. I første tilfælde vil fuldmagten automatisk gå over til en ny grupperepræsentant i tilfælde af udskiftning. I det andet tilfælde vil fuldmagten som udgangspunkt¹⁴³ bestå, selvom grupperepræsentan-

143. Det kan naturligvis være bestemt i fuldmagten, at den bortfalder, hvis grupperepræsentanten udskiftes.

ten udskiftes, og den nye grupperepræsentant vil ikke indtræde i fuldmagten. Endvidere skal det huskes, at dommen kan blive anket af modparten, uden at der skal ske en ny tilmeldingsrunde, og at det derfor bør fremgå, om fuldmagten også skal gælde forlig under sådan anke, fuldbyrdelse af ankedommen og oppebørsel af beløb tilkendt ved ankedommen. Ankes dommen derimod af grupperepræsentanten, skal der ske en ny tilmeldingsrunde, og der kan da i den forbindelse på ny tages stilling til spørgsmålet om evt. supplerende fuldmagter.

Det kan spare omkostninger til fremtidig underretning, hvis deltagerne ved tilmelding opfordres til at angive en mailadresse og give samtykke til, at denne benyttes ved meddelelser fra grupperepræsentanten og retten, jf. Betænkningen s. 318 og Bemærkningerne s. 55.

8. Uberettiget tilmelding

8.1. Manglende opfyldelse af gruppedefinitionen

Kun personer, der opfylder rammens beskrivelse af bruttogruppen, herunder evt. dokumentationskrav, kan deltage i gruppesøgsmålet. Opfylder de ikke betingelserne, må de udgå af sagen. Der er grund til at understrege, at man sagtens kan tænke sig, at en sådan person har et krav mod sagsøgte, og at dette er ensartet med dem, der indtales under sagen, jf. afsnit 3-4.6. om kommunikationsbetingede begrænsninger i gruppedefinitionen. Gruppesøgsmålet angår kun krav, der fremsættes på vegne af dem, der har tilmeldt sig, og hvis krav falder inden for rammen, herunder gruppedefinitionen. Spørgsmålet om berettigelsen kan opstå i tilknytning til tilmeldingen, herunder ved udløbet af en evt. længere frist for fremsendelse af evt. dokumentation, under sagens forberedelse eller under hovedforhandlingen. Her omtales den situation, at det sker i den tidlige fase. Om de senere faser henvises til afsnit 9-6. (forberedelsesfasen), 10-2.3. (hovedforhandlingen) og 10-4. (dommen).

Man kan tænke sig, at grupperepræsentanten mener, at en tilmelding ikke skal accepteres som følge af, at den tilmeldte ikke opfylder gruppedefinitionen. Da tilmeldingsadgangen hviler på rettens beslutning, må det principielt antages, at den, der trods grupperepræsentantens standpunkt ønsker at fastholde sin tilmelding, kan forlange

spørgsmålet, om vedkommende skal anses omfattet af gruppesøgsmålet eller ej, afgjort af retten. Hvis afgørelsen af, om gruppedefinitionen er opfyldt, giver plads for et vist skøn, bør retten formentlig være varsom med at underkende grupperepræsentantens skøn og dermed pånøde ham en uønsket repræsentation af den pågældende. Grupperepræsentanten kan med god grund finde det uattraktivt, at der blandt deltagerne er personer, hvor beviserne for, at de tilhører bruttogruppen, er usikre. Dette kan belaste sagen. Der er ikke noget særlig tungtvejende hensyn at tage til den afviste, der jo altid kan rejse et individuelt søgsmål. Hvis gruppedefinitionen er udformet således, at den ikke blot angiver materielle betingelser, men kræver dokumentation – og navnlig hvis dokumentationskravet er formuleret som krav om en efter grupperepræsentantens skøn tilfredsstillende dokumentation – kan det undgås, at retten reelt skal involveres i disse spørgsmål, hvilket er det heldigste, da retten, hvis den godtager tilmeldingen, senere kan være nødt til at påkende en indsigelse fra sagsøgte om, at den pågældende ikke opfylder gruppedefinitionen.

Afvises en tilmelding af grupperepræsentanten, sker det uformelt. Det bør oplyses, at spørgsmålet kan kræves forelagt retten. Afvises tilmeldingen af retten, kan det ske ved beslutning eller kendelse¹⁴⁴. Afgørelsen må efter almindelige regler kunne påkæres af den afviste. En beslutning eller kendelse om at godkende tilmeldingen må være helt uforbindende for modparten, der må kunne vente med at gøre indsigelse, til han efter tilmeldingsfristens udløb underrettes om, hvem der deltager. Så længe processuelle regler om præklusion af anbringender ikke hindrer det, kan modparten gøre gældende, at en tilmeldt ikke er berettiget til at deltage. Et så basalt anbringende, som at pågældende ikke opfylder gruppedefinitionen, må forventes tilladt fremsat, selvom det først fremsættes sent eller evt. under hovedforhandlingen, hvis den sene fremsættelse er undskyldelig, jf. retsplejelovens §§ 358 og 363.

8.2. Litispendensvirkning, retskraftvirkning og voldgift

Selvom en person opfylder gruppedefinitionen, kan tilmelding hindres af litispændensvirkningen af en allerede verserende sag om samme

144. »Thi bestemmes: NN kan ikke deltage i nærværende gruppesøgsmål«.

9. Sikkerhedsstillelse og surrogater herfor

spørgsmål mellem den pågældende og sagsøgte, jf. Betænkningen s. 308 og Bemærkningerne s. 50. For at en af modparten anlagt sag skal hindre tilmelding, skal en sådan sag ikke blot være anlagt før tilmeldingen, men før anlægget af gruppessøgsmålet, jf. afsnit 5-2. Er en sag, hvis litispændensvirkning hinder tilmelding, anlagt af gruppemedlemmet, kan tilmelding dog ske, hvis den individuelle sag hæves¹⁴⁵.

Tilmelding kan også hindres af retskraften af en allerede afsagt dom mellem pågældende gruppemedlem og sagsøgte.

Det er næppe praktisk, men man kan endvidere tænke sig, at tilmelding hindres af, at der er aftalt voldgift mellem et gruppemedlem og modparten.

I de nævnte tilfælde vil retten og grupperepræsentanten typisk savne kendskab til den individuelle sag, dommen eller voldgiftaftalen, således at tilmeldingen i første omgang godtages. Når modparten påberåber sig litispændensvirkningen, dommen eller voldgiftsklausulen, må sagen afvises for så vidt angår den pågældendes krav, eller det kan ved beslutning eller kendelse fastslås, at pågældende ikke kan deltage i gruppessøgsmålet.

9. Sikkerhedsstillelse og surrogater herfor

Er tilmelding betinget af sikkerhedsstillelse (eller af dokumentation for opfyldelse af de økonomiske betingelser for fri proces eller dækning under en retshjælpsforsikring), kan der i underretningen være fastsat en bestemt frist for enten at stille sikkerheden eller dokumentere, at man er fritaget herfor, jf. afsnit 6-4.2.7. I Betænkningen s. 300 og Bemærkningerne s. 45 er det anført, at der ikke behøver være fastsat en bestemt frist, og at man i så fald kan afvise en tilmelding, hvis sikkerhedsstillelsen eller dokumentationen ikke kommer inden for en rimelig tid.

Af hensyn til modparten må retten selv påse, at sikkerhedsstillelsen indgår, eller at dokumentation for fri proces eller retshjælpsdækning modtages.

Fremkommer sikkerhedsstillelsen eller tilfredsstillende dokumenta-

145. Forudsat at sagsøgte ikke har nedlagt selvstændig påstand af en karakter, der medfører, at sagen som følge heraf stadig har litispændensvirkning.

Kap. 7: Tilmelding og framelding

tion for, at sikkerhedsstillelse er uforholdende, ikke inden for fristen, evt. som den måtte være forlænget med hjemmel i bestemmelserne i åbningsunderretningen, kan pågældende uformelt slettes som deltager. Tilsvarende gælder, hvor der ikke er fastsat frist, og sikkerhedsstillelsen eller dokumentationen ikke fremkommer inden for rimelig tid.

Det må bero på et skøn, om den pågældende skal underrettes herom.

Afhængig af fejlens karakter, antallet af deltagere og omstændighederne i øvrigt kan det være rimeligt, at retten giver en tilmeldt deltager mulighed for at rette for sig. Det må dog under alle omstændigheder være et krav, at behørig sikkerhedsstillelse eller dokumentation for, at sikkerhedsstillelse er uforholdende, er fremkommet inden udløbet af en evt. fastsat frist herfor, evt. en forlænget frist, hvis åbningsunderretningen giver hjemmel til fristforlængelse, hvilket må anbefales.

10. Underretning af modparten

Modparten har utvivlsomt krav på underretning om, hvem der har tilmeldt sig, men kan ikke kræve løbende opdatering i tilmeldingsperioden. En underretning om, hvem der har tilmeldt sig ved fristens udløb, suppleret med en underretning om, hvilke tilmeldinger, der er bortfaldet på grund af manglende sikkerhedsstillelse eller dokumentation for opfyldelse af betingelserne for fri proces eller retshjælpsdækning, er tilstrækkelig. Er der i bruttogrupperdefinitionen medtaget krav om dokumentation, skal modparten også underrettes om, hvem der er udgået på grund af manglende dokumentation. Underretning kan ske ved fremsendelse af ajourført deltagerliste.

Tillades forsinkede tilmeldinger efter bestemmelsen i retsplejelovens § 254 e, stk. 6, 3. pkt., må modparten naturligvis underrettes herom. Modparten bør underrettes med adgang til at udtale sig, allerede når anmodningen om tilmelding efter fristudløb modtages, hvis det ikke straks er klart, at anmodningen må afvises.

I frameldingssager modtager modparten ved fristens udløb en liste over de frameldte. Ved ansøgning om framelding efter fristudløb gælder ligeledes, at modparten bør gives adgang til at ytre sig, hvis det ikke er oplagt, at framelding nægtes. Tillades framelding efter fristud-

løb, må modparten orienteres. Det fremgår af justitsministerens svar på Retsudvalgets spørgsmål 12, at deltagerne i et frameldingssøgsmål kan tænkes angivet positivt. Dette må dog i praksis anses for yderst usandsynligt.

11. Retsvirkning af tilmelding og framelding

11.1. Binding til gruppesøgsmålet

Tilmeldingen er principielt bindende, men bortfalder dog, hvis den pågældende ikke stiller en foreskrevet sikkerhed eller fremsender dokumentation for opfyldelse af de økonomiske betingelser for fri proces eller for retshjælpsdækning. Når dette er sket, kan den pågældende derimod kun komme ud af søgsmålet ved en rammeændring, jf. afsnit 8-4.1. og 9-5.2., ved forlig med sagsøgte, jf. afsnit 8-2.2, eller ved, at grupperepræsentanten hæver sagen for så vidt angår den pågældende, jf. afsnit 8-4.1.

Framelding kan ske, uden at der er behov for at efterprøve, om den pågældende overhovedet er omfattet af bruttogruppen. Så længe modparten ikke er underrettet om frameldingen, og frameldingsfristen ikke er udløbet, må pågældende med grupperepræsentantens – Forbrugerombudsmandens – indforståelse (men næppe uden, hvis Forbrugerombudsmanden har modtaget eller er orienteret om frameldingen) kunne tilbagekalde frameldingen og alligevel deltage i gruppesøgsmålet. Bortset herfra er der ikke mulighed for at fortryde en framelding.

Når frameldingsfristen er udløbet, kan en deltager kun udtræde med rettens tilladelse, jfr. retsplejelovens § 254 e, stk. 8, sidste pkt., jf. afsnit 8-4.2.

Efter norske regler kan en deltager frit udtræde af et gruppesøgsmål, så længe der ikke er truffet afgørelse, jf. tvistelovens § 35-8. Den udtrædende kan dog stadig pålægges sagsomkostninger til grupperepræsentanten¹⁴⁶. Ved afgørelsen heraf skal retten bl.a. tage hensyn til konsekvensen for grupperepræsentanten, hvis pågældende fritages, om et omkostningsansvar vil være urimeligt tyngende og tidspunktet for udtrædelsen.

146. Herunder som bidrag til dennes evt. betaling af sagsomkostninger til modparten.

11.2. Afbrydelse af forældelse

En tilmelding¹⁴⁷, der fører til deltagelse i gruppessøgsmålet, har i relation til forældelse samme fristafbrydende virkning som et individuelt søgsmål. Afbrydelsen sker vel at mærke med virkning fra sagens anlæg og har således reelt tilbagevirkende kraft for deltagerne, undtagen for sagsøgeren, hvor denne er gruppemedlem.

Noget tilsvarende gælder for deltagelse i et frameldingssøgsmål.

Gruppessøgsmål vil typisk ikke angå betalingskrav, men visse væsentlige forudsætninger for betalingskrav, idet de konkrete betalingskrav ofte vil savne fornøden ensartethed, jf. afsnit 3-2.2. I relation til forældelse er det i den forbindelse af væsentlig betydning, at efter 2007-forældelseslovens § 21 kan forældelse af en fordring afbrydes foreløbigt ved, at der anlægges retssag om »grundlaget for fordringen«. Sådant sagsanlæg bevirker, at forældelse tidligst sker 1 år efter sagens endelige afgørelse.

Om afbrydelse af forældelse henvises nærmere til afsnit 5-3.

11.3. Procesrente og morarente

Det kan derimod ikke antages, at der kan kræves procesrente fra sagens anlæg, hvor et gruppessøgsmål undtagelsesvis angår pengekrav. Det må være en forudsætning for procesrente, at fordringen er identificeret, hvilket bl.a. må kræve oplysning om kreditors navn og kravets størrelse. Procesrente kan kræves fra det tidspunkt, hvor der nedlægges påstand om, at sagsøgte skal betale et bestemt beløb til et bestemt gruppemedlem, der har tilmeldt sig. Sagsøgeren kan naturligvis kræve procesrente fra sagens anlæg, hvor der i stævningen er nedlagt en betalingspåstand.

En deltager kan evt. give udenretligt rentepåkrav efter rentelovens § 3, stk. 2, eller bemyndige grupperepræsentanten eller grupperepræsentantens advokat hertil. Herved undgås eller begrænses rentetab i de tilfælde, hvor der skal føres et langvarigt anerkendelsessøgsmål. Der er intet til hinder for at kombinere et udenretligt rentepåkrav med et anerkendelsessøgsmål.

147. Tilmelding med rettens særlige tilladelse efter tilmeldingsfristens udløb rejser dog særlige spørgsmål, jf. afsnit 12.1.3.

11.4. Litispendensvirkning

Tilmelding medfører litispændensvirkning, og afskærer således den tilmeldte fra at anlægge individuelt søgsmål om samme spørgsmål. Manglende framelding har efter frameldingsfristens udløb ligeledes litispændensvirkning. Modparten var allerede ramt af litispændensvirkningen ved sagens anlæg, dog betinget af gruppessøgsmålets godkendelse og pågældendes deltagelse, jf. afsnit 5-2. Anlægges en individuel sag før frameldingsfristens udløb, bør dette anses som en framelding, selvom pågældende ikke forinden har frameldt sig på den i underretningen foreskrevne måde¹⁴⁸.

12. Tilmelding og framelding efter fristens udløb

12.1. Tilmelding efter fristens udløb

12.1.1. Reglen og forarbejdernes synspunkter

Efter retsplejelovens § 254 e, stk. 6, sidste pkt., kan retten undtagelsesvis tillade, at tilmelding sker efter fristens udløb, hvis særlige grunde taler for det. Ifølge Betænkningen s. 296 og Bemærkningerne s. 42 f bør denne dispensationsmulighed anvendes restriktivt. Hovedanvendelsesområdet vil være »mindre fristoverskridelser, hvor det er undskyldeligt, at tilmeldingen ikke er kommet frem inden fristens udløb, og relativt mindre fristoverskridelser, hvor et gruppemedlem ikke i tide har været opmærksom på gruppessøgsmålet og tilmeldingsfristen, eventuelt fordi underretning af gruppemedlemmerne helt eller delvis er sket ved offentlig indkaldelse«. Det anføres videre, at »Hensynet til den, der har tilmeldt sig for sent, må dog afvejes over for hensynet

148. I Betænkningen s. 309 anføres det, at retten må afvise et efterfølgende individuelt søgsmål om et krav, der er omfattet af et frameldingssøgsmål, hvis gruppemedlemmet ikke har frameldt sig. Dette er korrekt, hvis frameldingsfristen er udløbet, når den individuelle sag anlægges, men næppe, hvis den ikke er det. Det vil være meget uheldigt, at man kan blive afskåret fra at gennemføre en sag ved domstolene, fordi man har undladt at framelde sig et gruppessøgsmål, som man ikke var opmærksom på. Denne virkning bør derfor kun indtræde, hvis dette er en tvingende nødvendig konsekvens af reglerne. Anlæg af individuel sag bør sidestilles med framelding. Sagsøgte kan let indse, at den pågældende foretrækker individuelt søgsmål frem for deltagelse i gruppessøgsmålet, og der er intet hensyn at tage til Forbrugerombudsmanden, jf. herved, at hensynet til denne slet ikke nævnes i Bemærkningernes omtale af, hvornår framelding efter frameldingsfristens udløb bør tillades, Bemærkningerne s. 46.

til modparten og til andre gruppe­med­lem­mer. I grænsetilfælde kan det således også tillægges betydning, om gruppe­repræ­sen­tan­ten og modparten er indforstået med den sene tilmelding«.

Det forekommer, at der her lægges for stor vægt på fristoverskridel­sens årsag og længde og på hensynet til den pågældende – som jo blot kan rejse individuel sag – og for lidt vægt på hensynet til modparten og navnlig gruppe­repræ­sen­tan­ten, hvis standpunkt ikke kun bør tillægges betydning i »grænsetilfælde«. Retten bør naturligvis høre gruppe­repræ­sen­tan­ten til ønsket om dispensation, og bør – som i øvrigt ved kommunikation med gruppe­repræ­sen­tan­ten – også orientere sagsøgte og give sagsøgte adgang til at ytre sig. Anfører gruppe­repræ­sen­tan­ten en nogenlunde rimelig begrundelse for, at den sene tilmelding ikke bør accepteres, herunder at det vil påføre gruppe­repræ­sen­tan­ten ekstra ulejlighed eller kan medføre forsinkelse af sagen, bør retten afvise begæringen. Hensynet til gruppe­repræ­sen­tan­ten­ens effektive varetagelse af de rettidigt tilmeldte gruppe­med­lem­mers interesser bør veje langt tungere end hensynet til en efternøler, som selv kan rejse individuelt søgsmål. Hvis gruppe­repræ­sen­tan­ten er indforstået, men modparten modsætter sig den sene tilmelding og påviser, at en accept af tilmeldingen kan medføre ikke helt betydningsløse byrder, bør retten formentlig også nægte godkendelse af tilmeldingen, medmindre fristoverskridelsen er kortvarig og undskyldelig. Har hverken gruppe­repræ­sen­tan­ten eller sagsøgte ind­ven­dinger, er der derimod ikke anledning til, at retten er særlig kritisk, hvis der foreligger en rimelig forklaring på fristoverskridelsen. Bedømmelsen heraf må dog skærpes i takt med overskridelsens længde.

12.1.2. Særligt om tilmelding fra kravstiller, der fører individuel sag

Ifølge Betænkningen s. 296 f og Bemærkningerne s. 43 foreligger en særlig situation, hvor der siden før tilmeldingsfristens udløb har ver­seret individuelt søgsmål om det pågældende krav, idet der i så fald allerede er foretaget frista­f­brydende rettergangsskridt. Retsplejeudvalget anfører: »Hvis den, kravet tilkommer, ønsker at hæve det indivi­duelle søgsmål og i stedet tilmelde sig gruppesøgsmålet, bør retten normalt tillade tilmeldingen, medmindre den sene tilmelding vil medføre væsentlig ulempe for behandlingen af gruppesøgsmålet« (min kursivering). Det kan ikke tiltrædes, at der i denne situation er særlige

12. Tilmelding og framelding efter fristens udløb

hensyn at tage til pågældende kravstiller. Når han allerede har sin egen sag, kan det vel ikke være så vigtigt, at han kommer med i gruppesøgsmålet. Der bør lægges større vægt på hensynet til de mange rettidigt tilmeldte, der ikke bør pålægges nogen nævneværdig ulempe af hensyn til en enkelt deltager, der ikke har iagttaget fristen. Det er i første række grupperepræsentanten, der må foretage denne afvejning, og retten bør være meget tilbageholdende med at tilside-sætte dennes vurdering.

Eksemplet er dog af flere grunde mindre realistisk. For det første vil personer, der har valgt at indsætte ressourcer på at føre en individuel sag, typisk ikke være blandt dem, der ikke formår at iagttage en tilmeldingsfrist. For det andet vil en sådan ophævelse af det individuelle søgsmål medføre, at pågældende anses som den tabende part og må betale sagsomkostninger til modparten og har spildt sine egne omkostninger. Dette kontraindicerer en ophævelse for at tilslutte sig et gruppesøgsmål. For det tredje synes det individuelle søgsmåls litis-pendensvirkning under alle omstændigheder at hindre tilmelding, så den pågældende må hæve det individuelle søgsmål først. Dette med-fører en risiko for, at kravstilleren sætter sig mellem to stole. Han kan næppe opnå nogen sikrere løsning end at opnå rettens erklæring om, at den er sindet at tillade tilmeldingen, hvis det individuelle søgsmål hæves. Men når dette derpå sker, og retten godkender tilmeldingen, risikerer kravstilleren, at modparten påkærer¹⁴⁹ tilladelsen, og får medhold i kæremålet. Så er kravstilleren ikke med i gruppesøgsmålet, og hans individuelle sag er hævet.

12.1.3. Særligt om forældede krav

Det anføres i Betænkningen s. 297 og Bemærkningerne s. 43, at tilladelse ikke *kan* – og altså ikke blot ikke *bør* – gives, hvis den pågældendes krav er forældet, men ville genopstå som følge af, at den fristaf-brydende dato er stævningens indgivelse. Dette synspunkt er absolut rimeligt, men burde nok have sat sig spor i lovteksten ved en udtryk-kelig regel om, at fristafbrydelse ved rettidig tilmelding anses sket ved sagens anlæg, mens fristafbrydelsen ved senere tilmelding anses sket ved rettens modtagelse af begæringen om tilmelding. I mangel af

149. Hans ret hertil er udtrykkeligt anerkendt i Betænkningen s. 297 og Bemærkningerne s. 47.

regulering på denne måde i loven opstår spørgsmålet, hvad der gælder, hvis retten overser forholdet og tillader den sene tilmelding. Det bør trods motivudtalelsen antages, at sagsøgte kan gøre gældende, at den pågældendes krav var forældet på tidspunktet for tilladelsen, og at der ikke er hjemmel til, at retten ændrer den materielle retsstilling og puster nyt liv i fordringen. Når motiverne antager, at retten ikke kan godkende en sådan tilmelding, må det vel logisk indebære, at retten ikke har *kompetence* til at lade kravet genopstå. Efter Retsplejerådets og Justitsministeriets opfattelse skyldes godkendelsen en fejl, og det ville være ejendommeligt, om en sådan fejl ikke skulle kunne rettes, når sagsøgte påberåber sig forældelse.

Hvis retten har bedt sagsøgte fremsætte sine bemærkninger til anmodningen om eftertilmelding, og sagsøgte har erklæret sig indforstået, må dette dog efter omstændighederne kunne anses som eller sidestilles med afkald på at gøre forældelse gældende. I andre tilfælde må rettens godkendelse af eftertilmeldingen være uden præjudice for sagsøgtets retsstilling. Det må være særligt oplagt, at hvis sagsøgte end ikke er blevet hørt, kan rettens fejlagtige accept af eftertilmeldingen ikke medføre, at hans forældelsesindsigelse er gået tabt.

12.2. Framelding efter fristens udløb

I tilsyneladende fuldstændig analogi af reglerne om eftertilmelding er der i § 254 e, stk. 8, sidste pkt., indsat en bestemmelse om, at retten undtagelsesvis kan tillade, at framelding sker efter fristens udløb, hvis særlige grunde taler for det. Imidlertid er de to situationer helt forskelligartede, idet der her er tale om at udtræde af gruppessøgsmålet, mens der ved eftertilmelding er tale om at indtræde. Forarbejdernes omtale af kriterierne for tilladelse til efterframelding ligner meget omtalen af kriterierne for tilladelse af eftertilmelding, jf. Betænkningen s. 303 og Bemærkningerne s. 46, dog at der ved afvejningen af hensyn ifølge Bemærkningerne alene skal ske en afvejning af hensynet til den pågældende over for hensynet til modparten. Hensynet til andre deltagere eller grupprepræsentanten nævnes ikke, når der er tale om tilladelse til framelding efter fristens udløb.

Noget væsentligt behov for at begrænse muligheden for senere framelding er der ikke, idet den pågældende ikke har stillet sikkerhed og således ikke deltager i en fælles finansiering af sagen. Vedkommende kan endvidere frit indgå forlig med modparten, herunder forment-

12. Tilmelding og framelding efter fristens udløb

lig om, at kravet i gruppesøgsmålet frafaldes, men at pågældende forbeholder sig at rejse det som individuelt søgsmål. Vedkommende kan i stedet for at spørge retten om tilladelse til framelding bede grupperepræsentanten om at hæve sagen for så vidt angår sig, og normalt vil grupperepræsentanten ikke have nogen rimelig grund til ikke at følge dette ønske.

Har modparten nedlagt en selvstændig påstand over for den pågældende, er udtræden dog udelukket, idet modpartens krav fortsat skal prøves, og dette skal ske i gruppesøgsmålet, da der ikke er hjemmel til at henvise modkrav til individuel sag, jf. afsnit 9-4.2.

Om framelding efter fristens udløb, se tillige afsnit 8-4.2.

Kapitel 8

Gruppemedlemmets stilling under sagen

1. Indledning

Tilmelding – eller manglende framelding inden for fristen – medfører, at grupperepræsentanten udstyres med vidtgående *processuelle* beføjelser, som deltageren ikke har mulighed for at begrænse eller fratage ham. De eneste muligheder er at søge grupperepræsentanten udskiftet med en ny grupperepræsentant, som imidlertid vil få samme beføjelser, eller at søge tilladelse til at udtræde ved en rammeindskrænkning eller i frameldingssager til at framelde sig efter fristens udløb. Deltagerens processuelle stilling adskiller sig væsentligt fra den, der indehaves af en part, som har antaget en rettergangsfuldmægtig. På visse punkter er retsstillingen dog som en parts. Et andet spørgsmål er deltagelsens betydning for den *materielle* dispositionsret over kravet.

Gruppemedlemmer, der ikke er omfattet af gruppesøgsmålet, behandles som tredjemand, medmindre et sådant gruppemedlem måtte være grupperepræsentant, hvad der er hjemmel til, men hvilket forekommer helt upraktisk¹⁵⁰.

2. Materielle beføjelser

2.1. Overdragelse og anden retsovergang

Deltagelsen i gruppesøgsmålet påvirker principielt ikke anvendelse af den materielle rets regler på kravet, herunder den materielle dispositionsbeføjelse. Det kan således overdrages ved aftale, tilegnes ved kre-

150. Et gruppemedlem, der ikke har deltaget i sagen, kan anke dommen som potentiel grupperepræsentant, jf. afsnit 12-3.

ditorforfølgning, falde i arv eller overgå ved fusion mellem selskaber. En overdragelse af kravet kan ske udtrykkeligt eller fremgå af omstændighederne. Hvis sagen angår erstatning for mangler ved en masseproduceret vare, vil kravet og varen kunne overdrages hver for sig eller samlet, eller varen kan overdrages, selvom kravet beholdes. Er der rejst krav om, at købesummen skal tilbagebetales mod tilbagegivelse af varen, kan krav og ejendomsret til varen dog ikke godt adskilles.

En successor i kravet må tåle, at kravet er omfattet af gruppesøgsmålet, og succederer derfor i deltagerens processuelle stilling og bliver deltager i gruppesøgsmålet. Den oprindelige deltagers sikkerhedsstillelse kan ikke frigives, medmindre successor stiller tilsvarende sikkerhed, men det vil da være enklere, at successor afregner direkte med den oprindelige deltager. Om successor skal stille substituerende sikkerhed eller friholde den oprindelige deltager for sagsomkostninger, beror på deres konkrete indbyrdes retsforhold. En udlægshaver har ikke pligt hertil (og kan med respekt af modpartens og grupprepræsentantens rettigheder gøre udlæg også i deponeringen). For aftaleerhververe beror spørgsmålet på aftalen.

Var den oprindelige deltager fritaget for sikkerhedsstillelse på grund af fri proces eller retshjælpsforsikring, må successor formentlig stille sikkerhed. Retten kan formentlig altid kræve, at en successors sikkerhedsstillelse sker kontant. De omkostninger, der pålægges den oprindelige og nye indehaver af proceskravet, vil i alt være de samme, som pålignes en deltager, der har deltaget i hele forløbet, men må fordeles mellem dem.

2.2. Forlig

Den fortsatte materielle dispositionsret medfører endvidere, at deltageren kan indgå forlig¹⁵¹ med sagsøgte, hvorved kravet anerkendes, anerkendes delvist eller frafaldes. Deltageren kan dog ikke uden grupprepræsentantens samtykke disponere over sin sikkerhedsstillelse, da den tillige dækker sagsomkostninger til grupprepræsentanten. Har deltageren fri proces eller retshjælpsdækning, kan han ikke med virkning for statskassen eller forsikringsselskabet disponere i spørgsmålet

151. Jf. Betænkningen s. 268 og Bemærkningerne s. 30.

om sagsomkostninger. Når sagen er forliget direkte mellem en deltager og sagsøgte, kan retten afgøre, om deltageren skal betale sagsomkostninger til dels modparten, dels grupperepræsentanten. Der er ikke noget i vejen for, at det i et sådant forlig aftales, at modparten ikke skal have sagsomkostninger eller højst skal have X kr. i sagsomkostninger, således at retten med respekt af dette loft fastsætter beløbet. Deltageren og sagsøgte kan for så vidt også aftale, at sagsøgte skal have et bestemt beløb i sagsomkostninger, men deltageren må da betale sagsomkostningerne af egen lomme i det omfang, beløbet overstiger, hvad retten finder, sagsøgte bør tillægges, med tillæg af den del af den resterende sikkerhedsstillelse, som ikke tillægges grupperepræsentanten som omkostninger, og som derfor kunne frigives til deltageren. Deltageren kan selvsagt ikke ved forliget give afkald på grupperepræsentantens ret til at få sagsomkostninger fra sagsøgte, endside pålægge grupperepræsentanten at betale sagsomkostninger.

Om grupperepræsentantens ret til at indgå forlig henvises til afsnit 9-11.

3. Processuel stilling

3.1. Sagsøgerbeføjelse indtil gruppesøgsmålets godkendelse

Indtil godkendelsen af gruppesøgsmålet har sagsøgeren en sagsøgers sædvanlige beføjelser og kan herunder hæve sagen eller inden for visse rammer ændre stævningen. Hvis sagsøgeren bliver grupperepræsentant, har sagsøgeren, men nu i sin egenskab af grupperepræsentant, sagsøgerlignende beføjelser. Udpeges en anden til grupperepræsentant, bliver den hidtidige sagsøger, hvor denne er gruppemedlem, detroniseret til menigt gruppemedlem og mister alle en sagsøgers beføjelser. Er sagsøgeren ikke gruppemedlem, er hans rolle helt udspillet. Havde sagsøgeren foreslået sig selv (eller en anden end den, retten udpeger) som grupperepræsentant, kan sagsøgeren dog påkære udpegningen¹⁵², men når det står fast, at sagsøgeren ikke er grupperepræsentant – herunder i de tilfælde, hvor sagsøgeren selv har foreslået

152. Jf. Betænkningen s. 290 og Bemærkningerne s. 39.

en anden – er sagsøgers rolle udspillet. Den oprindelige sagsøgerstatus giver herefter ingen særstilling på noget punkt.

3.2. Deltagerens manglende beføjelser

Deltageren kan ikke give grupperepræsentanten bindende instrukser om sagens førelse, jf. Betænkningen s. 262 og 306 og Bemærkningerne s. 27 og 48 f. Det ville lamme grupperepræsentantens handlekraft, hvis han skulle tilgodese alle deltagernes – måske indbyrdes modstridende – instrukser.

Deltageren kan heller ikke nedlægge påstande, fremføre anbringender, fremlægge bilag, begære syn og skøn, forlange at afgive forklaring, indkalde vidner, opfordre parter til at afgive partsforklaring eller stille spørgsmål til parter og vidner, der fremstår for at afgive forklaring. Ej heller kan deltageren fremføre processuelle begæringer eller tage stilling til sagsøgtes processuelle begæringer, så som begæringer om sambehandling med en anden sag efter retsplejelovens § 254 eller om udskillelse af visse spørgsmål til forlods behandling efter retsplejelovens § 253. Man må endvidere antage, at deltageren ikke via hovedintervention eller biintervention kan komme uden om den tilbagetrukne rolle, der med disse regler er accepteret ved tilmeldingen eller den manglende framelding, jf. afsnit 9-2. og 9-3.

3.3. Partslignende stilling på visse punkter

Retsplejelovens § 254 f, stk. 5, fastslår, at en række bestemmelser skal finde tilsvarende anvendelse for deltagerne. Disse bestemmelser tildeler på visse punkter deltageren en rolle, der svarer til en parts, men de omfatter ikke forhold, der giver en væsentlig indflydelse på sagens førelse.

Retsplejelovens § 254 f, stk. 5, henviser for det første til §§ 298 og 300, således at en deltager, hvis modparten vil begære edition, stilles som en part og ikke som en tredjemand. Undladelse af at imødekomme et editionspålæg, medfører således fakultativ processuel skadevirkning efter § 344, stk. 2, i modsætning til anvendelse af de tvangsmidler, der efter vidnereglerne gælder for modvillige tredjemænd, jf. retsplejelovens § 299 og § 178.

En deltager behandles i kraft af henvisningen til retsplejelovens § 301, stk. 1, ligeledes som en part, hvis der skal afholdes syn og skøn hos ham, men han ikke giver skønsmændene adgang til forretningens

genstand. Også her vil der således være tale om anvendelse af den fakultative processuelle skadevirkning.

Afhøres en deltager, følger det af henvisningen til retsplejelovens §§ 302, 305 og 344, stk. 2, 2. pkt., jf. 1. pkt., at det sker efter reglerne om partsforklaring, og at der indtræder fakultativ processuel skadevirkning, hvis deltageren udebliver, nægter at svare eller svarer uklart eller ufuldstændigt.

En væsentlig fordel ved et gruppesøgsmål er den begrænsning af bevisførelsens omfang, der kan ske på grund af kravenes – formodede – ensartethed. Det vil derfor være meget uheldigt, at en deltager, der er udset til at afgive forklaring eller være vært ved en skønsforretning m.v., optræder på en sådan måde, at reglerne om fakultativ processuel skadevirkning kan komme til anvendelse. I Betænkningen s. 264 og 313 og Bemærkningerne s. 27 f og 52 anføres herom, at inden retten anvender reglerne om fakultativ processuel skadevirkning »bør det dog sikres, at andre beviser er søgt tilvejebragt, og der bør således f.eks. være mulighed for at indkalde en anden til at afgive forklaring ...«. Denne bemærkning kan i sit overordnede sigte tiltrædes. Det må dog holdes for øje, at der intet er til hinder for, at dommen når til forskellige resultater for de enkelte deltagere, og der er næppe grund til at fritage den modvillige m.v. deltager for at blive ramt af processuel skadevirkning for sit eget vedkommende. Den kan blot ikke udstrækkes til andre, uden at de har haft en fair mulighed for at føre andet bevis. Hvis sagsøgte bestrider, at de tilmeldte overhovedet er omfattet af gruppedefinitionen, f.eks. bestrider, at de har købt en fabriksny Acme Lawn King AC30 plæneklipper, og opfordrer dem til at dokumentere dette, vil manglende dokumentation naturligvis kunne ramme dem, der ikke kan eller vil fremlægge dokumentation, og det er på forhånd nærmest udelukket, at andre deltagere kan tilvejebringe beviset for andet end deres eget køb. Omvendt kan den processuelle skadevirkning naturligvis ikke ramme dem, der præsterer dokumentation for deres eget krav.

Om deltagerens stilling under hovedforhandlingen henvises endvidere til afsnit 10-2.

3.4. Videreførelse af gruppesøgsmålet som individuel sag

Afvises eller hæves gruppesøgsmålet, eller ændres rammen, således at deltagerens krav ikke længere er omfattet, kan deltageren ved medde-

lelse til retten inden 4 uger indtræde som part og for så vidt angår sit eget krav videreføre sagen efter reglerne om individuelle søgsmål, jf. retsplejelovens § 254 g, stk. 2. Da denne ret tilkommer »et gruppe-medlem, der er omfattet af gruppesøgsmålet«, kan videreførelsesretten ikke anvendes, hvor retten nægter at godkende gruppesøgsmålet og derfor afviser sagen. Afvises gruppesøgsmålet derimod efter godkendelsen¹⁵³, kan videreførelsesretten benyttes, hvis den pågældende ved tilmelding eller manglende framelding har været omfattet. Ved sådan videreførelse kræves hverken ny stævning eller betaling af retsafgift. Når deltageren kan »videreføre« sagen, må heri ligge, at han indtræder i sagen i den skikkelse, den har, med hensyn til påstande og anbringender. Deltageren kan efter reglerne om nova fremsætte nye påstande og anbringender. Er forberedelsen sluttet, vil den deraf følgende begrænsning i retten til at fremkomme med nye påstande, anbringender eller beviser også gælde for det indtrædende gruppe-medlem, jf. Betænkningen s. 266 og Bemærkningerne s. 29, men han kan evt. begære forberedelsen genoptaget.

Deltagerne i gruppesøgsmålet kan inden for rammerne af den fastsatte sikkerhedsstillelse pålægges sagsomkostninger til modparten og grupperepræsentanten¹⁵⁴ i den afviste sag. Sikkerhedsstillelsen omfatter derimod ikke omkostninger til modparten i forbindelse med den individuelle videreførelse, der i det hele, bortset fra kravet om stævning, sker efter civilprocessens almindelige regler.

En rammeindskrænkning, hvorved en deltagers krav undtages fra rammen, kan evt. netop ske med henblik på at imødekomme et ønske om sådan individuel videreførelse, jf. afsnit 4.1. og 9-5.2.

153. I Bemærkningerne s. 54 anføres, at retsplejelovens § 254 g »angår gruppesøgsmål, hvor fristen for at tilmelde sig henholdsvis framelde sig gruppesøgsmålet er udløbet«. Dette kan ikke tiltrædes. Lovens ordlyd indebærer klart, at når en deltager har tilmeldt sig efter gruppesøgsmålets godkendelse og foretagelse af åbningsunderretning, gælder bestemmelsen, herunder stk. 2, om videreførelsesret. Da den eneste reelle afvisningsrisiko, der kan gøre sig gældende efter godkendelse, men før udløb af til- eller frameldingsfristen, er, at grupperepræsentanten ikke stiller den sikkerhedsstillelse, der er krævet ved hans udpegelse, og da retten ikke bør foretage åbningsunderretningen, før denne sikkerhed er stillet, er spørgsmålet formentlig uden praktisk betydning.

154. Det er dog netop i afvisningstilfældet ret nærliggende, at grupperepræsentanten kan bebrejdes, at sagen er anlagt, og dette kan medføre, at grupperepræsentanten ikke tillægges omkostninger hos deltagerne, evt. tillige at grupperepræsentanten i det indbyrdes forhold til deltagerne, må bære modpartens omkostninger.

3.5. Kære

Gruppemedlemmet kan kære beslutninger og kendelser, der særligt vedrører pågældende, men har ikke nogen generel kæreadgang, jf. om kære nærmere afsnit 12-10.

3.6. Klage over grupperepræsentanten

Selvom der ikke er bestemmelser herom, kan deltageren klage over grupperepræsentanten til retten, som har udpeget og kan udskifte grupperepræsentanten. Retten har imidlertid ikke – ej heller efter en som-det-mindre-i-det-mere betragtning – beføjelse til at meddele grupperepræsentanten en sanktion eller et pålæg. Retten kan udskifte grupperepræsentanten eller lade være¹⁵⁵. Retten kan vel uden egentlig hjemmel fremsætte henstillinger til grupperepræsentanten, men bør af hensyn til rettens neutralitet være meget tilbageholdende med at foretage noget, der kan opfattes som bistand til optimering af den ene parts sagsførelse.

Retten kan efter retsplejelovens § 254 e, stk. 3, udpege en ny grupperepræsentant »hvis det er påkrævet«, jf. afsnit 9-8. Det vil principielt kunne ske, hvis en klage fra blot en enkelt deltager overbeviser retten om, at grupperepræsentanten ikke er i stand til forsvarligt at varetage deltagerens interesser under sagen¹⁵⁶, og omvendt behøver retten ikke at skifte grupperepræsentanten ud, selvom et flertal af deltagerne ønsker det. Efter § 254 e, stk. 3, skal retten tage stilling til, om det er påkrævet at udskifte grupperepræsentanten, hvis mindst halvdelen af deltagerne i en tilmeldingssag anmoder herom, og anmodningen er ledsaget af forslag til en ny, villig grupperepræsentant.

Retten kan utvivlsomt besvare en klage, men bør først give grupperepræsentanten mulighed for at udtale sig, medmindre svaret til deltageren blot er, at klagen er videresendt til grupperepræsentanten, og at retten ikke agter at foretage sig yderligere i anledning af henvendelsen. Retten kan evt. over for grupperepræsentanten knytte kommentarer til en modtaget klage. Det må bero på et konkret skøn, om

155. Eller beslutte at deltagerne skal underrettes om klagen, jf. den almindelige bestemmelse om, at retten kan foreskrive underretning i »andre tilfælde«, i retsplejelovens § 254 g, stk. 1, 2. pkt.

156. Eller for den sags skyld helt uden klager fra gruppemedlemmerne, hvis retten selv når til at måtte anlægge denne vurdering.

klageren bør orienteres herom. Retten eller grupperepræsentanten behøver ikke orientere sagsøgte om klagen eller dens behandling, da dette må anses som et internt anliggende på sagsøgersiden, og sagsøgte ikke har en anerkendelsesværdig interesse i at blive orienteret om grupperepræsentantens problemer med sit bagland. Modparten skal naturligvis underrettes, hvis der sker udskiftning af grupperepræsentanten uanset grunden hertil. Om udskiftning af grupperepræsentanten henvises i øvrigt til afsnit 9-8.

3.7. Erstatningskrav mod grupperepræsentanten og dennes advokat

En deltager kan evt. gøre erstatningskrav gældende mod grupperepræsentanten i anledning af dennes fejl og forsømmelser, jf. Betænkningen s. 307 og Bemærkningerne s. 49. Tilsvarende må deltageren kunne gøre erstatningskrav gældende mod grupperepræsentantens advokat for faglige fejl og forsømmelser. Der skal sikkert i begge relationer en del til¹⁵⁷. I modsætning til, hvad der gælder i et almindeligt klientforhold, har deltageren ikke adgang til at meddele instrukser, hvis tilsidesættelse kunne medføre ansvar. Det må ved tilmeldingen stå deltageren klart, at lige netop hans krav ikke kan forventes behandlet specielt intensivt, men netop kun som et af mange. Hertil kommer, at deltageren evt. kan begrænse sit tab ved at anke individuelt.

4. Udtræden

4.1. Tilmeldingssager

Tilmelding er bindende, når sikkerhedsstillelsen er erlagt eller dokumentation for opfyldelse af de økonomiske betingelser for fri proces eller for retshjælpsdækning er modtaget af retten eller grupperepræsentanten.

Udtræden kan da – bortset fra den indirekte udtræden, der ligger i et individuelt forlig med modparten – kun ske ved, at retten ændrer rammen for gruppessøgsmålet, således at pågældendes krav ikke læn-

157. Jf. herved at de anførte steder i forarbejderne taler om det tilfælde, at grupperepræsentanten »misbruger« sin repræsentationsadgang, om end det også anføres, at ansvar pådrages efter almindelige erstatningsregler.

Kap. 8: Gruppemedlemmets stilling under sagen

gere er omfattet, jf. Betænkningen s. 266 og 295 og Bemærkningerne s. 29 og 41 f. Hvis den oprindelige bruttogruppe i rammen var defineret således (bortset fra evt. dokumentationskrav): »Forbrugere, der i perioden 1.7.2006 til sagens anlæg i Danmark har købt en fabriksny Acme plæneklipper Lawn King AC30«, ændres rammen således til f.eks.: »Forbrugere, der i perioden 1.7.2006 til sagens anlæg i Danmark har købt en fabriksny Acme plæneklipper Lawn King AC30, dog undtagen Holger Jensen, Æblevænget 12, Slagelse«. Man kan nok spørge, om det er hensigtsmæssigt, at muligheden for udtræden er kædet sammen med rammebegrebet på denne måde.

Som følge af, at der ikke er en egentlig regel om udtræden, men at udtræden skal ske i henhold til reglerne om rammeændring, bliver udtrædelsesadgangen temmelig begrænset, da en rammeændring efter retsplejelovens § 254 e, stk. 4, 2. pkt., kun kan ske, hvis det er »påkrævet«.

Betænkningen s. 294 f. og Bemærkningerne s. 41 f synes at forudsætte, at retten bør stille sig mere imødekommende til et ønske om udtræden, såfremt ønsket er begrundet i, at den pågældende ønsker at videreføre sagen individuelt. I betragtning af, at pågældende burde have overvejet spørgsmålet om gruppesøgsmål contra individuelt søgsmål før tilmeldingen, og at en udtræden svækker det økonomiske fundament for sagsførelsen, forekommer det dog meget tvivlsomt, om det generelt er anerkendelsesværdigt, at man kan forlade gruppen i utide, fordi man nu vil føre sagen selv, og om det kan anses »påkrævet« at imødekomme et sådant ønske. Retten kan i øvrigt ikke sikre sig, at den tilkendegivne hensigt realiseres. Det synes dernæst mindst lige så anerkendelsesværdigt, at en deltager ønsker at udtræde med den begrundelse, at han efter at have sat sig nærmere ind i sagen, herunder læst modpartens svarskrift, finder kravet ubegrundet.

Den pågældende kan i stedet bede grupperepræsentanten hæve sagen for så vidt angår sig. Dette vil ikke efterlade en retskraftig afgørelse og ikke hindre ny, individuel sag. Der er derfor kun behov for rammeændringen, hvis grupperepræsentanten ikke vil gå med til ønsket om at hæve.

I relation til deltagelsen i gruppesøgsmålet er sagen for den deltager, der udtræder ved en rammeændring, afsluttet, og der kan og bør tages stilling til spørgsmålet om sagsomkostninger, ganske som hvis en af flere sagsøgere for sit vedkommende hæver en fælles sag. Den

udtrædende må – uanset sine tilkendegivne planer om at videreføre sagen individuelt – klart anses som den tabende part og pålægges omkostninger til sagsøgte. Endvidere må pågældende betale omkostninger til grupperepræsentanten. Omkostningsbeløbet til modparten skal naturligvis afpasses efter, hvor tidligt eller sent i forløbet, udtræden sker, og antallet af deltagere. For så vidt angår sagsomkostninger til grupperepræsentanten er deltagerens tilmelding og sikkerhedsstillelse (eller surrogatet herfor) en del af det økonomiske fundament for gruppesøgsmålet. Pålægges man alene deltageren at betale sin andel af de omkostninger, der er påløbet indtil udtrædelsen, bliver omkostningerne pr. deltager til sagens videreførelse større. Meget kunne tale for, at deltageren ikke bør kunne løbe fra sin andel af omkostningerne til videreførelsen. Men da pågældendes tilmelding næppe kan have virket bestemmende på de andre deltagere, og da udmålingen af sagsomkostninger til grupperepræsentanten må antages at følge praksis for udmåling af sagsomkostninger til en modpart¹⁵⁸, vil en udtrædende deltager formentlig kun skulle betale sagsomkostninger til grupperepræsentanten for sagsførelsen frem til udtræden sker.

4.2. Frameldingssager

I frameldingssager sker udtræden ved, at retten tillader en framelding efter fristens udløb, jf. afsnit 7-12.2. Bemærkningerne s. 47 nævner en rammeindskrænkning som alternativ, men når der netop er tale om, at den pågældende ønsker at framelde sig trods fristens udløb, synes det langt mere naturligt at gå frem efter den specifikke regel i § 254 e, stk. 8, sidste pkt., end efter den mere generelle regel i § 254 e, stk. 4, 2. pkt. Hertil kommer, at betingelsen for framelding efter fristen er, at »særlige grunde taler for det«, hvorimod betingelserne for en rammeændring er, at ændringen er »påkrævet«, hvilket klart er en strengere betingelse.

5. Underretning

Deltagerne underrettes om særligt vigtige forhold under sagens gang med henblik på, at de kan ytre sig og/eller tage skridt til at fremsætte

158. Jf. afsnit 11-3.

Kap. 8: Gruppemedlemmets stilling under sagen

forslag til udskiftning af grupperepræsentanten. Det gælder f.eks., hvis der opstår spørgsmål om at hæve eller afvise sagen. Om sådan underretning under sagens gang henvises til afsnit 9-11.7. og 9-12.

Efter retsplejelovens § 254 i underrettes deltagerne om sagens afgørelse, og de modtager efter anmodning en ekstraktudskrift af dommen. Herom henvises til afsnit 10-5.

6. Anke

En deltager kan anke dommen efter reglerne om individuelle søgsmål, hvis den ikke ankes af modparten¹⁵⁹. Dette gælder uanset, at grupperepræsentanten anker dommen, idet deltageren kan undlade at tilmelde sig (eller kan framelde sig) ankesagen og i stedet anke selv, jf. nærmere afsnit 12-8.

7. Fuldbyrdelse

En deltager har ret til at begære dommen (eller et forlig) fuldbyrdet for så vidt angår hans eget krav. Grupperepræsentanten (og grupperepræsentantens advokat) kan ikke uden særskilt fuldmagt hertil begære fuldbyrdelse på deltagernes vegne. Typisk vil dommen ikke indeholde bestemmelser, som nødvendiggør, at deltageren søger den fuldbyrdet. Deltageren kan ikke tillægges sagsomkostninger, og anerkendelsesdomme skal ikke fuldbyrdes. Om fuldbyrdelse henvises til afsnit 10-6.

159. Eller hvis modpartens anke ikke omfatter den pågældende deltager.

Kapitel 9

Sagens gang mod hovedforhandlingen

1. Generelt

Sagens gang frem mod hovedforhandlingen følger som udgangspunkt almindelige regler om borgerlige sager med grupperepræsentanten i sagsøgerens rolle. Blandt de regler, der gælder ganske som i almindelige sager, kan nævnes reglerne om sagsøgtes afgivelse af svarskrift, jf. retsplejelovens § 351, om afholdelse af forberedende møde, jf. retsplejelovens § 353, om plan for sagens forberedelse, jf. retsplejelovens § 353, stk. 5, om yderligere forberedende møder, jf. retsplejelovens § 355, stk. 1, om afgivelse af yderligere processkrifter, jf. retsplejelovens § 353, stk. 1, nr. 2 og § 355, om afslutning af forberedelsen, jf. retsplejelovens § 353, stk. 1, nr. 3 og § 356, om nova, jf. retsplejelovens § 358 og om endeligt påstandsdokument og sammenfattende processkrift, jf. retsplejelovens § 357. Ligeledes gælder almindelige regler om forlods behandling af bestemte krav eller spørgsmål, jf. retsplejelovens § 253, og om sambehandling af sager, jf. § 254. Endvidere gælder de almindelige regler i retsplejelovens § 12, stk. 3, om kollegial behandling i byret og i retsplejelovens §§ 226 og 227 om henvisning af principielle sager til landsretten henholdsvis Sø- og Handelsretten.

Til sagens oplysning kan parterne, dvs. grupperepræsentanten og sagsøgte, fremsætte formelle editionsbegæringer efter retsplejelovens § 298 om partsedition, herunder deltageres edition, jf. afsnit 8-3.3. og retsplejelovens § 299 om tredjemandsedition. De kan endvidere på sædvanlig vis benytte processuelle provokationer. Der kan begæres syn og skøn efter almindelige regler, idet det da skal erindres, at deltagerne behandles som parter, hvis forretningen angår deres ejendom eller sker hos dem, jf. afsnit 8-3.3. Der kan om fornødent ske bevisførelse før hovedforhandlingen som i andre borgerlige sager, jf. retsplejelovens § 340.

2. Hovedintervention

Generelt gælder, at tredjemands indtræden i en sag ved hovedintervention efter retsplejelovens § 251, stk. 1, kan ske, hvis 1) der er værneting her i landet for hans krav, 2) kravet kan behandles efter samme processuelle regler som de øvrige krav, og 3) tredjemand vil nedlægge selvstændig påstand med hensyn til sagens genstand, eller tredjemands krav har en sådan sammenhæng med det oprindelige krav, at kravet bør behandles under sagen, og dette ikke vil medføre væsentlige ulemper for de oprindelige parter.

Det må følge af en *lex specialis* betragtning, at et gruppe medlem, der ikke nåede at tilmelde sig, ikke kan gå denne vej. Ej heller kan gruppe medlemmer, der ved at tilmelde sig eller undlade at framelde sig, har accepteret den mere passive processuelle rolle som deltager, opnå fuld partsstatus ved hovedintervention.

Spørgsmålet er herefter, om en offentlig myndighed kan hovedintervenere i et gruppesøgsmål inden for dens forvaltningsområde. I U1996.756H hovedintervenerede en kommune i en retssag om en servituts beståen. Sagen verserede mellem beboerne i den herskende ejendom og ejerne af den tjenende ejendom. Kommunen påstod dom for, at servitutten var bortfaldet. Hvis en tilsvarende sag blev ført som gruppesøgsmål anlagt af beboerne af den herskende ejendom, ville det relevante spørgsmål være, om betingelsen om, at kommunens krav kan behandles »efter samme processuelle regler« som gruppens krav, er opfyldt. Dette spørgsmål må besvares bekræftende, jf. herved Betænkningen s. 282 og Bemærkningerne s. 35, hvor det anføres, at forskellen mellem gruppesøgsmål og individuelle sager »ikke er større end at kravene kan behandles efter »samme procesuelle regler« i den forstand, hvori dette udtryk anvendes i retsplejelovens §§ 249-251«.

3. Biintervention

Tredjemand kan biintervenere efter de almindelige regler i retsplejelovens § 252. Biintervention kræver, at den pågældende har en »retlig interesse i udfaldet af en sag«. *Gomard & Kistrup, Civilproces 6. udg. (2007)* s. 457 anfører, at kriteriet er fleksibelt, og at det indebærer, at tredjemand kan indtræde, hvis dette findes rimeligt og velbegrundet.

Det er ikke en betingelse, at parterne tiltræder begæringen om biintervention. Begæringen kan principielt tages til følge, selvom begge protesterer, og omvendt kan begæringen principielt afvises, selvom begge parter er indforstået med biinterventionen. Men retten må naturligvis lægge vægt på parternes synspunkter.

Det må ud fra en *lex specialis* betragtning antages, at en deltager ikke kan biintervenere og herved få udvidet de begrænsede beføjelser, der tilkommer en deltager, og som pågældende har accepteret ved at tilmelde sig eller undlade at framelde sig gruppessøgsmålet.

I Betænkningen er der s. 309 en henkastet bemærkning om, at et gruppemedlem, der har valgt ikke at tilmelde sig, kan biintervenere. Udtalelsen er ikke gentaget i Bemærkningerne. En begæring herom bør i hvert fald ikke tages til følge mod grupperepræsentantens ønske. Den pågældende kan ikke have anden interesse i sagen end dens præjudikatsværdi og har ikke benyttet sig af tilbuddet om tilmelding. Hvis den pågældende via advokat skal have mulighed for at afgive processkrifter og procedere sagen, vil grupperepræsentanten med god grund kunne befrygte, at dette til skade for deltagerne vil forplumre sagen ved en sagsførelse, der ikke harmonerer med grupperepræsentantens og hans advokats strategi og taktik.

4. Modkrav

4.1. Indledning – kun konnekse modkrav

Om fremsættelse af modkrav gælder reglerne i retsplejelovens § 254 f, stk. 2. Første punktum angår dog også rettens afgørelse vedrørende deltageres krav, idet det er grundreglen om, at dommen er retskraftig for deltagerne, selvom de ikke har sædvanlig partsstatus. Reglerne om modkrav er formuleret som en begrænsning i denne grundregels rækkevidde.

§ 254 f, stk. 2, er sålydende: »Rettens afgørelser i gruppessøgsmålet har bindende virkning for de gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppessøgsmålet. Med hensyn til afgørelser om modkrav gælder dette dog kun krav, som udspringer af samme kontrakt eller det samme forhold, som gruppemedlemmernes krav støttes på. I gruppessøgsmål

efter § 254 e, stk. 8¹⁶⁰, har rettens afgørelser kun bindende virkning for gruppemedlemmer, der ved sagens anlæg kunne have været sagsøgt her i landet vedrørende det pågældende krav«.

Idet der bortses fra den særlige regel i sidste pkt. om udenlandske deltagere i et frameldingssøgsmål¹⁶¹, er retskraften af afgørelser om modkrav således begrænset til *konnekse* modkrav. Vendingen »udspringer af samme kontrakt eller det samme forhold som gruppemedlemmernes krav støttes på« er taget direkte¹⁶² fra retsplejelovens § 249, stk. 2, om de almindelige betingelser for fremsættelse af modkrav til selvstændig dom. Reglen er imidlertid ikke tænkt som en regel om begrænsning af retskraften af de afgørelser, retten træffer om modkrav. Den er tænkt som en regel om, hvilke modkrav sagsøgte overhovedet kan fremsætte. I Betænkningen s. 308 hedder det således i forlængelse af en almindelig bemærkning om, at deltagerne »bindes således af rettens afgørelser på samme måde som parter«: »Med hensyn til afgørelse om modkrav gælder dette dog kun krav, som udspringer af samme kontrakt eller det samme forhold, som gruppemedlemmernes krav støttes på (konnekse modkrav), jf. 2. pkt. *Det følger heraf*, at gruppens modpart i et gruppessøgsmål ikke kan inddrage modkrav, som ikke udspringer af den samme kontrakt eller det samme forhold, som gruppemedlemmernes krav støttes på (ukonnekse modkrav)« (min kursivering). En lignende formulering findes i Bemærkningerne s. 49.

Medens loven således er formuleret som en regel om, at visse afgørelser ikke har retskraft, er meningen, at der slet ikke kan fremsættes krav, som – hvis de blev taget til følge – ville mangle retskraft. Man må vist sige, at det er en usædvanlig¹⁶³ lovkonciperingsteknik at udarbejde en regel om, hvad der skal gælde for visse afgørelser, når meningen er at udelukke, at sådanne afgørelser overhovedet kan komme til eksistens, hvorved den formulerede regel bliver genstandsløs.

Der er dog ikke tvivl om, at det i retspraksis vil blive lagt til grund, at sagsøgte alene kan fremsætte konnekse modkrav. Denne begrænsning må dog forstås som alene sigtende til modkrav til selvstændig

160. Altså frameldingssøgsmål.

161. Som ikke var med i Betænkningens lovudkast.

162. Dog at der i § 249, stk. 2, naturligvis ikke tales om »gruppemedlemmernes krav« men »sagsøgerens krav«.

163. Og lidet tilfredsstillende.

dom. Går grupperepræsentantens påstand ud på, at sagsøgte skal betale beløb til deltagerne, må sagsøgte kunne gøre også ukonnekse modkrav gældende til kompensation.

Ganske som det både kan tænkes, at deltagernes krav samles i en fælles påstand, og at der nedlægges særskilte påstande om den enkelte deltagers krav, evt. som et betalingskrav, hvis betalingskravene er tilstrækkeligt ensartede, kan sagsøgte nedlægge påstande om modkrav, såvel over for gruppen som helhed, som over for enkelte medlemmer. Fremsættelse af modkrav over for gruppen som helhed kan f.eks. være relevant, hvis gruppesøgsmålet skal fastslå, at § X i sagsøgtes standardkontrakt skal fortolkes på en bestemt måde, hvor sagsøgte således kan påstå dom for en anden fortolkning af bestemmelsen eller evt. nedlægge en påstand om den rette fortolkning af en anden bestemmelse i standardkontrakten. Der er ikke noget krav om, at modkrav over for flere deltagere skal være indbyrdes ensartede.

Der er heller ikke noget til hinder for, at der nedlægges konnekse modkrav mod enkelte deltagere, selvom grupperepræsentanten har nedlagt en fælles påstand for deltagerne.

4.2. Ingen hjemmel til at henvise konnekse modkrav til individuelt søgsmål

Muligheden for at fremsætte individuelle modkrav kan e.o. benyttes til nærmest at lamme gruppesøgsmålet. Tænker man sig f.eks. et gruppesøgsmål anlagt mod en teleudbyder med henblik på at fastslå, at vederlaget for en bestemt ydelse ikke må overstige et vist beløb, at et bestemt gebyr ikke må beregnes, eller at en bindingsperiode højst kan andrage et vist antal måneder, kan teleudbyderen således over for hver eneste deltager, hos hvem man mener at have et tilgodehavende, nedlægge påstand om betaling, eller evt. påstand om, at vedkommende skal anerkende, at mellemværendet pr. en bestemt dato udviste et bestemt beløb i sagsøgtes favør. Retten kan vel i en sådan situation bestemme, at de ensartede spørgsmål, som fremgår af grupperepræsentantens påstand, skal prøves først efter retsplejelovens § 253, men når det er sket, skal de individuelle mellemværender fortsat gøres op, og der er ikke hjemmel til at lade det ske på nogen anden måde end ved en videreførelse af gruppesøgsmålet. Dette vil medføre en utålelig belastning af grupperepræsentanten, som jo vil være nødsaget til at indhente en stillingtagen fra hver enkelt deltager. Hvis grupperepræsentanten i denne situation

vælger ikke at foretage sig yderligere, vil det formentlig være umuligt at finde en ny grupperepræsentant. I sager uden modkrav, hvor en grupperepræsentant ikke giver møde, og en ny grupperepræsentant ikke kan udpeges, kan sagen afvises, men i gruppesøgsmål som i andre tilfælde, hvor en sag afvises som følge af sagsøgerens forhold, kan sagen trods udeblivelsen m.v. fortsætte til prøvelse af sagsøgtets modkrav, jf. retsplejelovens § 359 – i praksis med udeblivelsesdom, jf. retsplejelovens § 360. For Forbrugerombudsmanden og for store, landskendte foreninger er muligheden for at undlade at føre sagen forsvarligt til ende dog ikke realistisk.

Muligheden for fremsættelse af konnekse modkrav kan således medføre kaotiske forhold. En tilkendegivelse før godkendelse af gruppesøgsmålet fra sagsøgte om, at han agter at fremføre konnekse modkrav med påstande over for de enkelte deltagere, vil være egnet til at medføre, at sagen ikke kan godkendes, idet et gruppesøgsmål ikke vil være den bedste måde at behandle kravene på.

Modkrav kan af sagsøgte også benyttes til at afskære deltagerne fra tilbagetog eller fra at træde ud af gruppesøgsmålet og indlede individuel sag. Er der nedlagt et konnekst modkrav, medfører reglerne i retsplejelovens §§ 359 og 360, at prøvelsen heraf ikke hindres ved, at sagen for så vidt angår den eller de pågældende hæves, eller ved at rammen ændres, så pågældende deltagere udtræder, jf. herom afsnit 5. I den forbindelse bemærkes, at det er ganske let at nedlægge påstand om et modkrav. Sagsøgte kan i anerkendelsessøgsmål blot supplere sin frifindelsespåstand med en påstand, der er den modsatte af den, grupperepræsentanten nedlægger for deltagerne. Påstår disse således, at en kontraktsbestemmelse er ugyldig eller et gebyr uberettiget, kan sagsøgte påstå deltagerne dømt til at anerkende gyldigheden henholdsvis berettigelsen.

Grupperepræsentantens processuelle beføjelser – og en deltagers manglende processuelle beføjelser – gælder også i relation til modkrav. Der er ikke hjemmel til, at grupperepræsentanten lader deltageren selv føre sagen for så vidt angår modkrav. Omvendt er der ikke noget til hinder for, at grupperepræsentanten tager bekræftende til genmæle over for modkravet, hvis han (efter at have hørt deltageren) ikke kan se noget grundlag for at bestride det. Dette vil selvfølgelig ikke være relevant over for modkrav, der blot er det modsatte af grupperepræsentantens egen påstand.

4.3. Konnekse modkrav i frameldingsager

I et frameldingssøgsmål kan muligheden af konnekse modkrav indebære et yderligere aspekt, idet sagsøgte kan nedlægge påstande over for navngivne personer, hvis forhold Forbrugerombudsmanden ikke ved noget om. Måske ved Forbrugerombudsmanden end ikke med sikkerhed, om de pågældende overhovedet er omfattet af søgsmålet, men kan blot konstatere, at de ikke har frameldt sig. Det kan påføre Forbrugerombudsmanden betydelig ulempe at skulle forholde sig til sådanne modkrav.

4.4. De lege ferenda

Det forekommer særdeles ønskeligt, at reglerne ændres, så der bliver hjemmel til, at retten på ethvert tidspunkt af sagen kan henvise modkrav til behandling under en individuel sag.

Efter den norske tvistelovs § 35-10 kan retten bestemme, at reglerne om gruppessøgsmål ikke skal anvendes ved behandling af tvistepunkter, som kun gælder få deltagere. I så fald råder deltagerne selv i disse spørgsmål. Dertil kommer, at efter tvistelovens § 35-4(3) er der fortrydelsesret for retten, hvis det viser sig »klart uhensigtsmessigt« at behandle sagen som gruppessøgsmål.

4.5. Retskraftsspørgsmål

Selvom sagsøgte har konnekse modkrav om pengefordringer, er det ikke nødvendigt for sagsøgte at nedlægge betalingspåstand under sagen. Hvis gruppessøgsmålet f.eks. angår en påstand om, at sagsøgte skal anerkende, at parternes mellemværende skal afgøres efter visse retningslinjer, f.eks. at en aftalebestemmelse er ugyldig eller skal fortolkes anderledes, end sagsøgte mener, vil gruppessøgsmålets litispændsvirkning ikke være til hinder for, at modparten anlægger en sag mod et deltagende gruppemedlem til betaling af et beløb, selvom stillingtagen til betalingskravet forudsætter stillingtagen til de samme spørgsmål, som skal afgøres i gruppessøgsmålet. Omvendt vil en før gruppessøgsmålet anlagt sag, hvor modparten søger dom til betaling af sit tilgodehavende opgjort pr. et vist tidspunkt, ikke have litispændsvirkning for et anerkendelsessøgsmål om fortolkningen af parternes aftale, når dette fortolkningsspørgsmål også vedrører aftalerelationen i tiden efter det nævnte opgørelsetidspunkt. En endelig dom i gruppessøgsmålet vil derimod have *res judicata* virkning i den af mod-

parten anlagte sag, og omvendt vil en dom i en af modparten anlagt retssag e.o. kunne have sådan virkning i gruppesøgsmålet, dog kun for så vidt angår den pågældende deltager.

5. Ændring af rammen

5.1. Indledning

Om begrebet rammen henvises til afsnit 2-4., og om rettens oprindelige fastsættelse af rammen henvises til afsnit 6-3.

Efter retsplejelovens § 254 e, stk. 4, 2. pkt., kan retten senere ændre rammen, hvis det er »påkrævet«. Ifølge Betænkningen s. 294 og Bemærkningerne s. 41 skal retten ved vurderingen af, om en rammeændring er påkrævet, navnlig lægge vægt på, om gruppesøgsmålet i mangel af en ændring ikke længere kan antages at være den bedste måde at behandle kravene på. Retsplejerådet tilføjer dog, at reglerne også kan bruges til at muliggøre udtræden med henblik på, at en deltager kan videreføre sagen som individuelt søgsmål, jf. Betænkningen s. 295, Bemærkningerne s. 41, afsnit 8-4. og afsnit 5.2.

En rammeændring kan være en indskrænkning eller en udvidelse af rammen, eller evt. begge dele.

Retten kan efter den almindelige regel om underretning af deltagerne, jf. retsplejelovens § 254 g, stk. 2, 2. pkt., bestemme, at deltagerne (eller en del deraf) skal underrettes om rammeændringen.

5.2. Indskrænkning af rammen

En indskrænkning af rammen kan medføre, at visse af de tilmeldte (eller ikke framelde) gruppemedlemmer ikke længere er omfattet af rammen. Dette gælder såvel, hvor de pågældende selv har ønsket det, jf. afsnit 8-4.1., som hvor retten har fundet en ændring påkrævet. De således udelukkede kan uden betaling af retsafgift og uden udtagelse af stævning videreføre sagen som individuelt søgsmål ved inden 4 uger¹⁶⁴ at give retten meddelelse herom. De pågældende kan også anlægge en almindelig retssag, men der synes ikke at være nogen fordele ved det, og det synes i praksis kun relevant, hvis 4 ugers fristen skulle blive overskredet.

164. Som må regnes fra det tidspunkt, hvor den pågældende modtog underretning om rammeindskrænkningen.

12. Anden underretning af deltagerne

godkende et forlig«, kan retten bestemme, at kun visse deltagere, f.eks. de, der vil være omfattet af forliget, skal underrettes.

Om underretningens gennemførelse gælder reglerne i retsplejelovens § 254 e, stk. 9, 2.-5. pkt., tilsvarende.

12. Anden underretning af deltagerne

Som nævnt i afsnit 9. og 10. foran skal deltagerne ifølge retsplejelovens § 254 g, stk. 1, 1. pkt., underrettes, hvis der opstår spørgsmål om at hæve eller afvise gruppesøgsmålet, medmindre underretning er åbenbart overflødig. Endvidere kan retten efter bestemmelsens 2. pkt. bestemme, at der skal ske underretning i andre tilfælde, herunder hvis der er spørgsmål om at godkende et forlig, jf. afsnit 11. foran. Som eksempler på andre tilfælde, hvor underretning kan være relevant, nævner Betænkningen s. 265 og 315 og Bemærkningerne s. 28 og 53, at grupperepræsentanten frafalder¹⁸⁸ påstande eller anbringender af afgørende betydning, eller at der er opstået en interessemodsætning mellem grupperepræsentanten og deltagerne. Som anført i afsnit 8. bør deltagerne underrettes, hvis grupperepræsentanten udskiftes. Andre tilfælde, hvor underretning kan være hensigtsmæssig, kunne være tilfælde, hvor der er fremsat et velbegrundet og/eller udbredt ønske om udskiftning af grupperepræsentanten eller i tilfælde af ændring af rammen¹⁸⁹. I alle disse tilfælde af »officiel« underretning finder efter retsplejelovens § 254 g, stk. 1, sidste pkt., reglerne i retsplejelovens § 254 e, stk. 9, 2.-5. pkt., tilsvarende anvendelse. Selvom der er tale om en underretning af nettogruppen, indebærer hen-

188. Der er ikke som ved ophævelse hjemmel til at suspendere retsvirkningen af et sådant frafald, og det er af hensyn til rettens neutralitet ikke heldigt med en dristig fortolkning, hvorefter retten kan erklære time-out, hver gang grupperepræsentanten disponerer uklogt. Generelt vil frafald af et anbringende eller en påstand ikke hindre, at anbringendet eller påstanden fremsættes igen, hvis dette kan ske inden for rammerne af reglerne om nova. Skal frafaldet anses bindende, kræver det, at der er tale om et løfte, eller hvad der kan sidestilles dermed. Man bør ikke anse grupperepræsentanten beføjet til at binde senere grupperepræsentanter eller deltagere, der anker individuelt, med procesuelle løfter og således afskære dem fra at kunne fremsætte nova.

189. Dog næppe, hvor der alene er tale om en rammeændring for at lade en enkelt eller enkelte deltagere udtræde af sagen.

visningen, at retten bestemmer underretningens form og indhold og herunder kan bestemme, at underretningen skal ske helt eller delvis ved offentlig bekendtgørelse. Retten kan pålægge grupperepræsentanten at foretage underretningen, og udgifterne ved underretningen betales foreløbigt af grupperepræsentanten. I betragtning af, at det er nettogruppen, der skal underrettes, er der i tilmeldingssager ingen anledning til at benytte offentlig bekendtgørelse, jf. herved Betænkningen s. 318 og Bemærkningerne s. 55. Underretning bør ske ved brev fra retten eller grupperepræsentanten eller for så vidt angår de gruppemedlemmer, der har givet samtykke hertil, ved mail.

Det må antages, at retten, når underretning ikke er obligatorisk, men fakultativ, kan bestemme¹⁹⁰ eller tillade, at kun en del af deltagerne underrettes, hvis der ikke er (væsentligt) behov for at orientere alle, jf. herved Betænkningen s. 315 og Bemærkningerne s. 53 om underretning i forbindelse med indgåelse af forlig for en del af deltagerne, omtalt afsnit 11.1.

Udover de officielle underretninger i henhold til retsplejelovens § 254 g, kan grupperepræsentanten naturligvis ved fysiske eller elektroniske nyhedsbreve eller via en hjemmeside for gruppesøgsmålet underrette deltagerne om sagens gang, herunder om egne eller modpartens processkrifter. En hjemmeside for gruppesøgsmålet kan evt. være indrettet således, at der kun er adgang til siden eller en del deraf mod et password, som kun deltagerne får oplyst. Endvidere kan pressen underrettes via pressemeddelelser eller individuelle kontakter.

13. Underretning af bruttogruppen?

Retsplejelovens § 254 a, stk. 9, 1. pkt., bestemmer, at »De personer, hvis krav falder inden for rammen af gruppesøgsmålet, skal underrettes om de i stk. 1-8 nævnte forhold...«. Efter ordlyden skal således hele bruttogruppen underrettes om »de i stk. 1-8 nævnte forhold«. Det må umiddelbart forekomme oplagt, at dette kun kan forstås på den måde, at bruttogruppen skal underrettes om *alle* de i stk. 1-8 nævnte forhold. I den udstrækning, det er muligt at underrette om

190. En sådan bestemmelse vil ikke afskære grupperepræsentanten fra også at underrette andre deltagere.

13. Underretning af bruttogruppen?

disse forhold i åbningsunderretningen, skal dette også ske. For mange af de i stk. 1-8 nævnte forhold gælder imidlertid, at de indtræder eller kan ændres efter tilmeldingsfristens udløb. De, der ikke deltager i gruppessøgsmålet, har intet at bruge sådanne oplysninger til. Bestemmelsen bør derfor underkastes en indskrænkende formålsfortolkning¹⁹¹, så der ikke skal ske en bekostelig underretning af gruppemedlemmer, der ikke er omfattet af gruppessøgsmålet, om forhold uden enhver interesse for dem.

De i stk. 1-8 nævnte forhold, som bruttogruppen trods ordlyden af § 254 e, stk. 9, ikke skal underrettes om er:

- At grupperepræsentanten efter udløbet af tilmeldings- eller frameldingsfristen pålægges (yderligere) sikkerhedsstillelse, eller hans tidligere sikkerhedsstillelse reduceres eller frigives.
- At gruppessøgsmålet afvises på grund af grupperepræsentantens manglende sikkerhedsstillelse.
- Udpegning af ny grupperepræsentant.
- Rettens stillingtagen til en anmodning fra flertallet af deltagerne om udpegning af ny grupperepræsentant.
- At rammen indskrænkes, evt. ved at enkelte deltagere efter eget ønske udtræder.
- At retten undtagelsesvis tillader en tilmelding eller framelding efter fristens udløb.

Det vil være ganske meningsløst at underrette bruttogruppen om disse forhold, og § 254 e, stk. 9, må derfor fortolkes indskrænkende, så den alene kræver underretning om disse forhold i det mulige omfang ved åbningsunderretningen og i tilfælde af en udvidelse af rammen, jf. afsnit 5.3., hvor de, der herved får mulighed for at deltage (men ikke de, der kunne have tilmeldt sig i henhold til åbningsunderretningen) skal have underretning om udvidelsen. Sådant underretning sker i form og indhold på tilsvarende måde som åbningsunderretningen, se herom afsnit 6-6.

Derimod kan det være påkrævet eller relevant at orientere *deltagerne* om visse af de omhandlede forhold. Retten kan foreskrive sådan

191. Selvom der ingen støtte er i forarbejderne for en sådan indskrænkende fortolkning.

Kap. 9: Sagens gang mod hovedforhandlingen

underretning efter den generelle hjemmel i retsplejelovens § 254 g, stk. 1, 2. og 3. pkt. Der er dog næppe anledning hertil for så vidt angår grupperepræsentantens sikkerhedsstillelse, tilmeldinger eller frameldinger efter fristudløb, og rammeindskrænkninger for at lade enkelte deltagere udtræde af gruppesøgsmålet.

Kapitel 10

Hovedforhandling, dom og fuldbyrdelse

1. Generelt

Retsplejelovens kapitel 23 a om gruppesøgsmål indeholder ingen særlige regler om hovedforhandlingen, der derfor i det hele foregår efter retsplejelovens almindelige regler, navnlig kapitel 34, med grupperepræsentanten i sagsøgerens rolle. Grupperepræsentanten er efter retsplejelovens § 254 f part og i det hele omfattet af reglerne om parter, herunder reglen om ret til afgivelse af partsforklaring¹⁹². Som nævnt i afsnit 9-9.4. gælder der dog i kraft af retsplejelovens § 254 g, som denne efter forarbejderne skal forstås, den fravigelse, at grupperepræsentantens udeblivelse ikke medfører afvisning, men at sagen må ud-sættes, så gruppemedlemmerne kan underrettes om, at der er opstået spørgsmål om sagens afvisning med henblik på, at denne underretning kan føre til udpegning af en ny grupperepræsentant, som kan videreføre sagen.

Retten særlige opgaver med at fastlægge rammen, underrette bruttogruppen, udpege grupperepræsentanten og vurdere, om det er påkrævet at udskifte denne eller at underrette deltagerne om betænkelige forhold¹⁹³ ved grupperepræsentantens sagsførelse, indebærer, at retten er langt mere involveret med sagsøgersiden end under en almindelig sag, og at retten i en vis grad virker som deltageres beskyt-

192. Er grupperepræsentanten en juridisk person kan spørgsmålet opstå, om et ledelsesmedlem skal anses for part eller vidne. Grænsedragningen er ikke ens ved alle regler. Således vil vedkommende være berettiget til som partsrepræsentant at overvære hele hovedforhandlingen, selvom vedkommende afgiver forklaring som vidne. Disse spørgsmål er imidlertid ikke specifikke for gruppesøgsmål og skal ikke forfølges videre.

193. Se afsnit 9-12. om underretning af deltagerne, bl.a. hvis grupperepræsentanten vil frafalde afgørende påstande eller anbringender.

ter. Selvom dette som hovedregel ikke medfører inhabilitet, kan det være at foretrække, at de(n) dommer(e), der skal medvirke ved hovedforhandlingen, ikke har deltaget i forberedelsen, i hvert fald hvis den eller de dommere, der har forestået godkendelses- og forbedelsesfasen, konkret har grebet ind til varetagelse af deltagernes interesser.

2. Deltagernes rolle

2.1. Part, vidne eller tilhører?

De deltagende gruppemedlemmer anses principielt ikke for parter i sagen, men deraf kan ikke sluttes, at deres evt. deltagelse i hovedforhandlingen sker som vidner eller tilhørere. Retsstillingen bestemmes i det væsentlige ved en konstatering af, hvilke bestemmelser om parter, der i kraft af henvisningsreglen i retsplejelovens § 254 f finder anvendelse på deltagerne, jf. Betænkningen s. 313 og Bemærkningerne s. 52. Blandt de regler, der ikke nævnes i retsplejelovens § 254 f og derfor ikke gælder, kan fremhæves retsplejelovens § 168 om vidnepligt. Omvendt gælder heller ikke retsplejelovens § 303 om en parts ret til at afgive forklaring. En deltager har således hverken pligt til eller krav på at afgive forklaring. Såfremt den pågældende i kraft af modpartens eller grupperepræsentantens ønske afgiver forklaring, sker det efter reglerne om partsforklaring, jf. henvisningen til retsplejelovens § 302. Af manglende henvisninger i retsplejelovens § 254 f kan endvidere udledes, at retsplejelovens § 182 ikke gælder, således at en deltager ikke rammes af reglen om, at vidner ikke må påhøre forklaringer af parter, skønsmand eller andre vidner. Ej heller gælder retsplejelovens § 188, og en deltager har derfor ikke ret til vidnegodtgørelse. Da heller ikke retsplejelovens § 183 finder anvendelse, vil det være grupperepræsentantens advokat, der afhører deltageren først, selvom det er sagsøgte, der har opfordret deltageren til at afgive forklaring.

Der er ikke bestemmelser, der særligt tager stilling til spørgsmålet om deltagernes tilstedeværelsesret, hvis hovedforhandlingen helt eller delvis sker for *lukkede døre* i henhold til retsplejelovens § 29. Af retsplejelovens § 29 e kan udledes, at dørlukning i mangel af særlig tilladelse fra rettens formand medfører udelukkelse af »andre end dem,

der har med sagen at gøre«. Sker dørlukning efter retsplejelovens § 29, stk. 1, nr. 1, om sikring af ro og orden i retslokalet, bør man sikkert anerkende, at retten også kan lukke dørene for fremmødte deltagere, der ikke skal afgive partsforklaring. Dørlukning efter retsplejelovens § 29, stk. 1, nr. 2 og 3, eller § 29, stk. 2, må antages at være helt upraktisk i gruppesøgsmål, men skulle det forekomme, og formålet med dørlukningen ellers ville forspildes, bør retten ikke være afskåret fra at udelukke også de deltagere i gruppesøgsmålet, der ikke skal afgive partsforklaring.

God domstolsskik tilsiger, at der ved valg af *retslokale* til hovedforhandlingen tages behørigt hensyn til det forventelige fremmøde, og det er klart, at der er et større hensyn at tage til en deltager i et gruppesøgsmål end til en almindelig tilhører. Ved anvendelse af retsplejelovens § 28 b, stk. 1, må retten kunne reservere pladser til deltagerne, således at de får et fortrin frem for almindelige tilhørere, ganske som retten kan give pressen fortrinsret. Men i sager med et stort antal deltagere kan pladsproblemer være uundgåelige, og deltagere må da tåle, at pladserne er taget af pressen eller andre deltagere. Deltagere er utvivlsomt heller ikke immune over for adgangs nægtelser med hjemmel i retsplejelovens § 28 b, stk. 2 og 3.

2.2. Omfanget af deltagernes forklaringer

Det anføres i Betænkningen s. 264 og Bemærkningerne s. 28 i forlængelse af nogle bemærkninger om, at de deltagende gruppe-medlemmer ikke bør have krav på at afgive partsforklaring, at »grupperepræsentanten bør heller ikke have et absolut krav på, at gruppe-medlemmer efter grupperepræsentantens anmodning personligt afgiver forklaring. I stedet bør retten have mulighed for helt eller delvis at afslå en sådan anmodning, i det omfang bevisførelsen skønnes at være uden betydning for sagen, jf. retsplejelovens § 341. Hvis der er mange gruppe-medlemmer, og der ikke foreligger relevante individuelle forhold, vil der sjældent være grundlag for, at mere end nogle få repræsentative gruppe-medlemmer afgiver forklaring«. En lignende udtalelse findes i Betænkningen s. 313 f og Bemærkningerne s. 53.

Formodningen må imidlertid være for, at grupperepræsentanten og dennes advokat bedst kan vurdere, i hvilket omfang deltagerne skal afgive forklaring, og retten bør være meget forsigtig med at sætte sit skøn over parternes. I almindelige sager er den klassiske begrun-

delse for at imødekomme en bevisbegæring af usikker relevans, at det »ikke på forhånd kan udelukkes«, at den begærede bevisførelse kan være relevant, jf. retsplejelovens § 341. Der er ingen anledning til at skærpe kravene i gruppessøgsmål. I praksis ligger det største problem dog snarere i modpartens dispositioner. Hvis modparten således bestrider, at (visse af) de tilmeldte overhovedet er gruppemedlemmer, må grupperepræsentanten søge at føre bevis herfor. Eventuelt vil modparten stille sig tilfreds med i første omgang at gennemgå det skriftlige materiale, grupperepræsentanten har i sin besiddelse, uden at det hele formelt skal fremlægges som bilag, men afhængig af sagens karakter kan det meget vel tænkes, at man må igennem en meget omfattende afhøringsrunde. Lægger modpartens standpunkt op til, at alle skal afhøres, kan modtrækket være, at retten bestemmer, at der efter retsplejelovens § 253 skal ske en forlods prøvelse af et begrænset antal gruppemedlemmers krav, således at delgruppen udvælges ved en kombination af grupperepræsentantens valg, sagsøgtets valg og lodtrækning. Hvis prøvelsen af de pågældendes krav viser, at der ikke består relevante forskelle på disse deltageres stilling, burde vejen være banet for en lettere håndtering af de øvrige deltageres krav.

Modparten vil – meget naturligt – stille sig tvivlende over for, om gruppemedlemmer, som grupperepræsentanten hævder er repræsentative, nu også er det, eller om de er udvalgt, fordi de i særlig grad må formodes at vække sympati og/eller antages at være særligt modstandsdygtige over for sagsøgtets modafhøring¹⁹⁴. Et ønske fra sagsøgte om, at han i hvert fald udvælger lige så mange gruppemedlemmer til afhøring som grupperepræsentanten, bør i almindelighed imødekommes.

2.3. Deltagere med tvivlsom deltagelsesret

Man kan tænke sig, at det i et tilmeldingssøgsmål bestrides, at en person, der har tilmeldt sig, overhovedet er omfattet af rammens fastlæggelse af bruttogruppen, og således rettelig ikke burde have tilmeldt sig, jf. afsnit 2-2.4., 7-8.1. og 9-6. Retten må behandle en tilmeldt som deltager i gruppessøgsmålet så længe, der ikke er tilvejebragt grundlag for at fastslå det modsatte. Hvis dette imidlertid sker,

194. Se hertil Retsplejerådets overvejelser vedrørende »den perfekte sagsøger« i Betænkningen s. 231, gengivet i Bemærkningerne s. 12.

3. Tilkendegivelse efter hovedforhandlingen?

allerede inden den pågældende skal afgive forklaring – og forklaring stadig anses relevant – må forklaringen afgives som vidneforklaring. Bliver det undervejs i en forklaring klarlagt, at vedkommende ikke burde være anerkendt som tilmeldt, bør evt. fortsat forklaring ske som vidneforklaring, således at pågældende gøres bekendt med, at han har pligt til at udtale sig. I tilfælde af en forklaring af denne karakter – det kommer f.eks. frem, at vedkommende ikke har købt en Acme Lawn King AC30, som gruppesøgsmålet angår, men en AC20 – vil yderligere afhøring dog typisk være irrelevant.

Hvis det under hovedforhandlingen kommer frem, at en tilmeldt ikke er omfattet af gruppesøgsmålet på grund af manglende medlemskab af bruttogruppen, og grupperepræsentanten ikke hæver sagen for så vidt angår den pågældende, må pågældende enten ekskluderes af gruppesøgsmålet ved kendelse eller beslutning¹⁹⁵, hvor dette kan ske før dommen, eller sagen må ved dommen afvises for så vidt angår den pågældendes krav. Der skal derimod ikke ske frifindelse. Pågældende kan have et krav mod sagsøgte, som blot ikke kan afgøres under under gruppesøgsmålet. Der kan pålægges den pågældende sagsomkostninger til modparten og grupperepræsentanten, jf. herved afsnit 9-6.

Er det i en frameldingssag mellem parterne omtvistet, om en person, der skal afgive forklaring, er omfattet af bruttogruppen, bør han formentlig behandles som deltager, og dermed efter reglerne om partsforklaring, hvis grupperepræsentanten meddeler, at han anser ham som deltager, medmindre pågældende – om fornødent efter, at retten har vejledt ham – er uenig heri. I så fald må formodningen være for, at han ikke er deltager. Viser forklaringen, at en således opstillet formodning var urigtig, må evt. fortsat forklaring ske efter de regler, der så må anses for de korrekte og derfor gældende.

3. Tilkendegivelse efter hovedforhandlingen?

I en del sager afgiver retten efter hovedforhandlingen (i kollegiale retter efter votering) en tilkendegivelse, som med parternes tiltrædelse

195. »Thi bestemmes: NN kan ikke deltage i nærværende gruppesøgsmål.«

kan ophøjes til retsforlig. Ofte sker det skriftligt med en begrundelse, der i modsat fald kan genbruges som præmisser i en dom.

I et gruppesøgsmål bør denne fremgangsmåde næppe benyttes. Når sagen er nået så langt, bør det enkelte gruppemedlems mulighed for individuel anke ikke betages ham blot for at spare retten ulejligheden med udarbejdelse af en dom. Skal sagen forliges på grundlag af en tilkendegivelse, skal deltagerne først underrettes herom, og er visse deltagere ikke tilfredse med tilkendegivelsen, er det klart mere rimeligt, at sagen, når den alligevel er nået så langt, afsluttes med en dom, som de individuelt kan anke. Om det tilfælde, at retten tilkendegiver, at sagsøgte vil blive frifundet, således at der i stedet for et egentligt forlig vil være tale om, at grupperepræsentanten hæver sagen, henvises til afsnit 9-10.

4. Dommen

Om dommen gælder retsplejelovens almindelige regler. Som sagsøger bør angives grupperepræsentanten ved navn med tilføjjelsen »som grupperepræsentant for«, hvorefter i tilmeldingssager følger enten en opregning af nettogruppens medlemmer eller en henvisning til et bilag, der vedhæftes dommen, hvori deltagerne opregnes. I opregningen medtages naturligvis de, der evt. måtte være kommet med i gruppesøgsmålet ved godkendelse af en tilmelding efter fristens udløb, jf. afsnit 7-12.1., eller som har tilmeldt sig efter en rammeudvidelse, jf. afsnit 9-5.3. Omvendt skal tilmeldte, der er slettet på grund af manglende sikkerhedsstillelse m.v., tilmeldte, der ifølge egen anerkendelse eller rettens beslutning eller kendelse ikke tilhører bruttogruppen, tilmeldte i relation til hvem grupperepræsentanten har hævet sagen, og tilmeldte, som er gledet ud af sagen ved rammeindskrænkninger eller partielle forlig, ikke medtages, medmindre de fortsat er med i sagen på grund af modpartens nedlæggelse af en selvstændig påstand. I frameldingssager må deltagerne afgrænses på grundlag af rammens abstrakte beskrivelse af bruttogruppen og frameldingerne.

Dommen må nødvendigvis tage stilling til alle de af sagen omfattede krav, men ikke nødvendigvis et ad gangen. Hvor meget, der er anledning til at komme ind på enkelte deltageres eller kategorier af deltageres forhold, beror helt på den konkrete sag. Overensstemmen-

5. Underretning af deltagerne om afgørelsen – ekstraktudskrift – domsudskrift

de med, at gruppessøgsmålsformen ikke indebærer nogen ændring i den materielle retsstilling, er der naturligvis intet til hinder for, at retten når til det resultat, at nogle deltagers krav er berettiget, mens andres er uberettiget som følge af relevante forskelle mellem parternes position. I så fald kan domskonklusionen inddele deltagerne i kategorier, f.eks. noget i retning af: »Sagsøgte skal over for hver af de foran opregnede deltagere, dog undtagen X, Y og Z, anerkende, at ... Sagsøgte frifindes for de for X, Y og Z nedlagte påstande«. Hensynet til dommens klarhed og evt. fuldbyrdelse tilsiger, at man i et tilmeldingssøgsmål entydigt kan fastslå dommens resultat for hver enkelt deltager. Man kan således ikke benytte en abstrakt inddeling i kategorier, hvor indplacering af den enkelte deltager beror på en nærmere prøvelse. Er der tilmeldte, som ikke opfylder gruppedefinitionen, og som ikke er ekskluderet ved kendelse eller beslutning, før dommen afsiges, må deres krav afvises ved dommen, jf. afsnit 2-2.4., 7-8.1., 9-6. og afsnit 2.3.

I et frameldingssøgsmål kan man normalt ikke nævne bestemte deltagere ved navn i domskonklusionen og kan som følge af materielle regler være nødt til at operere med en abstrakt inddeling i kategorier.

En væsentlig forskel mellem en almindelig dom og dommen i et gruppessøgsmål er, at dommens bestemmelser om sagsomkostninger er væsentligt mere komplekse, som følge af omkostningsreglernes større kompleksitet, jf. herom kapitel 11.

5. Underretning af deltagerne om afgørelsen – ekstraktudskrift – domsudskrift

Efter retsplejelovens § 254 i, 1. pkt., underretter retten deltagerne om sagens afgørelse. Det sker på den måde, som retten bestemmer, jf. henvisningen i 2. pkt. til retsplejelovens § 254 e, stk. 9, 2.-5. pkt. Det kan ske ved offentlig bekendtgørelse, hvad der dog kun er anledning til i frameldingssager. I tilmeldingssøgsmål synes underretningen at burde gives individuelt – navnlig hvis grupperepræsentanten ikke har fået fuldstændig medhold, således at det kan blive aktuelt med individuelle anker.

Efter retsplejelovens § 254 i, 3. pkt., meddeler retten efter anmod-

ning deltagerne en »ekstraktudskrift« af dommen. Når der står »ekstraktudskrift« og ikke »udskrift«, ligger heri, at udskriften kan være begrænset til det, der er fornødent til, at dommen kan begæres tvangsfuldbyrdet eller kan ankes, jf. herved Betænkningen s. 318 og Bemærkningerne s. 55. Udskriften kan således begrænses til en angivelse af parterne, deltagerne og domskonklusionen, men kan også være noget mere omfattende og f.eks. medtage præmisserne. I praksis må man dog formode, at retten vil vælge at lade ekstraktudskriften være en komplet udskrift, medmindre der er tale om en meget omfattende dom og/eller et højt deltagerantal, eller man selv kan downloade den komplette dom¹⁹⁶ fra rettens hjemmeside eller fra gruppesøgsmålets eller Domstolsstyrelsens hjemmeside.

Der kan naturligvis ikke være noget til hinder for, at retten gennemfører underretningen om sagens afgørelse efter retsplejelovens § 254 i, 1. pkt., ved at fremsende kopi af dommen eller en ekstraktudskrift, uden at afvente en anmodning efter 3. pkt. I mange tilfælde vil det sikkert være enklere at sende dommen med i første omgang end at skulle ekspedere et større antal anmodninger efterfølgende.

Efter retsafgiftslovens § 49, stk. 2, nr. 10, er første »ekstraktudskrift« af en dom i et gruppesøgsmål til gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppesøgsmålet, afgiftsfri¹⁹⁷. Bestemmelsen må også gælde en fuldstændig udskrift, hvis retten har bestemt, at de deltagere, der ønsker en afgiftsfri udskrift, skal have en komplet domsudskrift, eller at sådan skal udsendes til deltagerne uden at afvente anmodning herom.

6. Fuldbyrdelse

Deltagerne kan begære dommen tvangsfuldbyrdet, for så vidt der er noget at tvangsfuldbyrde. Som følge af betingelsen om kravenes ensartethed, vil det være undtagelsen, at sagsøgte skal betale et beløb til de enkelte gruppemedlemmer. En dom om, at sagsøgte skal anerken-

196. Således som det i nogen tid har været tilfældet med Sø- og Handelsrettens domme.

197. Reglens korrekte anvendelse i frameldingssøgsmål kan volde bryderier i relation til dokumentation for afgiftsfriheden. I praksis er man nok nødt til at acceptere den pågældendes erklæring om at være omfattet, hvis der ikke foreligger modstående oplysninger.

de noget over for deltagerne, kan ikke tvangsfuldbyrdes. Sagsomkostninger kan ikke tillægges deltagerne.

I et frameldingssøgsmål er det ret upraktisk, at der er noget at tvangsfuldbyrde, da der typisk ikke vil foreligge en præcis angivelse af deltagerne, og man vanskeligt kan forestille sig en betalings- eller anden handlingsdom til fordel for en uspecificeret kreds, jf. dog om sager efter markedsføringslovens § 20 nedenfor.

Grupperepræsentanten har ikke i kraft af sin status som grupperepræsentant nogen beføjelse til at oppebære et evt. tilkendt beløb eller til at begære dommen tvangsfuldbyrdet på deltagernes vegne. Derimod kan grupperepræsentanten søge tvangsfuldbyrdelse af bestemmelser om sagsomkostninger til grupperepræsentanten selv. Evt. kan deltagerne ved tilmeldingen¹⁹⁸ eller senere have givet grupperepræsentanten særlig fuldmagt til at søge dommen fuldbyrdet, men ellers må det enkelte gruppemedlem selv drage omsorg for fuldbydelsen, hvor dette er nødvendigt.

Hvis Forbrugerombudsmanden vil hævde et krav på tilbagebetaling af beløb opkrævet med urette, vil han formentlig føre sagen med hjemmel i markedsføringslovens § 20, ikke som gruppessøgsmål, jf. afsnit 3-3.4. in fine. En dom i en sådan sag kan ikke begæres tvangsfuldbyrdet af de personer, der har ret til tilbagebetaling, men ikke er domhavere¹⁹⁹. Tvangsfuldbyrdelse af en dom, der pålægger tilbagebetalingspligt, men hverken angiver præcis til hvem betaling skal ske eller med hvilke beløb, medfører betydelige udfordringer, som det falder uden for bogens emne at diskutere nærmere. Sager efter markedsføringslovens § 20 er ikke gruppessøgsmål.

198. Jf. afsnit 7-7.

199. Derimod kan der efter retsplejelovens § 327, stk. 1, nr. 2, gives fri proces »til forbrugeren i sager om tilbagebetaling af pengeydelse, som er omfattet af et påbud efter markedsføringsloven nedlagt af retten eller meddelt af Forbrugerombudsmanden.«

Kapitel 11

Sagsomkostninger

1. Indledning

I gruppessøgsmål er bestemmelser om sagsomkostninger langt mere komplicerede end i almindelige retssager, idet der ikke alene er spørgsmålet om sagsomkostninger mellem sagens parter, dvs. grupprepræsentanten og sagsøgte, men tillige er mulighed for at pålægge gruppemedlemmerne omkostninger til sagsøgte, til grupprepræsentanten eller til begge. Derimod kan gruppemedlemmerne ikke tillægges omkostninger. Gruppemedlemmernes omkostningshæftelse er begrænset. I modsætning til, hvad der gælder for andre søgsmål mellem danske parter, er der i gruppessøgsmål hjemmel til at pålægge de deltagende gruppemedlemmer og grupprepræsentanten – men ikke sagsøgte – at stille sikkerhed for sagsomkostningerne. Gruppemedlemmerne kan dog ikke pålægges sikkerhedsstillelse i frameldingssøgsmål. Det ville savne mening at kræve en aktiv handling fra deltagerens side, når man netop har fravalgt kravet om tilmelding.

2. Sagsomkostninger pålagt deltagerne

2.1. Reglerne

2.1.1. Indledning

Deltagerne kan i sagsomkostninger til modparten og/eller grupprepræsentanten efter retsplejelovens § 254 f, stk. 4, højst pålægges at betale sagsomkostninger med det beløb, der er krævet som sikkerhed – eller som skulle være stillet som sikkerhed, hvis ikke gruppe-medlemmet havde haft retshjælpsdækning eller fri proces – med til-læg af beløb, der gennem retssagen kommer gruppemedlemmet til gode. Kort sagt, hæftelsen er begrænset til sikkerhedsstillelsen (eller surrogatet herfor) plus til-gode-beløbet. I frameldingssager, hvor der ikke kan kræves sikkerhed, er omkostningsbeløbet således maksimeret

til til-gode-beløbet, men reglens indhold og frameldingssøgsmålet natur medfører, at reglen ikke har praktisk betydning for frameldingssøgsmål.

Af åbningsunderretningen efter retsplejelovens § 254 e, stk. 9, om muligheden for at tilmelde sig gruppessøgsmålet, vil det fremgå, om retten i henhold til § 254 e, stk. 7, har bestemt, at tilmelding er betinget af sikkerhedsstillelse. De tilmeldte er efter loven fritaget for sikkerhedsstillelse, hvis pågældende har²⁰⁰ retshjælpsforsikring, eller der er meddelt fri proces til gruppessøgsmålet, og deltageren opfylder²⁰¹ de økonomiske betingelser for fri proces. Der henvises herom til afsnit 6-4.2.2.

2.1.2. Til-gode-reglen

Betænkningens forslag om, at deltagerne ud over sikkerhedsstillelsen kan pålægges at betale omkostninger med beløb, der gennem retssagen kommer gruppemedlemmet til gode, angives²⁰² at være inspireret af reglerne i aktieselskabslovens § 144, stk. 3, og konkurslovens § 137. Imidlertid angår disse regler tilfælde, hvor sagen kommer en enkelt tredjepart – selskabet henholdsvis konkursboet – til gode, hvorimod beløb, sagsøgte skal betale i henhold til dommen i et gruppessøgsmål, kommer et større og måske meget stort antal personer til gode. Endvidere fastlægger disse regler blot en *materiel* retsstilling mellem på den ene side den, der fører sagen og derved beriger selskabet eller boet, og på den anden side selskabet henholdsvis boet. Reglerne har ikke nogen større betydning²⁰³ under selve retssagen mod tredje mand. I hvilken udstrækning sagsøgeren har krav på at få dækket sine udgifter til sagen – for så vidt de ikke er dækket af tilkendte sagsomkostninger – er retssagen uvedkommende. I forbindelse med gruppessøgsmål skal²⁰⁴ det derimod ved dommen afgøres, i hvilken udstrækning et beløb, der tillægges deltagerne, skal inddrages til sagsomkostninger.

200. Hvilket naturligvis skal dokumenteres.

201. Hvilket naturligvis skal dokumenteres.

202. Jf. Betænkningen s. 261.

203. Bortset fra, at en dom skal gå ud på betaling af et evt. beløb til boet, ikke til sagsøgeren. Sagsomkostninger skal dog tillægges sagsøgeren.

204. Medmindre retten i modstrid med sædvanlig praksis udskyder afgørelsen af sagsomkostninger til grupperepræsentanten, jf. afsnit 5.

Muligheden for at udvide deltagernes omkostningshæftelse efter til-gode-reglen, gælder principielt både i forhold til modparten og grupperepræsentanten. Imidlertid er det helt upraktisk, at modparten pålægges at betale beløb til gruppemedlemmerne samtidig med, at han tillægges omkostninger i et sådant omfang, at reglen kan få betydning. I praksis er det derfor kun grupperepræsentantens mulighed for at få sagsomkostninger, der skal tilgodeses gennem reglen.

Hvis dommen tillægger deltagerne kontante beløb, vil grupperepræsentanten normalt være tillagt i hvert fald delvise sagsomkostninger fra modparten. Den del, der ikke dækkes på denne måde, kan grupperepræsentanten typisk få dækket gennem deltagernes sikkerhedsstillelse. Reglens praktiske betydning viser sig derfor navnlig i sager, hvor deltagerne ikke har stillet sikkerhed. Dette gælder for det første frameldingssagerne. Reglen kunne vel principielt anvendes, hvis sagsøgte pålægges at betale visse efter deres art beskrevne beløb tilbage, selvom hverken beløbets størrelse eller den berettigedes navn fremgår af domskonklusionen. Det vil imidlertid ikke være muligt for Forbrugerombudsmanden at konstatere hvilke personer, der opnår tilbagebetaling. Hertil kommer, at Forbrugerombudsmanden typisk ikke benytter advokatbistand i første instans, således at han ikke kan forventes tilkendt nævneværdige sagsomkostninger. Endvidere varetager Forbrugerombudsmanden under alle omstændigheder en offentlig interesse ved at forfølge sagen, og der kan sættes spørgsmålstejn ved, om der bør opkræves, hvad der reelt vil være brugerbetaling, herfor. Der, hvor reglen kunne gøre mest nytte, er derfor i tilmeldingssøgsmål, hvor grupperepræsentanten har engageret advokatbistand – hvad en velegnet grupperepræsentant næsten²⁰⁵ altid har – og hvor retten på grund af det enkelte kravs beskedne størrelse som forudsat i motiverne har undladt at kræve sikkerhedsstillelse, jf. afsnit 6-4.2.6.

Udtrykket »beløb, der gennem retssagen kommer gruppemedlemmet til gode« skal efter Betænkningen s. 261 og 309 og Bemærkningerne s. 26 og 50 forstås som udelukkende sigtende til »beløb, som ifølge dommen skal betales kontant til gruppemedlemmet, og som

205. Med forbehold for Forbrugerombudsmanden (som også kan være grupperepræsentant i tilmeldingssøgsmål) er muligheden for, at et gruppessøgsmål kan føres fuldt betryggende af andre end advokater, nok rent teoretisk.

2. Sagsomkostninger pålagt deltagerne

faktisk betales«. Betænkningen s. 309 f og Bemærkningerne s. 50 fortsætter: »Beløb, som ifølge dommen skal afskrives på en gæld, beløb, der skal modregnes i en senere regning for et løbende mellemværende, beløb, som ikke faktisk betales, og ydelser med økonomisk værdi, som ikke består i penge, giver *ikke* grundlag for at pålægge et gruppe-medlem sagsomkostninger efter denne regel«.

Den praktiske betydning af reglen svækkes under alle omstændigheder af, at det formentlig i praksis bliver undtagelsen, at der overhovedet nedlægges betalingspåstande i et gruppesøgsmål, jf. afsnit 3-2.2.

Selve lovens ord, »beløb, der gennem retssagen kommer gruppe-medlemmet til gode«, synes efter en naturlig, sproglig forståelse også at omfatte beløb, som den pågældende fritages for at betale. Forudsat, at man kan svare enhver sit, er fritagelse for en forpligtelse lige så godt som et tilsvarende beløb i kontanter. Hvor sagsøgte uberettiget har debiteret deltagerne ensartede beløb, vil reglen, når den fortolkes overensstemmende med motiverne, indebære, at dem, der har nægtet at betale, omkostningsmæssigt kan blive bedre stillet end de, der har betalt, men kan kræve beløbet tilbage. Selvom rimeligheden kan diskuteres, er der rent praktisk ikke store vanskeligheder ved – foreløbigt – at begrænse til-gode-reglen til at gælde pengebeløb, som en deltager tillægges ved dommen. Bemærkningerne om beløb, der »skal modregnes i en senere regning for et løbende mellemværende«, må, jf. ordet »skal«, forstås som beløb, der *ifølge dommen* skal modregnes – og altså netop ikke tillægges pågældende deltager.

Imidlertid forudsætter motiverne yderligere begrænsninger, nemlig at beløbet »faktisk betales«, jf. Betænkningen s. 309 og Bemærkningerne s. 50. Motiverne bruger også vendingen deltagerens »eget faktiske kontante udbytte af retssagen«, jf. Betænkningen s. 310 og Bemærkningerne s. 51.

Der rejser sig her en række spørgsmål. For det første kan man tænke sig, at sagsøgte faktisk betaler, men ikke til deltageren, men til en, der har gjort udlæg i deltagerens tilgodehavende eller har fået det tiltransporteret. I disse tilfælde bør man formentlig anse til-gode-reglen anvendelig, selvom man er uden for motivernes ordlyd.

For det andet kan man tænke sig, at deltageren opnår dækning for domsbeløbet ved modregning i beløb i sagsøgtes favør, der er opstået i det løbende mellemværende i tiden efter, at mellemværendet er op-

gjort i retssagen. Såvel deltageren som sagsøgte kan tænkes at foretage sådan modregning. Her er der ikke tale om beløb, der efter dommen »skal« modregnes i senere betalinger. Hvorvidt et sådant beløb skal anses at være kommet deltageren til gode synes tvivlsomt. Lovens ordlyd taler klart for en bekræftende besvarelse, men beløbet bliver ikke et »kontant udbytte af retssagen«, jf. Retsplejerådets og justitsministerens sammenfatning af, hvornår et beløb er kommet deltageren til gode. Praktiske hensyn og rimelighed taler for at følge reglens ordlyd. Det vil pålægge grupperepræsentanten en betydelig byrde at klarlægge, om de beløb, de enkelte deltagere er tillagt, evt. er udlignet ved modregning. Det er dernæst næppe heldigt, at en deltager kan eliminere sin omkostningshæftelse ved ikke at betale sine løbende regninger. Hvis grupperepræsentantens indsats har ført til betalingsdom over en solid sagsøgt, bør man næppe forlange mere. Muligvis vil man dog i praksis over for disse betragtninger lægge større vægt på forarbejdernes vedholdende omtale af deltagernes »eget kontante udbytte af sagen« og antage, at der skal foreligge en egentlig, effektiv kontant betaling før gevinsten ved sagen kan medgå til dækning af sagsomkostninger.

Det står fast, at såfremt et beløb, som en deltager tilkendes, ikke betales af sagsøgte og heller ikke på anden måde kommer deltageren til gode, kan tilkendelsen ikke begrunde, at grupperepræsentanten tillægges et omkostningsbeløb efter til-gode-reglen. Omvendt kan retten ikke se tiden an, før den tager stilling. Omkostningerne bør²⁰⁶ som i andre civile sager tillægges ved den dom, som pålægger sagsøgte at betale. Usikkerheden om betaling – eller hvad der kan sidestilles med betaling – vil finde sted, skal derfor indarbejdes i domskonklusionen, således at deltagernes betalingspligt i henhold til til-gode-reglen bliver betinget af, at de tilkendte beløb kommer deltagerne til gode. Retten bør ved formuleringen af denne del af domskonklusionen holde sig til lovens ordlyd og ikke forsøge at definere, hvad der nærmere ligger heri.

I Betænkningen s. 312 og Bemærkningerne s. 52 skabes yderligere usikkerhed om, hvorledes domskonklusionen skal udarbejdes i sager, hvor retten ønsker at aktivere til-gode-reglen. Det hedder: »På det

206. Se dog afsnit 5 om en evt. udskydelse af afgørelsen af spørgsmålet om sagsomkostninger mellem grupperepræsentanten og deltagerne.

2. Sagsomkostninger pålagt deltagerne

tidspunkt, hvor dommen afsiges, kan det være tvivlsomt, om gruppe-medlemmerne vil få et kontant udbytte af sagen, navnlig hvor der er tvivl om modpartens betalingsevne. I de tilfælde, hvor grupperepræsentanten i givet fald skal have dækket sagsomkostninger inden for et sådant kontant udbytte, bør dommen derfor udformes på en sådan måde, at modparten pålægges at betale det beløb, der i givet fald tilkommer grupperepræsentanten, direkte til denne«.

Det er imidlertid grundlæggende i dansk ret, at hvor A (gruppe-medlemmet) har et tilgodehavende hos B (sagsøgte), og C (grupperepræsentanten) har et tilgodehavende hos A, kan man ikke tillade C at gøre krav gældende direkte mod B. Det vil give C et uhjemlet fortrin over for A's øvrige kreditorer, og det kan gribe ind i B's ret til at afvikle sin gæld til A ved modregning²⁰⁷. Der er intet i ordlyden i § 254 f, stk. 3, der giver grundlag for, at modparten skal betale direkte til grupperepræsentanten. Selvom forarbejderne for så vidt er klare, og man må have stor sympati for en styrkelse af grupperepræsentantens muligheder for at få tillagt og dækket sagsomkostninger, må man afvise, at en bemærkning i forarbejderne er tilstrækkelig hjemmel for en regel, der vil stå i eklatant modstrid med grundlæggende retsprincipper. Man må derfor afvise forarbejdernes tanke, som kan afskære en materielt berettiget modregning. Herved respekterer man i virkeligheden også forarbejderne bedst. Motivernes fremhævelse af, at der ikke skal ske nogen ændring af den materielle retsstilling, må veje langt tungere end den her drøftede, ikke nærmere begrundede, bemærkning om sagsomkostninger. Motivudtalelsen om betaling direkte til grupperepræsentanten må derfor vige for det vigtige princip om, at modparten ikke skal stilles ringere, fordi kravene prøves i et gruppesøgsmål. For en ordens skyld tilføjes, at motivudtalelsen også må siges at være i strid med princippet om, at tilgode-beløb skal tages ud af deltagerens kontante provenu. Deltageren modtager da netop *ikke* dette beløb. Hvis det imidlertid er godt nok, at beløbet kommer deltageren til gode ved, at sagsøgte betaler det til gruppere-

207. Dette giver særlig anledning til betænkelighed, hvor sagsøgtes krav mod deltageren er konnekst med det krav, som grupperepræsentanten evt. skal tillægges ret til. Netop i gruppesøgsmål er det ganske praktisk, at der kan være tale om tilfælde, hvor deltagerne og sagsøgte har et løbende mellemværende, hvor nye tilgodehavender opstår for sagsøgte, der kan benyttes til modregning i et tilbagesøgningskrav vedrørende tidligere med urette opkrævede beløb.

præsenteren til udligning af deltagerens pligt til at betale sagsomkostninger, er der ingen grund til, at til-gode-reglen ikke også kan anvendes i andre tilfælde, hvor sagsøgte ikke betaler kontant, men det deltageren tilkendte beløb på anden måde kommer denne til gode, herunder ved sagsøgtes berettigede modregning. Konklusionen er, at grupperepræsenteren ikke kan rejse krav mod modparten i kraft af til-gode-reglen, men må rejse krav mod deltagerne, hvis disse ved dommen er tillagt et kontant beløb, og grupperepræsenteren som følge heraf er tillagt sagsomkostninger, der overstiger sikkerhedsstillelsen²⁰⁸.

Selvom der i Betænkningen s. 309 og Bemærkningerne s. 50 tales om beløb, »som ifølge *dommen* skal betales kontant ...« (min kursivering), kan der ikke være tvivl om, at til-gode-reglen også kan bringes i anvendelse på beløb, der i henhold til et af retten godkendt *forlig* kommer deltagerne til gode. Spørgsmålet om sagsomkostninger mellem grupperepræsenteren og deltagerne vil ikke være en del af forliget, men i rettens efterfølgende kendelse eller beslutning herom, kan grupperepræsenteren tillægges omkostninger, som dækkes af det, der ifølge forliget kommer deltagerne til gode. I den forbindelse henvises til, at lovtæksten taler om »beløb, der gennem *retssagen* kommer gruppemedlemmet til gode« (min kursivering). I et sådant forlig mellem grupperepræsenteren og sagsøgte, kan sagsøgte forligsmæssigt afstå fra sin mulige modregningsret over for deltagerne. Rettens godkendelse af forliget er bindende for deltagerne. Der kan derfor i forligssituationen²⁰⁹ evt. etableres en ordning, hvorefter sagsomkostninger, der skal betales efter til-gode-reglen i henhold til rettens efterfølgende kendelse eller beslutning, skal betales direkte til grupperepræsenteren.

Det er efter motiverne klart, at til-gode-reglen ikke kan anvendes, hvis der alene er tale om et *anerkendelsessøgsmål*, uanset om dette rent praktisk måtte udløse betalinger fra sagsøgte til deltagerne.

208. Dommen i gruppesøgsmålet må kunne tjene som fundament for grupperepræsenterens krav. Hævder deltageren, at det ham tilkendte beløb ikke er kommet ham til gode, må fogedretten efter retsplejelovens § 501 vurdere, om forretningen kan fremmes.

209. Der er ikke noget mærkeligt i, at man ved forlig kan nå resultater, som ikke kan nås ved dom. En dom må i henhold til dispositionsmaksimen holdes inden for rammerne af de nedlagte påstande og gældende ret, hvorimod et forlig blot skal ligge inden for rammerne af aftalefriheden.

2. Sagsomkostninger pålagt deltagerne

Ankes en dom, der tillægger deltagerne pengebeløb og grupperepræsentanten sagsomkostninger ud over sikkerhedsstillelsen (eller surrogater for sikkerhedsstillelse), kan det være nærliggende, at dommen ikke opfyldes frivilligt og heller ikke – hvis anke skete efter fuldbyrdelsesfristens udløb – søges fuldbyrdet²¹⁰. I så fald må grupperepræsentantens muligheder for at rejse krav mod deltagerne efter tilgode-reglen anses suspenderet. Er dommen derimod opfyldt, kan der også rejses krav efter dommens bestemmelser om sagsomkostninger efter tilgode-reglen, men grupperepræsentanten må da tilbagebetale omkostningerne, hvis udfaldet af en anke bliver, at gruppemedlemmerne må tilbagebetale det modtagne. Når ankedommen ikke tillægger deltagerne et kontant beløb, kan den heller ikke tillægge grupperepræsentanten sagsomkostninger ud af et tilgode-beløb, ej heller for underinstansen.

2.1.3. Renter af sagsomkostninger

Efter rentelovens § 8 a forrentes sagsomkostninger tilkendt ved dom eller anden retsafgørelse i en borgerlig sag fra fuldbyrdelsesfristens udløb. Dette gælder trods appel²¹¹ inden for fuldbyrdelsesfristens udløb i den udstrækning, dommens omkostningsbestemmelse stadfæstes. Reglen gælder for afgørelser, der træffes efter 1. juli 2005, dvs. for sagsomkostninger pålagt ved en afgørelse efter denne dato. Reglen er fuldstændigt uomtalt i forarbejderne, og der kan næppe være tvivl om, at det skyldes, at Retsplejerådet og Justitsministeriet ikke har været opmærksomme på den ret nye regel i forbindelse med deres arbejde med Betænkningen og Bemærkningerne. Reglen gælder også gruppesøgsmål, herunder for sagsomkostninger, som grupperepræsentanten tillægges hos gruppemedlemmerne. Reglen gælder, uanset om den er nævnt i dommen²¹², og der er i renteloven ingen hjemmel

210. I hvilken forbindelse der kan peges på den lidet påagtede regel i retsplejelovens § 505 om objektivt ansvar og ansvar for tort for den, der anmoder om tvangsfuldbyrdelse af en fordring eller et krav, der viser sig ikke at bestå. Der kan således være en risiko ved at begære tvangsfuldbyrdelse af en dom, der vel er eksigibel, men ikke endelig.

211. Altså både anke og kære.

212. Rentelovens § 8 a trådte i kraft pr. 1.7.2005 med virkning for omkostningsafgørelser efter denne dato. I Højesterets dom af 20.10.2005, U2006.244H, blev reglen først gang citeret i domskonklusionen. Det skete derimod ikke i Højesterets dom af 21.10.2005, U2006.252H, men er derefter sket efter fast praksis. Oplysningsværdien vil være større i domme, der kan ankes, men i landsretterne har bestemmelsen hidtil kun været

til, at retten kan bestemme, at der ikke skal ske forrentning af sagsomkostninger, uanset at loven i øvrigt tillægger retten vidtgående diskretionære muligheder for at fravige de almindelige regler.

Efter retsplejelovens § 254 f, stk. 3, kan gruppemedlemmet »højest pålægges at betale sagsomkostninger med et beløb som fastsat i medfør af § 254 e, stk. 7, med tillæg af beløb, der gennem retssagen kommer gruppemedlemmet til gode«. Gruppemedlemmet »pålægges« alene at betale sagsomkostningsbeløbet, ikke renterne efter rentelovens § 8 a, der derfor må dækkes af gruppemedlemmet af egen lomme, hvis sikkerheden ikke strækker til, og omkostningsfastsættelsen sker således, at deltageren pålægges at betale et bestemt beløb til modparten og/eller grupperepræsentanten. Muligheden for, at en deltagers samlede omkostningsbyrde kan overstige sikkerhedsstillelsen, vil stå i modstrid med intentionen bag maksimeringen af deltagernes omkostningsansvar, jf. f.eks. Betænkningen s. 260 f og Bemærkningerne s. 26, hvorefter sikkerhedsstillelsen udgør det beløb, »vedkommende i værste fald kan komme til at betale«.

Retskildemæssigt må det være udelukket, at anse retsplejelovens § 254 f om det maksimale beløb, et gruppemedlem kan »pålægges« i sagsomkostninger, som en regel, der begrænser modpartens eller grupperepræsentantens ret til renter, af de sagsomkostninger vedkommende med rentelovens terminologi er »tilkendt«. Det beløb, deltageren »pålægges«, er det beløb modparten og/eller grupperepræsentanten får »tilkendt«. Da retten dernæst ikke har hjemmel til at fravige rentelovens § 8 a, og da endelig retten i åbningsunderretningen skal orientere deltagerne om retsvirkningerne af tilmeldingen og helst skal kunne love, at der ikke kan blive tale om sagsomkostninger ud over sikkerhedsstillelsen og et evt. til-gode-beløb, er situationen temmelig prekær.

Når man, jf. afsnit 6-4.2.3., antager, at sikkerhedsstillelsen også dækker renter af sagsomkostninger, kan problemet måske i praksis

citeret i visse domme. I Ugeskriftet er pr. 20.9.2007 kun offentliggjort en enkelt Østre Landsretsdom, hvor bestemmelsen er citeret (U2007.303Ø) og kun få Vestre Landsretsdomme, U2006.1314V, U2007.1956V, U2007.1967V og U2007.2001V, men det kunne se ud til, at det fra april 2007 er blevet praksis i Vestre Landsret at citere bestemmelsen. Det anførte om landsretspraksis skal dog ses på baggrund af, at omkostningsafgørelsen meget ofte er udeladt i Ugeskriftets gengivelse af landsretsdomme. I Sø- og Handelsrettens domme synes rentelovens § 8 a aldrig at blive citeret.

2. Sagsomkostninger pålagt deltagerne

undgås ved alene at pålægge deltagerne sagsomkostninger med et beløb, der med tillæg af renter til en endelig dom med sikkerhed må foreligge kan dækkes af sikkerhedsstillelsen, og fastsætte størrelsen af sikkerheden derefter. Denne løsning, der helt klart er en nødløsning, kan ikke være den, Retsplejerrådet har haft i tankerne, da flere af rådets eksempler på omkostningsafgørelser²¹³ forudsætter, at deltagerne pålægges at betale deres fulde sikkerhedsstillelse i sagsomkostninger²¹⁴. Løsningen vil endvidere kræve en lidt dristig fortolkning af bestemmelserne om betaling af sagsomkostninger for deltagere med fri proces. Efter retsplejelovens § 254 f, stk. 4, betaler statskassen inden for rammen af det beløb, der er fastsat som sikkerhedsstillelse, og i det omfang en evt. retshjælpsforsikring ikke dækker, »sagsomkostninger, der pålægges et gruppemedlem«. Hjemlen til, at statskassen betaler ikke blot sagsomkostningerne, men også renter deraf, er spinkel.

Det bedste vil utvivlsomt være en lovændring allerede før den planlagte revision af loven. Spørgsmålet er, om man i mangel heraf – eller indtil en lovændring er gennemført – kan pege på en løsning, som på samme tid indebærer, at deltagerne ikke skal betale mere end deres sikkerhedsstillelse (plus evt. et til-gode-beløb), at statskassen for deltagere med fri proces dækker også renterne, og at rentelovens § 8 a respekteres. Så vidt ses er den eneste mulighed herfor, at deltagerne pålægges sagsomkostninger på den måde, at man i stedet for at pålægge den enkelte deltager at *betale* et omkostningsbeløb pålægges den enkelte deltager en begrænset *hæftelse* for omkostninger, der pålægges enten grupperepræsentanten og deltagerne (omkostninger til modparten) eller alene deltagerne samlet (omkostningerne til grupperepræsentanten).

For så vidt angår sagsomkostninger til modparten, kan grupperepræsentanten og deltagerne således pålægges at betale X kr. i sagsomkostninger, hvilket beløb forrentes efter rentelovens § 8 a. Den enkelte deltagers hæftelse maksimeres imidlertid til det laveste af a) sikkerhedsstillelsen og b) en proratarisk andel af omkostningsbeløbet med tillæg af renter efter rentelovens rentesats fra fuldbyrdelsesfristens ud-

213. Se eksempel 1, 2 og 5 i afsnit 4.1., 4.2. og 4.5. nedenfor.

214. Herved er der vist ført fuldt bevis for, at rådet (og ministeriet, da eksemplerne er gentaget i Bemærkningerne) ganske enkelt har overset de problemer, som rentelovens § 8 a skaber.

løb. Der er dog ikke behov for den proratariske begrænsning, hvis omkostningsafgørelsen lægger beslag på deltagerens fulde sikkerhed. For så vidt angår sagsomkostninger til grupperepræsentanten, pålægges deltagerne at betale et samlet beløb, der forrentes efter rentelovens § 8 a. Den enkelte deltagers hæftelse begrænses på lignende måde.

Efter retsplejelovens 254 f, stk. 3, 2. pkt., gælder, at ved omkostningsafgørelser efter 1. pkt., »går modpartens krav forud for grupperepræsentantens«. Da grupperepræsentanten må forudsættes at hæfte for det fulde sagsomkostningsbeløb til modparten, og da sagsomkostningerne i det indbyrdes forhold mellem deltagerne og grupperepræsentanten som klar hovedregel²¹⁵ skal bæres af deltagerne, så langt deres sikkerhedsstillelse rækker, bliver deltagerens betaling til grupperepræsentanten i høj grad afhængig af, om grupperepræsentanten betaler sagsomkostningerne til modparten. Dette tilgodeses ved bestemmelser i omkostningsbestemmelsen, hvorefter der i den enkelte deltagers hæftelse for omkostninger til grupperepræsentanten skal ske et fradrag for deltagerens omkostningsbetaling til modparten, og hvorefter grupperepræsentanten ikke kan rejse krav mod deltagerne, før de er frigjort for hæftelsen over for modparten. Det må ved den nærmere udformning af domskonklusionen endvidere sikres, at modparten, hvis han anker og tillægges (yderligere) sagsomkostninger, ikke risikerer, at deltagerens sikkerhedsstillelse er brugt til at betale sagsomkostninger til grupperepræsentanten. Deltagerens sikkerhedsstillelse tjener i denne situation også til sikkerhed for sagsomkostninger, som modparten måtte blive tillagt ved anke, jf. afsnit 6-4.2.3., og da modparten har fortrin til sikkerhedsstillelsen frem for grupperepræsentanten, kan der ikke ske frigivelse til grupperepræsentanten, når modparten har anket, medmindre modparten tiltræder det, f.eks. fordi grupperepræsentantens sikkerhedsstillelse eller soliditet er tilstrækkelig. Modpartens anke bør dog kun hindre, at det grupperepræsentanten hos deltagerne tilkendte beløb betales, hvis sådan anke sker inden fuldbyrdelsesfristens udløb. Modparten kan på lignende måde beskyttes mod frigivelse til grupperepræsentanten, hvis modparten påkærer dommens bestemmelse om sagsomkostninger.

215. Undtagelse må dog gøres i den situation, at grupperepræsentanten kan bebrejdes, at sagen er tabt, eller at omkostningerne som følge af grupperepræsentantens vidtløftige sagsførelse er blevet særligt store.

2. Sagsomkostninger pålagt deltagerne

Omkostningsbestemmelserne i en dom bliver ganske komplicerede, men med lovgivningens nuværende tilstand synes der ikke at være nogen nem løsning.

Så snart eksekutionsfristen er udløbet uden anke fra grupperepræsentanten eller en potentiel ny grupperepræsentant, bør retten efter anmodning fra modparten eller grupperepræsentanten udbetale sagsomkostninger til modparten, som deltagernes sikkerhedsstillelse (og surrogater herfor) tjener til sikkerhed for. Retten må dog, hvis grupperepræsentanten ikke har anmodet om betalingen, først kontrollere, at grupperepræsentanten ikke allerede selv har betalt beløbet.

Er sådan anke iværksat, bør udbetaling derimod ikke ske. Har grupperepræsentanten selv iværksat anken, bør betaling af sagsomkostninger til modparten dog kunne ske med grupperepræsentantens samtykke. Har en deltager iværksat individuel anke, bør vedkommendes sikkerhedsstillelse heller ikke frigives, ej heller med grupperepræsentantens samtykke. Af hensyn hertil forekommer det væsentligt, at den enkelte deltagers hæftelse både er begrænset og proratarisk, jf. foran.

Hvis en dom, der tillægger modparten sagsomkostninger, ankes inden for eksekutionsfristen, vil anken naturligvis kun blokere for frigivelse af sikkerhedsstillelsen i den udstrækning, anken medfører, at omkostningsbestemmelsen ikke kan fuldbyrdes. Ankes dommen af grupperepræsentanten, kan og bør de omkostninger, der efter dommen skal bæres af deltagerne, der ikke tilmelder sig anken (og heller ikke har anket individuelt), udbetales ved tilmeldingsfristens udløb. Ankes dommen af en potentiel ny grupperepræsentant, men anken ikke godkendes som gruppesøgsmål, vil afvisningen af anken bevirke, at dommen kan fuldbyrdes. Anke iværksat af modparten hindrer ikke fuldbyrdelse, medmindre grupperepræsentanten eller en potentiel ny grupperepræsentant kontraanker inden for fuldbyrdelsesfristen, eller grupperepræsentanten inden for denne frist afgiver svarskrift med en videregående påstand end stadfæstelse. En deltagers individuelle anke inden for fuldbyrdelsesfristen vil blokere for frigivelsen af denne deltagers sikkerhedsstillelse, men en deltager kan ikke anke, når modparten har anket. Anker deltageren først, må anken dog opretholdes, jf. afsnit 12-8.1.

Det forekommer naturligt at styrke modpartens første ret til deltagernes sikkerhedsstillelse gennem en bestemmelse i omkostningsaf-

gørelsen, der sikrer, at også modpartens kære af dommens omkostningsafgørelse kan blokere for frigivelse af beløb til grupperepræsentanten.

3. Den samlede omkostningsafgørelse

3.1. Sagsomkostninger til modparten

Grupperepræsentanten²¹⁶ kan pålægges sagsomkostninger, uanset om retten har krævet sikkerhedsstillelse og med et større beløb end en eventuel sikkerhedsstillelse. Som tabende part vil grupperepræsentanten normalt blive pålagt sagsomkostninger efter almindelige regler og udmålingspraksis, således at udgifter til advokat erstattes med »et passende beløb«, mens øvrige omkostninger erstattes fuldt ud, jf. retsplejelovens § 316. Efter denne bestemmelse, er det kun udgifter, der har været »fornødne til sagens forsvarlige udførelse«, som erstattes. Generelt må det anses for nødvendigt, at sagsøgte forholder sig til den enkelte deltagers krav, men det vil have stor betydning, om sagsøgte selv kunne kontrollere oplysningerne i sine egne systemer, eller om en ordentlig kontrol kræver en advokatmæssig behandling af det materiale, grupperepræsentanten lægger frem. Retten vil have gode muligheder for konkret at vurdere, hvornår sagsøgtes sagsførelse evt. får karakter af en unødigt vidtløftiggørelse af sagen, eller om sagen svulmer op, fordi sagsøgte bestrider anbringender, som sagsøgte selv burde vide, var korrekte. Sagsøgte kan have god grund til at anvende ikke ubetydelige advokatressourcer allerede i fasen fra stævningen indgives, til sagen er godkendt som gruppesøgsmål.

Efter den ny praksis for fastsættelse af sagsomkostninger, hvor der i højere grad tages hensyn til sagens omfang, kan der i nogen udstrækning tages hensyn til, at gruppesøgsmål er væsentligt mere krævende at føre end almindelige sager med en sammenlignelig sagsgenstand. Da omkostningsfastsættelsen på den anden side må antages at være noget standardiseret og vil ske med udgangspunkt i praksis fra almindelige sager, er der dog næppe tvivl om, at spændet mellem de faktiske advokatombkostninger og det beløb, der er tillagt sagsøgte som

216. Er grupperepræsentanten udskiftet, kan såvel den oprindelige som den nye grupperepræsentant pålægges omkostninger.

3. Den samlede omkostningsafgørelse

»passende« til dækning heraf, ofte vil være større i gruppessøgsmål end i almindelige sager.

Som part i sagen vil grupperepræsentanten blive pålagt at betale det fulde beløb, som modparten tillægges. Beløbet forrentes efter rentelovens § 8 a. Gruppemedlemmernes pligt til at betale sagsomkostninger til modparten får karakter af en begrænset medhæftelse for det beløb, som grupperepræsentanten skal betale. I det indbyrdes forhold bør deltagerne, medmindre grupperepræsentanten har handlet kritisabelt, bære omkostningerne til modparten, så langt deres hæftelse rækker.

Deltagerne kan pålægges sagsomkostninger til både modparten og grupperepræsentanten. Når begge tillægges sagsomkostninger, vil det ske som en kombination af en hæftelse for sagsomkostninger til modparten, og en hæftelse for sagsomkostninger til grupperepræsentanten, der modsvarer den samlede omkostningshæftelse over for modparten og grupperepræsentanten, men således at der i hæftelsen over for grupperepræsentanten fradrages, hvad deltageren måtte have betalt til modparten. Når grupperepræsentanten betaler modpartens sagsomkostninger, bliver der således plads til desto større betalinger fra deltagerne til grupperepræsentanten. Betalingerne antager da delvis karakter af refusion af grupperepræsentantens omkostningsbetaling, eller man kan sige, at grupperepræsentanten gør regres i det (delvis) solidariske skyldforhold.

Retsplejelovens § 254 f, stk. 3, 2. pkt., bestemmer, at ved afgørelser om deltagerens betaling af sagsomkostninger går modpartens krav forud for grupperepræsentantens. Det skal således fremgå af omkostningsafgørelsen, at deltagerne først kan betale omkostninger med frigørende virkning til grupperepræsentanten, når sagsomkostningerne til modparten er betalt. Når omvendt modpartens omkostningstilgodehavende er betalt, kan modparten ikke længere oppebære deltagerens betalinger. Den enkelte deltager kan således ikke umiddelbart afgøre, hvem der skal betales til. I praksis er det reelt retten, der råder over sikkerhedsstillelserne, beløbene fra retshjælpsforsikringen og de beløb, statskassen betaler for deltagere, der opfylder betingelserne for fri proces, som sørger for, at betalingerne sker korrekt. Det enkleste er, at grupperepræsentanten betaler sagsomkostningerne til modparten direkte, evt. ved udbetaling fra grupperepræsentantens sikkerhed, således at alle sagsomkostninger fra deltagerne derefter kan betales til

ham. Retten må naturligvis have dokumentation for, at modpartens omkostningskrav (inklusive renter) er betalt.

3.2. Sagsomkostninger fra modparten til grupperepræsentanten

Taber modparten sagen, vil han efter almindelige regler blive pålagt sagsomkostninger til grupperepræsentanten²¹⁷. Omkostningerne til åbningsunderretningen af bruttogruppen vil indgå heri. Omkostninger til underretning af nye potentielle deltagere ved en udvidelse af rammen kan ligeledes indgå i omkostningsfastsættelsen. Omkostningerne til de underretninger af deltagerne, som er krævet efter loven, eller besluttet af retten, kan indgå, hvis de har været fornødne til sagens forsvarlige udførelse, jf. retsplejelovens § 316. Skal deltagerne således underrettes om, at der er opstået spørgsmål om at afvise sagen på grund af grupperepræsentantens udeblivelse eller fristoverskridelse, kan dette selvsagt ikke gå ud over modparten. Også reglen i retsplejelovens § 318 om, at den part, som på uforsvarlig måde har foranlediget spildte møder, uforholdsmæssige udsættelser, unyttig bevisførelse eller andre overflødige processuelle skridt, skal erstatte modpartens udgifter herved, selvom parten i øvrigt vinder sagen, kan efter omstændighederne være relevant. På sædvanlig måde erstattes udgifter til advokatbistand efter retsplejelovens § 316 med et passende beløb. Advokatudgifterne til grupperepræsentantens advokat til førelse af et gruppesøgsmål vil typisk afspejle, at et gruppesøgsmål²¹⁸ er betydeligt mere komplekst og krævende end et almindeligt søgsmål med en sammenlignelig sagsgenstand. Det kan tages hensyn hertil ved omkostningsfastsættelsen efter den ny omkostningspraksis, som er mindre bundet til sagsgenstanden og lægger større vægt på arbejdets omfang. Ofte vil advokaten have ydet en ret omfattende bistand, der efter sin karakter adskiller sig fra og ligger ud over bistanden til sagens anlæg og førelse som rettergangsfuldmægtig. Der kan være tale om opgaver som sekretariatsfunktion for grupperepræsentanten, kommunikation med gruppemedlemmerne ud over det, retten beslutter, bistand til opnåelse af sponsorstøtte til dækning af grupperepræsentantens omkostninger og presserelaterede opgaver. Endvidere kan

217. Er grupperepræsentanten udskiftet, kan såvel den oprindelige som den nye grupperepræsentant tillægges sagsomkostninger.

218. Navnlig for grupperepræsentantens advokat.

grupperepræsentanten have udgifter til oprettelse og drift af hjemmeside. Sådanne udgifter skal modparten ikke bidrage til dækning af.

3.3. Sagsomkostninger fra gruppemedlemmerne til grupperepræsentanten

Selvom grupperepræsentanten har tabt sagen, bør han²¹⁹ i almindelighed²²⁰ tillægges omkostninger fra deltagerne, naturligvis forudsat, at det kan ske inden for rammerne af deres evt. sikkerhedsstillelse, efter at modparten er dækket. Grupperepræsentanten må uden vederlag og uden dækning af administrative omkostninger yde en betragtelig indsats og løber en normalt væsentlig omkostningsrisiko, typisk uden andet end en rent ideel interesse i sagen. Meget kunne tale for, at grupperepræsentanten fik dækket alle sine rimelige omkostninger fuldt ud, hvis det – efter dækning af omkostninger til modparten – kunne ske inden for rammerne af deltagernes sikkerhedsstillelse og surrogater herfor, evt. med tillæg af til-gode-beløb. Således er stillingen i Norge og Sverige. Den norske tvistelovs § 35-13(1) bestemmer, at grupperepræsentanten har krav på godtgørelse for sit arbejde og dækning af sine udgifter, herunder til procesfuldmægtig. Lignende regler findes i den svenske lag om grupprättegång 30§.

De danske motiver forudsætter imidlertid klart, at der også i forholdet mellem deltager og grupperepræsentanten skal følges den almindelige praksis for sagsomkostninger til en modpart, jf. Betænkningen s. 310 og Bemærkningerne s. 51. Det indebærer først og fremmest, at grupperepræsentanten ingen godtgørelse får for sin egen indsats, og at udgifter til advokatbistand alene dækkes med et »passende« beløb. Denne motivudtalelse må forventes respekteret i praksis, og det beløb, der tillægges til dækning af advokatomkostninger, må derfor normalt forventes at være utilstrækkeligt til at dække de faktiske advokatomkostninger. I andre tilfælde, hvor nogen med held fører en sag, som kommer tredjemand til gode, er reglerne om omkostningsdækning mere favorable for den, der fører sagen. Efter aktieselskabs-

219. Er grupperepræsentanten udskiftet, kan både den oprindelige og den nye grupperepræsentant tillægges omkostninger.

220. Har grupperepræsentanten ført sagen på kritisabel måde, kan det dog være aktuelt ikke at tillægge ham omkostninger eller kun delvise omkostninger.

lovens § 144, stk. 3, har de aktionærer, der fører sag på selskabets vegne, ret til at få dækket sagsomkostningerne, hvilket må medføre, at alle faktiske omkostninger dækkes, hvis de er rimelige, og efter konkurslovens § 137 skal boet dække de rimelige omkostninger. Et princip om fuld omkostningsdækning inden for rammerne af den fremskaffede berigelse, vil også stemme med, hvad en anvendelse af reglerne om *negotiorum gestio* vil føre til. Det forekommer, at reglerne på dette punkt ikke er rimelige over for grupperepræsentanten. Når hertil kommer, at motiverne forudsætter, at der ikke fastsættes nogen sikkerhedsstillelse i de sager, hvor deltageres krav er beskedne, jf. afsnit 6-4.2.6., at grupperepræsentanten er født grupperepræsentant i tilfælde af modpartens anke, hvor der ikke fra deltagerne kan kræves yderligere sikkerhedsstillelse, jf. afsnit 12-4., og at grupperepræsentanten skal forsvare deltagerne mod alle konnekse modkrav, må man sige, at grupperepræsentanten er temmelig ringe stillet i relation til omkostninger.

Det skal dog nævnes, at mens den, der fører sag efter de nævnte regler i aktieselskabsloven og konkursloven, ikke får nogen dækning, hvis sagen tabes, har grupperepræsentanten den mere fordelagtige stilling, at han selv da – hvis der er midler til overs, efter at modparten er dækket – kan tillægges sagsomkostninger.

Princippet om, at omkostningsudmålingen følger principperne i retsplejelovens kapitel 30 om sagsomkostninger til modparten, bevirker ligeledes, at de ekstra omkostninger til sekretariatsfunktion, etablering og drift af hjemmeside m.v., som modparten ikke kan belastes, heller ikke kan belastes gruppemedlemmerne. Reelt, men ikke formelt, gælder der herfra en undtagelse, hvor grupperepræsentanten er en forening af deltagerne, finansieret af deltageres indmeldelsesgebyrer og/eller kontingenter.

Som følge af, at omkostninger til grupperepræsentanten fra deltagerne fastlægges efter principperne i retsplejelovens kapitel 30, er der ikke anledning til at tillægge grupperepræsentanten yderligere sagsomkostninger fra deltagerne, såfremt retten tillægger grupperepræsentanten fulde sagsomkostninger fra modparten²²¹. Deltagerne bør dog pålægges at betale sagsomkostninger in solidum med modparten,

221. Jf. herved Betænkningens eksempel 6, omtalt i afsnit 4.6.

men således at sagsomkostningerne i den indbyrdes forhold skal betales af modparten, og den enkelte deltagers hæftelse er begrænset til sikkerhedsstillelsen.

3.3.1. Appel

Omkostningsfastsættelsen i forholdet mellem grupperepræsentanten og deltagerne i et tilmeldingssøgsmål frembyder det særlige træk, at de ikke er modparter. Tværtimod er grupperepræsentanten deltagerens lovlige repræsentant og skal varetage deres interesser. Imidlertid har grupperepræsentanten og deltagerne modsatrettede interesser i relation til grupperepræsentantens omkostninger.

Selvom grupperepræsentanten, som foreslået i afsnit 2.1.3., tillægges et samlet sagsomkostningsbeløb hos deltagerne, og dette overstiger 10.000 kr., må spørgsmålet om appel af omkostningsbestemmelsen snarere afgøres efter, hvad den enkelte deltager skal betale²²². Dette vil sikkert i de fleste gruppessøgsmål være mindre end 10.000 kr. Derfor kan omkostningsfastsættelsen i en dom eller anden afgørelse fra byretten om sagsomkostninger fra deltagerne til grupperepræsentanten kun kæres til landsretten med tilladelse fra Procesbevillingsnævnet efter retsplejelovens § 389, stk. 2, (kendelser og beslutninger) eller § 391, stk. 2, (domme). Efter begge regler kan tilladelse gives, hvis særlige grunde taler derfor. Allerede det, at afgørelsen er truffet uden mulighed for kontradiktion fra deltagerens side, taler for, at Procesbevillingsnævnet på forhånd bør være ret positivt indstillet over for en ansøgning fra en eller flere deltagere, og den omstændighed, at der samlet set må formodes at være tale om betydelige omkostningsbeløb, taler for, at også en ansøgning fra grupperepræsentanten bør have gode muligheder. Det vil være temmelig byrdefuldt, hvis hver enkelt deltager skal kære, og meget taler for, at kæreinstansen bør kunne lade en eventuel reduktion i grupperepræsentantens omkostninger komme alle deltagerne til gode ved en nedsættelse af det samlede beløb, grupperepræsentanten er tilkendt, og en tilsvarende nedsættelse af den enkeltes hæftelse. Herfor taler retsstillin-

222. Jf. U1996.1345H og *Dybdahl & Kardel, Procesbevillinger (1998)* s. 80. Hvor en part derimod pålægges at betale sagsomkostninger med i alt over 10.000 kr. fordelt med beløb under 10.000 kr. til hver modpart, kan pågældende – men ikke modparterne – kære.

gen ved anke, hvor ethvert gruppe medlem, hvis grupperepræsentanten ikke anker, kan anke på alle deltageres vegne, jf. retsplejelovens § 254 j, stk. 2 og afsnit 12-3. Sådant anke har imidlertid modparten som indstævnte, og er ikke et tjenligt middel til appel af omkostningsmellemværendet mellem deltager og grupperepræsentant. Henset til, at loven ikke indeholder nærmere regler om kære i gruppessøgsmål, bør man formentlig anerkende, at såfremt en deltager opnår kæretil-ladelse (eller kæretiladelse måtte være uforuden fordi den enkelte skal betale mere end 10.000 kr.), vil kæreinstansen kunne nedsætte sagsomkostningerne til grupperepræsentanten i relation til alle deltagere efter princippet i retsplejelovens § 254 j, stk. 2, hvorefter appel i form af anke fra et enkelt gruppessøgsmål kan komme andre til gode. Dette understøttes også i nogen grad af, at ved omkostningsbestemmelser i landsretsdomme og Sø- og Handelsretsdomme sker særskilt appel af omkostningsfastsættelsen ved anke, hvor retsplejelovens § 254 j, stk. 2, utvivlsomt vil gælde direkte. Imidlertid kan retsmidlet ikke være anke i retsforholdet mellem deltager og grupperepræsentant. Men systemet fra anke bør på dette punkt overføres til kære. Det er særlig nærliggende at anerkende, at en enkelt eller nogle enkelte deltagers kære kan komme alle til gode, hvis den påkærede afgørelse, som foreslået i afsnit 2.1.3. og afsnit 4., indeholder en fastsættelse af de samlede omkostninger til grupperepræsentanten.

For landsrettens og Sø- og Handelsrettens omkostningsafgørelser gælder, at kendelser og beslutninger om omkostninger kan kæres med Procesbevillingsnævnets tilladelse efter retsplejelovens § 392, stk. 2, mens særskilt appel af omkostningsafgørelsen i en dom sker ved anke, der kræver tilladelse efter retsplejelovens § 368, stk. 5, jf. § 371. Er landsretsdommen en anke, kræves tillige tilladelse i henhold til retsplejelovens § 371 direkte. Alle disse procesbevillinger forudsætter, at omkostningsspørgsmålet og ved tredjeinstansbevilling tillige sagen, er af principiel karakter.

Det havde været hensigtsmæssigt, om loven havde indeholdt regler, der gav såvel grupperepræsentanten som deltagerne en enkel og effektiv mulighed for appel af omkostningsfastsættelsen dem imellem, herunder således at 10.000 kr.s kærebegrænsningen ikke fandt anvendelse, og det udtrykkeligt fremgik, at en enkelt deltagers kære kunne komme alle til gode.

4. Betænkningens eksempler

I Betænkningen s. 311 f er angivet seks illustrative eksempler på, hvorledes reglerne om omkostninger fungerer. Eksemplerne er gentaget i Bemærkningerne s. 51 f. I det følgende gengives de seks eksempler først ordret, derefter knyttes nogle kommentarer til eksemplet, og endelig skitseres, hvorledes den i eksemplet angivne omkostningsfordeling kunne udtrykkes i en domskonklusion, når grupperepræsentanten kaldes G og sagsøgte (modparten) M. Dommen forudsættes i disse eksempler afsagt 1. maj 2008.

4.1. Eksempel 1

4.1.1. Betænkningens tekst

»Et gruppesøgsmål omfatter 50 gruppemedlemmer, som hver har skullet stille 2.000 kr. i sikkerhed for sagsomkostninger ved tilmeldingen til gruppesøgsmålet. Gruppesøgsmålet *tabes*, og modparten tilkendes 160.000 kr. i sagsomkostninger. Gruppemedlemmerne betaler hver 2.000 kr. og grupperepræsentanten må betale 60.000 kr. uden mulighed for at gøre regres mod gruppemedlemmerne. Herudover må grupperepræsentanten endeligt bære sine egne omkostninger ved sagen«.

4.1.2. Kommentar til eksempel 1

Som nævnt i afsnit 6-4.2.6. bør sikkerhedsstillelsen pr. deltager²²³ fastsættes, så den forventelige samlede sikkerhedsstillelse dækker 4 gange fulde sagsomkostninger ekskl. retsafgift plus 2 gange retsafgift. Her dækker sikkerhedsstillelsen knap 2/3 af de tilkendte sagsomkostninger. Dette bør kun forekomme, enten hvis man havde regnet med langt flere deltagere, eller hvis grupperepræsentanten har anmodet om, at sikkerhedsstillelsen sættes lavere, end en kalkulation baseret på det forventelige antal deltagere tilsiger.

4.1.3. Eksempel 1 som domskonklusion

»I sagsomkostninger betaler G og deltagerne inden 14 dage 160.000 kr. til M. Hver deltagers hæftelse er begrænset til 2.000 kr., medens

223. Medmindre grupperepræsentanten har begæret en lavere eller evt. ingen sikkerhedsstillelse.

G hæfter for det fulde beløb. I det indbyrdes forhold mellem G og deltagerne skal omkostningerne til M betales af deltagerne inden for rammerne af deres hæftelse. Sagsomkostningsbeløbet forrentes efter rentelovens § 8 a«.

4.2. Eksempel 2

4.2.1. Betænkningens tekst

»Et gruppessøgsmål omfatter 50 gruppemedlemmer, som hver har skullet stille 2.000 kr. i sikkerhed for sagsomkostninger ved tilmeldingen til gruppessøgsmålet. Gruppessøgsmålet *tabes*, og modparten tillægges 75.000 kr. i sagsomkostninger. Grupperepræsentantens omkostninger ved sagen opgjort i overensstemmelse med retsplejelovens kapitel 30 udgør ligeledes 75.000 kr. Gruppemedlemmerne betaler hver 2.000 kr., i alt 100.000 kr., heraf 75.000 kr. til modparten og 25.000 kr. til grupperepræsentanten. De sidste 50.000 kr. af grupperepræsentantens egne omkostninger ved sagen må bæres endeligt af denne«.

4.2.2. Kommentar til eksempel 2

Regnestykket kan der sådan set ikke indvendes noget imod, men da grupperepræsentanten bør hæfte for de modparten tillagte sagsomkostninger, skal det sikres, at grupperepræsentanten, ud over at kunne kræve sine egne 25.000 kr., kan gøre regres for de 75.000 kr., som han hæfter for over for modparten. I eksemplet er det beløb, grupperepræsentanten er tildelt som sagsomkostninger, beregnet som det, der er tilbage af deltageres sikkerheder (og surrogater herfor), når modparten har fået sit. Det bør foretrækkes, at retten til vejledning for anke- eller kæreinstansen i afgørelsen tilkender grupperepræsentanten de omkostninger, han »egentlig« bør have, således at begrænsningen til det, han faktisk får, alene bliver en funktion af hæftelsesbegrænsningen. Nedsættes sagsomkostningerne til modparten under appel, bliver der plads til yderligere omkostninger til grupperepræsentanten, og det vil være nyttigt for appelininstansen at have det »rigtige« omkostningsbeløb oplyst i stedet for alene et beregnet restbeløb. Der sker ikke noget ved at tilkende grupperepræsentanten det fulde beløb, når blot hæftelsesbegrænsningen fastslås i dommen.

I eksemplet kan der være en risiko for, at der udbetales et omkostningsbeløb til grupperepræsentanten, som i kraft af en for modparten

4. Betænkningens eksempler

gunstigere omkostningsfastsættelse ved anke eller kære burde være benyttet til dækning af yderligere omkostninger til modparten. I dette tilfælde, hvor grupperepræsentanten har tabt sagen, vil det sædvanligvis være grupperepræsentanten, der anker, og der kan da under anken kræves ny sikkerhedsstillelse fra grupperepræsentanten og deltagerne. Modpartens risiko er således beskeden. Retten bør i rimeligt omfang imødegå risikoen for, at grupperepræsentanten oppebærer sikkerhedsstillelserne til skade for modparten ved herpå sigtende bestemmelser, men når modparten er tillagt fulde sagsomkostninger, er der næppe særlig anledning hertil. Der er dog i nedenstående udkast til domskonklusion indsat en bestemmelse, der beskytter modparten, såfremt denne påkærer omkostningsfastsættelsen i en byretsdom.

4.2.3. *Eksempel 2 som domskonklusion*

»I sagsomkostninger betaler G og deltagerne inden 14 dage 75.000 kr. til M. Sagsomkostningsbeløbet forrentes efter rentelovens § 8 a. Hver deltagers hæftelse er begrænset til 2.000 kr., medens G hæfter for det fulde beløb. I det indbyrdes forhold mellem G og deltagerne skal omkostningerne til M betales af deltagerne inden for rammerne af deres hæftelse.

I sagsomkostninger til G betaler deltagerne inden 14 dage 75.000 kr. Sagsomkostningsbeløbet forrentes efter rentelovens § 8 a. Hver deltagers hæftelse er begrænset til 2.000 kr. med fradrag af det, deltageren har betalt til M i medfør af foranstående omkostningsbestemmelse. G kan dog først oppebære sagsomkostninger fra en deltager, når og i det omfang deltageren er frigjort for sin omkostningshæftelse over for M.

Såfremt M påkærer foranstående omkostningsbestemmelse inden udløbet af fuldbydelsesfristen, kan G kun oppebære sagsomkostninger fra deltagerne, såfremt kæremålet hæves eller afvises eller som bestemt i afgørelsen af kæresagen«.

4.3. Eksempel 3

4.3.1. *Betænkningens tekst*

»Et gruppessøgsmål omfatter 50 gruppemedlemmer, som hver har skullet stille 2.000 kr. i sagsomkostninger ved tilmeldingen til gruppessøgsmålet. Gruppessøgsmålet *tabes*, men modparten tillægges ikke sagsomkostninger. Grupperepræsentantens omkostninger ved sagen

Kap. 11: Sagsomkostninger

opgjort i overensstemmelse med retsplejelovens kapitel 30 udgør 75.000 kr. Gruppemedlemmerne betaler hver 1.500 kr., således at sikkerheden for de sidste 500 kr. for hver frigives til den pågældende (dvs. tilbagebetales, hvis sikkerheden er stillet som kontant depositum).«

4.3.2. Kommentar til eksempel 3

Igen har vi det problem, at såfremt anke eller kære fører til, at modparten tillægges sagsomkostninger, bør grupperepræsentanten ikke have oppebåret sikkerhedsstillelsen (respektive surrogaterne herfor), jf. afsnit 4.2.2. Da han har vundet sagen, men ikke er tillagt sagsomkostninger, er risikoen for, at frigivelse af sikkerheden til grupperepræsentanten kan påføre modparten tab, hvis afgørelsen kæres eller ankes, mere udtalt. Hvor modparten ikke er tillagt omkostninger, kan han i byretssager påkære omkostningsafgørelsen frit, idet dette ikke anses omfattet af karebegrænsningen i retsplejelovens § 391²²⁴. I landsrets- og Sø- og Handelsretssager sker særskilt indbringelse af sagsomkostningsspørgsmålet ikke ved kære, men ved anke, som efter retsplejelovens § 368, stk. 5, kræver Procesbevillingsnævnets tilladelse, der kun gives, hvis spørgsmålet har principiell karakter, jf. henvisningen til retsplejelovens § 371. Der er næppe anledning til at hindre frigivelse til grupperepræsentanten af hensyn til denne mulighed.

Hvis modparten nok har vundet sagen, men ikke har fået fuldstændig medhold, kan modparten anke. Der er da ikke hjemmel til at kræve yderligere sikkerhedsstillelse af deltagerne eller grupperepræsentanten. Vinder modparten i ankeinstansen, vil han alt andet lige få tillagt sagsomkostninger for førelse af sagen i to instanser, herunder til dækning af retsafgiften for anken. Det kan let medføre, at der ikke længere er plads til at tillægge grupperepræsentanten sagsomkostninger, eller i hvert fald kun et mindre beløb end tillagt i første instans.

4.3.3. Eksempel 3 som domskonklusion

»Ingen af parterne betaler sagsomkostninger til modparten.

I sagsomkostninger til G betaler deltagerne 75.000 kr. inden 14 dage. Beløbet forrentes efter rentelovens § 8 a. Hver deltagers hæftelse

224. Jf. Dybdahl & Kardel, *Procesbevillinger* (1998) s. 77 f med henvisning til forarbejderne og praksis.

De pågældendes deltagelse i gruppessøgsmålet er under alle omstændigheder slut, og der bør derfor tages stilling til, hvad der skal ske med sikkerhedsstillelsen. Udgangspunktet må være, at de pågældende anses for at have tabt sagen, således at der er grundlag for at tilkende modparten sagsomkostninger. Grupperepræsentanten har i en periode repræsenteret pågældende, og det er som udgangspunkt rimeligt, at de deltager i periodens omkostninger¹⁶⁵. Hvis grupperepræsentanten selv har ønsket rammeændringen, eller den har været påkrævet, fordi grupperepræsentanten ikke har udvist fornøden omhu ved udarbejdelsen af forslaget til den oprindelige ramme, kan der dog være grundlag for et andet resultat¹⁶⁶.

Muligheden for, at en deltager kan træde ud af gruppessøgsmålet ved en rammeindskrænkning, kan være blokeret af modpartens nedlæggelse af modkrav, jf. afsnit 4.2.

5.3. Udvidelse af rammen

Udvides rammen, således at bruttogruppen defineres bredere, kan personer, som ikke var omfattet af den oprindelige gruppedefinition og derfor ikke kunne tilmelde sig gruppessøgsmålet, blive omfattet af gruppedefinitionen. Dette nødvendiggør en ny tilmeldingsrunde efter en underretning svarende til en åbningsunderretning af dem, der er omfattet af den nye, men ikke var omfattet af den oprindelige gruppedefinition, jf. Betænkningen s. 295 og Bemærkningerne s. 42. De, der var omfattet af den oprindelige ramme, og således kunne have tilmeldt sig i henhold til den oprindelige åbningsunderretning, får derimod ikke en ny mulighed for tilmelding.

Ifølge Betænkningen s. 294 og Bemærkningerne s. 41 bør retten ved vurderingen af, om en ændring af rammen for gruppessøgsmålet er påkrævet, navnlig lægge vægt på, om gruppessøgsmål ikke længere kan antages at være den bedste måde at behandle kravene på. Ordene er taget fra retsplejelovens § 254 b, stk. 1, nr. 5, hvor ordet »kravene« sigter til mængden af krav *inden for* rammen. Der må foreligge helt

165. Hvis rammeindskrænkningen sker efter pågældendes eget ønske, kan der argumenteres for, at vedkommende også bør bidrage til omkostningerne ved sagens videreførelse, jf. afsnit 8-4.1.

166. Efter norsk ret skal de, der udelukkes ved en rammeændring, ikke betale omkostninger til grupperepræsentanten, jf. tvistelovens § 35-14(2). I Norge er der fri udtrædelsesret, og den, der selv ønsker at udtræde, kan pålægges omkostninger.

særegne omstændigheder, før det er bedre at behandle kravene inden for rammen sammen med krav uden for den nuværende ramme – specielt når det nødvendiggør en ny tilmeldingsrunde, der vil forsinke sagen. Beslutning om evt. at sambehandle gruppesøgsmålet med et andet søgsmål, evt. et andet, lignende gruppesøgsmål, vil normalt være at foretrække. En udvidelse af rammen bør ikke ske, blot fordi det viser sig hensigtsmæssigt at behandle visse krav uden for den hidtidige ramme sammen med de krav, der er omfattet af rammen.

En evt. udvidelse af rammen kan aktualisere et spørgsmål om, hvorvidt grupperepræsentanten bør fortsætte. Er bruttogruppen f.eks. kaninavlere i en bestemt situation, og retten har udpeget en sammenslutning af kaninavlere som grupperepræsentant, vil en udvidelse af rammen til at omfatte lignende krav, der tilkommer minkavlere, medføre, at grupperepræsentanten ikke opfylder kravet i retsplejelovens § 254 c, stk. 1, nr. 2, hvorefter sammenslutninger kan være grupperepræsentant, hvis søgsmålet falder indenfor rammerne af sammenslutningens formål. Efter retsplejelovens § 254 c, stk. 4, bortfalder adgangen til at være grupperepræsentant dog ikke »alene af den grund, at der efter sagens anlæg sker forandringer i de omstændigheder, der er nævnt i stk. 1«. Bestemmelsen må vist nok også dække en forandring som den her drøftede, men det er næppe rimeligt at pålægge en sammenslutning af kaninavlere den praktiske byrde og omkostningsmæssige risiko ved at skulle varetage også minkavleres interesser. Omvendt er det heller ikke rimeligt, at sammenslutningen af kaninavlere reelt skal tvinges til at acceptere, at en anden grupperepræsentant, der repræsenterer alle pelsdyravlere, overtager representationen af kaninavlerne¹⁶⁷. En udvidelse af rammen til at omfatte deltagere, som grupperepræsentanten ikke har naturlig anledning til at repræsentere, bør derfor ikke ske.

Hvor grupperepræsentanten er en ad hoc forening, hvor medlemskredsen naturligt afgrænses netop af gruppesøgsmålet, vil dette hensyn ikke være tungtvejende. Rammeudvidelser må dog under alle omstændigheder være undtagelsen.

Hvis det skulle forekomme, at en rammeudvidelse skulle komme på tale af nogen anden grund end grupperepræsentantens begæring

167. Som nævnt i afsnit 2-3.6. er der ikke hjemmel til udpege flere grupperepræsentanter.

herom, bør retten lægge betydelig vægt på grupperepræsentantens begrundede indvendinger mod en rammeudvidelse. Hvis grupperepræsentanten ønsker en rammeudvidelse, bør der lægges vægt på modpartens begrundede indvendinger. Jo senere i forløbet, der evt. opstår spørgsmål om en rammeudvidelse, jo vægtigere er argumenterne mod at belaste det igangværende gruppesøgsmål med den eksisterende ramme med en sådan ændring.

Det er næppe praktisk, men kan tænkes, at rammeudvidelsen ikke indebærer en udvidelse af bruttogruppen, men alene at nye krav medtages.

Efter Betænkningen s. 295 og Bemærkningerne s. 42 skal retten fastsætte »en frist for tilmelding, henholdsvis framelding for så vidt angår de krav, som gruppesøgsmålet er blevet udvidet til, ligesom de personer, som kravene tilkommer, skal underrettes ...«. Dette må tiltrædes, hvor der er tale om krav, der reelt er nye, men det er meget uhensigtsmæssigt, at gruppesøgsmålet skal forsinkes og derpå videreføres med nye krav, som kun visse af deltagerne har tilmeldt sig til.

Det bør derfor antages, at en rammeudvidelse, der er således defineret, at den alene omfatter deltagerne og reelt blot er udtryk for en justering af påstande og anbringender, bør kunne ske, uden at der skal ske en ny tilmelding. Hvis f.eks. et krav om erstatning skal ændres til et krav om afgivelse af berigelse, eller et krav om fortolkningen eller gyldigheden af et kontraktvilkår skal udvides til at angå et yderligere vilkår i samme standardkontrakt, er det klart uhensigtsmæssigt, at der skal gennemføres en tilmeldingsrunde, som jo reelt vil blive en udmeldingsrunde. Kravsbeskrivelsen bør dog fra første færd være udformet så fleksibelt, at der ikke bør blive behov herfor.

5.4. Forudsætningssvigt?

En rammeændring giver ikke deltagerne mulighed for at udtræde af sagen som følge af ændrede forudsætninger, bortset naturligvis fra den situation, at en rammeindskrænkning netop medfører, at de ikke længere er omfattet af rammen. De kan naturligvis anmode om at udtræde i lyset af de ændrede forhold, men sådan udtræden vil nødvendigvis gøre en yderligere rammeændring, som kun kan gennemføres, hvis den er »påkrævet«.

6. Uberettiget tilmeldte

Viser det sig efter den indledende prøvelse af tilmeldingerne, at en tilmeldt ikke opfylder bruttogruppedefinitionen, kan vedkommende ikke fortsætte i gruppessøgsmålet. Som nævnt i afsnit 7-8.1., kan det meget vel tænkes, at vedkommende desuagtet har et krav mod sagsøgte. Det kan blot ikke prøves i gruppessøgsmålet. Hvis grupperepræsentanten selv konstaterer forholdet eller er enig med modparten i dennes indsigelse mod pågældendes deltagelse, kan forholdet ordnes ved, at grupperepræsentanten (efter at have hørt pågældende) hæver sagen for så vidt angår den pågældende. Efter en sådan partiel ophævelse, kan den pågældende ikke gå frem efter retsplejelovens § 254 g, stk. 2, og videreføre sagen blot ved erklæring herom til retten. Den pågældende er ikke et »gruppemedlem, der er omfattet af gruppessøgsmålet«. Opfylder man ikke gruppedefinitionen, er man ikke gruppemedlem. Hvis grupperepræsentanten ikke hæver, kan modparten foranledige spørgsmålet afgjort af retten. Det kan indtil domsafsigelsen ske på ethvert tidspunkt ved beslutning eller kendelse, som kan påkæres af den pågældende. Konklusionen kan f.eks. formuleres således: »NN kan ikke deltage i nærværende gruppessøgsmål«. Er det først ved dommen, det skal slås fast, at en tilmeldt ikke opfylder bruttogruppedefinitionen, bør dommen i relation til den pågældende lyde på, at hans krav afvises. Udelukkelsen bør ikke ske ved dom til frifindelse, da der ikke er sket realitetsprøvelse af den pågældendes mulige krav.

Den pågældende må anses som en tabende part og kan inden for rammerne af sikkerhedsstillelsen (eller et surrogat herfor) pålægges sagsomkostninger. Det argument, at retsplejelovens § 254 f giver hjemmel til at pålægge »et gruppemedlem« sagsomkostninger, og at retten jo netop har fastslået, at vedkommende ikke er gruppemedlem, må anses for ren og uholdbar formalisme. Det ville medføre, at omkostningsansvaret kunne trylles væk ved at inkorporere et succeskriterium¹⁶⁸ i gruppedefinitionen, f.eks. »Forbrugere, der har købt en mangelfuld Acme Lawn King ...« og »Abonnenter på ... som uberettiget er blevet afkrævet gebyr for ...«. Den rigtige betragtning må være

168. Se hertil afsnit 6-3.3.

7. Deltagere, hvis krav viser sig ikke at bestå

den, at man ved at tilmelde sig har defineret sig selv som deltager og har accepteret omkostningsrisikoen¹⁶⁹.

Hvis tilmelding var uberettiget på grund af litispændensvirkningen af en verserende sag eller retskraften af en endelig dom, må sagen afvises for så vidt angår den pågældendes krav. I et individuelt søgsmål ville sådan afvisning ske ved dom, men i et gruppesøgsmål¹⁷⁰ kan det ske enten ved kendelse, ved deldom eller evt., hvis forholdet konstateres meget sent i forløbet, ved rettens endelige dom i sagen.

7. Deltagere, hvis krav viser sig ikke at bestå

Hvis grupperepræsentanten, evt. som en følge af sagsøgtes indsigelser, konstaterer, at enkelte – med rette – tilmeldte deltagere faktisk er anderledes stillet end typiske deltagere, og at kravet for deres vedkommende ikke kan gennemføres, kan det være relevant at frafalde påstanden for disses vedkommende. Dette vil ikke nødvendiggøre en rammeændring. Frafaldet bør formentlig betragtes som en partiel ophævelse, der må behandles efter en analogi af retsplejelovens § 254 g. Dette indebærer, at de pågældende skal underrettes forinden, medmindre underretning er åbenbart overflødig. Endvidere indebærer det, at pågældende kan videreføre sagen som individuelt søgsmål efter de forenklede regler i retsplejelovens § 254 g, stk. 2, hvis pågældende er uenig med grupperepræsentanten. I modsætning til den, der med urette har tilmeldt sig, er der her tale om et »gruppemedlem, der er omfattet af gruppesøgsmålet«. Bestemmelserne om underretning før en sag hæves, tjener vel først og fremmest til at give deltagerne mulighed for at tage initiativ til at få udskiftet en grupperepræsentant, der er klar til at opgive ævred på hele nettogruppens vegne. Der er derimod ikke anledning til at udskifte grupperepræsentanten, blot fordi han vil opgive et enkelt eller enkelte svagt funderede krav. Det er dog hensigtsmæssigt, at de pågældende får mulighed for at ytre sig, før

169. Det anførte understøtter, at det er hensigtsmæssigt, at der i rammen medtages dokumentationskrav, så statskassen og forsikringsselskaberne ikke skal belastes med sagsomkostninger til uberettiget tilmeldte, der først »afsløres« sent i forløbet.

170. Som i en kumuleret sag efter almindelige regler, hvor kun en af flere sagsøgere rammes af afvisningen.

grupperepræsentanten disponerer, og således f.eks. kan fremfinde manglende dokumentation eller korrigere evt. misforståelser. Er det først under hovedforhandlingen, grupperepræsentanten erkender, at visse deltageres krav er uholdbare, er der ikke tid til underretning, og grupperepræsentanten bør da ikke frafalde deres krav, men kan evt. undlade at argumentere noget videre mod modpartens anbringender om, at han i hvert fald skal frifindes i relation til de pågældendes krav. De pågældende vil da få mulighed for at anke individuelt.

Hvis sagsøgte har nedlagt en selvstændig påstand mod den pågældende, står muligheden for blot at hæve ikke åben. Grupperepræsentanten må da videreføre sagen for så vidt angår modkravet. Der er næppe noget til hinder for, at grupperepræsentanten tager bekræftende til genmæle over for modkravet, hvis han ikke (efter at have hørt deltageren) kan se noget grundlag for at bestride det. I så fald kan dommen imidlertid ikke ankes, og det anerkendte modkrav kan udelukke, at deltageren forsøger at gøre sit krav gældende individuelt. Dette gælder således, hvor modkravet i et anerkendelsessøgsmål er en påstand om, at deltageren skal anerkende det modsatte af det, grupperepræsentanten har påstået for pågældende deltager. Såfremt deltageren ikke er enig i modkravets berettigelse, bør grupperepræsentanten derfor bestride modkravet, og blot undlade at bruge kræfter på at argumentere nærmere mod det. Deltageren vil da blive dømt, men kan anke individuelt.

Som anført i afsnit 4.4. var det ønskeligt, om retten kunne henvise modkrav mod individuelle deltagere til individuelt søgsmål.

Hvis sagen ikke hæves for så vidt angår den pågældendes krav, må modparten frifindes¹⁷¹ ved dommen. Der er intet til hinder for, at retten når til (vidt) forskellige resultater for forskellige deltagere. Tværtimod er dette en logisk konsekvens af, at det ikke ændrer den materielle retsstilling, at en tvist afgøres ved et gruppesøgsmål.

8. Udskiftning af grupperepræsentanten

Efter retsplejeloens § 254 e, stk. 3, kan retten udpege en ny grupperepræsentant, hvis det er påkrævet.

171. Da den pågældendes krav er realitetsprøvet, er det klart, at dommen skal lyde på frifindelse, ikke afvisning.

8. Udskiftning af grupperepræsentanten

Reglerne giver ikke mulighed for blot at *afsætte* grupperepræsentanten. Der kan kun udpeges en ny, hvorefter den hidtidige grupperepræsentants hverv ophører¹⁷². Hvis der ikke er andre, der er villige til at lade sig udpege – eller den eller de villige ikke opfylder lovens betingelser, jf. retsplejelovens § 254 c – må den hidtidige grupperepræsentant derfor fortsætte eller, hvis der er hjemmel hertil, sagen afvises. Om afvisning på grund af grupperepræsentantens udeblivelse, se afsnit 9.4.

Efter retsplejelovens § 254 c, stk. 4, ophører adgangen til at være grupperepræsentant »ikke alene af den grund, at der efter sagens anlæg sker forandringer i de omstændigheder, der er nævnt i stk. 1«. Hvor grupperepræsentanten selv er gruppemedlem, kan det tænkes, at han overdrager sit krav eller indgår forlig herom. Det afskærer ham således ikke fra at fortsætte.

Hvis grupperepræsentantens sagsførelse er utilfredsstillende, og grupperepræsentanten selv fører sagen, kan udskiftning evt. undgås ved, at retten meddeler advokatpålæg, jf. retsplejelovens § 259, stk. 2, Betænkningen s. 286 og Bemærkningerne s. 39.

Efter Betænkningen s. 291 og Bemærkningerne s. 39 kan en udskiftning navnlig være påkrævet, hvis grupperepræsentanten ikke er i stand til at føre sagen forsvarligt, og dette ikke kan afhjælpes ved advokatpålæg. Endvidere kan den være nødvendig, hvis grupperepræsentantens interesser viser sig at stride mod en betydelig del af deltagerne. Hvis et stort flertal af deltagerne tilkendegiver, at grupperepræsentanten ikke længere har deres tillid, kan udskiftning være påkrævet allerede af den grund.

Retten kan af egen drift eller efter klage fra et eller flere gruppe-medlemmer tage skridt til udpegning af ny grupperepræsentant. I tilmeldingssøgsmål skal retten tage stilling til spørgsmålet, når mindst halvdelen af de tilmeldte anmoder herom, og anmodningen er ledsaget af et forslag til en ny, villig grupperepræsentant, jf. retsplejelovens § 254 e, stk. 3, 2. pkt. Der er ikke foreskrevet nogen nærmere procedure herfor, men det er klart, at grupperepræsentanten må have ad-

172. Udtalelserne i Betænkningen s. 291 og Bemærkningerne s. 40 om, at retten også kan tage spørgsmålet om udskiftning af grupperepræsentanten op i frameldingssager, giver derfor ingen mening, så længe Forbrugerombudsmanden er den eneste, der kan være grupperepræsentant i frameldingssager.

gang til at udtale sig, før det kan komme på tale at udskifte ham, jf. Betænkningen s. 291 f og Bemærkningerne s. 40.

En udskiftning kan endvidere ske for at afværge afvisning, hvis grupperepræsentanten ikke stiller den krævede sikkerhedsstilling ved udpegningen og/eller efter tilmeldingsfristens udløb, jf. retsplejeloven § 254 e, stk. 2, og afsnit 9.2.

Afgår grupperepræsentanten ved døden, eller går grupperepræsentanten konkurs, kan boet ikke ved succession videreføre hvervet, jf. Betænkningen s. 292 og Bemærkningerne s. 40. Der må udpeges en ny grupperepræsentant. Det kan være boet, hvis dette opfylder betingelserne herfor, men det er næppe praktisk.

Grupperepræsentanten kan ikke nedlægge sit hverv¹⁷³, jf. Betænkningen s. 290 og Bemærkningerne s. 39, men hvis grupperepræsentanten meddeler retten, at han ikke agter at foretage sig yderligere og herunder ikke vil indgive processkrifter eller give møde ved retsmøder, har retten intet andet valg end enten straks at tage skridt til udpegning af en ny grupperepræsentant eller afvente, at en frist overskrides, eller at der sker udeblivelse, og så gå frem efter reglerne om, hvorledes der skal forholdes, når der er opstået spørgsmål om afvisning, jf. afsnit 9.4.

Udpeges en ny grupperepræsentant, kan retten i forbindelse med udpegningen træffe bestemmelse om, at denne skal stille sikkerhed. Dette følger af ordlyden af retsplejelovens § 254 e, stk. 2, og er tilsigtet, jf. Betænkningen s. 292 og Bemærkningerne s. 40. Når denne sikkerhed er stillet, kan retten evt. beslutte, at den tidligere grupperepræsentants sikkerhedsstilling helt eller delvis skal frigives, jf. afsnit 6-4.1.4. Ved dommen kan modparten tillægges omkostninger fra eller pålægges omkostninger til såvel den oprindelige som den nye grupperepræsentant¹⁷⁴. Modparten bør ikke belastes med forøgede omkostninger i anledning af en udskiftning af grupperepræsentanten.

Retten bør utvivlsomt efter retsplejelovens § 254 g altid bestemme, at alle deltagere skal underrettes om udskiftning af grupperepræsentanten¹⁷⁵. Modparten skal naturligvis også underrettes herom.

173. Heller ikke under en af modparten iværksat anke.

174. Den norske tvistelovens § 35-12 bestemmer kort og klart, at ved skifte af grupperepræsentant bestemmer retten, hvorledes ret og pligt til sagsomkostninger skal fordeles mellem dem.

175. Det antages, at enhver deltager kan kære beslutningen, jf. Betænkningen s. 292 og Bemærkningerne s. 40.

9. Afvisning af sagen

9.1. Indledning

Om evt. afvisning af sagen, før den er godkendt som gruppesøgsmål, henvises til afsnit 6.1.

Afvisning af sagen, efter den er godkendt som gruppesøgsmål, kan blive aktuelt som følge af, at grupperepræsentanten ikke stiller den krævede sikkerhed, jf. retsplejelovens § 254 e, stk. 2, eller at sagsøgte nedlægger påstand om afvisning som følge af manglende værning i Danmark¹⁷⁶. Det kan endvidere ske efter reglerne om afvisning ved sagsøgers udeblivelse fra retsmøder, sagsøgers manglende overholdelse af frister for processkrifter, jf. retsplejelovens § 360, eller sagsøgers udeblivelse fra hovedforhandlingen, jf. retsplejelovens § 362. Man kan også tænke sig, at afvisningspåstanden er begrundet i, at deltagerne ikke har fornøden retlig interesse i at opnå dom efter påstanden, at påstanden er for uklar til at kunne påkendes, at sagen som følge af gældende regler om administrativ rekurs ikke kan indbringes for domstolene¹⁷⁷, eller at sagen efter sin beskaffenhed er uegnet til retlig behandling.

Retsplejelovens § 254 g, stk. 1, bestemmer, at deltagerne skal underrettes, hvis der »opstår spørgsmål om at hæve eller afvise gruppesøgsmålet«, medmindre underretning er åbenbart overflødig.

9.2. Manglende sikkerhedsstillelse

Retten kan kræve sikkerhedsstillelse af grupperepræsentanten dels ved udpegningen, dels efter udløbet af fristen for tilmelding¹⁷⁸. Stilles sikkerheden ikke, afvises sagen, hvis der ikke udpeges en ny grupperepræsentant, jf. retsplejelovens § 254 e, stk. 2, sidste pkt. Man kan næppe forestille sig, at retten vil lade underretningen til bruttogruppen udsende og åbne for tilmelding, før den sikkerhed, der er krævet ved udpegningen, er stillet. Der er derfor ingen nettogruppe at underrette om den

176. Er sagen anlagt ved en domstol, der savner saglig eller stedlig kompetence, sker ikke afvisning, men henvisning til rette danske domstol, jf. retsplejelovens §§ 232, stk. 2, og 248, stk. 2.

177. Jf. herved afsnit 1-8.3. om skatte- og forvaltningssager.

178. Loven åbner også mulighed for, at kræve sikkerhedsstillelse fra grupperepræsentanten i frameldingssøgsmål. Man kan dog næppe forestille sig, at dette har praktisk betydning, før loven evt. ændres, så andre end Forbrugerombudsmanden (eller andre statslige myndigheder) kan være grupperepræsentant i frameldingssøgsmål.

manglende sikkerhedsstillelse, og sagen kan afvises, evt. efter at fristen for sikkerhedsstillelsen resultatløst har været forlænget.

Hvis retten kræver (yderligere) sikkerhedsstillelse efter tilmeldingsfristens udløb, er situationen en anden, idet nettogruppen nu er etableret og kan og skal underrettes, jf. Betænkningen s. 293 og Bemærkningerne s. 41. Afvisning kan undgås, hvis underretningen medfører enten, at der udpeges en ny grupperepræsentant, som magter at stille den krævede sikkerhed, eller at der f.eks. med tilskud fra gruppemedlemmerne eller en velvillig sponsor skaffes de fornødne midler til, at grupperepræsentanten alligevel kan klare at stille sikkerheden. Retsplejelovens § 254 e, stk. 2, sidste pkt., må læses sådan, at sagen ikke kan afvises, efter sikkerheden er stillet, selvom fristen er overskredet. I denne situation bør der derfor altid gives underretning.

9.3. Sagsøgtes indsigelser

Er spørgsmålet om afvisning aktuelt på grund af sagsøgtes indsigelser, og grupperepræsentanten bestrider afvisningspåstanden, er der normalt ikke grund til at underrette deltagerne. De kan hverken gøre fra eller til. Retten må tage stilling til afvisningspåstanden. Forkastes den, fortsætter sagen til realitetsbehandling. Tages den til følge, underrettes deltagerne herom, og om den enkelte deltagers mulighed for at fortsætte sagen for sit eget vedkommende efter retsplejelovens § 254 g, stk. 2. Skyldes afvisningen, at sagsøgte ikke har værneting i Danmark, vil sagsøgte naturligvis kunne fremføre samme indsigelse under en sådan individuel fortsættelse af sagen. Også i mange andre tilfælde, vil den indsigelse, der førte til afvisning af gruppesøgsmålet, med samme effekt kunne bruges over for en deltager, der ønsker at videreføre søgsmålet individuelt.

9.4. Udeblivelse og fristoverskridelse

Udebliver grupperepræsentanten fra et retsmøde under den ordinære forberedelse eller fra et retsmøde under genoptagelse af forberedelsen, hvor retten har tilkendegivet, at udeblivelse har denne virkning, synes sagen efter ordlyden af retsplejelovens § 360, stk. 1 og 4, at skulle afvises¹⁷⁹. Det samme gælder, hvis retten har pålagt afgivelse af et

179. Dog at der kan afsiges dom for sagsøgtes modkrav, jf. retsplejelovens § 360, stk. 1, sidste pkt.

processkrift efter retsplejeloven § 355, stk. 2, eller pålagt afgivelse af et endeligt påstandsdokument efter retsplejelovens § 357, stk. 1, i begge tilfælde forudsat, at retten – hvilket normalt vil være tilfældet – ved pålægget har tilkendegivet, at manglende efterkommelse har udeblivelsesvirkning. Endelig har sagsøgers udeblivelse fra hovedforhandlingen afvisningsvirkning, jf. retsplejelovens § 362.

I alle disse tilfælde synes underretning af nettogruppen åbenbart overflødig, da gruppemedlemmerne hverken enkeltvis eller kollektivt kan gøre noget, der kan afværge indtrædelsen af de retsvirkninger af udeblivelsen eller den manglende efterkommelse, som retsplejeloven fastsætter.

Imidlertid er det efter forarbejderne formålet med bestemmelsen i retsplejelovens § 254 g, stk. 1, om underretning, at de sædvanlige afvisningsvirkninger ikke skal gælde, hvis retten beslutter at underrette nettogruppen og dette fører til udpegning af en ny grupperepræsentant, jf. Betænkningen s. 314 og Bemærkningerne s. 53, hvor det anføres »Reglen skal forstås på den måde, at gruppessøgsmålet – stadig med forbehold for bestemmelsens sidste led¹⁸⁰ – ikke kan hæves eller afvises, uden at gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppessøgsmålet, forinden har modtaget underretning om, at der er opstået spørgsmål om at hæve eller afvise sagen. I forhold til retsplejelovens almindelige regler, er der således reelt tale om, at muligheden for at hæve eller afvise sagen suspenderes ...«. Generelt vil en ny grupperepræsentant overtage gruppessøgsmålet i den skikkelse, det processuelt befinder sig i ved hans udpegning, men dette gælder altså ikke, hvis hans forgænger har bragt sagen i en tilstand, hvor den efter klare regler i retsplejeloven skal afvises. En så vidtgående indskrænkning i reglerne om afvisning burde nok have fundet et bedre og klarere udtryk i loven end reglen om, at deltagerne skal underrettes, hvis der »opstår spørgsmål« om at afvise sagen, som end ikke nævner¹⁸¹ udskiftning af grupperepræsentanten som en virksom kur.

Bestemmelsen vil sikkert i retspraksis blive fortolket¹⁸² overensstem-

180. Om det tilfælde, at underretning er åbenbart overflødig.

181. I modsætning til retsplejelovens § 254 e, stk. 2, sidste pkt.

182. Udtrykket »fortolket« er her anvendt i vidtgående forstand.

mende med den i forarbejderne udtrykte hensigt, og dette må medføre, at der altid bør ske underretning, medmindre det må anses udelukket, at dette kan føre til udpegning af en ny grupperepræsentant.

I de tilfælde, hvor afvisning forudsætter en forudgående meddelelse fra retten om, at fristoverskridelse eller udeblivelse har afvisningsvirkning, jf. retsplejelovens § 360, stk. 4 og 5, bør retten formentlig alligevel foreskrive denne virkning, hvis man under tilsvarende omstændigheder ville gøre det i en almindelig sag, men tilføje »jf. dog retsplejelovens § 254 g, stk. 1«.

Det er ikke utænkeligt, at spørgsmålet, om afvisning eller ophævelse kan undgås, også kan opstå i tilfælde, hvor underretningen ikke fører til udpegning af en ny grupperepræsentant, idet sagen søges videreført af den oprindelige grupperepræsentant, som – evt. efter et advokatskifte – lover at rette for sig. Praksis bør her næppe være lempeligere, end den vil være i en tilsvarende situation, hvor en part anfører, at udeblivelsen m.v. skyldes hans advokat. Det vil med rette kunne opfattes som urimeligt og kan virke ødelæggende for en anerkendelse af gruppesøgsmål som en fair og seriøs procesform, hvis retten er meget tilbøjelig til at gribe beskyttende ind, såfremt grupprepræsentanten bringer sig selv i vanskeligheder.

9.5. Retsvirkningen af afvisning

En afvisning som følge af udeblivelse eller fristoverskridelse efterlader ikke en retskraftig dom om deltagerens krav, og deltagerne kan derfor hver for sig forfølge deres eget krav. De kan i den forbindelse efter retsplejelovens § 254 g, stk. 2, uden udtagelse af stævning og uden betaling af ny retsafgift videreføre den afviste sag som individuelt søgsmål om deres eget krav, hvis de inden 4 uger giver retten skriftlig underretning herom.

10. Hævelse af sagen

Retsplejelovens § 254 g, stk. 1, bestemmer, at deltagerne skal underrettes, hvis der »opstår spørgsmål om at hæve eller afvise gruppesøgsmålet«, medmindre underretning er åbenbart overflødig.

Efter retsplejelovens § 359, 1. pkt., i kapitel 33 om sagsforberedelse i 1. instans gælder, at »Sagsøgeren kan hæve sagen«. Ifølge retsplejelo-

vens § 362, stk. 2, 1. pkt., i kapitel 34 om hovedforhandling i 1. instans, gælder, at »Sagsøgeren kan hæve sagen, indtil sagsøgeren har nedlagt sin påstand under hovedforhandlingen«.

I begge relationer gælder, at sagen desuagtet efter sagsøgtes anmodning fortsætter med behandling af modkrav, som sagsøgte forinden har fremsat.

Hævelse af sagen skulle med disse regler ikke være noget, der »opstår spørgsmål om«. Enten hæver sagsøgeren sagen, ellers også gør han det ikke. Hensigten med bestemmelsen i retsplejelovens § 254 g, stk. 1, er imidlertid, at grupperepræsentanten ikke uden videre kan hæve sagen, jf. Betænkningen s. 314 og Bemærkningerne s. 53, gengivet i afsnit 9.4., hvorefter bestemmelsen skal forstås således, at hæveadgangen, medmindre underretning af deltagerne er åbenbart overflødig, er suspenderet.

En underretning af gruppemedlemmerne om, at grupperepræsentanten ønsker at hæve sagen, kan udløse et initiativ til udpegning af ny grupperepræsentant. Hvis retten vurderer, at underretning er åbenbart overflødig, kan den godkende hæveerklæringen og derefter underrette deltagerne om deres ret til inden 4 uger at indtræde som part og videreføre deres eget krav efter reglerne om individuelle søgsmål, jf. retsplejelovens § 254 g, stk. 2, omtalt i afsnit 8-3.4. Ellers må retten først foretage underretningen. Fører denne til valg af ny grupperepræsentant, der ikke ønsker at hæve, fortsætter gruppesøgsmålet. I modsat fald hæves sagen, og deltagerne orienteres herom og om deres lige omtalte muligheder efter retsplejelovens § 254 g, stk. 2. Behovet for underretning består således reelt i de situationer, hvor det ikke kan udelukkes, at der kan findes en ny grupperepræsentant, der vil ønske at videreføre sagen.

Almindelige retssager hæves ikke sjældent efter hovedforhandlingen¹⁸³ på grundlag af rettens tilkendegivelse om, at sagsøgte vil blive frifundet. I gruppesøgsmål bør grupperepræsentanten som alt overvejende hovedregel ikke hæve sagen på dette grundlag, selvom retten måtte finde underretning af deltagerne åbenbart overflødig. En ophævelse vil medføre, at de gruppemedlemmer, som måtte ønske at fort-

183. Med sagsøgtes indforståelse, jf. retsplejelovens § 362, stk. 2.

sætte sagen selv, skal gøre det i 1. instans, hvor sagen allerede har været hovedforhandlet. Selvom grupperepræsentanten er enig i retens tilkendegivelse, bør han bede om en dom, så gruppemedlemmerne har dommen at forholde sig til, og i givet fald kan anke individuelt. Som nævnt i afsnit 10-3. er det generelt mest hensigtsmæssigt, at retten ikke fremkommer med tilkendegivelse om sagens udfald i gruppesøgsmål, men blot optager sagen til dom. Sagsøgte kan også være interesseret i, at en for ham gunstig tilkendegivelse ophøjes til en dom, der kan få retskraft i forhold til deltagerne, og sagen kan ikke efter sagsøger har nedlagt påstand under hovedforhandlingen hæves uden sagsøgtes samtykke, jf. retsplejelovens § 362, stk. 2.

Om det tilfælde, at grupperepræsentanten ønsker at frafalde et enkelt gruppemedlems eller enkelte gruppemedlemmers krav, henvises til afsnit 7.

11. Forlig

11.1. Kravet om rettens godkendelse

Grupperepræsentanten kan ikke i kraft af sine repræsentationsbeføjelser i medfør af retsplejelovens kapitel 23 a forlige sagen uden rettens godkendelse. Efter retsplejelovens § 254 h opnår forlig, som grupperepræsentanten indgår om krav, der er omfattet af gruppesøgsmålet, gyldighed, når forliget er godkendt af retten. Retten godkender forliget, medmindre der ved forliget sker usaglig forskelsbehandling af gruppemedlemmer, eller forliget i øvrigt er åbenbart urimeligt. Muligheden for at nægte godkendelse betegnes i Betænkningen s. 317 og Bemærkningerne s. 54 som en forholdsvis snæver censurbeføjelse. Kravet om rettens godkendelse gælder også, hvor forliget alene omfatter visse deltagere, jf. afsnit 11.7.

Kravet om, at der ikke må ske usaglig forskelsbehandling, skal efter motiverne, jf. Betænkningen s. 317 og Bemærkningerne s. 54, forstås udvidende, således at der ikke kun anses at foreligge usaglig forskelsbehandling, hvor deltagerne uden saglig grund behandles forskelligt, men også kan gøre det, hvor deltagerne behandles ens, selvom de ikke er i samme situation og derfor burde have været behandlet forskelligt.

Retten kan efter § 254 g, stk. 1, 2. pkt., bestemme, at der skal ske

underretning¹⁸⁴ af deltagerne i andre tilfælde, end hvor der er spørgsmål om at hæve eller afvise gruppesøgsmålet, »herunder når der opstår spørgsmål om at godkende et forlig«. Det synes meget nærliggende, at retten bestemmer, at der skal ske en underretning, som kan fremkalde kommentarer, der kan give retten grundlag for at vurdere, om der sker usaglig forskelsbehandling, eller forliget er åbenbart urimeligt. Efter Betænkningen s. 315 og Bemærkningerne s. 53 kan retten bestemme, at kun en del af deltagerne skal underrettes, f.eks. således at kun de, der er omfattet af forliget, underrettes, men det understreges, at forlig om visse deltageres krav kan have betydning for andre deltagere, således at der også er behov for at orientere dem. Da alle deltagere kan påkære godkendelsen af et forlig, jf. nedenfor, synes hovedreglen at være, at alle underrettes, hvis forliget omfatter et større antal deltagere.

Formuleringen »godkender forliget, medmindre ...« indikerer, at tvivlsløsningen er godkendelse, men kriterierne for nægtelse af godkendelse er under alle omstændigheder så snævre, at dette næppe får selvstændig betydning, ud over at det sætter en grænse for, hvor indgående rettens prøvelse af forligets saglighed og rimelighed behøver at være.

Rettens nægtelse af godkendelse af et forlig kan kæres af grupperepræsentanten og af modparten, jf. Betænkningen s. 317 og Bemærkningerne s. 55. Hvis den ret, der har føling med sagen, finder, at et forlig er udtryk for usaglig forskelsbehandling eller åbenbart urimeligt, må det på forhånd forekomme helt usandsynligt, at kæreinstansen vil godkende forliget.

Et forlig bør¹⁸⁵ under alle omstændigheder indgås med udtrykkeligt forbehold for rettens godkendelse. Sagsøgte vil normalt betinge sig, at godkendelse gives inden en vis frist. Grupperepræsentanten må i den forbindelse søge afklaret, om retten vil træffe bestemmelse om

184. Ved sådan underretning finder reglerne i retsplejelovens § 254 e, stk. 9, 2.-5. pkt., tilsvarende anvendelse.

185. Selvom et forbehold mangler, er forliget efter § 254 h ikke gyldigt, hvis godkendelse ikke opnås. Skulle et forbehold om godkendelse mangle, og forliget ikke godkendes, vil sagsøgte ikke i den anledning kunne rejse krav mod grupperepræsentanten, baseret på synspunkter om ansvar for den, der handler uden fornøden fuldmagt, da godkendelseskravet fremgår af loven, og sagsøgte således ikke vil være i god tro om grupperepræsentantens beføjelse til på egen hånd at indgå forliget.

underretning af deltagerne, således at der i forliget kan fastsættes en tilstrækkelig lang frist.

Har grupperepræsentanten indgået et forlig, der alene er betinget af rettens godkendelse, kan retten imidlertid ikke nægte godkendelse, blot fordi de fleste gruppemedlemmer synes, at forliget ikke er tilstrækkelig attraktivt. Godkendelse kan kun nægtes under de betingelser, der fremgår af retsplejelovens § 254 h.

Der er intet i vejen for, at grupperepræsentanten og sagsøgte i stedet for et forpligtende forlig udarbejder en forligsskitse, som ikke er bindende for sagsøgte eller grupperepræsentanten med henblik på, at denne udsendes til deltagerne til udtalelse. Tilsvarende kan sagsøgte efter forhandling afgive et forligstilbud, som grupperepræsentanten ikke forpligter sig til at søge godkendt, således at tilbagemeldingerne fra deltagerne kan indgå i grupperepræsentantens endelige stillingtagen. Et forlig kan også udformes således, at grupperepræsentanten kan træde tilbage, hvis mere end X % af deltagerne udtaler sig imod forliget, eller mindre end Y % meddeler, at de er indforstået.

Alternativt kan grupperepræsentanten på et passende tidspunkt i forligsforhandlingerne søge at lodde stemningen blandt deltagerne mere uformelt.

Indgås i forlængelse af underretning om en forligsskitse eller et tilbud et forlig, der (i det væsentlige) svarer til skitsen eller tilbudet, vil der normalt ikke være anledning til at høre deltagerne igen.

11.2. Forligstilbud fra modparten

Reglerne om forlig indebærer ikke, at grupperepræsentanten skal indtage retten eller gruppemedlemmerne, blot fordi sagsøgte tilbyder forlig. Kun et forlig (eller en forligsskitse), som grupperepræsentanten ønsker at fremme, skal forelægges retten og evt. deltagerne. Tværtimod vil det være i strid med god advokatskik, hvis grupperepræsentantens advokat orienterer retten om et forligstilbud fra modparten, som ikke ønskes fremmet. Det er endvidere klart, at et sådant forligstilbud er irrelevant som bevismiddel, jf. retsplejelovens § 341.

11.3. Videregående forligsfuldmagt

Det er i forarbejderne forudsat, at gruppemedlemmerne kan give grupperepræsentanten en særskilt, videregående fuldmagt til forlig, som vil gøre rettens godkendelse uforuden, jf. Bemærkningerne s.

55. Det er dog svært at se nogen rimelig anledning til, at grupperepræsentanten skulle ønske at få adgang til at indgå åbenbart urimelige forlig eller til usagligt at forskelsbehandle gruppemedlemmerne – eller at gruppemedlemmerne har nogen som helst anledning til at meddele en videregående fuldmagt. Det er givet, at det ikke på nogen måde kan være en betingelse for tilmelding, at man giver grupperepræsentanten fuldmagt. Hvis ikke alle deltagere har givet forligsfuldmagt, vil et samlet forlig under alle omstændigheder kræve rettens godkendelse.

11.4. Forlig om visse deltageres krav

Som reglen er formuleret, skal også et forlig, der alene omfatter et enkelt eller visse gruppemedlemmers krav, godkendes af retten. Dette fremgår også af Betænkningen s. 315 og Bemærkningerne s. 53. Når forliget kun omfatter nogle af deltagerne, vil der altid foreligge en forskelsbehandling. Retten skal derfor påse, at der er en saglig grund til, at sagen alene forliges for visse deltageres vedkommende, men skal fortsætte for andre, jf. herved, at retsplejelovens § 254 h taler om »usaglig forskelsbehandling af gruppemedlemmer¹⁸⁶« og ikke f.eks. »usaglig forskelsbehandling af de af forliget omfattede gruppemedlemmer«. Hvis grupperepræsentanten kan henvise til, at de pågældendes krav enten stod stærkere eller svagere end de typiske deltageres krav, kan et sådant partielt forlig være absolut sagligt.

11.5. Kamouflerede forlig

Der kan være en noget uskarp grænse mellem det egentlige forlig og det forhold, at en part tager bekræftende til genmæle over for en – evt. subsidiær – påstand, som modparten har nedlagt med henblik herpå. Parterne kan reelt »forhandle« ved udveksling af reviderede påstande, hvor til sidst den ene part tager bekræftende til genmæle mod modpartens nye, principale påstand eller erklærer at tage bekræftende til genmæle over for en subsidiær påstand betinget af, at videregående påstande frafaldes, hvilket derefter sker. En sådan sag kan afsluttes med afsigelse af dom baseret på de sammenfaldende påstande. I relation til kravet om rettens godkendelse af forlig i grup-

186. Her sigtes til nettogruppemedlemmer.

pesøgsmål kan det som udgangspunkt ikke anses som et forlig, at en part tager bekræftende til genmæle, men det bør dog formentlig anses som et forlig, hvis modparten eller grupperepræsentanten nedlægger en påstand, der er mindre vidtgående end den oprindelige, og den anden part herefter tager bekræftende til genmæle, hvis dette forløb må anses at være aftalt eller resultatet af en drøftelse. Sat på spidsen må retten derfor tilbagevise erklæringen om, at en part tager bekræftende til genmæle, hvis proceserklæringen må anses som en kamoufleret indgåelse af et forlig, som ikke kan godkendes, eller som retten ønsker forelagt deltagerne, før retten tager stilling til godkendelses-spørgsmålet.

11.6. Sagsomkostninger

Hvor forliget også omfatter spørgsmålet om sagsomkostninger, kan der være en særlig risiko for, at grupperepræsentanten har betinget sig en for sig særlig gunstig løsning, som kan være opnået på bekostning af gruppemedlemmerne. I de typiske tilfælde, hvor grupperepræsentanten er en sammenslutning, vil et sådant vilkår ikke kunne angribes som »usaglig forskelsbehandling af gruppemedlemmer«, men evt. som »åbenbart urimeligt«.

Grupperepræsentanten kan kun indgå aftale om sagsomkostninger mellem sig selv og modparten og fra deltagerne til modparten¹⁸⁷. Det modparten uvedkommende spørgsmål om sagsomkostninger fra deltagerne til grupperepræsentanten må afgøres af retten.

11.7. Underretning af deltagerne

Efter retsplejelovens § 254 h, 3. pkt., skal gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppesøgsmålet, underrettes om rettens godkendelse af et forlig. Selvom forliget kun omfatter et enkelt eller nogle få gruppe-medlemmer, må alle deltagere, således som reglen er formuleret, underrettes. Ellers havde der stået »gruppemedlemmer, der er omfattet af forliget«. Dette synes også forudsat i Betænkningen s. 318 og Bemærkningerne s. 55. Hvor der derimod alene er »spørgsmål om at

187. Tillægges modparten sagsomkostninger, er det naturligt, at grupperepræsentanten og deltagerne (inden for rammerne af deres hæftelse) hæfter solidarisk derfor. Normalt skal deltagerne bære dem i det indbyrdes forhold mellem dem og grupperepræsentanten. Dette kan være et led i forliget.

er begrænset til det laveste af a) 1.500 kr. med tillæg af procesrente fra 15. maj 2008 og b) 2.000 kr.

Såfremt M påkærer²²⁵ foranstående omkostningsbestemmelse før udløbet af fuldbyrdelsesfristen, kan G kun oppebære sagsomkostninger fra deltagerne, såfremt kæremålet hæves eller afvises eller som bestemt i afgørelsen af kæresagen.

Såfremt²²⁶ M anker dommen før udløbet af fuldbyrdelsesfristen, kan G kun oppebære sagsomkostninger fra en af anken omfattet deltager, såfremt anken hæves eller afvises, eller som bestemt i dommen i ankesagen«.

4.4. Eksempel 4

4.4.1. Betænkningens tekst

»Et gruppesøgsmål omfatter 50 gruppemedlemmer, som hver har skullet stille 2.000 kr. i sikkerhed for sagsomkostninger ved tilmeldingen til gruppesøgsmålet. Gruppesøgsmålet *vindes*, men modparten pålægges ikke sagsomkostninger. Grupperepræsentantens omkostninger ved sagen opgjort i overensstemmelse med retsplejelovens kapitel 30 udgør 75.000 kr. Gruppemedlemmerne betaler hver 1.500 kr., således at sikkerheden for de sidste 500 kr. for hver frigives til den pågældende (dvs. tilbagebetales, hvis sikkerheden er stillet som kontant depositum)«.

4.4.2. Kommentar til eksempel 4

Eksemplet er sådan set det samme som eksempel 3, når bortset fra udfaldet af sagen. Retten kan evt. vælge at se bort fra muligheden af, at modparten kærer omkostningsfastsættelsen, da den er meget gunstig for ham. Hvis modparten ønsker at appellere, vil det rimeligvis være ved en anke. Dette er forudsat i det følgende. Ellers kan 3. afsnit i omkostningsbestemmelsen i afsnit 4.3.3. genbruges.

225. Dette er kun relevant i en byretsdom, da særskilt appel af omkostningsafgørelsen i en landsretsdom eller en dom fra Sø- og Handelsretten sker som anke, jf. retsplejelovens § 368, stk. 5.

226. Dette afsnit slettes, hvis M har fået fuldstændig medhold, hvilket ikke klart fremgår af eksemplet. Anke vil i så fald kun være mulig, hvis der er tale om en landsretsdom eller en Sø- og Handelsretsdom, og Procesbevillingsnævnets tilladelse til at anke sagsomkostningsspørgsmålet opnås, hvilken eventualitet er så fjerntliggende, at det næppe kan begrunde særlige bestemmelser i domskonklusionen.

4.4.3. Eksempel 4 som domskonklusion

»Ingen af parterne betaler sagsomkostninger til modparten.

I sagsomkostninger til G betaler deltagerne 75.000 kr. inden 14 dage. Beløbet forrentes efter rentelovens § 8 a. Hver deltagers hæftelse er begrænset til det laveste af a) 1.500 kr. med tillæg af procesrente fra 15. maj 2008 og b) 2.000 kr.

Såfremt M anker dommen før udløbet af fuldbyrdesfristen, kan G dog kun oppebære sagsomkostninger fra en af anken omfattet deltager, såfremt anken hæves eller afvises, eller som bestemt i dommen i ankesagen«.

4.5. Eksempel 5

4.5.1. Betænkningens tekst

»Et gruppessøgsmål omfatter 50 gruppemedlemmer, som hver har skullet stille 2.000 kr. i sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger ved tilmeldingen til gruppessøgsmålet. Gruppessøgsmålet *vindes*, men modparten pålægges ikke sagsomkostninger. Grupperepræsentantens omkostninger ved sagen opgjort i overensstemmelse med retsplejelovens kapitel 30 udgør 150.000 kr. Hvis gruppemedlemmerne ikke har fået noget kontant udbytte af gruppessøgsmålet betaler gruppemedlemmerne hver 2.000 kr., således at grupperepræsentanten endeligt må bære de sidste 50.000 kr. af sine egne omkostninger. Hvis gruppe-medlemmerne hver har fået et kontant udbytte på mindst 1.000 kr. af gruppessøgsmålet, betaler gruppemedlemmerne derimod hver 3.000 kr.«

4.5.2. Kommentar til eksempel 5

Her er der igen behov for at sikre modparten mod, at sikkerhedsstillelsen tilegnes af grupperepræsentanten, men modparten får medhold i anken.

Hvis grupperepræsentanten ikke modtager sagsomkostningerne inden for fuldbyrdesfristen, har han ret til renter efter rentelovens § 8 a, der dog kun kan dækkes efter til-gode-reglen, da den fulde sikkerhedsstillelse allerede er brugt. Den yderligere hæftelse efter til-gode-reglen, dvs. dels de 1.000 kr. pr. deltager, dels renter, bør fordeles pro rata.

Da der efter eksemplet endvidere skal sondres mellem, om deltagerne kan opnå et kontant udbytte eller ej, bliver der to muligheder.

4.5.3. Eksempel 5 som domskonklusion

4.5.3.1. Intet kontant udbytte

»Ingen af parterne betaler sagsomkostninger til modparten.

I sagsomkostninger til G betaler deltagerne 150.000 kr. inden 14 dage.

Beløbet forrentes efter rentelovens § 8 a. Hver deltagers hæftelse er begrænset til 2.000 kr.

Såfremt M anker dommen før udløbet af fuldbyrdelsesfristen, kan G dog kun oppebære sagsomkostninger fra en af anken omfattet deltager, såfremt anken hæves eller afvises, eller som bestemt i dommen i ankesagen«.

4.5.3.2. Kontant udbytte

»Ingen af parterne betaler sagsomkostninger til modparten.

I sagsomkostninger til G betaler deltagerne 150.000 kr. inden 14 dage.

Beløbet forrentes efter rentelovens § 8 a. Hver deltagers hæftelse er begrænset til 2.000 kr. Hver deltager hæfter dog yderligere med det deltageren fra M tilkendte beløb i den udstrækning, det er kommet deltageren til gode, for 1/50 af de omkostningsbeløb og renter heraf, der ikke er dækket inden for den førnævnte hæftelse på 2.000 kr. pr. deltager.

Såfremt M anker dommen før udløbet af fuldbyrdelsesfristen, kan G dog kun oppebære sagsomkostninger fra en af anken omfattet deltager, såfremt anken hæves eller afvises, eller som bestemt i dommen i ankesagen«.

4.6. Eksempel 6

4.6.1. Betænkningens tekst

»Et gruppesøgsmål omfatter 50 gruppemedlemmer, som hver har skullet stille 2.000 kr. i sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger ved tilmeldingen til gruppesøgsmålet. Gruppesøgsmålet *vindes*, og modparten pålægges at betale 150.000 kr. i sagsomkostninger (der forudsættes at være fulde sagsomkostninger, dvs. svarende til grupprepræsentantens omkostninger ved sagen opgjort i overensstemmelse med retsplejelovens kapitel 30). Hvis modpartens forpligtelse til at betale sagsomkostningerne faktisk opfyldes, betaler gruppemedlemmerne ikke sagsomkostninger, og deres sikkerhed frigives (dvs. tilbagebe-

Kap. 11: Sagsomkostninger

tales, hvis sikkerhedsstillelsen er stillet som kontant depositum). Hvis modpartens forpligtelse til at betale sagsomkostninger helt eller delvis ikke opfyldes, betaler gruppemedlemmerne derimod hver indtil 2.000 kr. til grupperepræsentanten til (delvis) dækning af dennes omkostninger ved sagen. Har gruppemedlemmerne også fået et kontant udbytte af gruppensøgsmålet, medgår yderligere indtil 1.000 kr. heraf for hvert gruppemedlem til dækning af grupperepræsentantens omkostninger ved sagen«.

4.6.2. Kommentar til eksempel 6

I dette eksempel træder det særligt tydeligt frem, at modpartens anke bør blokere frigivelse af sikkerhedsstillelsen.

4.6.3. Eksempel 6 som domskonklusion

4.6.3.1. Intet kontant udbytte

»I sagsomkostninger til G betaler M og deltagerne 150.000 kr. inden 14 dage. Sagsomkostningsbeløbet forrentes efter rentelovens § 8 a. Hver deltagers hæftelse er begrænset til 2.000 kr., mens M hæfter for det fulde beløb. I det indbyrdes forhold mellem M og deltagerne skal sagsomkostningerne bæres af M.

Såfremt M anker dommen før udløbet af fuldbyrdelsesfristen, kan G dog kun oppebære sagsomkostninger fra en af anken omfattet deltager, såfremt anken hæves eller afvises, eller som bestemt i dommen i ankesagen«.

4.6.3.2. Kontant udbytte

»I sagsomkostninger til G betaler M og deltagerne 150.000 kr. inden 14 dage. Sagsomkostningsbeløbet forrentes efter rentelovens § 8 a. Hver deltagers hæftelse er begrænset til 2.000 kr. Hver deltager hæfter dog yderligere med det deltageren fra M tilkendte beløb i den udstrækning, det er kommet deltageren til gode, for 1/50 af de omkostningsbeløb og rentebeløb, der ikke er dækket inden for den førnævnte hæftelse på 2.000 kr. pr. deltager. I det indbyrdes forhold skal sagsomkostningerne bæres af M.

Såfremt M anker dommen før udløbet af fuldbyrdelsesfristen, kan G dog kun oppebære sagsomkostninger fra en af anken omfattet deltager, såfremt anken hæves eller afvises, eller som bestemt i dommen i ankesagen«.

5. Vurdering

Forarbejdernes manglende overvejelser om rentelovens § 8 a og hensynet til at sikre modparten mod, at grupperepræsentanten oppebærer deltagerens sikkerhedsstillelse, selvom der på grund af udfaldet af appel kan blive brug for den til at dække (yderligere) sagsomkostninger til modparten, medfører, at anvendelse af reglerne er meget kompliceret. En hensigtsmæssig løsning kunne være, at omkostninger fra deltagerne til grupperepræsentanten ikke fastsættes ved dommen, men først når det i relation til deltagerne, eller de deltagere, der ikke deltager i en anke, er endeligt afklaret, om og i hvilken udstrækning, sikkerhedsstillelsen og evt. til-gode-beløb er til rådighed som grundlag for sagsomkostninger til grupperepræsentanten. Det kunne ske ved kendelse eller beslutning i stedet for ved dommen. Der er ikke noget i lovens bestemmelser, der udelukker, at retten ved dommen alene tager stilling til sagsomkostninger mellem grupperepræsentanten og modparten, og udsætter spørgsmålet om sagsomkostninger mellem grupperepræsentanten og deltagerne til afgørelse ved kendelse eller beslutning efter udløbet af ankefristen. En sådan ordning ville ligeledes kunne være et hensigtsmæssigt udgangspunkt for enkle og effektive regler om appel af omkostningsafgørelsen mellem deltager og grupperepræsentant. Endelig bør der direkte i rentelovens § 8 a indsættes en bestemmelse om, at modparten og grupperepræsentanten alene kan kræve renter af sagsomkostninger, for så vidt det kan ske inden for rammerne af deltagerens sikkerhedsstillelse, og at grupperepræsentanten kun kan kræve renter inden for rammerne af den del af sikkerhedsstillelsen, der ikke medgår til dækning af modpartens omkostninger inklusive renter. Det ville endvidere være hensigtsmæssigt, at der i gruppesøgsmål blev indrømmet nogle rentefri løbedage til betalingen, så retten har en rimelig ekspeditionstid. Udbetaling må afvente fuldbyrdelsesfristens udløb, og så er der allerede påløbet en rentedag.

Kapitel 12

Anke og kære

1. Indledning

Reglerne om anke af domme i gruppesøgsmål er væsentligt mere komplicerede end de almindelige ankeregler, da dommen ikke kun kan ankes af parterne, dvs. grupperepræsentanten og sagsøgte – eller hvis der er flere sagsøgte af hver af dem – men tillige efter visse nærmere regler af enhver, der kan udpeges som grupperepræsentant. Endvidere kan deltagerne anke individuelt. En deltager kan således anke på to principielt forskellige måder: Enten i sin egenskab af potentiel grupperepræsentant eller i sin personlige egenskab. Omfatter en anke kun en del af dommen, kan andre anke resten eller dele af resten. Der kan derfor eventuelt foreligge et stort antal parallelle anker. Visse anker («gruppeanker») behandles efter reglerne om gruppesøgsmål, mens andre behandles som almindelige ankesager. Er der flere anker, kan en hensigtsmæssig tilrettelæggelse sikres ved anvendelse af reglerne om sambehandling af sager efter retsplejelovens § 254 og om udsættelse af sager i afventen af afgørelsen af andre efter retsplejelovens § 345. De to regler kan evt. kombineres.

Reglerne er bygget således op, at retsplejelovens § 254 j omhandler anke efter reglerne om gruppesøgsmål, mens retsplejelovens § 254 k omhandler en deltagers individuelle anke.

Retsplejelovens § 254 j, stk. 1, omhandler grupperepræsentantens anke. Stk. 2 omhandler en potentiel grupperepræsentants anke og angiver i den forbindelse en række bestemmelser, som gælder i denne situation, men modsætningsvis ikke gælder for grupperepræsentantens anke. Stk. 3 omhandler modpartens anke. Stk. 4, 1. pkt., angiver, hvilke af de for behandlingen i første instans gældende regler for gruppesøgsmål, som finder tilsvarende anvendelse under alle ankesager omfattet af § 254 j. Endelig bestemmer stk. 4, 2. pkt., at den almindelige ankebegrænsning i henhold til retsplejeloven § 368, stk. 1, 2. pkt., hvorefter anke af sager om krav, der efter påstanden har en

2. Grupperepræsentantens anke

værdi af højst 10.000 kr., kræver tilladelse fra Procesbevillingsnævnet, ikke gælder for disse anker. Derimod gælder ankebegrænsningen de individuelle anker efter retsplejelovens § 254 k, jf. fraværet af en tilsvarende eksklusionsbestemmelse i denne paragraf, og at den udtrykkeligt nævner ansøgning om anketilladelse.

2. Grupperepræsentantens anke

2.1. Indledning

Retsplejelovens § 254 j, stk. 1, bestemmer, at ankes en dom i et gruppemål af grupperepræsentanten, finder § 254 e, stk. 5-9, tilsvarende anvendelse. Henvisningen til § 254 e, stk. 5, indebærer, at der skal afholdes en ny tilmeldings- eller frameldingsrunde med udsendelse af åbningsunderretning vedrørende anken. Da der er tale om en ankesag, kan alene de, der var deltagere i første instans, deltage i anken, men de pågældende har mulighed for at undlade det ved ikke at tilmelde sig eller ved at framelde sig. Er sagen i første instans behandlet som tilmeldingssøgsmål, synes det oplagt, at det også sker i anken, da man vanskeligt kan forestille sig, at betingelserne i § 254 e, stk. 8, vil være opfyldt, når man har en fortegnelse over deltagerne fra første instans. Er sagen i første instans omvendt behandlet som frameldingssøgsmål, er det oplagt, at det også sker i anken. I frameldingssøgsmål behøver de, der frameldte sig i første instans, ikke framelde sig på ny. Det følger af, at kun de, der deltog i første instans, kan deltage i anken.

Grupperepræsentantens anke kan være begrænset i forhold til sagen i første instans. Han kan selv vælge at holde visse deltagere uden for anken, ligesom han for de deltagere, der medtages i anken – dvs. får mulighed for at tilmelde sig – kan nedlægge mindre vidtgående påstande. Endelig kan han, hvis der i første instans var flere sagsøgte, nøjes med at anke i relation til en eller nogle af disse.

Videregående påstande for deltagerne kan nedlægges, hvis de falder inden for rammen, og for så vidt almindelige regler om nova i anken giver mulighed herfor. Tilsvarende gælder nye anbringender.

Er grupperepræsentantens anke begrænset, kan dette åbne mulighed for supplerende ankesager iværksat af potentielle grupperepræsentanter. Selvom grupperepræsentanten anker dommen i sin helhed, kan deltagere anke individuelt, jf. afsnit 8.1.

2.2. Grupperepræsentantens anke skal ikke godkendes som gruppesøgsmål – grupperepræsentanten fortsætter

Anker grupperepræsentanten, skal der ikke ske en prøvelse i ankeinstansen af, om der foreligger ensartede krav, eller om gruppesøgsmål er den bedste måde at behandle kravene på. Endvidere bortfalder spørgsmålet om udpegning af grupperepræsentant, idet grupperepræsentanten fra første instans er født grupperepræsentant i den af ham iværksatte anke, jf. herved, at der i retsplejelovens § 254 j, stk. 1, og 4 – i modsætning til i stk. 2 – ikke er en henvisning til retsplejelovens § 254 e, stk. 1, og Betænkningen s. 322 og Bemærkningerne s. 58. Grupperepræsentanten kan dog udskiftes, hvis det er påkrævet, jf. at retsplejelovens § 254 j, stk. 4, bl.a. henviser til den almindelige regel herom i § 254 e, stk. 3.

2.3. Rammen videreføres

På grupperepræsentantens anke finder ej heller § 254 e, stk. 4, om rammen anvendelse. Det betyder, at den oprindelige ramme videreføres og endvidere, at der ikke er hjemmel til, at retten kan ændre den, jf. at hverken retsplejelovens § 254 j, stk. 1, eller stk. 4, henviser til § 254 e, stk. 4. Dette indebærer også, at retten ikke kan tillade en deltager, der har tilmeldt sig anken, at udtræde, således som det kan ske i første instans, jf. herved afsnit 7-11.1., 8-4.1. og 9-5.2.

2.4. Sikkerhedsstillelse fra grupperepræsentanten

Grupperepræsentantens sikkerhedsstillelse fra første instans dækker ikke omkostninger i ankesagen²²⁷. Grupperepræsentanten kan pålægges at stille sikkerhed efter tilmeldingsfristens udløb, da § 254 j, stk. 4, henviser til § 254 e, stk. 2. Hvis grupperepræsentantens sikkerhedsstillelse i første instans overstiger de sagsomkostninger, som modparten er tillagt (efter fradrag af deltagerens sikkerhedsstillelse), kan det være relevant, at grupperepræsentanten med rettens indforståelse stiller sikkerhed i anken helt eller delvis ved sekundær sikkerhed i den sikkerhed, der er stillet i første instans. Ved fastsættelse af sikkerhedsstillelsen i anken, skal det ved anke til landsret erindres, at den tillige tjener til sikkerhed for omkostningerne til en af modparten iværksat anke til Højeste-

227. Men en evt. forhøjelse af omkostningerne i første instans, som ankeinstansen måtte fastsætte.

2. Grupperepræsentantens anke

ret. Mens muligheden for, at modparten opnår tredjeinstansbevilling, med rimelighed kan lades ude af betragtning ved fastsættelsen af sikkerhedsstillelsen i byretten, er det måske mere nærliggende at regne med dette som en reel mulighed under en af grupperepræsentanten iværksat anke til landsret, således at der fastsættes en sikkerhed, der (i forening med deltagerens sikkerhedsstillelse) kan dække omkostninger til modparten, hvis denne opnår tilladelse til anke til Højesteret.

2.5. Sikkerhedsstillelse fra deltagerne

Ankeinstansen kan i tilmeldingssager gøre tilmelding betinget af sikkerhedsstillelse, og også i anken gælder, at deltager med retshjælpsforsikring er fritaget herfor. Om fri proces i anken henvises til afsnit 5. Sådan sikkerhedsstillelse stilles over for ankeinstansen.

Det kan meget vel tænkes, at en deltager har fri proces i den ene instans, men ikke i den anden, eller at han har skiftet retshjælpsforsikring undervejs i forløbet. Det er derfor væsentligt, at omkostninger til grupperepræsentanten og modparten fastlægges særskilt for hver instans. Landsretten bør derfor ikke fastsætte et samlet sagsomkostningsbeløb for byret og landsret, men vurdere, om afgørelsen af sagsomkostninger for byretten skal ændres, navnlig, men ikke kun, som følge af et evt. andet udfald i anken, og fastsætte sagsomkostninger dels for byretten, dels for landsretten.

Man kan ikke uden videre overføre en deltagers sikkerhedsstillelse – og slet ikke surrogaterne for en sikkerhedsstillelse – fra første instans til ankeinstansen, da anken kræver fornyet tilmelding. Sikkerhedsstillelsen fra første instans dækker dernæst ikke sagsomkostninger, deltageren måtte blive pålagt i anken, bortset fra yderligere omkostninger vedrørende første instans, jf. herved afsnit 6-4.2.3.

Da omvendt den kontante sikkerhedsstillelse fra første instans principielt af hensyn til den situation, hvor modparten taber i første instans, anker og vinder ankesagen, egentlig burde være tilstrækkelig, ville det for de deltagere, der har stillet kontant sikkerhed, være ønskeligt, at denne kunne overføres til ankesagen, evt. således, at den blev forhøjet med et vist beløb. Der kan ikke være noget til hinder for, at ankeinstansen giver deltagerne et valg ved tilmeldingen, f.eks. at de enten kan stille en sikkerhed på 5.000 kr. eller kan stille en sikkerhed på 3.000 kr. samt give sekundær sikkerhed i den kontante deponering, der er foretaget i første instans. De, der i første instans præsterede et surrogat, kan da

kun benytte den første mulighed. Med motivudtalelsen om, at det ikke er udelukket, at der kræves sikkerhedsstillelse fra nogle deltagere, men ikke fra andre, jf. Betænkningen s. 297 og Bemærkningerne s. 43, kan der ikke være noget til hinder for en sådan løsning.

Sagens udfald i første instans, krav om yderligere sikkerhedsstillelse og muligheden for at få noget af sikkerhedsstillelsen fra første instans retur, hvis man undlader at tilmelde sig anken, kan kølne interessen for deltagelse i anken, således at antallet af deltagere let kan være lavere i anken end i første instans. Alt andet lige er dette egnet til at medføre større omkostninger per deltager, hvilket påvirker størrelsen af sikkerhedsstillelsen.

Hvis ankeinstansen kræver sikkerhedsstillelse, medfører henvisningen til § 254 e, stk. 7, at grupperepræsentanten kan og normalt bør²²⁸ søge fri proces, således at deltagerne i anken, der opfylder de økonomiske betingelser for fri proces, hvis ansøgningen imødekommes, kan tilmelde sig uden at skulle stille sikkerhed. Oplysninger om fri proces forhold skal som i første instans fremgå af indkaldelsen. Som i første instans kan dokumentation for dækning under en retshjælpsforsikring eller opfyldelse af de økonomiske betingelser for fri proces (hvis der er kollektiv fri proces i anken) træde i stedet for sikkerhedsstillelsen.

I relation til de deltagere, der ikke tilmelder sig, vil den indankede dom være endelig, og de omkostninger, der er pålagt til modparten og/eller grupperepræsentanten, kan indkasseres. For så vidt angår omkostninger, der skal betales af et til-gode-beløb, forudsætter det dog, at dommen er opfyldt, i hvert fald delvis, af modparten, jf. afsnit 11-2.1.2.

3. Potentielle grupperepræsentanters anke

3.1. Anke i konkurrence med grupperepræsentanten

Anker grupperepræsentanten ikke, kan anke ifølge § 254 j, stk. 2, iværksættes af enhver, der kan udpeges som grupperepræsentant. Dette indebærer således, at ethvert medlem af bruttogruppen – også personer, der ikke deltog i første instans – kan anke. Endvidere kan sammenslutninger anke, herunder en sammenslutning, som er dannet af deltagere,

228. Jf. afsnit 6-5.1.

3. Potentielle grupperepræsentanters anke

der er utilfredse med, at grupperepræsentanten ikke anker, og derfor danner en ad hoc forening for anken. En potentiel grupperepræsentants anke kan være fuldstændig eller begrænset i relation til krav og/eller deltagere. Det bør antages, at en sådan anke kan iværksættes når som helst, medmindre grupperepræsentanten allerede har iværksat en (mindst) lige så omfattende anke. En potentiel grupperepræsentants anke kan således ikke afvises, blot fordi grupperepræsentanten stadig kan nå at anke. Ellers ville anke – bortset fra tilfælde, hvor grupperepræsentanten meddeler ankeafkald – kun kunne ske ved personlig henvendelse på ankeinstansens kontor på ankefristens sidste dag og lige før lukketid. Såfremt grupperepræsentanten imidlertid faktisk anker dommen i sin helhed, må en potentiel grupperepræsentants anke afvises. Anker grupperepræsentanten kun på vegne af visse deltagere, kan potentielle grupperepræsentanter anke på de udeladte deltageres vegne, jf. herved retsplejelovens § 254 j, stk. 2, sidste pkt., om det tilfælde, at grupperepræsentanten kun anker en »del af en dom«, hvorefter en potentiel grupperepræsentant kan anke »de øvrige dele«.

Reglerne om anke af »de øvrige dele« vil også finde anvendelse, hvor der i første instans er nedlagt flere påstande for deltagerne, hvoraf kun nogle gentages i anken. Man må nok også anerkende, at hvis påstanden begrænses kvantitativt eller kvalitativt, må dette anses for anke alene af en del. En anke, der for alle deltagere gentager påstanden fra første instans, må derimod anses for fuldstændig, selvom visse anbringender frafaldes allerede i ankestævningen.

Er grupperepræsentantens anke ikke fuldstændig, og en potentiel grupperepræsentant har iværksat en fuldstændig eller videregående anke, vil grupperepræsentantens anke i sig selv kun medføre, at den potentielle grupperepræsentants anke vil blive afvist i den udstrækning, den overlapper grupperepræsentantens anke. Det vil dog være tvivlsomt, om den resterende del kan opfylde betingelserne om, at den er den bedste måde at behandle kravene på, således at der er betydelig risiko for, at resten af den potentielle grupperepræsentants anke ikke vil kunne godkendes som gruppesøgsmål.

3.2. Anke i konkurrence med andre potentielle grupperepræsentanters anke

En potentiel grupperepræsentants anke har ingen litispændingsvirkning. Andre potentielle grupperepræsentanter kan – stadig med re-

spekt af den hidtidige grupperepræsentants førsteret – iværksætte helt eller delvis overlappende anker. Sådant anke afskærer heller ikke deltagerne fra at iværksætte individuel anke, jf. afsnit 8.1.

3.3. Retsvirkning af en potentiel grupperepræsentants anke

Også en potentiel grupperepræsentants anke inden for eksekutionsfristen hindrer fuldbyrdelse af dommen, for så vidt angår deltagere og krav omfattet af anken. Afvises anken, kan dommen fuldbyrdes (medmindre en anden anke hindrer fuldbyrdelse). Admitteres anken, kan dommen efter tilmeldingsfristens udløb fuldbyrdes over for de deltagere, der ikke har tilmeldt sig.

3.4. Godkendelse af anken som gruppessøgsmål – ramme – grupperepræsentant

I modsætning til den hidtidige grupperepræsentants anke gælder for den potentielle grupperepræsentants anke, at retsplejelovens § 254 b, stk. 1, 5 og 7, og § 254 e, stk. 1 og stk. 4, finder anvendelse. Ankeinstansen skal således for hver sådan anke prøve, om der foreligger ensartede krav, om gruppessøgsmål – underforstået pågældende anke – skønnes at være den bedste måde at behandle kravene på, og om der kan udpeges en grupperepræsentant, som er i stand til at varetage gruppemedlemmernes interesser under sagen. Finder ankeinstansen, at nogen af disse betingelser ikke er opfyldt, afvises anken. Godkendes anken som gruppessøgsmål, skal retten fastlægge rammen for gruppeanken.

Anker den hidtidige grupperepræsentant ikke, og modtager retten flere ankestævninger fra potentielle grupperepræsentanter, vil retten ifølge Betænkningen s. 321 og Bemærkningerne s. 57 evt. kunne godkende flere anker, som afgrænses over for hinanden ved fastsættelsen af rammen for hver sag. Hvor der foreligger flere ankestævninger, som er begrænsede, kan retten lade flere gruppessøgsmål, som ikke overlapper hinanden, fremme med forskellige grupperepræsentanter. En overlapning kan evt. foreligge ved ankestævningens indgivelse, men kan elimineres ved rettens udøvelse af sine beføjelser til at godkende rammen for hvert søgsmål. En sådan eliminering er nødvendig, så samme spørgsmål i relation til samme deltager og samme modpart ikke kan blive genstand for behandling under flere sideløbende ankesager.

Er der flere, der vil iværksætte en fuldstændig anke, må man dog

gå ud fra, at alle på nær én anke vil blive afvist som ikke værende den bedste måde at behandle sagen på. I praksis vil det være den stævning, der er indgivet af (eller indeholder forslaget om) den potentielle grupperepræsentant, som retten agter at udpege, som undgår afvisning. Retten kan også vurdere, at ingen af de iværksatte anker er den bedste måde at behandle sagen på og afvise alle de iværksatte anker. I så fald må den enkelte deltager anke individuelt.

Med disse regler er det åbenbart, at det er særdeles hensigtsmæssigt, at den hidtidige grupperepræsentant meget hurtigt melder ud, om han agter at anke, og i givet fald om han agter at anke hele dommen eller kun en del, og da hvilken.

Grupperepræsentanten eller grupperepræsentanterne i den eller de gruppeanker, der måtte blive fremmet, kan naturligvis afkræves sikkerhedsstillelse, ligesom der skal gennemføres en tilmeldingsrunde med åbningsunderretning, når der er taget stilling til spørgsmålet om deltagerens sikkerhedsstillelse, søgt fri proces m.v.

Det er af væsentlig betydning, at retten tager stilling til, om en potentiel grupperepræsentants anke kan godkendes ved udpegning af grupperepræsentant, så betids, at deltagerne ikke kommer i den situation, at de har undladt rettidig individuel anke i tillid til muligheden for at tilmelde sig en anke, som imidlertid afvises, jf. afsnit 8.3.

4. Modpartens anke

Modparten kan naturligvis anke. Herom bestemmer retsplejelovens § 254 j, stk. 3, at anken behandles efter reglerne om gruppesøgsmål. Der skal ikke ske nogen ny tilmeldingsrunde i den anledning, da deltagerne naturligvis ikke skal have mulighed for at fratage modparten ankeretten ved ganske enkelt at undlade at tilmelde sig ankesagen. Deltagerne kan ikke afkræves yderligere sikkerhedsstillelse, men den oprindelige sikkerhedsstillelse og surrogaterne herfor dækker også omkostninger til modparten og grupperepræsentanten under en af modparten iværksat anke. Ligeledes tjener grupperepræsentantens sikkerhedsstillelse fra første instans også til sikkerhed for omkostninger, som modparten tillægges under en af denne iværksat anke.

I en sådan sag er den hidtidige grupperepræsentant født gruppere-

præsident og skal ikke genudpeges. Retten kan udskifte grupperepræsidenten efter de almindelige regler herom, hvis det er påkrævet.

Der er ikke hjemmel til at kræve (yderligere) sikkerhedsstillelse af grupperepræsidenten i anledning af modpartens anke, jf. Betænkningen s. 323 og Bemærkningerne s. 58. Ganske vist finder ifølge § 254 j, stk. 4, reglerne i bl.a. § 254 e, stk. 2, tilsvarende anvendelse, men efter denne regels eget indhold giver den alene mulighed for at kræve sikkerhed i forbindelse med udpegningen af grupperepræsidenten – og her er han født grupperepræsident – eller efter udløbet af tilmeldingsfristen – og her skal ikke ske tilmelding.

Modpartens anke kan være begrænset i forhold til hans påstand i første instans, herunder således, at den er begrænset til at angå nogle af deltagerne. Uanset hvor begrænset anken er, skal den behandles efter reglerne om gruppesøgsmål med den hidtidige grupperepræsident som født grupperepræsident. I Betænkningen s. 268 f og Bemærkningerne s. 30 understreges, at det endda gælder, selvom anken kun omfatter et enkelt gruppemedlem, og det tilføjes højstemt »Kun på denne måde sikres, at et gruppemedlem, ... ikke risikerer selv at skulle møde som part i en ankesag for at forsvare en dom, hvor den pågældende har fået medhold«. I et sådant tilfælde kan den hidtidige grupperepræsidents motivation dog være noget tvivlsom, og det er måske heller ikke heldigt, at den eneste deltager med interesse i sagens udfald ikke har nogen instruktionsbeføjelse og end ikke kan bestemme, om der – hvor modparten har fået delvis medhold, men alligevel anket – blot skal påstås stadfæstelse, eller om den oprindelige påstand skal gentages. Ønsker den pågældende deltager selv at overtage rollen som grupperepræsident, bør begæring herom utvivlsomt imødekommes.²²⁹

5. Fri proces i anken

Ankes dommen af grupperepræsidenten eller en potentiel grupperepræsident, skal der i givet fald søges fri proces på ny, jf. herved afsnit

229. Hvorved der vil foreligge et særligt eksempel på den retlige figur, der kendes som fuldmægtig i egne anliggender.

6-5. I Civilstyrelsens vurdering af, om fri proces bør meddeles, indgår bl.a. en vurdering af udsigten til, at ansøgeren vil få medhold, jf. retsplejelovens § 322, stk. 2, nr. 2, og sagens udfald i første instans må indgå heri. Bevilges fri proces, må den enkelte deltager indsende dokumentation for, at han opfylder de økonomiske betingelser. Det kan tænkes, at deltagere, der opfyldte betingelserne i første instans, ikke gør det i anken, og vice versa.

Ankes dommen af modparten, kan ikke kræves ny eller yderligere sikkerhedsstillelse. Den i første instans stillede sikkerhed og surrogater herfor, herunder fri proces, videreføres. Dette stemmer med det almindelige princip i retsplejelovens § 331, stk. 4.

6. Den »uafgjorte« sag

6.1. Indledning

Hvis dommen i første instans har givet den ene part fuldstændig medhold, kan kun den anden part anke sagen. Men i mange situationer har afgørelsen givet begge parter delvis medhold, ofte således at den ene har fået klart mest medhold.

I sådanne tilfælde kan sagen ankes fra begge sider, og man kan sagtens tænke sig, at den part, der fik mest medhold, anker først, f.eks. fordi det kun er denne part, der har behov for at anke inden for fuldbyrdelsesfristen.

Har den ene part anket, kan den anden part frit vælge mellem enten også selv at anke (kontraanke) eller at nedlægge en påstand, der går videre end stadfæstelse i ankesvarskriftet. Hensynet til at undgå, at dommen kan fuldbyrdes, kan e.o. nødvendiggøre en kontraanke²³⁰.

Indstævntes nedlæggelse af en (væsentligt) videregående påstand end stadfæstelse forlener indstævnte med et appellantlignende skær og med de principielle forskelle mellem reglerne for grupperepræsentantens anke og modpartens anke, frembyder dette særlige problemer, som ikke ses behandlet i motiverne.

230. Det må dog antages, at indlevering af et ankesvarskrift med en videregående påstand end stadfæstelse inden for fuldbyrdelsesfristen hindrer fuldbyrdelse ganske som en kontraanke.

6.2. Grupperepræsentanten anker først

Hvis grupperepræsentantens ankestævning omfatter alle deltagerne fra første instans, bør det antages, at modpartens gentagelse af sin påstand fra første instans vil kunne nedlægges og prøves over for alle, i hvert fald hvis den nedlægges før udløbet af ankefristen. De deltagere, der ikke tilmelder sig grupperepræsentantens anke, vil da fortsat være omfattet af sagen og repræsenteret af grupperepræsentanten, men de kan ikke nedlægge nogen videregående påstand end stadfæstelse.

Har grupperepræsentantens ankestævning kun omfattet nogle af deltagerne fra første instans, vil modparten være nødt til enten at anke separat for de manglende eller kontraanke for alle. En sådan anke behandles naturligvis som gruppesøgsmål med grupperepræsentanten som født grupperepræsentant. Den vil fornuftigvis blive behandlet sammen med grupperepræsentantens anke.

Da der ikke er udtrykkelige lovregler herom, og da man således ikke kan sige med 100% sikkerhed til modparten, at han også kan nedlægge påstand over for de deltagere fra første instans, som ikke tilmelder sig grupperepræsentantens anke, vil modparten dog i praksis iværksætte en selvstændig anke. En sådan kontraanke må naturligvis sambehandles med grupperepræsentantens anke. Der bør træffes særskilt bestemmelse om sagsomkostninger i hver af sagerne.

6.3. Modparten anker først

Hvis modparten anker først, kan man rejse det spørgsmål, om grupperepræsentanten i stedet for en selvstændig kontraanke – som utvivlsomt vil blive behandlet efter reglerne om grupperepræsentantens anke – kan nedlægge en videregående påstand end stadfæstelse, uden at dette kræver gennemførelse af en ny tilmeldingsrunde, herunder med mulighed for krav om (yderligere) sikkerhedsstillelse. En videregående påstand påfører deltagerne en omkostningsrisiko. Stadfæstes dommen, ville de have fremstået som vindere af ankesagen, jf. retsplejelovens § 312, stk. 5, hvorimod de ved nedlæggelse af en videregående påstand, som ikke tages til følge, delvis har tabt ankesagen. Modstykket til denne risiko er modpartens legitime behov for, at der om fornødent etableres en bedre sikring for hans mulige krav på sagsomkostninger.

Den ret tilfældige omstændighed, at modparten har anket først,

7. Fælles regler om anke efter reglerne om gruppesøgsmål

bør næppe give grupperepræsentanten ret til hen over hovedet på deltagerne at nedlægge påstande, som ville kræve tilmelding, hvis grupperepræsentanten havde anket først.

Det bør derfor antages, at såfremt grupperepræsentanten ønsker at nedlægge videregående påstand end stadfæstelse, må der gennemføres en tilmeldingsrunde. Muligvis bør man dog se bort fra ubetydelige modifikationer i påstanden i forhold til en påstand om stadfæstelse, og i hvert fald fra alt, hvad der naturligt må anses som blot en præcisering af det, der ville ligge i en påstand om stadfæstelse.

I mangel af udtrykkelige regler vil grupperepræsentanten for at være på den sikre side formentlig foretrække at gennemføre en selvstændig anke, der sambehandles med modpartens anke. Der bør træffes særskilt bestemmelse om sagsomkostninger i hver af sagerne.

7. Fælles regler om anke efter reglerne om gruppesøgsmål

Retsplejelovens § 254 j, stk. 4, bestemmer, at reglerne i §§ 254 c, 254 e, stk. 2 og 3, og 254 f-254 i finder tilsvarende anvendelse.

Reglerne i retsplejelovens § 254 c er de almindelige regler om, hvem der kan være grupperepræsentant, og at grupperepræsentanten skal være i stand til at varetage gruppemedlemmernes interesser under sagen. Endvidere indeholder § 254 c bestemmelsen om, at adgangen til at være grupperepræsentant ikke bortfalder »alene af den grund, at der efter sagens anlæg sker forandringer i de omstændigheder, der er nævnt i stk. 1«, jf. om denne regel afsnit 9-8.

Retsplejelovens § 254 e, stk. 2, indeholder reglerne om grupperepræsentantens sikkerhedsstillelse og virkningen af manglende sikkerhedsstillelse. I anken vil virkningen af manglende sikkerhedsstillelse naturligvis være, at anken afvises, så den indankede dom står ved magt (medmindre en anden anke iværksættes eller er iværksat).

Retsplejelovens § 254 e, stk. 3, omhandler muligheden for at udskifte grupperepræsentanten og pligten til at tage stilling til spørgsmålet, hvis over halvdelen af »de gruppemedlemmer, der har tilmeldt sig gruppesøgsmålet«, ønsker det og fremsætter forslag til ny grupperepræsentant. I ankesager, hvor bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse, må den forstås som sigtende til alle deltagere, som grupperepræsentanten repræsenterer, således også dem, han repræsenterer som

født grupperepræsentant i kraft af modpartens anke. Dette gælder også, hvor modparten kun har anket over for enkelte af deltagerne fra første instans. Sambehandles en af grupperepræsentanten iværksat anke, der kun omfatter en del af deltagerne fra første instans, med en af modparten omfattet anke, der omfatter alle deltagerne fra første instans, bør retten formentlig anses forpligtet til at tage stilling til spørgsmålet om udskiftning af grupperepræsentanten i førstnævnte anke, hvis det forlanges af over halvdelen af deltagerne i denne. I praksis vil retten dog enten udskifte grupperepræsentanten i begge de sambehandlede sager eller i ingen af dem.

Retsplejelovens § 254 f indeholder reglerne om retskraft, modkrav, sagsomkostninger, og om at deltagere på visse punkter behandles som parter (partsforklaring, edition m.v.).

Retsplejelovens § 254 g indeholder bestemmelserne om, at deltagerne skal underrettes, såfremt der opstår spørgsmål om at hæve eller afvise sagen, medmindre underretning er åbenbart overflødig, og om at retten kan bestemme, at der skal ske underretning i andre tilfælde, herunder når der opstår spørgsmål om at godkende et forlig. Reglens stk. 2 er bestemmelsen om, at en deltager kan indtræde i sagen og videreføre den individuelt, hvor gruppespørgsmålet – her gruppeanken – hæves eller afvises.

Hvis der er tale om at afvise eller hæve grupperepræsentantens anke, kan reglerne anvendes ganske som i 1. instans.

Hvis grupperepræsentanten udebliver som indstævnte – hvor deltagelse i gruppespørgsmålet er obligatorisk for alle deltagerne²³¹ fra første instans – kan virkningen af udeblivelse fra retsmøder, herunder hovedforhandlingen eller undladelse af at indgive foreskrevne proceskrifter være, at sagen fremmes på grundlag af det skriftlige materiale og et skriftligt indlæg fra appellanten eller på grundlag af det skriftlige materiale, appellants bevisførelse og procedure, jf. retsplejelovens § 386. Retten kan dog vælge at undlade at iværksætte disse retsvirkninger, navnlig hvis udeblivelsen må antages at skyldes lovligt forfald, eller modparten ønsker sagen udsat, jf. retsplejelovens § 386, stk. 5. Det er klart, at en udeblivelse – som ikke skyldes lovligt forfald, en misforståelse eller en enkeltstående, administrativ svipser, og som

231. Medmindre modparten har udformet sin anke således, at de ikke alle er omfattet.

7. Fælles regler om anke efter reglerne om gruppesøgsmål

ikke hindrer en normal behandling derefter – må rejse spørgsmål om grupperepræsentantens egnethed og om udpegning af ny grupperepræsentant. Rettens mulighed for efter almindelige regler at undlade iværksættelse af udeblivelsesvirkningerne, muligheden for at underrette deltagerne »i andre tilfælde« efter retsplejelovens § 254 g, stk. 1, 2. pkt., og muligheden for at udpege ny grupperepræsentant, giver gode muligheder for, at en sådan krise i sagsførelsen kan løses. Der er derimod ikke mulighed for, at en deltager som reaktion på grupperepræsentantens svigt kan melde sig ud af gruppeanken og videreføre denne som individuel ankesag med deltageren som indstævnte.

Har modparten anket, men ønsker at hæve anken, er der intet behov for at underrette deltagerne, før hæveerklæringen tages til efterretning. Man kan diskutere, om dette overhovedet er at »hæve gruppesøgsmålet«, men under alle omstændigheder må forudgående underretning af deltagerne være åbenbart overflødig. Tilsvarende gælder, hvor der er spørgsmål om at afvise modpartens anke.

Vil grupperepræsentanten som indstævnte tage bekræftende til genmæle over for appellants (= modpartens) påstand, bliver spørgsmålet, om dette kan sidestilles med en ophævelse, således at en erklæring herom ikke får bindende virkning for deltagerne, såfremt retten finder anledning til at underrette dem med henblik på, at der kan udpeges en ny grupperepræsentant, som vil videreføre sagen. Svaret må formentlig være bekræftende, da det indebærer opgivelse af grupperepræsentantens egen påstand, endda efter han har fået medhold i første instans.

Heller ikke hvis ankesagen er hovedforhandlet, og retten herefter har tilkendegivet, at appellanten vil få medhold, bør grupperepræsentanten tage bekræftende til genmæle eller indgå et hertil svarende forlig, men bede om, at der afsiges dom. En dom kan spare grupperepræsentanten for mange forklaringer, og en dom giver en potentiel grupperepræsentant og de enkelte deltagere mulighed for at søge tredjeinstansbevilling. Heraf følger, at der næppe er anledning for retten til at komme med en tilkendegivelse, jf. herved afsnit 10-3.

Har grupperepræsentanten under en af modparten iværksat anke nedlagt videregående påstande end stadfæstelse, og har dette medført, at deltagerne har tilmeldt sig sagen i relation hertil, jf. afsnit 6.3., vil hans opgivelse af disse påstande, herunder ved at han tager bekræf-

tende til genmæle over for appellantens påstande, klart være at betragte som en ophævelse, ganske som hvis grupprepræsentanten havde nedlagt disse påstande under en af grupprepræsentanten iværksat anke eller kontraanke.

Den næste regel, der finder tilsvarende anvendelse, er retsplejelovens § 254 h om godkendelse af forlig.

Endelig gælder også i anken retsplejelovens § 254 i om, at deltagerne underrettes om sagens afgørelse, og efter anmodning modtager en ekstraktudskrift af dommen.

8. Individuel anke

8.1. Individuel ankebeføjelse

I henhold til retsplejelovens § 254 k gælder, at en deltager »hvis krav ikke er omfattet af en anke efter § 254 j, kan anke en dom i et gruppesøgsmål for så vidt angår den pågældendes krav«. Ifølge motiverne kan individuel anke ske, *selvom* der iværksættes en anke, der omfatter den pågældendes krav, nemlig hvis der er mulighed for at tilmelde eller framelde sig gruppeanken, og medlemmet vælger ikke at tilmelde sig, jf. Betænkningen s. 324 og Bemærkningerne s. 59.

Anker modparten, er de deltagere, der er omfattet af denne anke, obligatoriske deltagere i en ankesag omfattet af § 254 j, og afskåret fra individuel anke. Det må formentlig antages, at såfremt deltageren anker først (eller blot samtidigt) kan deltagerens anke opretholdes. I denne situation, er deltagerens krav i ankeøjeblikket ikke »omfattet af en anke efter § 254 j«, og så gælder, at gruppemedlemmet »kan anke«. Ordlyden af kommentarerne i Betænkningen s. 324 og Bemærkningerne s. 59 »Har modparten anket ... kan gruppemedlemmet derimod ikke anke individuelt« taler i samme retning. Spørgsmålet, om den individuelle anke bortfalder eller opretholdes, har betydning, hvis den individuelle anke er sket inden for fuldbyrdelsesfristen og bevirker, at deltagerens sikkerhedsstillelse ikke kan kræves frigivet. Denne virkning af deltagerens anke bør ikke bortfalde ved modpartens anke.

I modsætning til anker efter retsplejelovens § 254 j, dvs. anker, der behandles efter reglerne om gruppesøgsmål, gælder 10.000 kr.s ankebegrænsningen i henhold til retsplejelovens § 368, stk. 1, 2. pkt., for

individuelle anker, da der ikke i § 254 k, som i § 254 j, stk. 4, 2. pkt., er en bestemmelse om, at ankebegrænsningsreglerne er uanvendelige.

En individuel anke behandles efter almindelige retsplejeregler. Der er derfor ikke hjemmel til at kræve sikkerhedsstillelse i anledning af en individuel anke, og sikkerhedsstillelsen fra første instans – og surrogaterne herfor, navnlig fri proces – skal ikke dække modpartens sagsomkostninger i anken. Derimod dækker sikkerhedsstillelsen evt. yderligere sagsomkostninger til modparten, som appelinstanten måtte tillægge denne som sagsomkostninger for første instans, og renter efter rentelovens § 8 a af de sagsomkostninger, der blev pålagt deltagerne ved afgørelsen i første instans.

8.2. Ankefrist

For gruppemedlemmets anke gælder ifølge retsplejelovens § 254 k, 2. pkt., en forlænget ankefrist, idet »Anke eller ansøgning om anketilladelse anses som rettidig, såfremt ankestævningen eller ansøgningen om anketilladelse indleveres senest 4 uger efter udløbet af den almindelige frist herfor«. Hvor anke kræver anketilladelse, gælder der ifølge retsplejelovens § 372 en frist på 4 uger fra tilladelsens meddelelse. Bestemmelsen må formentlig efter sit formål og ordet »eller« forstås således, at der i de situationer, hvor der kræves anketilladelse, alene gælder en forlængelse af fristen for ansøgning herom, men ikke nogen forlængelse af fristen for den påfølgende anke. Den forlængede ankefrist gælder derimod, hvor der er fri ankeadgang.

8.3. Individuel anke eller tilmelding til gruppeanke?

Som nævnt kan anke ske, selvom pågældende får mulighed for at tilmelde sig en anke iværksat af grupperepræsentanten, når blot man undlader at tilmelde sig. Valget mellem tilmelding til grupperepræsentantens anke eller individuel anke kan imidlertid vanskeliggøres af, at der er risiko for, at den forlængede ankefrist kan være udløbet på det tidspunkt, hvor der gives underretning om, at man kan tilmelde sig til grupperepræsentantens anke, da den formelle underretning efter retsplejelovens § 254 e, stk. 9, først sker, når der er indgivet ansøgning om fri proces, og svaret herpå foreligger, og retten har taget stilling til spørgsmålet om deltagerens (yderligere) sikkerhedsstillelse og underretningens form og indhold. Det kan derfor være nødvendigt for en deltager at træffe valget mellem at slutte sig til den

kollektive anke eller at gå solo uden at være fuldt informeret om vilkårene for tilslutning til grupperepræsentantens anke. Dette er ikke hensigtsmæssigt og efterlader behov for hurtig sagsbehandling hos retten og i Civilstyrelsen – og for at grupperepræsentanten helst anker hurtigt, hvis han vil anke.

Noget lignende gælder, hvor grupperepræsentanten ikke anker, men en potentiel grupperepræsentant gør det. Her er situationen yderligere risikabel, idet der kan være en reel risiko for, at den pågældende anke afvises.

En individuel anke er naturligvis særlig nærliggende, hvor gruppepræsentanten vælger ikke at anke. Grupperepræsentanten bør hurtigst muligt melde ud, om han anker, for i givet fald at lette mulighederne for rettidig anke af en potentiel grupperepræsentant efter § 254 j, stk. 2, eller individuelt. Hvis andres anke inden for fuldbyrdesfristen skal være en realistisk mulighed, bør grupperepræsentanten inden for ganske få dage give besked, hvis han ikke agter at anke.

Hvis grupperepræsentanten anker, og en eller flere deltagere fra første instans undlader at tilmelde sig (eller framelder sig) og iværksætter egen anke, kan retten vælge at udsætte visse ankesager på en eller flere andre sager efter retsplejelovens § 345 eller dekretre sambehandling efter retsplejelovens § 254. Hvis der sker udsættelse af visse sager, vil det sikkert være de individuelle sager, der udsættes på afgørelsen af grupperepræsentantens anke.

Afvises en potentiel grupperepræsentants anke efter retsplejelovens § 254 j, stk. 2, fordi ankeinstansen ikke finder, at den opfylder kravene til et gruppesøgsmål, kan en deltager ikke fortsætte anken individuelt efter reglen i retsplejelovens § 254 g, idet deltageren ikke er »omfattet af gruppesøgsmålet«, når dette ikke godkendes, jf. afsnit 8-3.4. En deltager kan evt. undlade individuel anke som følge af, at han agter at tilmelde sig en potentiel ny grupperepræsentants anke. Det vil derfor være meget uheldigt, hvis denne anke afvises så sent, at tiden for individuel anke er forpasset, og det vil være at føje spot til skade at begrunde det med, at gruppesøgsmål ikke er den bedste måde at behandle kravene på. Ankeinstansen bør derfor i givet fald afvise en sådan gruppeanke så betids, at individuel anke kan ske. Dette stiller betydelige krav til sagsbehandlingens hurtighed, navnlig hvor der er flere overlappende anker, eller anker, der er iværksat kort før fristud-

løb. Går der for megen tid, kan retten reelt være nødt til at admittere en eller flere ikke alt for ringe tilrettelagte anker, fordi alternativet vil være, at deltagerne fratages ankemuligheden.

9. Ekstraordinær anke

Såvel grupperepræsentanten som modparten kan ansøge om tilladelse til ekstraordinær anke efter retsplejelovens § 399. De strenge betingelser vil sjældent være opfyldt. Også en potentiel grupperepræsentant, der har ankebeføjelse efter retsplejelovens § 254 j, stk. 2, må kunne søge sådan tilladelse.

Det praktisk vigtige spørgsmål er imidlertid, hvorledes den deltager, der valgte ikke at tilmelde sig grupperepræsentantens eller en ny grupperepræsentants anke, er stillet, når grupperepræsentanten har vundet sagen i anken. Han vil typisk med stor vægt kunne fremføre, at sagen også i relation til ham ville have fået samme udfald, og at dommen i første instans er urigtig. Formentlig bør man være yderst tilbageholdende med at tillade en sådan deltager at anke ekstraordinært. Han har truffet et bevidst valg om ikke at deltage i ankesagen vel vidende, at grupperepræsentanten stadig havde tiltro til sagen. Det vil underminere muligheden for at finansiere en ankesag, hvis deltagerne fra første instans kan lurepasse og holde sig uden for og spare omkostninger, men alligevel kan nyde godt af grupperepræsentantens og andre deltageres risikovilje, hvis anken vindes. Hvor modparten er en offentlig myndighed, kan lighedsgrundsætningen og saglighedskrav dog føre til, at sådanne deltagere – og bruttogruppermedlemmer, der ikke var med i første instans – alligevel får fordel af anken.

10. Kære

Om kære gælder almindelige regler. Der er i Betænkningen og Bemærkningerne taget stilling til de kærespørgsmål, der specifikt vedrører beslutninger og kendelser om forhold, der kun er aktuelle i gruppesøgsmål. Disse motivudtalelser må forventes respekteret i praksis.

Hvis retten ikke godkender gruppesøgsmålet, kan det ske ved afvis-

ningsdom. I så fald er retsmidlet anke, mest naturligt med påstand om hjemvisning. Hvis sagsøgeren selv har et krav, bør retten dog snarere ved beslutning eller kendelse nægte at fremme sagen som gruppesøgsmål²³², hvorved retsmidlet bliver kære. Herved får sagsøgeren mulighed for at konvertere sagen til almindeligt søgsmål, hvis kæremålet tabes. Det bør ikke anses udelukket, at retten også, hvor sagen er anlagt af en potentiel grupperepræsentant, der ikke selv har noget krav – i praksis en forening eller anden sammenslutning – træffer beslutning eller afsiger kendelse om, at sagen ikke kan fremmes som gruppesøgsmål for at åbne mulighed for kære heraf. Kæres en sådan beslutning eller kendelse ikke, eller stadfæstes beslutningen eller kendelsen, bliver næste skridt dom om afvisning.

En beslutning om at godkende gruppesøgsmålet ved udpegning af grupperepræsentant kan kæres af modparten, men kun for så vidt angår den implicite godkendelse af gruppesøgsmålet, ikke i relation til det konkrete valg af grupperepræsentant, jf. Betænkningen s. 290 og Bemærkningerne s. 39. Modparten kan således alene påstå udpegningen ophævet, ikke at grupperepræsentanten erstattes af en anden.

Har sagsøgeren foreslået en anden grupperepræsentant, end den retten udpeger, kan sagsøgeren påkære udpegningen, jf. Betænkningen s. 290 og Bemærkningerne s. 39. Bortset herfra kan beslutningen ikke påkæres.

Udpeger retten en ny grupperepræsentant, kan dette påkæres ikke alene af den hidtidige grupperepræsentant, men af enhver deltager, jf. Betænkningen s. 292 og Bemærkningerne s. 40. Modparten kan ikke kære.

Hvor retten har pligt til at tage stilling til et forslag om udpegning af ny grupperepræsentant, jf. retsplejelovens § 254 e, stk. 3, 2. pkt., kan den foreslåede ny grupperepræsentant påkære en nægtelse heraf, jf. Betænkningen s. 292 og Bemærkningerne s. 40.

Rettens fastlæggelse af rammen, jf. retsplejelovens § 254 e, stk. 4, 1. pkt., kan påkæres af grupperepræsentanten og modparten, men ikke af gruppemedlemmerne eller dem, der i kraft af fastlæggelsen falder uden for rammen, jf. Betænkningen s. 294 og Bemærkningerne s. 41.

232. »Thi bestemmes: Nærværende sag kan ikke fremmes som gruppesøgsmål«.

En ændring af rammen efter retsplejelovens § 254 e, stk. 4, 2. pkt., kan kæres af grupperepræsentanten og modparten. Indskrænkes rammen, kan kære også iværksættes af deltagere, hvis krav herved falder uden for rammen. I øvrigt kan deltagerne ikke påkære rammeændringer eller afslag herpå, jf. Betænkningen s. 295 og Bemærkningerne s. 42.

Retten fastsættelse af tilmeldingsfristen kan kæres af grupperepræsentanten og modparten, men ikke af gruppemedlemmerne, jf. Betænkningen s. 296 og Bemærkningerne s. 42. Sådanne kæremål må på forhånd forekomme ret udsigtsløse og vil samtidig kunne være ganske irriterende, da tilmeldingsfristen efter motiverne forudsættes fastsat til en bestemt dato. Kæreinstansen kan ikke afgøre kæremålet, før den i retsplejelovens § 397 angivne 10 dages frist for indlæg er udløbet. Der skal endvidere regnes med de 2 ugers kærefrist og med den tid, der medgår til retten indsendelse af kæremålet og til kæreinstansens behandling. Den samlede effekt af kæreadgangen kan let blive, at retten må omgøre sin beslutning, efter den er stadfæstet, fordi fristen nu ligger for nær ude i fremtiden, medmindre retten har beregnet fristdagen under indregning af godt 1 måned til evt. kære. En anden mulighed kan være, at fristen fastsættes i et retsmøde, hvor parterne erklærer sig enige i en dato og frafalder kære, hvorefter frist og kæreafkald kan føres til retsbogen.

Retten tilladelse eller nægtelse af tilladelse til tilmelding efter fristudløb i henhold til retsplejelovens § 254 e, stk. 6, 2. pkt., kan påkæres af grupperepræsentanten og modparten. En nægtelse kan tillige påkæres af den, der fik den for sene tilmelding afvist, jf. Betænkningen s. 297 og Bemærkningerne s. 43.

Det må være klart, at hvis retten afviser en tilmelding som følge af, at den tilmeldte ikke findes omfattet af gruppedefinitionen, må dette kunne påkæres af den pågældende. Spørgsmålet om afvisning af tilmeldinger er ikke berørt i motiverne.

Ifølge Betænkningen s. 299 og Bemærkningerne s. 44 kan afgørelser om sikkerhedsstillelse påkæres af grupperepræsentanten og modparten, men ikke af gruppemedlemmer. Dette må gælde både grupperepræsentantens og deltagerens sikkerhedsstillelse. Er et gruppemedlem utilfreds, kan han lade være med at tilmelde sig.

Afgørelsen af, om sagen skal behandles som frameldingssøgsmål eller tilmeldingssøgsmål, kan kæres af grupperepræsentanten og mod-

parten, men ikke af gruppemedlemmerne, jf. Betænkningen s. 302 og Bemærkningerne s. 46. Fastsættelsen af en frameldingsfrist kan påkæres af grupperepræsentanten og modparten, hvilket kan give anledning til de samme problemer, som nævnt foran i relation til kære af tilmeldingsfristen.

Godkendelse af et forlig kan kæres af enhver deltager, jf. Betænkningen s. 317 og Bemærkningerne s. 55. Umiddelbart skulle man måske tro, at det måtte være en forudsætning, at kærende var omfattet af forliget, men det kan jo tænkes, at kærende netop anser den omstændighed, at han ikke er med, som udtryk for en usaglig forskelsbehandling, hvorfor det må tiltrædes, at alle deltagere kan kære. Grupperepræsentanten og modparten, der har indgået forliget, kan naturligvis ikke påkære en godkendelse.

Retten nægtelse af godkendelse af et forlig kan kun påkæres af grupperepræsentanten og modparten, jf. Betænkningen s. 317 og Bemærkningerne s. 55.

Om kære af afgørelser om sagsomkostninger henvises til kapitel 11, navnlig afsnit 11-3.3.1.

Bilag

Lovtidende A

Hæfte 32 Nr. 181

2007

Udgivet den 1. marts 2007

28. februar 2007.

1097

Nr. 181.

Lov om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love

(Grupesøgsmål m.v.)

VI MARGRETHE DEN ANDEN, af Guds Nåde Danmarks Dronning, gør vitterligt:

Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

§ 1

I retsplejeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1001 af 5. oktober 2006, som ændret senest ved § 17 i lov nr. 108 af 7. februar 2007, foretages følgende ændringer:

1. I § 225, stk. 3, 2. pkt., ændres »stk. 4 og 5« til: »stk. 3 og 4«.

2. § 226, stk. 2, ophæves.
Stk. 3-5 bliver herefter stk. 2-4.

3. I § 226, stk. 3, der bliver stk. 2, udgår i 1. og 2. pkt. »efter stk. 1 og 2«.

4. I § 226, stk. 4, der bliver stk. 3, udgår i 1. pkt. »efter stk. 1 og 2«.

5. § 227, stk. 2, ophæves, og stk. 3, der bliver stk. 2, affattes således:

»Stk. 2. Reglerne i § 226, stk. 2-4, finder tilsvarende anvendelse.«

6. § 249, stk. 2, affattes således:

»Stk. 2. Sagsøgte kan under sagen fremsætte modkrav med påstand om dom for modkravet eller en del af dette, såfremt

- 1) der er værning for modkravet her i landet eller kravet udspringer af den samme kontrakt eller det samme forhold, som sagsøgerens krav støttes på, og
- 2) modkravet kan behandles efter samme processuelle regler som sagsøgerens krav.«

7. § 249, stk. 3, 3. pkt., ophæves.

8. I § 254, 1. pkt., ændres »er anlagt« til: »verserer«.

9. I § 254 indsættes som stk. 2:

»Stk. 2. Retten kan efter anmodning fra en part henvise en sag i 1. instans til behandling ved en anden ret, hvis sagen efter indhentet udtalelse fra den anden ret findes mest hensigtsmæssigt at kunne behandles i forbindelse med en anden sag, der verserer ved den anden ret, jf. dog § 247, stk. 1. På samme måde kan en landsret henvise en ankesag til behandling ved den anden landsret.«

10. Efter kapitel 23 indsættes:

»Kapitel 23 a

Grupesøgsmål

§ 254 a. Ensartede krav, som fremsættes på vegne af flere personer, kan behandles under et gruppesøgsmål efter reglerne i dette kapitel.

Stk. 2. Reglerne i dette kapitel gælder ikke for de i kapitel 42, 42 a, 43, 43 a, 43 b, 44 og 88 omhandlede sager.

§ 254 b. Grupesøgsmål kan anlægges, når

- 1) der foreligger ensartede krav som nævnt i § 254 a,
- 2) der er værning for alle kravene her i landet,
- 3) retten er værning for et af kravene,

- 4) retten er sagligt kompetent med hensyn til et af kravene,
- 5) gruppessøgsmål skønnes at være den bedste måde at behandle kravene på.
- 6) gruppemedlemmerne kan identificeres og underrettes om sagen på en hensigtsmæssig måde og
- 7) der kan udpeges en grupperepræsentant, jf. § 254 c.

Stk. 2. Har retten ikke saglig kompetence til at behandle alle kravene under en selvstændig sag, kan retten henvise sagen til afgørelse ved en domstol, der har saglig kompetence til at behandle mindst ét krav.

§ 254 c. Gruppessøgsmål føres af en grupperepræsentant på gruppens vegne. Grupperepræsentanten udpeges af retten. Som grupperepræsentant kan, jf. dog stk. 2, udpeges

- 1) et medlem af gruppen,
- 2) en forening, privat institution eller anden sammenslutning, når søgsmålet falder inden for rammerne af sammenslutningens formål, eller
- 3) en offentlig myndighed, der ved lov er bemyndiget til det.

Stk. 2. I gruppessøgsmål efter § 254 e, stk. 8, kan som grupperepræsentant kun udpeges en offentlig myndighed, der ved lov er bemyndiget til det.

Stk. 3. Grupperepræsentanten skal være i stand til at varetage gruppemedlemmernes interesser under sagen.

Stk. 4. Adgangen til at være grupperepræsentant ophører ikke alene af den grund, at der efter sagens anlæg sker forandringer i de omstændigheder, der er nævnt i stk. 1.

§ 254 d. Gruppessøgsmål anlægges ved indlevering af stævning til retten, jf. § 348. Stævningen kan indleveres af enhver, der efter § 254 c, stk. 1, kan udpeges som grupperepræsentant. Ud over, hvad der fremgår af § 348, skal stævningen indeholde

- 1) en beskrivelse af gruppen,
- 2) oplysninger om, hvordan gruppemedlemmerne kan identificeres og underrettes om sagen, og
- 3) et forslag til grupperepræsentant, der er villig til at påtage sig hvervet.

Stk. 2. Opfylder stævningen ikke kravene i stk. 1, og er den herefter uegnet til at danne grundlag

for sagens behandling, finder § 349 tilsvarende anvendelse.

§ 254 e. Retten udpeger en grupperepræsentant, hvis betingelserne i §§ 254 b og 254 c er opfyldt.

Stk. 2. Retten kan i forbindelse med udpegningen af grupperepræsentanten eller efter udløbet af fristen for at tilmelde sig henholdsvis framelde sig gruppessøgsmålet, jf. stk. 6 og 8, bestemme, at grupperepræsentanten skal stille sikkerhed for de sagsomkostninger, grupperepræsentanten kan blive pålagt at betale til modparten. Sikkerhedens art og størrelse fastsættes af retten. Stilles sikkerheden ikke, og udpeges der ikke en anden grupperepræsentant, afvises sagen.

Stk. 3. Retten kan senere udpege en ny grupperepræsentant, hvis det er påkrævet. I gruppessøgsmål med tilmelding, jf. stk. 6, skal retten tage stilling til, om det er påkrævet at udpege en ny grupperepræsentant, hvis mindst halvdelen af de gruppemedlemmer, der har tilmeldt sig gruppessøgsmålet, anmoder herom og anmodningen er ledsaget af et forslag til ny grupperepræsentant, der er villig til at påtage sig hvervet.

Stk. 4. Retten fastlægger rammen for gruppessøgsmålet. Retten kan senere ændre rammen, hvis det er påkrævet.

Stk. 5. Gruppessøgsmålet omfatter de gruppemedlemmer, der har tilmeldt sig gruppessøgsmålet, jf. stk. 6 og 7, medmindre retten bestemmer, at gruppessøgsmålet skal omfatte de gruppemedlemmer, der ikke har frameldt sig gruppessøgsmålet, jf. stk. 8.

Stk. 6. Retten fastsætter en frist for ved skriftlig meddelelse at tilmelde sig gruppessøgsmålet. Retten bestemmer, hvortil tilmelding skal ske. Retten kan undtagelsesvis tillade, at tilmelding sker efter fristens udløb, hvis særlige grunde taler for det.

Stk. 7. Retten kan bestemme, at tilmelding til gruppessøgsmålet skal være betinget af, at gruppemedlemmet stiller en af retten fastsat sikkerhed for sagsomkostninger, medmindre gruppemedlemmet har en retshjælpsforsikring eller anden forsikring, der dækker omkostninger ved sagen, eller gruppessøgsmålet opfylder betingelserne for fri proces efter §§ 327-329 og gruppemedlemmet opfylder de økonomiske betingelser efter § 325. Justitsministeren meddeler efter ansøgning fra grupperepræsentanten, om gruppessøgsmålet opfylder betingelserne for fri proces efter §§ 328 og 329. § 327, stk. 4, 2. og 3. pkt., §

328, stk. 5, 2. pkt., og § 329, 3. pkt., finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 8. Såfremt gruppessøgsmålet vedrører krav, hvor det er klart, at kravene på grund af deres ringe størrelse almindeligvis ikke kan forventes fremmet ved individuelle søgsmål, og det må antages, at et gruppessøgsmål med tilmelding ikke vil være en hensigtsmæssig måde at behandle kravene på, kan retten efter anmodning fra grupperepræsentanten bestemme, at gruppessøgsmålet skal omfatte de gruppemedlemmer, der ikke har frameldt sig gruppessøgsmålet. Retten fastsætter en frist for ved skriftlig meddelelse at framelde sig gruppessøgsmålet. Retten bestemmer, hvortil framelding skal ske. Retten kan undtagelsesvis tillade, at framelding sker efter fristens udløb, hvis særlige grunde taler for det.

Stk. 9. De personer, hvis krav falder inden for rammen af gruppessøgsmålet, skal underrettes om de i stk. 1-8 nævnte forhold og om retsvirkningerne af at tilmelde sig henholdsvis framelde sig gruppessøgsmålet. Underretningen gives på den måde, som retten bestemmer. Retten kan bestemme, at underretningen helt eller delvis skal ske ved offentlig bekendtgørelse. Retten kan pålægge grupperepræsentanten at foretage underretningen. Udgifterne ved underretningen betales foreløbig af grupperepræsentanten.

§ 254 f. Som parter i gruppessøgsmålet anses grupperepræsentanten og gruppens modpart.

Stk. 2. Rettens afgørelser i gruppessøgsmålet har bindende virkning for de gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppessøgsmålet. Med hensyn til afgørelser om modkrav gælder dette dog kun krav, som udspringer af den samme kontrakt eller det samme forhold, som gruppemedlemmernes krav støttes på. I gruppessøgsmål efter § 254 e, stk. 8, har rettens afgørelser kun bindende virkning for gruppemedlemmer, der ved sagens anlæg kunne have været sagsøgt her i landet vedrørende det pågældende krav.

Stk. 3. Et gruppemedlem kan pålægges at betale sagsomkostninger til modparten og/eller grupperepræsentanten. Ved afgørelser efter 1. pkt. går modpartens krav forud for grupperepræsentantens. Gruppemedlemmet kan højst pålægges at betale sagsomkostninger med et beløb som fastsat i medfør af § 254 e, stk. 7, med tillæg af beløb, der gennem retssagen kommer gruppemedlemmet til gode.

Stk. 4. I det omfang sagsomkostninger, der pålægges et gruppemedlem, som opfylder de øko-

nomiske betingelser efter § 325, ikke er dækket af en retshjælpsforsikring eller anden forsikring, betales sagsomkostningerne af statskassen, hvis gruppessøgsmålet opfylder betingelserne for fri proces i §§ 327-329, dog højst med et beløb som fastsat i medfør af § 254 e, stk. 7.

Stk. 5. Reglerne i §§ 298 og 300, § 301, stk. 1, §§ 302 og 305 og § 344, stk. 2, 2. pkt., jf. 1. pkt., finder tilsvarende anvendelse for gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppessøgsmålet.

§ 254 g. Opstår der spørgsmål om at hæve eller afvise gruppessøgsmålet, skal gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppessøgsmålet, underrettes, medmindre underretning er åbenbart overflødig. Retten kan bestemme, at der skal ske underretning i andre tilfælde, herunder når der opstår spørgsmål om at godkende et forlig. Reglerne i § 254 e, stk. 9, 2.-5. pkt., finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Såfremt gruppessøgsmålet hæves eller afvises, kan et gruppemedlem, der er omfattet af gruppessøgsmålet, ved skriftlig meddelelse til retten inden 4 uger indtræde som part, for så vidt angår den pågældendes krav, og videreføre sagen efter reglerne om individuelle søgsmål. Det samme gælder, hvis retten i medfør af § 254 e, stk. 4, 2. pkt., bestemmer, at et krav ikke skal være omfattet af gruppessøgsmålet.

§ 254 h. Forlig, som grupperepræsentanten indgår om krav, der er omfattet af gruppessøgsmålet, opnår gyldighed, når forliget er godkendt af retten. Retten godkender forliget, medmindre der ved forliget sker usaglig forskelsbehandling af gruppemedlemmer eller forliget i øvrigt er åbenbart urimeligt. Gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppessøgsmålet, skal underrettes om rettens godkendelse af et forlig. Reglerne i § 254 e, stk. 9, 2.-5. pkt., finder tilsvarende anvendelse.

§ 254 i. Retten underretter gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppessøgsmålet, om sagens afgørelse. Reglerne i § 254 e, stk. 9, 2. og 3. pkt., finder tilsvarende anvendelse. Retten meddeler efter anmodning gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppessøgsmålet, en ekstraktudskrift af dommen.

§ 254 j. Ankes en dom i et gruppessøgsmål af grupperepræsentanten, finder § 254 e, stk. 5-9, tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Anker grupperepræsentanten ikke, kan

anke iværksættes af enhver, der efter § 254 c, stk. 1 og 2, kan udpeges som grupperepræsentant, og § 254 b, stk. 1, nr. 1, 5 og 7, og § 254 e, stk. 1 og 4-9, finder tilsvarende anvendelse. Anker grupperepræsentanten en del af en dom, finder 1. pkt. anvendelse på de øvrige dele af dommen.

Stk. 3. Ankes en dom i et gruppessøgsmål af gruppens modpart, behandles anken efter reglerne om gruppessøgsmål.

Stk. 4. Reglerne i § 254 c, § 254 e, stk. 2 og 3, og §§ 254 f-254 i finder tilsvarende anvendelse under anken. Reglerne i § 368, stk. 1, 2. pkt., og stk. 2, finder ikke anvendelse.

§ 254 k. Et gruppe medlem, der er omfattet af gruppessøgsmålet, og hvis krav ikke er omfattet af en anke efter § 254 j, kan anke en dom i et gruppessøgsmål, for så vidt angår den pågældendes krav. Anke eller ansøgning om anketilladelse anses som rettidig, såfremt ankestævningen eller ansøgningen om anketilladelse indleveres senest 4 uger efter udløbet af den almindelige frist herfor.

11. I § 378, *stk. 4.*, ændres »domsforhandles« til: »hovedforhandles«.

12. I § 400, *stk. 3.*, indsættes efter »i kapitel«: »23 a.«.

13. I § 696, *1. pkt.*, ændres »Domsforhandling« til: »Hovedforhandling«.

§ 2

I lov om retsafgifter, jf. lovbekendtgørelse nr. 936 af 8. september 2006, som ændret ved § 7 i lov nr. 539 af 8. juni 2006 og § 12 i lov nr. 1563 af 20. december 2006, foretages følgende ændringer:

1. I § 2 ændres i *stk. 1* og tre steder i *stk. 4* »domsforhandlingen« til: »hovedforhandlingen«.

2. I § 2, *stk. 5, 1. pkt.*, ændres »domsforhandling« til: »hovedforhandling«.

3. I § 49, *stk. 2.*, indsættes som *nr. 10*:

»10) Første ekstraktudskrift af en dom i et gruppessøgsmål til gruppe medlemmer, der er omfattet af gruppessøgsmålet.«

§ 3

I lov nr. 401 af 26. juni 1998 om Domstolsstyrelsen, som ændret ved § 29 i lov nr. 388 af 30.

maj 2000, § 1 i lov nr. 1156 af 19. december 2003 og § 2 i lov nr. 552 af 24. juni 2006, foretages følgende ændring:

1. I § 4, *stk. 2, 5. pkt.*, ændres »Landsarbejdsrådet« til: »Beskæftigelsesrådet«.

§ 4

I lov nr. 1389 af 21. december 2005 om markedsføring, som ændret ved § 102 i lov nr. 538 af 8. juni 2006 og lov nr. 1547 af 20. december 2006, foretages følgende ændring:

1. I § 28 indsættes som *stk. 2*:

»*Stk. 2.* Forbrugerombudsmanden kan udpeges som grupperepræsentant i et gruppessøgsmål, jf. retsplejelovens kapitel 23 a.«

§ 5

I lov om finansiel virksomhed, jf. lovbekendtgørelse nr. 286 af 4. april 2006, som ændret ved § 1 i lov nr. 527 af 7. juni 2006 og § 3 i lov nr. 108 af 7. februar 2007, foretages følgende ændring:

1. I § 348, *stk. 1.*, indsættes som *3. pkt.*:

»Forbrugerombudsmanden kan udpeges som grupperepræsentant i et gruppessøgsmål, jf. retsplejelovens kapitel 23 a.«

§ 6

I lov om investeringsforeninger og specialforeninger samt andre kollektive investeringsordninger m.v., jf. lovbekendtgørelse nr. 55 af 31. januar 2006, som ændret ved § 13 i lov nr. 108 af 7. februar 2007, foretages følgende ændring:

1. I § 120, *stk. 1.*, indsættes som *3. pkt.*:

»Forbrugerombudsmanden kan udpeges som grupperepræsentant i et gruppessøgsmål, jf. retsplejelovens kapitel 23 a.«

§ 7

I lov om værdipapirhandel m.v., jf. lovbekendtgørelse nr. 479 af 1. juni 2006, som ændret ved § 2 i lov nr. 527 af 7. juni 2006 og §§ 1 og 2 i lov nr. 108 af 7. februar 2007, foretages følgende ændring:

1. I § 3, *stk. 3.*, indsættes som *3. pkt.*:

»Forbrugerombudsmanden kan udpeges som grupperepræsentant i et gruppessøgsmål, jf. retsplejelovens kapitel 23 a.«

Bilag 1

28. februar 2007.

1101

Nr. 181.

§ 8

Stk. 1. Loven træder i kraft den 1. januar 2008.
Stk. 2. Retsplejelovens kapitel 23 a som affattet ved denne lovs § 1, nr. 10, finder anvendelse i sager, der anlægges efter lovens ikrafttræden.
Stk. 3. Justitsministeren fremsætter forslag om revision af loven i folketingsåret 2010-11.

§ 9

Stk. 1. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.
Stk. 2. § 3 kan ved kongelig anordning sættes i kraft for Færøerne og Grønland.
Stk. 3. §§ 5-7 kan ved kongelig anordning helt eller delvis sættes i kraft for Færøerne og Grønland med de afvigelser, som de særlige færøske eller grønlandske forhold tilsiger.

Givet på Amalienborg, den 28. februar 2007

Under Vor Kongelige Hånd og Segl

MARGRETHE R.

/ Lene Espersen

Forslag

til

Lov om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love

(Grupesøgsmål m.v.)

§ 1

I retsplejeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. xxx af 5. oktober 2006, foretages følgende ændringer:

1. I § 225, stk. 3, 2. pkt., ændres »stk. 4 og 5« til: »stk. 3 og 4«.

2. § 226, stk. 2, ophæves.
Stk. 3-5 bliver herefter stk. 2-4.

3. I § 226, stk. 3, der bliver stk. 2, udgår i 1. og 2. pkt. »efter stk. 1 og 2«.

4. I § 226, stk. 4, der bliver stk. 3, udgår i 1. pkt. »efter stk. 1 og 2«.

5. § 227, stk. 2, ophæves, og stk. 3, der bliver stk. 2, affattes således:

»Stk. 2. Reglerne i § 226, stk. 2-4, finder tilsvarende anvendelse.«

6. § 249, stk. 2, affattes således:

»Stk. 2. Sagsøgte kan under sagen fremsætte modkrav med påstand om dom for modkravet eller en del af dette, såfremt

- 1) der er værning for modkravet her i landet eller kravet udspringer af den samme kontrakt eller det samme forhold, som sagsøgerens krav støttes på, og
- 2) modkravet kan behandles efter samme processuelle regler som sagsøgerens krav.«

7. § 249, stk. 3, 3. pkt., ophæves.

8. I § 254, 1. pkt., ændres »er anlagt« til: »verserer«.

9. I § 254 indsættes som stk. 2:

»Stk. 2. Retten kan efter anmodning fra en part henvise en sag i 1. instans til behandling ved en anden ret, hvis sagen efter indhentet udtalelse fra den anden ret findes mest hensigtsmæssigt at kunne behandles i forbindelse med en anden sag, der verserer ved den anden ret, jf. dog § 247, stk. 1. På samme måde kan en landsret henvise en ankesag til behandling ved den anden landsret.«

10. Efter kapitel 23 indsættes:

»Kapitel 23 a

Grupesøgsmål

§ 254 a. Ensartede krav, som fremsættes på vegne af flere personer, kan behandles under et gruppesøgsmål efter reglerne i dette kapitel.

Stk. 2. Reglerne i dette kapitel gælder ikke for de i kapitel 42, 42 a, 43, 43 a, 43 b, 44 og 88 omhandlede sager.

§ 254 b. Grupesøgsmål kan anlægges, når

- 1) der foreligger ensartede krav som nævnt i § 254 a,
- 2) der er værning for alle kravene her i landet,
- 3) retten er værning for ét af kravene,
- 4) retten er saglig kompetent med hensyn til ét af kravene,
- 5) gruppesøgsmål skønnes at være den bedste måde at behandle kravene på,
- 6) gruppedlemmerne kan identificeres og underrettes om sagen på en hensigtsmæssig måde og
- 7) der kan udpeges en grupperepræsentant, jf. § 254 c.

Stk. 2. Har retten ikke saglig kompetence til at behandle alle kravene under en selvstændig sag, kan retten henvise sagen til afgørelse ved en domstol, der har saglig kompetence til at behandle mindst ét krav.

§ 254 c. Gruppessøgsmål føres af en grupperepræsentant på gruppens vegne. Grupperepræsentanten udpeges af retten. Som grupperepræsentant kan, jf. dog stk. 2, udpeges

- 1) et medlem af gruppen,
- 2) en forening, privat institution eller anden sammenslutning, når søgsmålet falder inden for rammerne af sammenslutningens formål, eller
- 3) en offentlig myndighed, der ved lov er bemyndiget til det.

Stk. 2. I gruppessøgsmål efter § 254 e, stk. 8, kan som grupperepræsentant kun udpeges en offentlig myndighed, der ved lov er bemyndiget til det.

Stk. 3. Grupperepræsentanten skal være i stand til at varetage gruppemedlemmernes interesser under sagen.

Stk. 4. Adgangen til at være grupperepræsentant ophører ikke alene af den grund, at der efter sagens anlæg sker forandringer i de omstændigheder, der er nævnt i stk. 1.

§ 254 d. Gruppessøgsmål anlægges ved indlevering af stævning til retten, jf. § 348. Stævningen kan indleveres af enhver, der efter § 254 c, stk. 1, kan udpeges som grupperepræsentant. Ud over, hvad der fremgår af § 348, skal stævningen indeholde

- 1) en beskrivelse af gruppen,
- 2) oplysninger om, hvordan gruppemedlemmerne kan identificeres og underrettes om sagen, og
- 3) et forslag til grupperepræsentant, der er villig til at påtage sig hvervet.

Stk. 2. Opfylder stævningen ikke kravene i stk. 1, og er den herefter uegnet til at danne grundlag for sagens behandling, finder § 349 tilsvarende anvendelse.

§ 254 e. Retten udpeger en grupperepræsentant, hvis betingelserne i §§ 254 b og 254 c er opfyldt.

Stk. 2. Retten kan i forbindelse med udpegningen af grupperepræsentanten og/eller efter udløbet af fristen for at tilmelde sig henholdsvis framelde sig gruppessøgsmålet, jf. stk. 6 og 8, bestemme, at grupperepræsentanten skal stille sik-

kerhed for de sagsomkostninger, grupperepræsentanten kan blive pålagt at betale til modparten. Sikkerhedens art og størrelse fastsættes af retten. Stilles sikkerheden ikke, og udpeges der ikke en anden grupperepræsentant, afvises sagen.

Stk. 3. Retten kan senere udpege en ny grupperepræsentant, hvis det er påkrævet. I gruppessøgsmål med tilmelding, jf. stk. 6, skal retten tage stilling til, om det er påkrævet at udpege en ny grupperepræsentant, hvis mindst halvdelen af de gruppemedlemmer, der har tilmeldt sig gruppessøgsmålet, anmoder herom og anmodningen er ledsaget af et forslag til ny grupperepræsentant, der er villig til at påtage sig hvervet.

Stk. 4. Retten fastlægger rammen for gruppessøgsmålet. Retten kan senere ændre rammen, hvis det er påkrævet.

Stk. 5. Gruppessøgsmålet omfatter de gruppemedlemmer, der har tilmeldt sig gruppessøgsmålet, jf. stk. 6 og 7, medmindre retten bestemmer, at gruppessøgsmålet skal omfatte de gruppemedlemmer, der ikke har frameldt sig gruppessøgsmålet, jf. stk. 8.

Stk. 6. Retten fastsætter en frist for ved skriftlig meddelelse at tilmelde sig gruppessøgsmålet. Retten bestemmer, hvortil tilmelding skal ske. Retten kan undtagelsesvis tillade, at tilmelding sker efter fristens udløb, hvis særlige grunde taler for det.

Stk. 7. Retten kan bestemme, at tilmelding til gruppessøgsmålet skal være betinget af, at gruppemedlemmet stiller en af retten fastsat sikkerhed for sagsomkostninger, medmindre gruppemedlemmet har en retshjælpsforsikring eller anden forsikring, der dækker omkostninger ved sagen, eller gruppessøgsmålet opfylder betingelserne for fri proces efter §§ 327-329 og gruppemedlemmet opfylder de økonomiske betingelser efter § 325. Justitsministeren meddeler efter ansøgning fra grupperepræsentanten, om gruppessøgsmålet opfylder betingelserne for fri proces efter §§ 328 og 329. § 327, stk. 4, 2. og 3. pkt., § 328, stk. 5, 2. pkt., og § 329, 3. pkt., finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 8. Såfremt gruppessøgsmålet vedrører krav, hvor det er klart, at kravene på grund af deres ringe størrelse almindeligvis ikke kan forventes fremmet ved individuelle søgsmål, og det må antages, at et gruppessøgsmål med tilmelding ikke vil være en hensigtsmæssig måde at behandle kravene på, kan retten efter anmodning

fra grupperepræsentanten bestemme, at gruppesøgsmålet skal omfatte de gruppemedlemmer, der ikke har fremlidt sig gruppesøgsmålet. Retten fastsætter en frist for ved skriftlig meddelelse at fremlæde sig gruppesøgsmålet. Retten bestemmer, hvortil fremlæggelse skal ske. Retten kan undtagelsesvis tillade, at fremlæggelse sker efter fristens udløb, hvis særlige grunde taler for det.

Stk. 9. De personer, hvis krav falder inden for rammen af gruppesøgsmålet, skal underrettes om de i stk. 1-8 nævnte forhold og om retsvirkningerne af at tilmelde sig henholdsvis fremlæde sig gruppesøgsmålet. Underretningen gives på den måde, som retten bestemmer. Retten kan bestemme, at underretningen helt eller delvis skal ske ved offentlig bekendtgørelse. Retten kan pålægge grupperepræsentanten at foretage underretningen. Udgifterne ved underretningen betales foreløbig af grupperepræsentanten.

§ 254 f. Som parter i gruppesøgsmålet anses grupperepræsentanten og gruppens modpart.

Stk. 2. Rettens afgørelser i gruppesøgsmålet har bindende virkning for de gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppesøgsmålet. Med hensyn til afgørelser om modkrav gælder dette dog kun krav, som udspringer af den samme kontrakt eller det samme forhold, som gruppemedlemmernes krav støttes på. I gruppesøgsmål efter § 254 e, stk. 8, har rettens afgørelser kun bindende virkning for gruppemedlemmer, der ved sagens anlæg kunne have været sagsøgt her i landet vedrørende det pågældende krav.

Stk. 3. Et gruppemedlem kan pålægges at betale sagsomkostninger til modparten og/eller grupperepræsentanten. Ved afgørelser efter 1. pkt. går modpartens krav forud for grupperepræsentantens. Gruppemedlemmet kan højst pålægges at betale sagsomkostninger med et beløb som fastsat i medfør af § 254 e, stk. 7, med tillæg af beløb, der gennem retssagen kommer gruppemedlemmet til gode.

Stk. 4. I det omfang sagsomkostninger, der pålægges et gruppemedlem, som opfylder de økonomiske betingelser efter § 325, ikke er dækket af en retshjælpsforsikring eller anden forsikring, betales sagsomkostningerne af statskassen, hvis gruppesøgsmålet opfylder betingelserne for fri proces i §§ 327-329, dog højst med et beløb som fastsat i medfør af § 254 e, stk. 7.

Stk. 5. Reglerne i §§ 298, 300, 301, stk. 1, 302, 305 og 344, stk. 2, 2. pkt., jf. 1. pkt., finder til-

svarende anvendelse for gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppesøgsmålet.

§ 254 g. Opstår der spørgsmål om at hævde eller afvise gruppesøgsmålet, skal gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppesøgsmålet, underrettes, medmindre underretning er åbenbart overflødig. Retten kan bestemme, at der skal ske underretning i andre tilfælde, herunder når der opstår spørgsmål om at godkende et forlig. Reglerne i § 254 e, stk. 9, 2.-5. pkt., finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Såfremt gruppesøgsmålet hævdes eller afvises, kan et gruppemedlem, der er omfattet af gruppesøgsmålet, ved skriftlig meddelelse til retten inden 4 uger indtræde som part for så vidt angår den pågældendes krav og videreføre sagen efter reglerne om individuelle søgsmål. Det samme gælder, hvis retten i medfør af § 254 e, stk. 4, 2. pkt., bestemmer, at et krav ikke skal være omfattet af gruppesøgsmålet.

§ 254 h. Forlig, som grupperepræsentanten indgår om krav, der er omfattet af gruppesøgsmålet, opnår gyldighed, når forliget er godkendt af retten. Retten godkender forliget, medmindre der ved forliget sker usaglig forskelsbehandling af gruppemedlemmer, eller forliget i øvrigt er åbenbart urimeligt. Gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppesøgsmålet, skal underrettes om rettens godkendelse af et forlig. Reglerne i § 254 e, stk. 9, 2.-5. pkt., finder tilsvarende anvendelse.

§ 254 i. Retten underretter gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppesøgsmålet, om sagens afgørelse. Reglerne i § 254 e, stk. 9, 2. og 3. pkt., finder tilsvarende anvendelse. Retten meddeler efter anmodning gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppesøgsmålet, en ekstraktudskrift af dommen.

§ 254 j. Ankes en dom i et gruppesøgsmål af grupperepræsentanten, finder § 254 e, stk. 5-9, tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Anker grupperepræsentanten ikke, kan anke iværksættes af enhver, der efter § 254 c, stk. 1 og 2, kan udpeges som grupperepræsentant, og §§ 254 b, stk. 1, nr. 1, 5 og 7, og 254 e, stk. 1 og stk. 4-9, finder tilsvarende anvendelse. Anker grupperepræsentanten en del af en dom, finder 1. pkt. anvendelse på de øvrige dele af dommen.

Stk. 3. Ankes en dom i et gruppessøgsmål af gruppens modpart, behandles anken efter reglerne om gruppessøgsmål.

Stk. 4. Reglerne i §§ 254 c, 254 e, stk. 2 og 3, og 254 f-254 i finder tilsvarende anvendelse under anken. Reglerne i § 368, stk. 1, 2. pkt., og stk. 2, finder ikke anvendelse.

§ 254 k. Et gruppemedlem, der er omfattet af gruppessøgsmålet, og hvis krav ikke er omfattet af en anke efter § 254 j, kan anke en dom i et gruppessøgsmål for så vidt angår den pågældendes krav. Anke eller ansøgning om anketilladelse anses som rettidig, såfremt ankestævningen eller ansøgningen om anketilladelse indleveres senest 4 uger efter udløbet af den almindelige frist herfor.«

11. I § 378, *stk. 4.* ændres »domsforhandles« til: »hovedforhandles«.

12. I § 400, *stk. 3.* indsættes efter »kapitel«: »23 a.«.

13. I § 696, *1. pkt.*, ændres »Domsforhandling« til: »Hovedforhandling«.

§ 2

I lov om retsafgifter, jf. lovbekendtgørelse nr. 936 af 8. september 2006, foretages følgende ændringer:

1. I § 2 ændres i *stk. 1* og 3 steder i *stk. 4* »domsforhandlingen« til: »hovedforhandlingen«.

2. I § 2, *stk. 5, 1. pkt.*, ændres »domsforhandling« til: »hovedforhandling«.

3. I § 49, *stk. 2.* indsættes som *nr. 10*:

»10) Første ekstraktudskrift af en dom i et gruppessøgsmål til gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppessøgsmålet.«

§ 3

I lov nr. 401 af 26. juni 1998 om Domstolsstyrelsen, som ændret ved § 29 i lov nr. 388 af 30. maj 2000, § 1 i lov nr. 1156 af 19. december 2003 og § 2 i lov nr. 552 af 24. juni 2006, foretages følgende ændring:

1. I § 4, *stk. 2, 5. pkt.*, ændres »Landsarbejdsrådet« til: »Beskæftigelsesrådet«.

§ 4

I lov nr. 1389 af 21. december 2005 om markedsføring, som ændret ved § 102 i lov nr. 538 af 8. juni 2006, foretages følgende ændring:

1. I § 28 indsættes som *stk. 2*:

»Stk. 2. Forbrugerombudsmanden kan udpeges som grupperepræsentant i et gruppessøgsmål, jf. retsplejelovens kapitel 23 a.«

§ 5

I lov om finansiel virksomhed, jf. lovbekendtgørelse nr. 286 af 4. april 2006, som ændret ved § 1 i lov nr. 527 af 7. juni 2006, foretages følgende ændring:

1. I § 348, *stk. 1.* indsættes som *3. pkt.*:

»Forbrugerombudsmanden kan udpeges som grupperepræsentant i et gruppessøgsmål, jf. retsplejelovens kapitel 23 a.«

§ 6

I lov om investeringsforeninger og specialforeninger samt andre kollektive investeringsordninger m.v., jf. lovbekendtgørelse nr. 55 af 31. januar 2006, foretages følgende ændring:

1. I § 120, *stk. 1.* indsættes som *3. pkt.*:

»Forbrugerombudsmanden kan udpeges som grupperepræsentant i et gruppessøgsmål, jf. retsplejelovens kapitel 23 a.«

§ 7

I lov om værdipapirhandel m.v., jf. lovbekendtgørelse nr. 479 af 1. juni 2006, som ændret ved § 2 i lov nr. 527 af 7. juni 2006, foretages følgende ændring:

1. I § 3, *stk. 3.* indsættes som *3. pkt.*:

»Forbrugerombudsmanden kan udpeges som grupperepræsentant i et gruppessøgsmål, jf. retsplejelovens kapitel 23 a.«

§ 8

Stk. 1. Loven træder i kraft den 1. januar 2008.

Stk. 2. Retsplejelovens kapitel 23 a som affattet ved denne lovs § 1, nr. 10, finder anvendelse i sager, der anlægges efter lovens ikrafttræden.

§ 9

Stk. 1. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.

Stk. 2. § 3 kan ved kongelig anordning sættes i kraft for Færøerne og Grønland.

Stk. 3. §§ 5-7 kan ved kongelig anordning helt eller delvis sættes i kraft for Færøerne og Grønland med de afvigelser, som de særlige færøske eller grønlandske forhold tilsiger.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Indholdsfortegnelse

1. Indledning og baggrund	6
2. Gældende ret	7
3. Lovforslagets udformning	8
3.1. Generelt om gruppesøgsmål	8
3.2. Tilmelding og framelding	14
3.3. Grundlæggende betingelser for gruppesøgsmål.....	16
3.4. Grupperepræsentanten	18
3.5. Sagens anlæg.....	21
3.6. Sagsomkostninger, sikkerhedsstillelse og fri proces	25
3.7. Gruppemedlemmernes stilling under sagen.....	26
3.8. Individuelle spørgsmål. Undergrupper	29
3.9. Forlig.....	29
3.10. Appel.....	30
3.11. Fuldbordelse.....	31
3.12. Sammenlægning af krav i øvrigt.....	31
4. Lovforslagets økonomiske og administrative konsekvenser mv.	32
5. Høring	33

1. Indledning og baggrund

Formålet med lovforslaget er at indføre regler om gruppesøgsmål i dansk ret. Gruppesøgsmål er en særlig procesform, der er udformet med henblik på under én sag at behandle flere – og navnlig et større antal – ensartede krav. Betegnelsen »gruppesøgsmål« sigter til, at søgsmålet angår krav, som tilkommer en flerhed af personer, og hvor en repræsentant for denne gruppe (ikke de enkelte gruppemedlemmer) anses som part i søgsmålet.

Lovforslaget indebærer, at der indføres en ny procesform, der kan give en yderligere mulighed for på en effektiv måde at håndtere tvister om et større antal ensartede krav. Regler om gruppesøgsmål vil i praksis give mulighed for en bedre (processuel) behandling af

ensartede krav – og navnlig et større antal ensartede krav – end den behandling, de gældende regler om sammenlægning af krav (kumulation) mv. giver praktisk mulighed for. Regler om gruppesøgsmål vil endvidere kunne lette adgangen til domstolene og dermed støtte gennemførelsen af berettigede krav, herunder krav, som i dag opgives af ressourcemæssige årsager.

Forslaget indeholder følgende hovedpunkter:

- De grundlæggende betingelser for at anlægge et gruppesøgsmål er efter forslaget, at der er tale om *ensartede krav*, som tilkommer flere personer, at gruppesøgsmålet skønnes at være *den bedste måde at behandle kravene på*, at gruppemedlemmerne kan *identificeres og underrettes* om sagen

- på en hensigtsmæssig måde, og at der kan udpeges en *grupperepræsentant*.
- Det foreslås, at retten skal godkende, at sagen er egnet til at blive behandlet efter reglerne om gruppesøgsmål.
 - Det foreslås, at det bliver muligt at afgrænse kredsen af deltagere i gruppesøgsmål på to måder. Som hovedregel vil et gruppesøgsmål omfatte de gruppemedlemmer, der tilmelder sig gruppesøgsmålet (*tilmeldingsmodellen*). Såfremt et gruppesøgsmål efter tilmeldingsmodellen ikke vil være en hensigtsmæssig måde at behandle kravene på, kan retten dog, hvis det er klart, at kravene på grund af deres ringe størrelse almindeligvis ikke kan forventes fremmet ved individuelle søgsmål, bestemme, at gruppesøgsmålet skal omfatte de gruppemedlemmer, der ikke framelde sig gruppesøgsmålet (*frameldingsmodellen*).
 - Det foreslås, at følgende af retten skal kunne udpeges som *grupperepræsentant* i et gruppesøgsmål efter *tilmeldingsmodellen*:
 - Medlemmer af gruppen, dvs. personer, på hvis vegne der fremsættes krav
 - Foreninger, private institutioner og andre sammenslutninger, hvis søgsmålet falder inden for rammerne af sammenslutningens formål.
 - Offentlige myndigheder, der ved lov er bemyndiget hertil. Med lovforslaget foreslås det samtidig, at Forbrugerombudsmanden skal kunne udpeges som *grupperepræsentant*.
 - I gruppesøgsmål efter *frameldingsmodellen* foreslås det, at kun offentlige myndigheder skal kunne udpeges som *grupperepræsentant*.
 - Det foreslås, at retten skal kunne bestemme, at *grupperepræsentanten* skal stille *sikkerhed for sagsomkostninger*. Endvidere foreslås det, at *gruppemedlemmer* i gruppesøgsmål efter *tilmeldingsmodellen* kun skal kunne pålægges at betale sagsomkostninger indtil et beløb, som efter retens bestemmelse skal betales som betingelse for tilmelding til gruppesøgsmålet, med tillæg af beløb, der gennem retssagen kommer gruppemedlemmet til gode. Gruppemedlemmer i et gruppesøgsmål efter *frameldingsmodellen* kan efter forslaget alene pålægges at betale sagsomkostninger inden for rammerne af deres eget faktiske kontante udbytte af retssagen.
 - Det foreslås, at der ved appel skal sondres mellem appel, hvor appellsagen også behandles efter reglerne om gruppesøgsmål, og appel, hvor appellsagen behandles efter reglerne om individuelle søgsmål, således at en appel, der behandles efter reglerne om gruppesøgsmål, skal gå forud for en individuel appel. I ankesager, der skal behandles efter reglerne om gruppesøgsmål, anvendes tilsvarende regler som ved gruppesøgsmål i første instans, og hvis det er grupperepræsentanten, der har anket, skal gruppemedlemmerne således f.eks. underrettes om anken og gives mulighed for at tilmelde sig henholdsvis framelde sig ankesagen.
- Lovforslaget bygger på Retsplejerådets betænkning nr. 1468/2005 om reform af den civile retspleje IV (Gruppesøgsmål mv.) (herefter »betænkningen«) og er i det væsentlige udformet i overensstemmelse med rådets lovudkast.
- Retsplejerådet har som led i sit arbejde med betænkningen inddraget rådets bredt sammensatte følgegruppe bestående af erhvervsorganisationer og (for)brugerrepræsentanter mv., herunder ved at gennemføre en spørgeskemaundersøgelse om gruppesøgsmål blandt følgegruppens medlemmer. Retsplejerådet har endvidere afholdt en særskilt møderække med repræsentanter for Forbrugerrådet, Forbrugerombudsmanden, Dansk Industri og HTS Interesseorganisationen, hvor disse bl.a. har haft lejlighed til at kommentere Retsplejerådets overvejelser og udkast til lovforslag.
- ## 2. Gældende ret
- ### 2.1. Retsplejeloven indeholder ikke i dag regler om gruppesøgsmål forstået som søgsmål, hvor en eller flere af sagens parter med eller uden særskilt bemyndigelse repræsenterer en gruppe, hvis medlemmer ikke er parter i sagen, men hvor dommen har bindende virkning (retskraft) i forhold til gruppens medlemmer.
- ### 2.2. Retsplejeloven indeholder derimod i kapitel 23 regler om behandling af flere krav, som parterne gør gældende mod hinanden, under én sag. Samling af flere krav under én sag kaldes kumulation.
- De grundlæggende betingelser for kumulation er, at der er værmeting for alle kravene her i landet, at retten er stedlig kompetent med hensyn til mindst ét af kravene, at retten er saglig kompetent med hensyn til mindst ét af kravene, og at alle kravene kan behandles efter samme processuelle regler.
- Kumulation af flere krav mellem de samme to parter kaldes *objektiv kumulation*, da kumulationen (alene) vedrører sagens genstand. Objektiv kumulation kan bestå i, at sagsøgeren retter flere krav mod sagsøgte og/eller i, at sagsøgte retter et eller flere modkrav mod sagsøgeren, jf. retsplejelovens § 249.
- Kumulation af flere krav mellem mere end to parter kaldes *subjektiv kumulation*, da kumulationen (også

vedrører sagens parter. En kumulation, der er sket fra sagens begyndelse, kaldes oprindelig. Oprindelig subjektiv kumulation kan kun iværksættes af sagsøgeren eller sagsøgerne og består i, at krav mod flere sagsøgte og/eller krav fra flere sagsøgere er indeholdt i samme stævning eller i stævninger, der samtidig indleveres til retten, med anmodning om samlet behandling af kravene efter reglerne om kumulation, jf. retsplejelovens § 250, stk. 1.

Inddrages der nye selvstændige krav i sagen, efter at sagen er begyndt med ét eller flere krav som genstand, kaldes kumulationen efterfølgende. Efterfølgende subjektiv kumulation kan ske ved, at en ny part indstævnes i sagen af en af de hidtidige parter (*ad citation*), jf. retsplejelovens § 250, stk. 2, eller ved, at tredjemand selv indtræder som part i sagen (*hovedintervention*), jf. retsplejelovens § 251.

Disse regler regulerer grundlæggende, i hvilke situationer flere krav *kan* behandles samlet under én retssag. Derimod indeholder retsplejeloven ikke særlige regler om *behandlingen* af flere krav under én retssag, og dette sker derfor principielt efter retsplejelovens almindelige regler, der også anvendes i retssager, som kun angår ét krav.

2.3. Retsplejeloven indeholder desuden en regel om, at retten kan bestemme, at flere sager, der er anlagt ved retten mellem samme eller forskellige parter, skal forhandles i forbindelse med hinanden, jf. retsplejelovens § 254.

Denne regel afløste i 1980 den tidligere gældende § 286, stk. 1, der som hovedregel kun gav retten adgang til sammenlægning, hvis dette ikke stred mod de almindelige betingelser for kumulation i §§ 249 og 250. Det fremgår af betænkning nr. 678/1978 om behandling af borgerlige sager side 117, at Retsplejerådet fandt de dagældende begrænsninger i rettens adgang til at forene sager uheldige. Retsplejerådet fandt, at flere sager, der er anlagt ved samme ret, burde kunne forhandles i forbindelse med hinanden, hvor retten finder fælles behandling hensigtsmæssig.

Sagerne skal behandles som to eller flere sager, og retsplejelovens § 254 gør derfor ikke indgreb i de normale kompetenceregler og giver ikke hjemmel til at henvise en sag til en anden byret mod sagsøgerens protest, jf. Østre Landsrets afgørelse gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen 2003 side 248, hvor Århus Kommune anlagde sag mod et forsikringselskab ved dettes hjemting. Forsikringselskabet påstod sagen henvist til retten i Århus, hvor der i forvejen verserede ca. 100 ligeartede sager. Byretten imødekom anmodningen, men henvisningen blev ophævet af landsretten under henvisning til, at der hverken i § 254 eller i rets-

plejeloven i øvrigt er hjemmel til mod modpartens protest at henvise sagen til behandling sammen med sager, der verserer ved en anden ret.

Der henvises til betænkningen side 29-57 og 81.

3. Lovforlagets udformning

3.1. Generelt om gruppesøgsmål

3.1.1. Gruppesøgsmål er udtryk for, at flere personers individuelle krav behandles samlet under én retssag, men uden at alle de personer, hvis krav afgøres under retssagen, deltager som parter i retssagen i sædvanlig forstand. Betegnelsen gruppesøgsmål sigter til, at den flerhed af personer, hvis individuelle krav afgøres under retssagen, defineres som og repræsenteres som en gruppe. Det er grupperepræsentanten (og ikke de enkelte gruppemedlemmer), der anses som part i et sådant søgsmål.

Det centrale kendetegn ved gruppesøgsmål er, at afgørelser vedrørende sagens realitet har bindende virkning (retskraft) i forhold til personer, som ikke i traditionel forstand er parter i retssagen. Gruppesøgsmål adskiller sig således fra de gældende regler om sammenlægning af krav (kumulation) ved, at ikke alle de personer, hvis krav afgøres under retssagen, deltager som parter i retssagen i sædvanlig forstand.

Gruppesøgsmål er imidlertid ikke noget entydigt begreb.

Regler om gruppesøgsmål kan således udformes på den måde, at kun personer, der udtrykkeligt har tilkendegivet, at de ønsker at deltage, bliver bundet af afgørelsen (tilmeldingsmodellen eller opt in-gruppesøgsmål), og der kan stilles krav om, at de pågældende for en sådan tilkendegivelse skal have modtaget udførlige og letforståelige oplysninger om sagen og om retsvirkningerne af en tilmelding.

Regler om gruppesøgsmål kan imidlertid også udformes således, at alle personer, hvis krav er omfattet af stævningen, og som ikke udtrykkeligt har tilkendegivet, at de ikke ønsker at deltage, bliver bundet af afgørelsen (framedlingsmodellen eller opt out-gruppesøgsmål), eller således, at alle medlemmer af gruppen bliver bundet af afgørelsen, uanset om de har tilkendegivet noget ønske om deltagelse eller ikke-deltagelse i søgsmålet (obligatorisk gruppesøgsmål).

3.1.2. Retsplejerådet anfører, at formålet med eventuelle regler om gruppesøgsmål bør være at styrke gennemslagskraften i praksis af den eksisterende materielle lovgivning. Retsplejerådets vurdering af, om der bør indføres regler om gruppesøgsmål, bygger bl.a. på eksisterende materielle regler og principper om individuel udmåling af erstatning for det lidte tab og af for meget betalt vederlag. Retsplejerådet har

endvidere forudsat, at gældende regler og principper om bevisbyrde og beviskrav videreføres uændret.

Retsplejerådet bemærker, at det kan være vanskeligt at diskutere behov, fordele og ulemper i relation til gruppesøgsmål helt abstrakt, eftersom den nærmere udformning af eventuelle regler om gruppesøgsmål kan have stor betydning for fordelene og ulemperne ved sådanne regler. Navnlige er der som nævnt stor forskel på gruppesøgsmål, der bygger på tilmelding (opt in), og gruppesøgsmål, der bygger på automatisk medlemskab med eller uden mulighed for framelding (opt out eller obligatorisk).

Retsplejerådets vurdering af, om der bør indføres regler om gruppesøgsmål i dansk ret, har på den baggrund først og fremmest taget udgangspunkt i følgende spørgsmål, der dog i et vist omfang griber ind i hinanden:

- Er der i Danmark mange tilfælde, hvor der foreligger ensartede krav, og er der heriblandt eventuelt tilfælde med et større antal ensartede krav (pkt. 3.1.3)?
- Vil gruppesøgsmål give mulighed for en mere effektiv eller på anden måde bedre behandling af sådanne krav (pkt. 3.1.4)?
- Er der i Danmark mange tilfælde, hvor berettigede krav af denne karakter i dag opgives, men som kan forventes gennemført, hvis der indføres regler om gruppesøgsmål (pkt. 3.1.5)?
- Vil regler om gruppesøgsmål have skadelige virkninger (pkt. 3.1.6)?

3.1.3. Efter Retsplejerådets opfattelse er svaret på det første spørgsmål – om der i Danmark er mange tilfælde, hvor der foreligger ensartede krav, og heriblandt eventuelt tilfælde med et større antal ensartede krav – et klart ja.

Retsplejerådet henviser til en række konkrete tilfælde, som har foreligget i trykt retspraksis, eller som har været omtalt i medierne. Retsplejerådet har i forlængelse heraf opstillet et katalog over forskellige eksempler på et større antal ensartede krav. Formålet med listen er navnlig at vise bredden i rådets overvejelser om gruppesøgsmål, der går væsentligt ud over de forbrugersager, som ofte nævnes først, når talen falder på gruppesøgsmål. Det drejer sig f.eks. også om krav fra en gruppe af forhandlere mod en producent i anledning af forhandleraftaler mellem parterne og krav fra en gruppe af virksomheder, der har lidt tab som følge af ulovlig markedsføring eller som følge af ulovlige konkurrencebegrænsninger eller misbrug af dominerende stilling. Som eksempler på forbrugersager, som har foreligget i udenlandsk praksis, kan nævnes krav fra deltagerne i en pakkerjese i anledning af et mave-

onde og krav fra elkunder i anledning af elselskabets misligholdelse af en aftale om levering af elektricitet til en fast pris.

3.1.4. Efter Retsplejerådets opfattelse vil besvarelsen af spørgsmålet om, hvorvidt gruppesøgsmål vil give mulighed for en bedre (processuel) behandling af ensartede krav – og navnlig et større antal ensartede krav – i betydelig grad afhænge af den nærmere udformning af eventuelle regler om gruppesøgsmål. Det er derfor vanskeligt at besvare spørgsmålet på det helt generelle plan. Hertil kommer, at en sammenligning med de muligheder, der findes i de gældende regler, kun har mening i det omfang, der er tale om sådanne sager, som i praksis kan tænkes ført både som gruppesøgsmål og som individuelle søgsmål. Endelig er der i sagens natur tale om at skønne over, hvordan en helt ny procesform, der ikke findes i dansk ret, i givet fald vil virke.

Det centrale kendetegn ved gruppesøgsmål er, at afgørelser vedrørende sagens realitet har bindende virkning (retskraft) i forhold til personer, som ikke i traditionel forstand er parter i retssagen. For Retsplejerådet er spørgsmålet derfor, om dette kendetegn ved gruppesøgsmål må antages at give mulighed for en bedre behandling af ensartede krav – og navnlig et større antal ensartede krav – end de gældende regler.

Retsplejerådet anfører, at det generelt er procesbesparende at behandle ensartede krav – og navnlig mange ensartede krav – samlet under én sag. De processuelle fordele ved at behandle ensartede krav under ét består dels i, at bevisførelse om fælles spørgsmål kun skal gennemføres én gang, og dels i, at påstande og anbringender samt proceduren vedrørende kravene kan koordineres og eventuelt foregå under ét for alle kravene. En sådan koordinering og ikke mindst en samlet procedure for alle kravene under ét er lettest at gennemføre, hvis de personer, på hvis vegne de ensartede krav fremsættes, har én fælles repræsentant. Dette vil normalt altid være tilfældet i gruppesøgsmål og kan også være tilfældet i kumulerede retssager. I kumulerede retssager kan de pågældende således være repræsenteret af samme advokat eller eventuelt af samme mandatar under retssagen.

Efter Retsplejerådets opfattelse vil regler om gruppesøgsmål ud fra en teoretisk betragtning for så vidt ikke give væsentlig bedre mulighed for behandling af et større antal ensartede krav end de gældende regler om kumulation. På det processuelle plan er den væsentligste forskel, at ved gruppesøgsmål vil fælles repræsentation som udgangspunkt være obligatorisk, hvorimod det i kumulerede retssager er op til de pågældende, om de ønsker fælles repræsentation. På det-

te punkt er gruppessøgsmålet ud fra et effektivitetssynspunkt således mere hensigtsmæssigt end den kumulerede retssag. Personer, der ønsker fælles repræsentation, har imidlertid som nævnt allerede efter gældende ret mulighed herfor, og personer, der ikke ønsker fælles repræsentation, vil også efter en eventuel indførelse af regler om gruppessøgsmål have mulighed for individuel repræsentation, idet Retsplejerådet ikke finder grundlag for at foreslå, at regler om gruppessøgsmål i givet fald skulle være obligatoriske, således at personer med ensartede krav ville blive tvunget til at være underlagt en fælles repræsentation.

Retsplejerådet nævner også, at en anden mulighed for at behandle et større antal ensartede krav er først at gennemføre en prøvesag om ét eller nogle få af kravene, hvorefter de øvrige krav kan afsluttes forligsmæssigt eller om nødvendigt behandles under en kumuleret retssag. Her gælder efter rådets opfattelse tilsvarende, at indførelse af (ikke-obligatoriske) regler om gruppessøgsmål ud fra en teoretisk betragtning ikke vil føre til effektiviseringer af betydning i forhold til en hensigtsmæssig udnyttelse af de allerede gældende regler.

Problemet er imidlertid, at udnyttelse af de muligheder, der ligger i de gældende regler, forudsætter, at alle parter har vilje til at udnytte disse muligheder. Denne vilje er imidlertid ikke til stede i en række sager, og der er derfor efter Retsplejerådets opfattelse grundlag for at antage, at regler om gruppessøgsmål i praksis vil give mulighed for en mere hensigtsmæssig processuel behandling af ensartede krav – og navnlig et større antal ensartede krav.

3.1.5. Retsplejerådet anfører, at det i sagens natur er vanskeligt at give et præcist svar på spørgsmålet om, hvorvidt der i Danmark er mange tilfælde af ensartede krav, som i dag opgives, men som kan forventes gennemført, hvis der indføres regler om gruppessøgsmål. Det må imidlertid efter rådets opfattelse antages, at indførelse af regler om gruppessøgsmål vil føre til, at der for så vidt angår krav, som for den enkelte sagsøger er af mindre økonomisk værdi (men som samlet kan udgøre et betydeligt beløb), i en række tilfælde vil blive anlagt retssager om ensartede krav, som i dag opgives.

Retsplejerådet peger på, at spørgsmålet om processøkonomi normalt vil have afgørende betydning for den, der overvejer at anlægge en retssag. Personer, der er berørt af en retstvist, vil derfor helt generelt kunne have interesse i, at ensartede krav kan behandles og afgøres på én gang. Fælles behandling af ensartede krav vil således normalt være billigere end behandling af kravene i en række forskellige retssager. Dette inde-

bærer i praksis, at visse krav alene vil blive forfulgt, hvis kravene kan behandles sammen med andre ensartede krav. Det vil særligt gælde i visse tilfælde, hvor kravet er så lille, at udgifterne og arbejdet mv. med en individuel retssag vil være uforholdsmæssigt store i forhold til den mulige gevinst, hvis retssagen vindes. Ved sådanne individuelt »uprocessbare« krav kan det således under hensyntagen til procesrisikoen (dvs. risikoen for at tabe sagen) og ud fra en rent økonomisk betragtning i forhold til det konkrete krav, som sagen drejer sig om, ikke betale sig at anlægge et individuelt søgsmål om kravet.

Retsplejerådet anfører, at allerede de eksisterende regler giver mulighed for, at personer, der har ensartede krav, går sammen om anlæg af én retssag efter retsplejelovens regler om sammenlægning af krav (kumulation). De pågældende kan også lade sig repræsentere af en fælles advokat, og de vil endvidere kunne give advokaten en så bred bemyndigelse, at de ikke selv har behov for at beskæftige sig yderligere med sagen.

Hvor den enkelte potentielle sagsøgers krav er af mindre økonomisk værdi, vil et kollektivt præget søgsmål ofte være den eneste mulighed for at forfølge et krav for domstolene. Adgangen til at sammenlægge krav (kumulation) efter retsplejelovens regler vil efter Retsplejerådets opfattelse imidlertid ikke altid være nok til, at individuelt »uprocessbare« krav bliver rejst for domstolene. De gældende regler om kumulation vil nok give en teoretisk mulighed for samlet behandling af mange individuelt »uprocessbare« krav, men vil efter Retsplejerådets opfattelse i praksis ikke sjældent være utilstrækkelige.

Retsplejerådet anfører, at en generel erhvervs­mæssig udvikling med mere masseproduktion og standardiserede løsninger i flere tilfælde end tidligere kan føre til mange ensartede, men isoleret set ubetydelige krav fra flere forbrugere mod samme næringsdrivende. Det vil eksempelvis kunne tilfælde inden for være bank- og forsikringstjenester, telefoni- og elektroniske kommunikationstjenester, strømlevering, transporttjenester mv. Lignende situationer vil kunne opstå i forhold til det offentlige eller for mindre næringsdrivende, der eksempelvis kan blive ramt af ulovlige prisaftaler og søge merprisen erstattet fra dem, som har drevet kartelvirksomhed.

Sådanne krav af mindre økonomisk værdi for den enkelte vil efter Retsplejerådets opfattelse næppe kunne forventes forfulgt under de nuværende processuelle regler, selv om de retligt kan være velfunderede. Principielt må det efter Retsplejerådets opfattelse betragtes som uheldigt, hvis et retmæssigt krav ikke kan forfølges for domstolene. Det kan også føre til, at formå-

let med de materielle regler – f.eks. forbrugerbeskyttelse – ikke nås.

Det er Retsplejerådets opfattelse, at civilprocessen må tilpasses udviklingen i samfundet og dermed søgsmålsbehovet for typiske massekrav i bl.a. forbrugersager. Adgangen til domstolene er en retssikkerhedsgaranti for den enkelte, og adgangen må derfor som udgangspunkt også sikres for individuelt »procesbare« krav, hvis det er muligt at tilrettelægge en effektiv og retssikkerhedsmæssigt forsvarlig behandling af kravene. Er det muligt, vil regler om gruppesøgsmål efter Retsplejerådets opfattelse medvirke til at sikre en reel adgang til domstolene for flere, og søgsmålsformen vil dermed også kunne bidrage til en mere effektiv håndhævelse af den materielle lovgivning.

Retsplejerådet anfører, at regler om gruppesøgsmål for andre krav for så vidt først og fremmest vil være udtryk for et tilbud om en nærmere lovreguleret måde at gennemføre søgsmål om et større antal ensartede krav på. Afhængig af den nærmere udformning af en sådan lovregulering vil der kunne opnås administrative lettelser, fordi det under de gældende regler er nødvendigt at gå forskellige »omveje« (f.eks. foreningsdannelse) for at opnå de retsvirkninger (f.eks. begrænsning af den enkeltes omkostningsansvar), som mere direkte – afhængig af ordningens nærmere udformning – vil kunne følge af lovregler om gruppesøgsmål.

Det er Retsplejerådets vurdering, at den tydeliggørelse af søgsmålsmulighederne og den sikkerhed, der ligger i regler om gruppesøgsmål, vil medføre, at der anlægges et større antal søgsmål, og at der bliver større deltagelse i de enkelte søgsmål om ensartede krav end i tilsvarende søgsmål anlagt efter retsplejelovens regler om kumulation.

For det første vil selve tilbuddet om at tilmelde sig eller – afhængigt af den nærmere indretning af reglerne om gruppesøgsmål – ikke framelde sig et gruppesøgsmål bidrage til at øge tilskyndelsen til at deltage i en retssag i forhold til den situation, hvor initiativet ligger ved den enkelte sagsøger. Regler om underretning om et søgsmål, samlet repræsentation af gruppen og eventuelt begrænset ansvar for sagsomkostningerne – og dermed (afhængigt af regleres nærmere indretning) ingen eller alene et begrænset krav om aktiv deltagelse i processen – vil endvidere medvirke til at indrette en attraktiv civilprocesordning for dem, som ellers ikke vil have indbragt et søgsmål for domstolene på egen hånd, også selv om deres krav var individuelt »procesbare«.

Disse forhold tilsiger efter rådets opfattelse, at regler om gruppesøgsmål vil udgøre en støtte til at få gen-

nemtvet berettigede krav, som i dag opgives, dels fordi der anlægges gruppesøgsmål om kravene, dels fordi det i kraft af muligheden for anlæg af gruppesøgsmål vil være lettere at opnå en udenretslig forligsmæssig løsning med hensyn til berettigede krav.

3.1.6. Retsplejerådet anfører, at regler om gruppesøgsmål vil kunne indebære, at et krav kan tænkes afgjort, uden at den, kravet tilkommer, overhovedet har haft mulighed for at udtale sig og give sin mening til kende. Dette kan være principielt betænkeligt og kan i nogle tilfælde også betyde, at sagen får et andet udfald, end hvis den pågældende var kommet til orde.

Både de principielle og praktiske betænkeligheder reduceres meget betydeligt, hvis man nøjes med regler om opt in-gruppesøgsmål. Hermed sikres, at ingen får afgjort krav uden at være bekendt med det, og det bliver et mere teknisk præget spørgsmål om den konkrete udformning af regler om repræsentation, information og inddragelse at sikre, at gruppe-medlemmers interesser og synspunkter indgår i sagen i fornødent omfang.

Der kan dog også argumenteres for, at betænkelighederne alt i alt ikke er så store ved at give mulighed for opt out- eller obligatoriske gruppesøgsmål i tilfælde, hvor kravet for den enkelte er så lille, at det ikke er realistisk at gennemføre et individuelt søgsmål om kravet. Det kan også ses som mere betænkeligt, at f.eks. ressourcetsvage forbrugere ikke opnår deres ret på linje med andre i samme situation, end at nogen bliver del af et søgsmål, som de ellers ikke selv ville have taget initiativ til at deltage i. Deltagelse i gruppesøgsmål under disse omstændigheder vil – afhængig af regleres nærmere udformning – i praksis ikke indebære nogen økonomisk risiko og vil næppe kunne påvirke den enkeltes personlige eller forretningsmæssige relationer negativt.

For personer eller virksomheder, der bliver mødt med krav, opstår betænkelighederne ved gruppesøgsmål i forhold til risikoen for at blive mødt med *uberettigede* krav. Efter Retsplejerådets opfattelse kan der således ikke rettes principielle indvendinger mod den effektivisering, der ligger i en kollektiv gennemførelse af krav, der hver især efter gældende materielle retsregler er berettigede.

Problemstillingen udspringer imidlertid af det grundlæggende forhold, at det er vanskeligt på forhånd at vurdere, om et krav er berettiget eller ej – det er netop det, retssagen skal afklare. Der er med andre ord en procesrisiko, og den procesrisiko indgår i parternes overvejelser, når de tager stilling til, om de vil indgå et forlig. Spørgsmålet er, om gruppesøgsmål i sammenligning med individuelle søgsmål på urimelig måde forrykker balancen mellem parterne med hen-

syn til den økonomiske risiko ved retssagen, således at sagsøgte udsættes for et urimeligt pres under forligsforhandlinger.

Det er efter Retsplejerådets opfattelse vanskeligt at sige, om indførelse af regler om gruppesøgsmål vil bewirke en urimelig forrykning af balancen mellem parterne, men risikoen herfor kan ikke uden videre afvises. Ganske vist vil situationen være anderledes end i USA, hvor erstatningsniveauet generelt ligger væsentligt højere end i Danmark, og hvor sagsøgeren i et gruppesøgsmål som hovedregel ikke skal betale sagsomkostninger til modparten eller salær til egen advokat, hvis sagen tabes. Men afhængig af, hvordan regler om gruppesøgsmål nærmere udformes, vil man også i Danmark kunne komme i en situation, hvor de personer, der rejser krav i et gruppesøgsmål, hver især løber en meget lille risiko, mens den person, der bliver mødt med et krav, løber en meget stor risiko, eventuelt så stor, at vedkommende vil gå konkurs, hvis risikoen realiseres.

Dette betyder, at krav vil kunne blive rejst på et spinkelt grundlag, fordi det reelt ikke koster gruppe-medlemmerne noget at tabe sagen, samtidig med, at konsekvenserne for sagsøgte af at tabe sagen er så alvorlige, at sagsøgte kan føle sig tvunget til at indgå forlig, selv om risikoen for, at sagsøgte taber sagen, er lille. Selv en lille risiko for at gå konkurs som følge af et tabt gruppesøgsmål kan sætte virksomhedens udvikling i stå i den periode, gruppesøgsmålet verserer ved domstolene.

Retsplejerådet har lagt vægt på, at det i givet fald sikres, at gruppesøgsmål ikke kan misbruges til at »presse« erhvervsvirksomheder til at indgå forlig om uberettigede krav. Rådet foreslår således bl.a., at retten særskilt skal godkende, at et søgsmål behandles efter reglerne om gruppesøgsmål, at retten skal godkende grupperepræsentanten, og at grupperepræsentanten kan pålægges at stille sikkerhed for de sagsomkostninger, som vedkommende kan blive pålagt at betale til sagsøgte, hvis sagen helt eller delvist tabes (jf. herom pkt. 3.4, 3.5 og 3.6 nedenfor).

Det har over for Retsplejerådet været anført, at selve det at blive sagsøgt i et gruppesøgsmål kan være et problem for en virksomhed, selv om virksomheden i sidste ende vinder sagen og får dækket sine sagsomkostninger. Sagsanlægget kan være skadeligt for virksomhedens omdømme, og det kan efter omstændighederne medføre en væsentlig nedgang i afsætningen af virksomhedens produkter.

Retsplejerådet anser det imidlertid for tvivlsomt, om det at blive sagsøgt i et gruppesøgsmål i denne henseende skulle være »værr« end at blive sagsøgt i

et individuelt søgsmål, der medfører (for virksomheden) negativ medieomtale, eller »værr« end (anden) negativ medieomtale i det hele taget. Der er med andre ord tale om en mere generel problemstilling, hvor indførelsen af regler om gruppesøgsmål næppe vil gøre den store forskel.

Det har over for Retsplejerådet endvidere været anført, at der kan være det problem ved gruppesøgsmål, at søgsmålet tilrettelægges således, at grupperepræsentanten er »den perfekte sagsøger«, dvs. en sagsøger, der påkalder sig stor sympati, og som klart bør få medhold i kravet, men hvor grupperepræsentanten reelt ikke er repræsentativ for gruppen som helhed, hvis individuelle forhold er anderledes.

Retsplejerådet bemærker, at gruppesøgsmål forudsætter, at der er fælles krav eller spørgsmål, som kan behandles under gruppesøgsmålet. Hvis fælles krav eller spørgsmål er så sammenvævet med individuelle krav eller spørgsmål, at de fælles krav eller spørgsmål ikke kan udskilles til særskilt behandling, vil kravene ikke kunne gennemføres under et gruppesøgsmål.

Efter Retsplejerådets opfattelse er det åbenbart, at der findes situationer, hvor en sådan særskilt pådømmelse af fælles krav eller spørgsmål er mulig, og det er lige så åbenbart, at der også findes situationer, hvor dette ikke kan lade sig gøre. Problemstillingen er således efter rådets opfattelse ikke i sig selv et argument imod gruppesøgsmål, men det er klart, at man her står over for en grænse for, hvad gruppesøgsmål kan.

3.1.7. Sammenfattende finder Retsplejerådet, at det er vanskeligt at vurdere behovet for at indføre adgang til at anlægge gruppesøgsmål, men rådet lægger til grund, at de processuelle »værktøjer« til gennemtvangelse af berettigede krav i henhold til den materielle lovgivning bør forbedres, hvis det er muligt at gøre dette uden uforholdsmæssige omkostninger for parterne og samfundet og uden andre væsentlige skadelige virkninger.

Retsplejerådet finder, at man vil kunne komme temmelig langt ved at styrke retsplejelovens regler om kumulation, navnlig således at retten tillægges beføjelser til at koordinere sager om ensartede krav eller med ensartede spørgsmål, som kan udskilles til særskilt behandling.

Retsplejerådet finder dog samtidig, at man i en række tilfælde vil kunne komme længere ved at indføre regler om gruppesøgsmål, og at indførelsen af sådanne regler mere klart vil markere samfundets ønske om at sikre de mest effektive og hensigtsmæssige processuelle regler til håndtering af et større antal ensartede krav, navnlig hvor det enkelte krav er af beskeden størrelse.

Adgangen til domstolene er en retssikkerhedsgaranti for den enkelte, og adgangen bør derfor efter Retsplejerådets opfattelse som udgangspunkt også være en reel mulighed for krav, som på grund af deres ringe størrelse almindeligvis ikke kan forventes fremmet ved individuelle søgsmål, hvis det er muligt at tilrettelægge en effektiv og forsvarlig behandling af kravene. Det er Retsplejerådets opfattelse, at regler om gruppesøgsmål vil sikre reel adgang til domstolene for flere, og at søgsmålsformen dermed vil bidrage til, at berettigede krav opfyldes.

Retsplejerådet anbefaler på denne baggrund, at der indføres regler om gruppesøgsmål i dansk ret.

Retsplejerådet anfører, at regler om gruppesøgsmål kan udføres på mange måder, herunder med hensyn til omfang og detaljeringsgrad – eksempelvis indeholder den svenske lov om gruppesøgsmål 50 paragrafer, mens de norske regler om gruppesøgsmål (der endnu ikke er trådt i kraft) udgøres af et særligt kapitel i tvisteloven med 15 paragraffer. Retsplejerådet finder, at gruppesøgsmål som udgangspunkt bør behandles efter samme processuelle regler som individuelle søgsmål, og at der således kun bør fastsættes særlige processuelle regler om behandlingen af gruppesøgsmål på de punkter, hvor der efter gruppesøgsmålets karakter er et klart behov herfor. Efter Retsplejerådets opfattelse kan gruppesøgsmål således uden større vanskeligheder indpasses i den eksisterende retsplejeordning, uden at der fastsættes et stort antal særregler herom.

Retsplejerådet foreslår på den baggrund, at regler om gruppesøgsmål indsættes i retsplejeloven. Efter Retsplejerådets opfattelse må reglerne om gruppesøgsmål naturligt ses som en videreudvikling af de gældende regler om sammenlægning af krav (kumulation) i retsplejelovens kapitel 23, og rådet foreslår derfor, at reglerne om gruppesøgsmål indsættes som et nyt kapitel 23 a i første afsnit i retsplejelovens tredje bog om den civile retspleje. Rådet bemærker, at gruppesøgsmål bør behandles efter de almindelige sagsbehandlingsregler i retsplejelovens kapitel 33 og 34 og ikke efter den nye småsagsproces (der finder anvendelse fra den 1. januar 2008), uanset om kravene hver for sig eller samlet måtte ligge under småsagsgrænsen på 50.000 kr.

Der henvises til betænkningen side 199-205, 212-237, 242-243 og 271.

3.1.8. Det har i forbindelse med høringen over betænkningen bl.a. været anført, at der ikke er dokumenteret noget behov for at indføre regler om gruppesøgsmål i dansk ret, at gruppesøgsmål vil udgøre et »fremmedelement« i dansk ret, og at indførelse af regler om

gruppesøgsmål kan have skadelige virkninger for erhvervslivet på grund af risikoen for, at uberettigede og løst funderede krav gennemtvinges alene i kraft af truslen om et gruppesøgsmål. Det har endvidere været anført, at hvis der skønnes at være behov for at styrke håndhævelsen af den gældende materielle lovgivning, vil det være mere hensigtsmæssigt og bedre i overensstemmelse med dansk retstradition i givet fald at styrke myndighedernes tilsyns- og kontrolvirksomhed.

Justitsministeriet er imidlertid enig med Retsplejerådet i, at indførelse af regler om gruppesøgsmål mere hensigtsmæssigt end f.eks. en styrkelse af reglerne om sammenlægning af krav (kumulation) vil give en yderligere mulighed for på en effektiv måde at håndtere tvister om et større antal ensartede krav og dermed bl.a. styrke gennemtvindingen af et større antal ensartede og berettigede, men individuelt »processbare« krav. Justitsministeriet lægger endvidere vægt på, at de foreslåede regler om gruppesøgsmål er udformet i forlængelse af de gældende regler om kumulation og tilpasset de almindelige processuelle regler i retsplejeloven.

Som anført af Retsplejerådet bør det så vidt muligt sikres, at der er reel mulighed for at gennemføre berettigede krav ved domstolene, også når kravene enkeltvis er så små, at de er individuelt »processbare«, og de foreslåede regler om gruppesøgsmål vil som nævnt bidrage hertil. Hovedformålet med de foreslåede regler om gruppesøgsmål er således at bidrage til, at berettigede krav – f.eks. om erstatning – opfyldes, hvilket klart falder inden for den civile retsplejes funktion. Det vil – som ved andre initiativer, der bidrager til, at berettigede krav kan gennemføres – kunne være en følge heraf, at håndhævelsen af den gældende materielle lovgivning styrkes, men der er efter Justitsministeriets opfattelse ikke nogen »modsatning« mellem de foreslåede regler om gruppesøgsmål og myndighedernes offentligtretlige tilsyns- og kontrolvirksomhed. Forslaget om at indføre regler om gruppesøgsmål ændrer således ikke ved behovet for, at der ved siden af muligheden for, at borgere og virksomheder kan anlægge en civil retssag, på en række områder findes regler om offentlige myndigheders tilsyn og kontrol, herunder om sanktioner i tilfælde af overtrædelse af den materielle lovgivning.

Med hensyn til risikoen for »misbrug« af muligheden for at anlægge gruppesøgsmål lægger Justitsministeriet vægt på, at der foreslås en række betingelser for anlæg af et gruppesøgsmål, herunder at retten skal godkende, at sagen er egnet som gruppesøgsmål, og kontrolmekanismer i øvrigt bl.a. vedrørende rettens godkendelse af grupperepræsentanten og rettens pro-

cesledelse. Justitsministeriet er enig med Retsplejerådet i, at risikoen for, at uberettigede krav bliver gennemtvunget, derved i væsentlig grad imødegås.

Retsplejerådets forslag er udformet ud fra en samlet afvejning af en række relevante hensyn, der må indgå i vurderingen af, om der i dansk ret bør indføres regler om gruppesøgsmål, og Justitsministeriet finder, at der med Retsplejerådets forslag er udformet en model, der både indebærer en styrket behandling af ensartede krav og samtidig i meget vidt omfang imødegår den misbrugsrisiko, der kunne være.

Justitsministeriet er således enig i Retsplejerådets generelle synspunkter og forslag, og lovforslaget er udformet i overensstemmelse hermed.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 10 og 12 (forslag til retsplejelovens kapitel 23 a og § 400, stk. 3), og bemærkningerne hertil.

3.2. Tilmelding og framelding

3.2.1. Retsplejerådet anfører, at der er stor forskel på gruppesøgsmål, der bygger på tilmelding (opt in), og gruppesøgsmål, der bygger på automatisk medlemskab med eller uden mulighed for framelding (opt out eller obligatorisk).

Retsplejerådet har derfor særskilt vurderet, om danske regler om gruppesøgsmål bør baseres på en opt in-model eller på en opt out-model eller på en kombination heraf. Rådet finder ikke grundlag for at foreslå, at danske regler om gruppesøgsmål helt eller delvis baseres på en obligatorisk ordning (dvs. en ordning med automatisk deltagelse i søgsmålet uden mulighed for framelding), da det efter rådets opfattelse ikke bør komme på tale, at en person, der er opmærksom på et gruppesøgsmål, ikke har mulighed for framelding.

Efter Retsplejerådets opfattelse er de største fordele ved en opt in-ordning, at retten under retssagen og ved afgørelsen af sagens realitet har et præcist kendskab til, hvem dommen vil have bindende virkning (retskraft) for, og at der ikke gøres indgreb i den enkeltes ret til at råde over egne retsforhold. Retsplejerådet bemærker, at når en dom i almindelighed kun har bindende virkning (retskraft) i forhold til parterne, har det ikke mindst sammenhæng med, at parterne i kraft af forhandlingsprincippet og dispositionsprincippet har en meget høj grad af indflydelse såvel på processens indhold som på processens gang og dermed på sagens udfald.

En tilmeldingsmodel er desuden bedst stemmende med hensynet til sagsøgtes behov for forudberegnelighed, idet sagsøgte fra et bestemt tidspunkt i sagen (tilmeldingsfristens udløb) vil have oversigt over, hvem der er med i gruppen, og dermed vil kunne forudse

konsekvenserne af en dom. Samtidig giver kravet om tilmelding et klart overblik over, hvem der bliver omfattet af dommens bindende virkning (retskraft), hvilket bl.a. letter fuldbyrdelsen af dommen.

Efter Retsplejerådets opfattelse er den største fordel ved opt out-gruppesøgsmål, at et sådant gruppesøgsmål gennemsnitligt vil kunne omfatte flere personer end opt in-gruppesøgsmål og således vil kunne være en mere effektiv og samlet set mere økonomisk ordning, mens ulempen til gengæld er, at retten under retssagen eller ved afgørelsen af sagens realitet normalt ikke vil have et præcist kendskab til, hvem dommen vil have bindende virkning (retskraft) for.

Retsplejerådet anbefaler på denne baggrund, at der indføres regler om gruppesøgsmål i dansk ret, som er baseret på en hovedregel, hvorefter gruppens medlemmer skal tilmelde sig søgsmålet (opt in). En sådan søgsmålsform vil ligge i forlængelse af kendte processformer i dansk ret (kumulerede sager og mandatar-søgsmål), men vil samtidig kunne give et løft med hensyn til effektiv gennemførelse af ensartede krav.

Gruppesøgsmål med tilmelding vil således efter Retsplejerådets opfattelse tilgodese behovet for ændringer i de processuelle regler for så vidt angår sager om flere ensartede krav, der er individuelt »procesbare« (dvs. krav, der er store nok til, at de ikke allerede på grund af deres ringe størrelse almindeligvis ikke kan forventes fremmet ved individuelle søgsmål). Selve tilbudet om at tilmelde sig et gruppesøgsmål vil bidrage til sænke tærsklen for deltagelse i en retssag i forhold til den situation, hvor initiativet ligger hos den enkelte sagsøger. Regler om underretning om et søgsmål, samlet repræsentation af gruppen og eventuelt om begrænset ansvar for sagsomkostningerne – og dermed afhængigt af regleres nærmere indretning ingen eller alene et begrænset krav om aktiv deltagelse i processen – vil endvidere medvirke til at indrette en attraktiv civilprocesordning også for dem, som ellers ikke ville have indbragt et søgsmål for domstolene på egen hånd, selv om deres krav var individuelt »procesbare«, jf. pkt. 3.1 ovenfor.

Forbrugerrådet og Forbrugerombudsmanden har over for Retsplejerådet givet udtryk, at der ved siden af gruppesøgsmål med tilmelding også bør være en mulighed for at gennemføre opt out-gruppesøgsmål, navnlig når der er tale om mange små krav.

En sådan opdeling af reglerne om gruppesøgsmål findes i Norge, hvor der ud over opt in-gruppesøgsmål – som tillades i de tilfælde, hvor gruppesøgsmål må anses som den bedste behandlingsform – også tillades opt out-gruppesøgsmål. De supplerende betingelser for at anlægge et opt out-gruppesøgsmål er i norsk ret,

at kravene enkeltvis angår små værdier eller interesser, at et betydeligt flertal af kravene ikke kan forventes fremmet ved individuelle søgsmål, og at kravene ikke kan antages at rejse spørgsmål, som kræver individuel behandling.

Retsplejerådet anbefaler på denne baggrund, at der – ligesom i norsk ret – i sager om *individuel »procesbare«* krav (dvs. krav, som på grund af deres ringe størrelse almindeligvis ikke kan forventes fremmet ved individuelle søgsmål) tillades gruppesøgsmål baseret på, at gruppemedlemmerne skal framelde sig søgsmålet (opt out). Et gruppesøgsmål bør efter rådets opfattelse alene kunne gennemføres på denne måde, hvis et gruppesøgsmål med tilmelding (opt in) ikke vil være en hensigtsmæssig måde at gennemføre søgsmålet på. Retsplejerådet forudsætter endvidere, at det også i disse tilfælde skal være muligt at underrette gruppemedlemmerne om sagen på en hensigtsmæssig måde, således at gruppemedlemmerne får mulighed for at overveje, om de skal framelde sig gruppesøgsmålet.

Efter Retsplejerådets opfattelse er en sådan løsning den mest effektive, idet et gruppesøgsmål vil omfatte flere af de berettigede. Særlige regler om gruppesøgsmål med framelding (opt out) for individuelt »procesbare« krav kan således kompensere for, at det arbejde, der vil være forbundet med at tilmelde sig et gruppesøgsmål, vil få en del berettigede til at afstå fra ilmelding – særligt hvis kravet er af mindre værdi.

Retsplejerådet finder, at kravene til grupperepræsentanten må være særligt høje, når et gruppesøgsmål omfatter de gruppemedlemmer, der ikke har frameldt sig, og rådet foreslår derfor, at kun offentlige myndigheder skal kunne udpeges som grupperepræsentant i disse sager, jf. nærmere herom i pkt. 3.4.4 nedenfor.

Når et gruppesøgsmål med framelding undergives de nævnte begrænsninger, bliver betænkelighederne mindre. Anvendelsesområdet for gruppesøgsmål med framelding vil i givet fald være særligt relevant, når kravene udspringer af løbende kunde- eller tjenesteforhold (eksempelvis bank og forsikring, telefoni og elektroniske kommunikationstjenester, strømlevering, jernsyns- og avisabonnement, alarmtjeneste, transport mv.). I denne type sager vil sagsøgte ud fra sit underregister som regel have overblik over, hvor mange en afgørelse kan få virkning for, således at sagsøgte kan forudberegne de økonomiske konsekvenser af en eventuel dom.

Gruppesøgsmål med framelding vil kunne omfatte gruppemedlemmer, der ikke er blevet bekendt med en meddelelse om gruppesøgsmålet, selv om meddelelsen er givet på en sådan måde – f.eks. ved annoncering

i (lokale) (uge)aviser eller i forbrugerprogrammer – at langt størsteparten af gruppemedlemmerne er blevet bekendt med gruppesøgsmålet. Retsplejerådet er opmærksom på, at et gruppesøgsmål med framelding principielt vil udgøre et indgreb i dispositionsfriheden for den del af disse gruppemedlemmer, der ville have anvendt muligheden for framelding, hvis de var blevet opmærksomme på gruppesøgsmålet. Det er rådets opfattelse, at indgrebet vil være af meget begrænset rækkevidde, idet det må antages, at de fleste gruppemedlemmer under alle omstændigheder ville have undladt at framelde sig gruppesøgsmålet, der ikke indebærer nogen økonomisk risiko. Det er samtidig rådets opfattelse, at deltagelse i et gruppesøgsmål om individuelt »procesbare« krav næppe er egnet til at påvirke det enkelte gruppemedlems forhold til forretningsforbindelser mv., eftersom det enkelte krav har en begrænset økonomisk værdi og gruppemedlemmet normalt ikke deltager personligt under sagens behandling.

Sammenfattende giver kombinationen af gruppesøgsmål både efter en tilmeldingsmodel og – i begrænset omfang – efter en frameldingsmodel efter Retsplejerådets opfattelse en god og fleksibel løsning, der dækker de forskellige behov, som gør sig gældende for så vidt angår krav, der er individuelt »procesbare« henholdsvis »procesbare«.

Der henvises til betænkningen side 238-242.

3.2.2. Justitsministeriet er enig i Retsplejerådets synspunkter og forslag, og lovforslaget er udformet i overensstemmelse hermed. Det er dog præciseret, at den bindende virkning af en dom i et gruppesøgsmål med framelding kun omfatter personer, som kunne have været sagsøgt i Danmark vedrørende det pågældende krav. Det er endvidere præciseret, at frameldingsmodellen kun kan anvendes, når det er klart, at kravene på grund af deres ringe størrelse almindeligvis ikke kan forventes fremmet ved individuelle søgsmål. Hermed understreges det, at frameldingsmodellen har undtagelsens karakter.

Endvidere foreslås det, at betingelserne for efter udløbet af frameldingsfristen at framelde sig et gruppesøgsmål skal være de samme som for efter tilmeldingsfristens udløb at tilmelde sig et gruppesøgsmål. I begge tilfælde må det efter Justitsministeriets opfattelse anses for væsentligt for både retten og parterne, at det efter udløbet af tilmeldings- henholdsvis frameldingsfristen som altovervejende hovedregel ligger fast, hvem der er omfattet af gruppesøgsmålet.

Det har i forbindelse med høringen over betænkningen været anført, at gruppesøgsmål efter frameldingsmodellen, dvs. hvor sagen omfatter de personer, hvis krav er omfattet af stævningen, og som ikke har reage-

ret på underretningen om gruppessøgsmålet, strider mod grundlæggende danske retsprincipper, og at sagsøgte vil kunne have meget vanskeligt ved at forsvare sig mod krav fra en gruppe af personer, hvis antal og identitet er ukendt.

Justitsministeriet er imidlertid som nævnt enig med Retsplejerådet i, at den foreslåede begrænsede mulighed for at gennemføre gruppessøgsmål efter en frameldingsmodel ikke vil udgøre et stort indgreb i de berørtes handlefrihed mv., og der er for det enkelte gruppe-medlem ingen økonomisk risiko forbundet med at deltage i et sådant gruppessøgsmål, jf. herved pkt. 3.6 nedenfor. Endvidere vil gruppessøgsmål efter frameldingsmodellen som nævnt i praksis være særligt relevant, når kravene udspringer af løbende kunde- eller tjenesteforhold, hvor sagsøgte som regel ud fra sit kunderegister mv. vil have overblik over, hvor mange en afgørelse kan få virkning for.

Sammenfattende vil gruppessøgsmål efter frameldingsmodellen således have et snævert anvendelsesområde. For det første skal der være tale om krav, hvor det er klart, at kravene på grund af deres ringe størrelse almindeligvis ikke kan forventes fremmet ved individuelle søgsmål – ikke fordi de pågældende ikke mener at have et berettiget krav, men alene fordi besværet og den økonomiske risiko ved at føre en individuel retssag ikke står i et rimeligt forhold til det, som den enkelte kan få ud af søgsmålet. For det andet skal der være tale om, at et gruppessøgsmål efter tilmeldingsmodellen ikke vil være en hensigtsmæssig måde at behandle kravene på, idet frameldingsmodellen er *subsidiær* i forhold til tilmeldingsmodellen. For det tredje skal kravene være omfattet af Forbrugerombudsmandens kompetenceområde (dvs. navnlig forbrugerbeskyttelse), idet kun Forbrugerombudsmanden kan udpeges som grupperepræsentant i et gruppessøgsmål efter frameldingsmodellen, jf. nærmere pkt. 3.4 nedenfor.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 10 (forslag til retsplejelovens § 254 e, stk. 5-8), og bemærkningerne her til.

3.3. Grundlæggende betingelser for gruppessøgsmål

3.3.1. Den helt grundlæggende betingelse for overrovet at tillade gruppessøgsmål er efter Retsplejerådets forslag, at der foreligger ensartede krav, som fremsættes på vegne af flere personer. Spørgsmålet om fremsættelse af ensartede krav *mod* flere personer omtales særskilt nedenfor.

Retsplejerådet har ikke fundet grundlag for i selve ovteksten at angive nærmere kriterier for, hvad der forstås ved ensartede krav. Det bør således efter rådets

opfattelse overlades til rettens skøn, om de fremsatte krav er tilstrækkeligt ensartede til, at gruppessøgsmål vil være en hensigtsmæssig procesform. Af betydning vil navnlig være, om kravene udspringer af samme faktiske omstændigheder, og om de har samme retlige grundlag. Efter Retsplejerådets forslag skal retten fastlægge rammen for gruppessøgsmålet og dermed, hvilke krav der er omfattet heraf.

Retsplejerådet har heller ikke fundet grundlag for at fastsætte et bestemt mindstekrav til antallet af berørte personer. Efter rådets opfattelse bør det således bero på en samlet vurdering, om gruppessøgsmål konkret vil være den bedste måde at behandle kravene på, jf. nedenfor i pkt. 3.3.2 om gruppessøgsmåls subsidiære karakter, og i den forbindelse vil antallet af berørte personer være et af de elementer, der vil indgå i vurderingen. Jo flere personer der er tale om, jo større kan fordelene være ved at behandle kravene under et gruppessøgsmål frem for under individuelle søgsmål.

Hvis der foreligger sådanne individuelle forhold angående krav, der tilkommer flere personer, at kravene ikke kan siges at være »ensartede«, kan reglerne om gruppessøgsmål ikke anvendes på kravene i deres helhed. I nogle tilfælde vil det imidlertid være muligt at udskille ensartede spørgsmål vedrørende kravene og anlægge et gruppessøgsmål herom. Under et sådant gruppessøgsmål vil en anerkendelsespåstand vedrørende de udskilte spørgsmål være udtryk for »kravene« i sagen, og betingelsen om, at der skal være tale om ensartede krav, vil derfor være opfyldt. Som eksempler på ensartede spørgsmål, som eventuelt kan behandles under et gruppessøgsmål i form af et anerkendelsessøgsmål, kan nævnes spørgsmål om gyldigheden af et kontraktvilkår i forbindelse med krav om tilbagebetaling af erlagt vederlag og spørgsmål om ansvarsgrundlag i forbindelse med krav om erstatning.

I sådanne tilfælde, hvor ensartede spørgsmål er udskilt til særskilt behandling under et gruppessøgsmål, kan der i tilfælde, hvor gruppen får medhold, være behov for efterfølgende at afklare, hvilket beløb det enkelte gruppe-medlem skal have udbetalt i erstatning mv. Hvis grundlaget for udmålingen af erstatning mv. ikke er ensartet, vil dette ikke kunne ske efter de foreslåede regler om gruppessøgsmål, og det vil derfor i sådanne tilfælde kunne være nødvendigt for de gruppe-medlemmer, der ikke opnår en forligsmæssig løsning, efterfølgende at anlægge individuelle søgsmål om udmålingen af erstatning mv.

Med hensyn til, om der bør kunne anlægges gruppessøgsmål *mod* en gruppe, anfører Retsplejerådet, at behovet for gruppessøgsmål er størst i de tilfælde, hvor ensartede krav fremsættes på vegne af flere personer.

Endvidere rejser gruppessøgsmål mod en gruppe en række særlige spørgsmål, som i givet fald ville nødvendiggøre yderligere lovregering i forhold til Retsplejerådets forslag, der kun omfatter gruppessøgsmål, hvor gruppen optræder på sagsøgerside.

På denne baggrund og i lyset af, at gruppessøgsmål i det hele taget er en ny procesform i dansk ret, finder Retsplejerådet det mest hensigtsmæssigt ikke at give mulighed for at anlægge et gruppessøgsmål *mod* en gruppe, men Retsplejerådet finder det rimeligt og hensigtsmæssigt at give sagsøgte i et gruppessøgsmål mulighed for at fremsætte modkrav til selvstændig dom mod gruppemedlemmerne (dvs. de personer, på hvis vegne der fremsættes krav), hvis modkravene udspringer af den samme kontrakt eller det samme forhold som kravet mod sagsøgte (konnekse modkrav).

Der er naturligvis ikke noget til hinder for, at et gruppessøgsmål efter retsplejelovens regler om sammenlægning af krav (kumulation) anlægges mod flere navngivne personer, som herefter hver især frit vælger, om de vil lade sig repræsentere individuelt under sagen, eller om de i større eller mindre grad vil forsvare sig i fællesskab, eksempelvis ved at være repræsenteret af den samme advokat.

3.3.2. Gruppessøgsmål vil ofte være mere komplicerede og mere ressourcekrævende end individuelle søgsmål. Fordelen ved gruppessøgsmål består i, at ét gruppessøgsmål i bedste fald kan erstatte et stort antal individuelle søgsmål.

På denne baggrund foreslår Retsplejerådet, at det skal være en betingelse for at anlægge et gruppessøgsmål, at gruppessøgsmål skønnes at være *den bedste måde at behandle kravene på*. Tilsvarende regler findes i andre lande, der har regler om gruppessøgsmål.

Ved vurderingen af, om gruppessøgsmål må antages at være den bedste måde at behandle kravene på, skal gruppessøgsmålet sammenlignes med realistiske alternativer i den konkrete situation. Alt efter omstændighederne kan det f.eks. være et eller flere individuelle søgsmål, herunder søgsmål, hvor kravene behandles samlet efter retsplejelovens regler om sammenlægning af krav (kumulation). Det kan også være gennemførelse af en prøvesag. Der kan også tages hensyn til, om den foreslåede grupperepræsentant, som måske har særlige forudsætninger for at bidrage til en hensigtsmæssig koordinering mv., eventuelt vil kunne medvirke på anden måde end som grupperepræsentant i et gruppessøgsmål, f.eks. som biintervenient eller som mandatar for en eller flere parter i et individuelt søgsmål.

3.3.3. Retsplejerådet finder, at der som betingelse for at anlægge et gruppessøgsmål endvidere bør stilles

krav med hensyn til mulighederne for at identificere gruppemedlemmerne (dvs. de personer, på hvis vegne der fremsættes krav) og for at underrette dem om sagen, således at de har mulighed for at tilmelde sig henholdsvis framelde sig gruppessøgsmålet.

Retsplejerådet har overvejet, om det bør være et krav, at gruppemedlemmerne skal kunne identificeres og underrettes om sagen uden uforholdsmæssige omkostninger. Dette ville indebære, at der skulle foretages en skønsmæssig vurdering dels af kravenes samlede værdi, dels af de forventede omkostninger ved at identificere og underrette gruppemedlemmerne om sagen. Viste denne vurdering et åbenbart misforhold mellem omkostningerne ved at identificere og underrette gruppemedlemmerne om sagen og kravenes samlede værdi, skulle kravene ikke kunne gennemføres under et gruppessøgsmål. Dette ville gælde, selv om det f.eks. på grund af det enkelte kravs beskedne størrelse måtte anses for lidet sandsynligt, at kravene ville blive søgt håndhævet på anden måde.

Navnlig i lyset heraf har Retsplejerådet ikke fundet fuldt tilstrækkeligt grundlag for at foreslå at begrænse gruppessøgsmål til tilfælde, hvor gruppemedlemmerne kan identificeres og underrettes om sagen uden uforholdsmæssige omkostninger. Det følger imidlertid af kravet om, at gruppessøgsmål skal skønnes at være den bedste måde at behandle kravene på, jf. pkt. 3.3.2 ovenfor, at hvis et gruppessøgsmål forventes at medføre uforholdsmæssige omkostninger i forhold til kravenes samlede værdi, kan gruppessøgsmålet som altovervejende hovedregel kun antages at være den bedste måde at behandle kravene på, hvis det i den konkrete situation er den eneste måde, der realistisk set står åben. I den forbindelse må der som alternativer ikke alene tages hensyn til muligheden for, at kravene gennemføres under et individuelt søgsmål, eventuelt efter retsplejelovens almindelige regler om kumulation, eller at der gennemføres en prøvesag. Der må også tages hensyn til eventuelle muligheder for offentligretlige, herunder strafferetlige, sanktioner. Som eksempel kan nævnes Forbrugerombudsmandens mulighed for at anlægge retssag om forbud og påbud efter markedsføringslovens § 27, stk. 1, 2. pkt., jf. § 20, stk. 1.

På denne baggrund foreslår Retsplejerådet et krav om, at gruppemedlemmerne skal kunne identificeres og underrettes om sagen på en hensigtsmæssig måde. Dette indebærer, at den valgte underretning som et minimum skal antages at nå langt størsteparten af gruppens medlemmer. Det vil bero på omstændighederne i den enkelte sag, om gruppemedlemmerne må antages at kunne identificeres og underrettes på en sådan måde, at der er en høj grad af sandsynlighed for, at de be-

rørte får et sådant kendskab til sagen, at de har det fornødne grundlag for at tage stilling til, om de ønsker at tilmelde sig henholdsvis framelde sig gruppesøgsmålet.

Retsplejerådet er opmærksom på, at gruppesøgsmål i USA efter omstændighederne kan gennemføres, selv om de berørte ikke kan identificeres, idet det grundlæggende krav er, at man med gruppedefinitionen i hånden uden vanskelighed skal kunne tage stilling til, om en given person er medlem af gruppen, hvorimod det ikke er et krav, at man med gruppedefinitionen i hånden skal være i stand til at finde de personer, der er medlem af gruppen. Efter Retsplejerådets opfattelse vil det imidlertid ikke være rimeligt at give mulighed for at gennemføre gruppesøgsmål, hvis de berørte ikke kan identificeres på en hensigtsmæssig måde. En sådan løsning vil være mere relevant i lande, hvor offentlig regulering og tilsyn tillægges mindre vægt end her.

Efter Retsplejerådets opfattelse bør det således være en absolut betingelse for at gennemføre et gruppesøgsmål, at gruppemedlemmerne skal kunne identificeres og underrettes om sagen på en hensigtsmæssig måde, så gruppemedlemmerne vil have reel mulighed for at tilmelde sig henholdsvis framelde sig gruppesøgsmålet. Er der tale om krav, hvor de berørte ikke kan identificeres på en hensigtsmæssig måde, bør man derfor efter rådets opfattelse ikke kunne anlægge gruppesøgsmål. Håndhævelse i en sådan »diffus« situation bør udelukkende tilkomme offentlige myndigheder, der vil kunne reagere med henstillinger, påbud og forbud og i sidste ende med gennemførelse af en straffesag.

3.3.4. Det er efter Retsplejerådets forslag en betingelse for at anlægge et gruppesøgsmål, at der kan udpeges en grupperepræsentant, der opfylder de krav, som er nærmere beskrevet i pkt. 3.4 nedenfor.

3.3.5. Som nævnt i pkt. 3.1.7 ovenfor må reglerne om gruppesøgsmål efter Retsplejerådets opfattelse naturligt ses som en videreudvikling af de gældende regler om sammenlægning af krav (kumulation) i retsplejelovens kapitel 23. Retsplejerådet har på den baggrund også fundet det naturligt ved fastlæggelsen af kravene til rettens stedlige og saglige kompetence i gruppesøgsmål at tage udgangspunkt i de gældende regler om kumulation i retsplejelovens kapitel 23.

Retsplejerådet foreslår således for det første, at der skal være værmeting for alle kravene her i landet.

Retsplejerådet foreslår dernæst, at retten skal være værmeting for ét af kravene, og at retten skal være saglig kompetent med hensyn til ét af kravene. Det er således som udgangspunkt tilstrækkeligt, at retten er

stedlig og saglig kompetent med hensyn til ét krav (ikke nødvendigvis det samme). Heraf følger, at et gruppesøgsmål efter omstændighederne efter sagsøgerens valg vil kunne indbringes for flere forskellige domstole.

Retsplejerådet foreslår dog samtidig, at hvis retten ikke har saglig kompetence til at behandle alle kravene under en selvstændig sag, skal retten kunne henvise sagen til behandling ved en anden domstol, der har saglig kompetence til at behandle mindst ét af kravene. Denne henvisningsregel er inspireret af de henvisningsregler, der gælder med hensyn til saglig kompetence i forbindelse med sammenlægning af krav efter retsplejelovens regler om kumulation. Henvisningsreglen adskiller sig dog herfra ved kun at give mulighed for i givet fald at henvise hele sagen, dvs. alle kravene, til en anden domstol. Dette skyldes, at gruppesøgsmålet efter sin karakter fordrer, at alle krav behandles samlet ved én domstol.

Der henvises til betænkningen side 243-247.

3.3.6. Justitsministeriet er enig i Retsplejerådets synspunkter og forslag, og lovforslaget er udformet i overensstemmelse hermed.

Det har i forbindelse med høringen over betænkningen været anført, at der også er et behov for at kunne fremsætte ensartede krav mod flere personer, eksempelvis ensartede krav mod flere af hinanden uafhængige arbejdsgivere.

Efter Justitsministeriets opfattelse ville det være meget vidtgående at udstrække regler om gruppesøgsmål til at omfatte sådanne tilfælde. Der måtte således nødvendigvis blive tale om gruppesøgsmål efter en obligatorisk model, idet sagsøgte ellers blot ville kunne undlade at tilmelde sig henholdsvis framelde sig sagen. Justitsministeriet er således enig med Retsplejerådet i, at der ikke bør indføres en sådan ordning.

Som nævnt i pkt. 3.3.1 ovenfor er der dog naturligvis ikke noget til hinder for, at et gruppesøgsmål efter retsplejelovens regler om sammenlægning af krav (kumulation) anlægges mod flere navngivne personer, og der er heller ikke noget til hinder for at sammenlægge to eller flere gruppesøgsmål, der er anlagt mod forskellige personer.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 10 (forslag til retsplejelovens §§ 254 a og 254 b), og bemærkningerne hertil.

3.4. Grupperepræsentanten

3.4.1. Det hører til gruppesøgsmålets grundlæggende vilkår, at de personer, på hvis vegne der fremsættes krav, ikke selv deltager som parter i retssagen i sæd-

vanlig forstand, men derimod repræsenteres af grupperepræsentanten.

Grupperepræsentanten indtager således en nøglerolle i gruppesøgsmålet. Dette gælder, selv om grupperepræsentanten på sin side kan være repræsenteret af en rettergangsfuldmægtig, f.eks. en advokat, som efter omstændighederne i praksis kan have større indflydelse på, hvordan sagen føres, end grupperepræsentanten selv.

Det bør derfor efter Retsplejerådets opfattelse ved lov nærmere bestemmes, hvem der i det hele taget kan udpeges som grupperepræsentant, og retten bør have ansvaret for at godkende, hvem der konkret kan udpeges som grupperepræsentant i en bestemt sag.

De krav, der stilles til en grupperepræsentant, kan variere og må bl.a. afhænge af gruppesøgsmålets karakter og kompleksitet. Retsplejerådet er i den forbindelse opmærksom på, at kravene til en grupperepræsentant i særlig grad er væsentligt og derfor bør skærpes, når gruppesøgsmålet anlægges efter frameldingsmodellen (opt out), jf. pkt. 3.4.4 nedenfor.

3.4.2. Retsplejerådet finder, at medlemmer af gruppen, dvs. personer, på hvis vegne der fremsættes krav, bør kunne udpeges som grupperepræsentant i gruppesøgsmål med tilmelding.

Retsplejerådet er opmærksom på, at udenlandske erfaringer fra navnlig USA, Canada og Australien viser, at en sådan grupperepræsentant i mange tilfælde reelt ikke har noget indseende i eller kontrol med førelsen af gruppesøgsmålet, idet grupperepræsentantens advokat reelt disponerer meget selvstændigt.

Retsplejerådet finder imidlertid, at regler om gruppesøgsmål uden mulighed for at udpege et medlem af gruppen som grupperepræsentant med rette ville kunne opfattes som ufuldstændige.

De andre mulige grupperepræsentanter, som man kan tænke sig (og som Retsplejerådet foreslår der skal være mulighed for at udpege, jf. pkt. 3.4.3 og 3.4.4 nedenfor) – foreninger mv. og offentlige myndigheder – vil langt fra kunne dække hele spektret af mulige gruppesøgsmål. Efter rådets opfattelse ville det således være uheldigt på forhånd – som følge af kravene til grupperepræsentanten – at begrænse muligheden for at anlægge gruppesøgsmål til krav, hvis varetagelse falder inden for en egnet forenings formål eller offentlig myndigheds opgaver.

Ved at give mulighed for at udpege et medlem af gruppen som grupperepræsentant sikres, at der for alle grupper vil kunne udpeges en grupperepræsentant, når blot mindst ét medlem af gruppen opfylder de generelle krav til grupperepræsentanter, jf. pkt. 3.4.5 og 3.4.6

nedenfor, samt er villig til at påtage sig hvervet som grupperepræsentant.

3.4.3. Retsplejerådet finder, at foreninger, private institutioner og andre sammenslutninger bør kunne udpeges som grupperepræsentant i gruppesøgsmål med tilmelding, hvis søgsmålet falder inden for rammerne af sammenslutningens formål.

Retsplejerådet finder ikke tilstrækkeligt grundlag for at begrænse muligheden for at udpege foreninger mv. som grupperepræsentanter til visse typer af krav eller for at stille andre krav til foreningens alder, medlemstal, repræsentativitet, økonomi mv. end dem, der indirekte følger af de generelle krav til grupperepræsentanter, jf. pkt. 3.4.5 og 3.4.6 nedenfor.

Det er efter rådets forslag en betingelse for, at en forening skal kunne udpeges som grupperepræsentant, at foreningen har partsevne efter almindelige regler. En forening, der er dannet med det hovedformål at omgå retsplejelovens regler om sagsomkostninger, har ikke partsevne, jf. Højesterets afgørelse gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen 2000 side 1575, og kan derfor ikke udpeges som grupperepræsentant.

Der gælder ingen almindelige kapitalkrav til foreninger, og man kan sagtens forestille sig, at en forening vil være ude af stand til at betale sagsomkostninger til modparten, hvis sagen tabes, uden at der er tale om omgåelse af retsplejelovens regler om sagsomkostninger. Retsplejerådet foreslår imidlertid, at grupperepræsentanten skal kunne pålægges at stille sikkerhed for sagsomkostninger, jf. pkt. 3.4.6 nedenfor, og i lyset heraf ser Retsplejerådet ikke grund til at afskære foreninger med ingen eller lille formue fra at udpeges som grupperepræsentant.

Frem for at stille krav til selve foreningens kapitalisering mv. – som ville være indgribende over for foreningen også i andre relationer – finder Retsplejerådet det således mere hensigtsmæssigt og fuldt tilstrækkeligt at give mulighed for at stille krav om sikkerhedsstillelse specielt i forhold til sagsomkostningerne i gruppesøgsmålet. Selv om foreningen ikke selv råder over formue af betydning, kan det således tænkes, at den ved støtte fra forskellig side vil kunne stille en krævet sikkerhed. Eksempelvis kan medlemmer af gruppen tænkes at være mere tilbøjelige til at bidrage til en sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger for et gruppesøgsmål, som specifikt angår deres krav, frem for mere generelt at skyde penge ind i foreningen, hvor indskuddet ville kunne komme til at hæfte for foreningens samlede forpligtelser.

3.4.4. Retsplejerådet finder endvidere, at offentlige myndigheder bør kunne udpeges som grupperepræ-

sentant i både gruppesøgsmål med tilmelding og gruppesøgsmål efter frameldingsmodellen (opt out).

Retsplejerådet finder det samtidig mest hensigtsmæssigt, at lovgivningsmagten tager stilling til, hvilke offentlige myndigheder der skal kunne udpeges som grupperepræsentant. Rådet har i den forbindelse navnlig lagt vægt på, at det beror på en samlet afvejning af en række politiske, økonomiske og administrative forhold, om en given offentlig myndighed bør have mulighed for at optræde som grupperepræsentant.

Retsplejerådet forudsætter således, at der i forbindelse med gennemførelse af lovgivning på grundlag af rådets forslag om gruppesøgsmål tages stilling til, hvilke offentlige myndigheder der skal kunne udpeges som grupperepræsentant, og at der i givet fald indsættes regler herom i lovgrundlaget for de pågældende myndigheder. Herefter vil der naturligvis løbende i lyset af de indhøstede erfaringer kunne ske ændringer – udvidelser og/eller indskrænkninger – i kredsen af myndigheder, som kan udpeges som grupperepræsentant.

Retsplejerådet har på den baggrund i sit lovudkast alene medtaget forslag om, at Forbrugerombudsmanden skal kunne udpeges som grupperepræsentant. Forslaget herom skal ses i lyset af de opgaver, Forbrugerombudsmanden i forvejen varetager.

Det er Retsplejerådets opfattelse, at betænelighederne ved at tillade opt out-gruppesøgsmål mindskes betragteligt, hvis grupperepræsentanten er en offentlig myndighed, og det må desuden antages, at et opt out-gruppesøgsmål under alle omstændigheder i mange tilfælde alene ville blive anlagt, hvis en offentlig myndighed påtager sig hvervet som grupperepræsentant.

Retsplejerådet peger endvidere på, at udfaldet af overvejelserne nedenfor i pkt. 3.5.3 om den søgtes eventuelle medvirken til underretning af gruppemedlemmerne i væsentlig grad påvirkes af, om grupperepræsentanten er underlagt tavshedspligt eller ej. Optræder en offentlig myndighed som grupperepræsentant, vil myndighedens medarbejdere således have tavshedspligt med hensyn til en oplysning, som det er nødvendigt at hemmeligholde for at varetage væsentlige hensyn til private interesser.

I forbindelse med Retsplejerådets drøftelser med repræsentanter for Forbrugerrådet, Forbrugerombudsmanden, Dansk Industri og HTS Interesseorganisationen, er det dels blevet tilkendegivet fra forbrugerrepræsentanterne, at det vil kunne være ødelæggende for muligheden for at etablere gruppesøgsmål, hvis grupperepræsentanten ikke under en eller anden form får adgang til søgtes kundekartotek, dels fra erhvervsrepræsentanterne, at en model, hvor kun offent-

lige myndigheder kan gøre sig bekendt med denne type oplysninger, vil være mindst indgribende.

Det er Retsplejerådets opfattelse, at betydningen af grupperepræsentantens mulighed for at få oplysninger om gruppemedlemmernes identitet øges, jo mindre krav søgsmålet omhandler. Problemstillingen vil derfor formentlig oftest optræde i opt out-gruppesøgsmål, idet gruppemedlemmernes motivation for at reagere på en offentlig bekendtgørelse om gruppesøgsmålet må antages at øges med kravets værdi.

Som anført i pkt. 3.5.3 nedenfor finder Retsplejerådet ikke grundlag for at foreslå særlige regler om søgtes pligt til at medvirke til underretning af gruppemedlemmerne om sagen.

På den baggrund foreslår Retsplejerådet, at kun offentlige myndigheder skal kunne udpeges som grupperepræsentant i opt out-gruppesøgsmål.

3.4.5. Det er grupperepræsentanten, der er part i sagen på vegne af gruppemedlemmerne (dvs. de personer, på hvis vegne der fremsættes krav), og det er i den forbindelse uden betydning, om grupperepræsentanten selv har krav, der er omfattet af sagen. Grupperepræsentanten kan nedlægge påstande, fremsætte anbringender og anmode om bevisførelse og kan i det hele taget foretage alle processuelle skridt i forbindelse med sagen. Grupperepræsentanten har således stor indflydelse på, hvordan sagen føres, og dermed indirekte på resultatet.

Retsplejerådet foreslår på denne baggrund en generel regel om, at grupperepræsentanten skal være i stand til at varetage gruppemedlemmernes interesser under sagen. Heri ligger navnlig, at grupperepræsentanten har en sådan økonomisk eller ideel interesse i sagen, at grupperepræsentanten kan forventes at have den fornødne motivation til at fremme gruppemedlemmernes interesser under sagen. Endvidere må det kræves, at grupperepræsentanten råder over tilstrækkelige økonomiske midler, herunder eventuelt i kraft af retshjælpsforsikringsdækning eller fri proces, til at gennemføre retssagen på betryggende måde. Det er også en forudsætning, at der ikke består et modsætningsforhold mellem grupperepræsentanten og gruppemedlemmerne eller en ikke ubetydelig del af disse.

Derimod er det ikke noget krav, at grupperepræsentanten er i stand til på egen hånd at føre retssagen, hvis grupperepræsentanten kan og vil antage en professionel rettergangsfuldmægtig (en advokat) til at føre sagen.

Retsplejerådet har overvejet, om det bør være et lovkrav, at grupperepræsentanten lader sagen udføre af en advokat, men stiller ikke forslag herom. Hvis det ikke er muligt at behandle sagen på forsvarlig måde,

uden at grupperepræsentanten er bistået af en advokat, kan retten imidlertid efter den almindelige regel i retsplejelovens § 259, stk. 2, pålægge grupperepræsentanten at lade sagen udføre af en advokat. Da gruppesøgsmål stiller store krav til grupperepræsentanten, må det efter Retsplejerådets opfattelse i øvrigt forventes, at grupperepræsentanter, der ikke selv er advokater eller i øvrigt har professionel erfaring med retssager, vil lade sagen udføre af en advokat, og at der, hvis dette ikke skulle være tilfældet, jævnligt vil være grundlag for at meddele et advokatpålæg.

3.4.6. Det bør være en forudsætning for at kunne udpeges til grupperepræsentant, at den pågældende råder over tilstrækkelige økonomiske midler til at kunne gennemføre retssagen på betryggende vis, jf. ovenfor i pkt 3.4.5. Heri ligger, at den pågældende skal være i stand til løbende at betale de udgifter, der for den pågældende er forbundet med at føre retssagen frem til en afgørelse. Derimod indgår muligheden for ved sagens afslutning at blive pålagt at betale sagsomkostninger til modparten ikke i denne vurdering.

Retsplejerådet foreslår på denne baggrund en selvstændig regel om, at retten kan bestemme, at grupperepræsentanten skal stille sikkerhed for de sagsomkostninger, grupperepræsentanten kan blive pålagt at betale til modparten.

Gruppesøgsmål vil ofte være mere ressourcetrævende end individuelle søgsmål, og omkostningerne ved et gruppesøgsmål kan efter omstændighederne være meget store. Sammenholdt med, at de personer, på hvis vegne der fremsættes krav, kun i begrænset omfang bør hæfte for sagsomkostningerne, jf. herom pkt. 3.6 nedenfor, er det efter Retsplejerådets opfattelse nødvendigt i gruppesøgsmål at give mulighed for at stille krav om sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger, selv om denne mulighed ikke findes ved individuelle søgsmål.

Alternativt ville det være nødvendigt mere indgående at vurdere en foreslået grupperepræsentants samlede økonomiske forhold, før retten tog stilling til, om den pågældende kan udpeges som grupperepræsentant. En sådan vurdering ville imidlertid dels være vanskelig at foretage, dels være unødvendigt indgribende over for den pågældende, idet hensynet til modparten vil være tilstrækkeligt varetaget ved i givet fald at stille krav om sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger.

Retten bør kunne træffe bestemmelse om sikkerhedsstillelse både efter anmodning fra modparten og af egen drift. Hvis sagsomkostningerne kan blive meget store, bør der normalt kræves sikkerhedsstillelse,

medmindre grupperepræsentanten åbenbart vil være i stand til at betale pålagte sagsomkostninger.

Der henvises til betænkningen side 247-253.

3.4.7. Justitsministeriet er enig i Retsplejerådets synspunkter og forslag, og lovforslaget er udformet i overensstemmelse hermed.

Det har i forbindelse med høringen over betænkningen været anført, at også organisationer mv. bør kunne udpeges som grupperepræsentant i et gruppesøgsmål efter frameldingsmodellen, idet førelsen af sådanne gruppesøgsmål ellers bl.a. vil være afhængig af, hvilke ressourcer Forbrugerombudsmanden råder over.

Justitsministeriet er imidlertid som nævnt enig med Retsplejerådet i, at betænkelighederne ved at tillade gruppesøgsmål efter frameldingsmodellen mindskes, når kun offentlige myndigheder kan udpeges om grupperepræsentant i sådanne gruppesøgsmål, bl.a. fordi offentlige myndigheder er underlagt et almindeligt saglighedskrav, som vil gælde, når den pågældende myndighed skal tage stilling til, om der er grundlag for at anlægge et gruppesøgsmål.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 10 (forslag til retsplejelovens § 254 c og § 254 e, stk. 2 og 3), og §§ 4-7 og bemærkningerne hertil.

3.5. Sagens anlæg

3.5.1. Som anført i pkt. 3.1.7 finder Retsplejerådet, at gruppesøgsmål som udgangspunkt bør behandles efter samme processuelle regler som individuelle søgsmål, og at der således kun bør fastsættes særlige processuelle regler om behandlingen af gruppesøgsmål på de punkter, hvor der efter gruppesøgsmålets karakter er et klart behov herfor.

Retsplejerådet finder på den baggrund ikke grundlag for at foreslå særlige regler om fremgangsmåden i forbindelse med *anlæg af gruppesøgsmål* ud over nogle få yderligere krav til stævningen samt en regel om, hvem der kan indlevere en stævning i et gruppesøgsmål.

Retsplejerådet foreslår, at stævningen skal kunne indleveres af et medlem af gruppen, af en forening, privat institution eller anden sammenslutning, når søgsmålet falder inden for rammerne af sammenslutningens formål, eller af en offentlig myndighed, der ved lov er bemyndiget til at kunne udpeges som grupperepræsentant.

Stævningen bør således efter Retsplejerådets opfattelse kunne indleveres af dem, som efter rådets forslag generelt set vil kunne udpeges som grupperepræsentant (gruppemedlemmer, foreninger mv. og offentlige myndigheder), og det bør ikke være en betingelse for at kunne indlevere stævningen, at den pågældende

også konkret vil kunne udpeges som grupprepræsentant. Da det kan kræve nærmere undersøgelser at tage stilling hertil, og da der i den forbindelse kan komme andre forslag til grupprepræsentant, vil det være uhensigtsmæssigt, hvis stævningen altid skulle afvises i tilfælde af, at den, der har indleveret stævningen, konkret ikke kan udpeges som grupprepræsentant.

Hvis betingelserne for at anlægge gruppesøgsmålet er opfyldt og der dermed kan udpeges en anden som grupprepræsentant (en af betingelserne er, at der kan udpeges en grupprepræsentant), bør gruppesøgsmålet således i givet fald behandles på grundlag af den indleverede stævning.

Hvis betingelserne for at anlægge gruppesøgsmålet derimod ikke er opfyldt (herunder eventuelt fordi ingen kan udpeges som grupprepræsentant), skal sagen afvises, men med den begrundelse, at betingelserne for at anlægge gruppesøgsmålet ikke er opfyldt (og ikke alene fordi den, der har indleveret stævningen, ikke kan udpeges som grupprepræsentant).

Retsplejerådet foreslår endvidere, at stævningen ud over de oplysninger, som fremgår af den almindelige regel om stævninger i retsplejelovens § 348, skal indeholde en beskrivelse af gruppen, oplysninger om, hvordan gruppemedlemmerne kan identificeres og underrettes om sagen, samt et forslag til grupprepræsentant.

3.5.2. Retsplejerådet har overvejet spørgsmålet om rettens afgørelse af, om betingelserne for at anlægge et gruppesøgsmål er opfyldt.

Retsplejerådet bemærker, at udenlandske erfaringer, navnlig fra USA, viser, at sagsbehandlingen vedrørende spørgsmålet om at godkende et gruppesøgsmål kan blive overordentlig omfattende, ikke mindst fordi rettens afgørelse om at godkende eller ikke at godkende gruppesøgsmålet tillægges meget stor betydning. I praksis anses sagen her ofte som afgjort, når rettens afgørelse om dette spørgsmål foreligger: Godkendes gruppesøgsmålet, indgås næsten altid forlig om sagens realitet, og godkendes gruppesøgsmålet ikke, opgiver sagsøgeren normalt sagen.

Efter Retsplejerådets opfattelse er en sådan langvarig og omkostningskrævende godkendelsesprocedure uheldig, især fordi parterne – og ikke mindst sagsøgte – dels påføres udgifter til procesførelsen og dels reelt udsættes for den belastning, et gruppesøgsmål kan være, på et tidspunkt, hvor det endnu ikke er fastslået, om betingelserne for at anlægge et gruppesøgsmål overhovedet er opfyldt.

Retsplejerådet har derfor lagt vægt på at udforme reglerne om gruppesøgsmål på en sådan måde, at afgørelsen af, om gruppesøgsmålet kan godkendes, i

langt de fleste tilfælde bør kunne træffes hurtigt, og uden at parterne – og navnlig ikke sagsøgte – eller retten skal anvende meget store ressourcer på dette spørgsmål.

Det bemærkes herved, at det ligger i gruppesøgsmålets natur, at der påhviler sagsøgeren i et gruppesøgsmål større byrde end i et individuelt søgsmål. Det er således sagsøgerens opgave at foreslå (1) en hensigtsmæssig afgrænsning af gruppen, (2) en hensigtsmæssig måde at identificere og orientere gruppemedlemmerne (dvs. de personer, på hvis vegne der fremsættes krav) om sagen på og (3) en grupprepræsentant, der er villig til at påtage sig hvervet.

I forbindelse med, at retten tager stilling til, om gruppesøgsmålet kan godkendes, tager retten efter rådets forslag også stilling til de nævnte tre spørgsmål, dvs. fastlægger, (1) hvilke krav der skal være omfattet af gruppesøgsmålet, (2) hvordan gruppemedlemmerne skal underrettes om gruppesøgsmålet, og (3) hvem der skal være grupprepræsentant. Retten er ved sin afgørelse ikke bundet af sagsøgerens forslag.

Det er en forudsætning for at godkende gruppesøgsmålet, at der kan gives et tilfredsstillende svar på de tre spørgsmål. I mangel af en hensigtsmæssig afgrænsning af, hvilke krav der skal være omfattet af gruppesøgsmålet, er betingelsen om, at gruppesøgsmålet skal være den bedste måde at behandle kravene på, ikke opfyldt, og blandt betingelserne for at anlægge et gruppesøgsmål indgår udtrykkeligt, at gruppemedlemmerne kan identificeres og underrettes om sagen på en hensigtsmæssig måde, og at der kan udpeges en grupprepræsentant.

Det er sagsøgerens ansvar at tilvejebringe grundlaget for rettens afgørelse på de nævnte punkter, og grundlaget bør principielt være tilvejebragt inden sagens anlæg og fremgå af stævningen.

Medmindre stævningen er meget mangelfuld, bør retten dog normalt ikke straks afvise sagen, men i stedet give sagsøgeren lejlighed til nærmere at redegøre for de punkter, som retten ser behov for at få uddybet, det være sig gruppens afgrænsning, identificering og underretning af gruppemedlemmerne og/eller grupprepræsentanten. Det er imidlertid sagsøgerens – og ikke rettens – ansvar i givet fald at tilvejebringe yderligere oplysninger.

Fremkommer der ikke fyldestgørende oplysninger inden rimelig tid, må sagen afvises med den begrundelse, at det ikke er godtgjort, at betingelserne for at anlægge et gruppesøgsmål er opfyldt.

3.5.3. Retsplejerådet finder, at gruppemedlemmerne (dvs. de personer, på hvis vegne der fremsættes krav i et gruppesøgsmål) skal underrettes om rettens

godkendelse af gruppessøgsmålet, således at de har reel mulighed for at tilmelde sig henholdsvis framelde sig gruppessøgsmålet.

Retsplejerådet finder, at underretningsformen bør afpasses efter sagens konkrete omstændigheder, og at der i den forbindelse bør være mulighed for, at underretningen helt eller delvis sker ved offentlig bekendtgørelse.

Retsplejerådet finder endvidere, at det bør være retten, der fastlægger underretningens form og indhold. Eksempelvis bør retten afgøre, om underretning skal ske ved individuel meddelelse til gruppemedlemmerne eller ved annoncering eller anden offentlig bekendtgørelse. Individuel henvendelse til kendte gruppemedlemmer vil kunne kombineres med annoncering eller anden offentlig bekendtgørelse. Hvis underretning helt eller delvis skal ske ved annoncering eller anden offentlig bekendtgørelse, bør retten træffe bestemmelse om bekendtgørelsens form. Det bør også overlades til rettens skøn, hvor detaljerede anvisninger retten vil give. Hvis retten finder det hensigtsmæssigt, bør underretningens tekst kunne fastlægges i detaljer af retten.

Det er en forudsætning, at underretningen sker på en sådan måde, at langt størsteparten af gruppemedlemmerne må antages at blive bekendt med gruppessøgsmålet og deres mulighed for at tilmelde sig henholdsvis framelde sig dette.

Den bedste underretningsform vil være individuel meddelelse til de enkelte gruppemedlemmer, og dette bør derfor foretrækkes, når denne underretningsform er mulig.

Hvis gruppemedlemmernes identitet ikke er kendt og ikke umiddelbart kan fremskaffes, vil underretning eksempelvis gennem et annonceindlæg i en husstandsomdelt lokalavis kunne være en egnet underretningsform, hvis gruppemedlemmerne har bopæl i et bestemt lokalområde.

Det kan heller ikke på forhånd udelukkes, at mere generel – dvs. mindre målrettet – annoncering eller anden offentlig bekendtgørelse i visse situationer vil kunne opfylde forudsætningen om, at langt størsteparten af gruppemedlemmerne må antages at blive bekendt med gruppessøgsmålet og deres mulighed for at tilmelde sig henholdsvis framelde sig dette.

Hvis der er mulighed for at få et gruppessøgsmål om et forbrugerspørgsmål omtalt i et forbrugerprogram på landsdækkende tv, kan dette eventuelt være en egnet underretningsform, hvis erfaringen viser, at sådan omtale medfører, at størsteparten af gruppemedlemmerne bliver bekendt med gruppessøgsmålet og muligheden for at tilmelde sig henholdsvis framelde sig dette. I givet

fald vil en sådan tv-omtale formentlig ofte med fordel kunne kombineres med f.eks. en hjemmeside på internettet, der dels i en overskuelig form indeholder de oplysninger om gruppessøgsmålet, som skal gives, dels giver mulighed for at tilmelde sig henholdsvis framelde sig gruppessøgsmålet via digital kommunikation. Det vil efter Retsplejerådets opfattelse i øvrigt være naturligt, at der på Domstolsstyrelsens netsted på internettet etableres en oversigt over alle godkendte verserede gruppessøgsmål.

Mens det således bør påhvile retten at fastsætte, hvordan gruppemedlemmerne skal underrettes om gruppessøgsmålet, bør selve underretningen derimod ikke nødvendigvis forestås af retten. Retten bør have mulighed for at pålægge grupperepræsentanten at foretage underretningen, og de positive udgifter, der er forbundet med underretningen (porto, annoncering mv.), bør i første omgang betales af grupperepræsentanten, der imidlertid i givet fald vil have mulighed for at få udgifterne erstattet efter reglerne om sagsomkostninger.

Retsplejerådet har i den forbindelse overvejet, om retten også bør have mulighed for at pålægge gruppens modpart at underrette gruppemedlemmerne om gruppessøgsmålet. En virksomhed, som er sagsøgt i et gruppessøgsmål, vil således ofte have adgang til uden større omkostninger og besvær at identificere gruppemedlemmerne ud fra et kundekartotek eller lignende.

Pålægges det en modpart at forestå underretningen, f.eks. ved at udsende en underretning om gruppessøgsmålet sammen med en faktura i et løbende mellemværende, vil der imidlertid efter rådets opfattelse kunne opstå risiko for, at underretningen får en unødigt krænkende karakter for vedkommende modpart, og underretningen vil efter omstændighederne kunne bringes i en sammenhæng, der afsvækker dens værdi.

På den baggrund har Retsplejerådet overvejet, om det i stedet bør kunne pålægges gruppens modpart at udlevere en liste over navne og adresser på gruppemedlemmerne til grupperepræsentanten i de tilfælde, hvor gruppemedlemmerne kan identificeres ud fra et kundekartotek eller lignende.

I forbindelse med Retsplejerådets drøftelser med repræsentanter for Forbrugerrådet, Forbrugerombudsmanden, Dansk Industri og HTS Interesseorganisationen, er det blevet tilkendegivet fra forbrugerrepræsentanterne, at det vil være ødelæggende for muligheden for at etablere gruppessøgsmål, hvis grupperepræsentanten ikke under en eller anden form får adgang til sagsøgtes kundekartotek. Fra erhvervsrepræsentanterne er det blevet tilkendegivet, at en model, hvor kun

offentlige myndigheder kan gøre sig bekendt med denne type oplysninger, vil være mindst indgribende.

Retsplejerådet er enig i, at det kan være af afgørende betydning særligt for etableringen af opt out-gruppesøgsmål, at sagsøgte under en eller anden form medvirker ved underretning af gruppemedlemmerne. Rådet er på den anden side også enig i, at det vil kunne opfattes som et indgreb i virksomhedernes erhvervshemmelighed, hvis de kunne pålægges at udlevere (dele af) deres kundekartotek til en grupperepræsentant i et gruppesøgsmål.

Retsplejerådet bemærker, at betænkelighederne ved, at sagsøgte skal medvirke ved underretningen af gruppemedlemmerne kan mindskes, hvis grupperepræsentanten er en offentlig myndighed, der er underlagt tavshedspligt. Optræder en offentlig myndighed som grupperepræsentant, vil myndighedens medarbejdere således have tavshedspligt om en oplysning, som det er nødvendigt at hemmeligholde for at varetage væsentlige hensyn til private interesser, eksempelvis til private selskabers eller foreningers interesse i at beskytte oplysninger om deres interne, herunder økonomiske, forhold, eller private selskabers økonomiske interesse i at beskytte oplysninger om tekniske indretninger eller fremgangsmåder eller om drifts- eller forretningsforhold, jf. den almindelige bestemmelse om tavshedspligt for den, der virker inden for den offentlige forvaltning, i forvaltningslovens § 27.

Bl.a. på denne baggrund foreslår Retsplejerådet, at kun offentlige myndigheder skal kunne udpeges som grupperepræsentant i opt out-gruppesøgsmål, jf. herved også pkt. 3.4.4 ovenfor.

Retsplejerådet har foreløbig alene foreslået, at Forbrugerombudsmanden skal kunne udpeges som grupperepræsentant. Efter markedsføringslovens § 22, stk. 1, fører Forbrugerombudsmanden tilsyn med, at denne lov overholdes, navnlig ud fra hensynet til forbrugerne. Med henblik på at tilvejebringe et bedømmelsesgrundlag i de enkelte sager, som Forbrugerombudsmanden behandler, giver lovens § 22, stk. 2, Forbrugerombudsmanden adgang til at kræve meddelt alle oplysninger, som skønnes nødvendige for dennes virksomhed, herunder til afgørelse af, om et forhold falder ind under lovens bestemmelser. Denne bestemmelse vil således også give Forbrugerombudsmanden mulighed for at indhente oplysninger til brug i forbindelse med behandlingen af et gruppesøgsmål, og for (den) sagsøgte (virksomhed) vil denne fremgangsmåde indebære den sikkerhed, at Forbrugerombudsmanden vil skulle behandle oplysningerne på en måde, der er i overensstemmelse med de nævnte almindelige bestemmelser om tavshedspligt.

På den baggrund er der efter Retsplejerådets opfattelse ikke grundlag for på nuværende tidspunkt at foreslå særlige regler om, at en sagsøgt skal kunne pålægges at medvirke ved underretning af gruppemedlemmerne i et gruppesøgsmål.

Der henvises til betænkningen side 253-259.

3.5.4. Justitsministeriet er enig i Retsplejerådets synspunkter og forslag, og lovforslaget er udformet i overensstemmelse hermed.

Det har i forbindelse med høringen over betænkningen været anført, at rettens afgørelse af, hvorvidt et gruppesøgsmål skønnes at være den bedste måde at behandle kravene på, ville blive lettet betydeligt, hvis sagsøgte kunne give oplysninger om kravene, de eventuelt berettigede samt sin indstilling til f.eks. en prøvesag.

Justitsministeriet er enig i, at det i nogle tilfælde vil kunne være hensigtsmæssigt, at retten indhenter en udtalelse fra sagsøgte, før retten tager stilling til, om gruppesøgsmålet kan godkendes, og lovforslaget åbner også mulighed herfor, jf. bemærkningerne til forslaget til retsplejelovens § 254 e, stk. 1 (lovforslagets § 1, nr. 10).

Det har i forbindelse med høringen over betænkningen endvidere været anført, at retten bør kunne pålægge sagsøgte at tilvejebringe oplysninger om gruppemedlemmerne og at stå for underretningen af gruppemedlemmerne.

Justitsministeriet er imidlertid som nævnt enig med Retsplejerådet i, at det vil kunne opfattes som et indgreb i virksomhedernes erhvervshemmelighed, hvis de kunne pålægges at udlevere (dele af) deres kundekartotek til en grupperepræsentant i et gruppesøgsmål, og i, at det behov, der navnlig i gruppesøgsmål efter fremeldingsmodellen vil kunne være for at fremskaffe oplysninger om de berørte, vil kunne opfyldes på en hensigtsmæssig måde i kraft af Forbrugerombudsmandens eksisterende hjemmel i markedsføringsloven til at indhente oplysninger.

Med hensyn til den praktiske tilrettelæggelse af underretningen er Justitsministeriet som nævnt enig med Retsplejerådet i, at der ikke bør indføres en regel om, at retten skal kunne pålægge sagsøgte at underrette sine kunder om gruppesøgsmålet, f.eks. i næste abonnementsopkrævning. Der er imidlertid efter lovforslaget ikke noget til hinder for, at sagsøgte frivilligt påtager sig at stå for underretningen.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 10 (forslag til retsplejelovens § 254 d og § 254 e, stk. 1, 4 og 9), og bemærkningerne hertil.

3.6. Sagsomkostninger, sikkerhedsstillelse og fri proces

3.6.1. Retsplejerådet finder, at retsplejelovens almindelige regler om sagsomkostninger som udgangspunkt også bør anvendes i gruppesøgsmål. De hensyn, der ligger bag de grundlæggende regler om sagsomkostninger, jf. herved kapitel 7 i Retsplejerådets betænkning nr. 1436/2004 om reform af den civile retspleje III, gør sig efter rådets opfattelse i lige så høj grad gældende i gruppesøgsmål som i individuelle søgsmål.

Også i gruppesøgsmål bør udgangspunktet således være, at den tabende part skal erstatte modparten dennes omkostninger ved sagen. I forvejen er gruppesøgsmål en større belastning for sagsøgte end individuelle søgsmål, og det ville efter Retsplejerådets opfattelse ikke være rimeligt, hvis en person, der sagsøges i et gruppesøgsmål og frifindes, ikke i samme grad som i andre søgsmål havde adgang til at få erstattet sine omkostninger ved sagen. Der er på den anden side heller ikke grundlag for at forbedre sagsøgte muligheder for at få dækket sine omkostninger ud over, hvad der følger af retsplejelovens almindelige regler, eksempelvis med hensyn til udgifter til advokatbistand, der ikke nødvendigvis erstattes fuldt ud, men alene med et »passende beløb«.

Der er dog efter Retsplejerådets opfattelse behov for visse særregler om sagsomkostninger i gruppesøgsmål. For det første bør der være mulighed for at pålægge grupperepræsentanten at stille sikkerhed for sagsomkostninger, jf. herom pkt. 3.4.6 ovenfor. Endvidere bør der fastsættes særlige regler om ansvaret for sagsomkostninger for gruppemedlemmerne (dvs. de personer, på hvis vegne der fremsættes krav).

Gruppemedlemmerne anses ikke som parter i retsagen, jf. nærmere pkt. 3.7 nedenfor. Udgangspunktet er derfor, at gruppemedlemmerne ikke skal betale sagsomkostninger.

Efter Retsplejerådets opfattelse vil det imidlertid være hensigtsmæssigt, at gruppemedlemmerne efter omstændighederne pålægges en begrænset og overskuelig omkostningshæftelse. En sådan ordning må antages at bidrage til, at gruppemedlemmerne føler ansvar for gruppesøgsmålet, og at der ikke anlægges gruppesøgsmål på et urimeligt løst grundlag. Samtidig må det antages at fremme de praktiske muligheder for, at gruppesøgsmål bliver ført, når flere kan deles om omkostningerne ved gruppesøgsmålet, end hvis én person (grupperepræsentanten) altid skulle afholde de fulde omkostninger.

Retsplejerådet lægger vægt på, at gruppemedlemmernes omkostningshæftelse skal være beløbsmæs-

sigt begrænset, og at det enkelte gruppemedlem på forhånd skal kunne overskue størrelsen af den omkostningsrisiko, der for den pågældende vil være forbundet med at tilmelde sig gruppesøgsmålet.

Retsplejerådet foreslår på denne baggrund, at retten i forbindelse med godkendelsen af et gruppesøgsmål efter *tilmeldingsmodellen* skal kunne bestemme, at tilmelding til gruppesøgsmålet skal være betinget af, at gruppemedlemmet stiller en af retten fastsat sikkerhed for sagsomkostninger, og at gruppemedlemmet som udgangspunkt kun skal kunne pålægges sagsomkostninger indtil det beløb, som sikkerheden er fastsat til. Der bør kun stilles krav om sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger, hvis gruppemedlemmets krav har en vis størrelse. Hvis kravet er beskedent, bør der ikke stilles krav om sikkerhedsstillelse. Endvidere bør gruppemedlemmer, der opfylder de økonomiske betingelser for fri proces, være fritaget for at stille sikkerhed for sagsomkostninger, hvis gruppesøgsmålet opfylder de indholdsmæssige betingelser for fri proces. Det samme bør gælde for gruppemedlemmer, der har en retshjælpsforsikring eller anden forsikring, som dækker omkostninger ved sagen, idet disse gruppemedlemmer dog bør stille delvis sikkerhed for sagsomkostninger, hvis forsikringen har en selvrisiko, eller i den situation, hvor sikkerhedsstillelsen overstiger forsikringens samlede dækning.

For at opnå en praktisk anvendelig ordning til vurderingen af, om et gruppemedlem skal fritages for sikkerhedsstillelse, foreslår Retsplejerådet, at det i givet fald er grupperepræsentanten, der skal ansøge om at få taget stilling til, om gruppesøgsmålet opfylder de indholdsmæssige betingelser for fri proces. Hermed undgås, at de enkelte gruppemedlemmer, hvis antal efter omstændighederne kan være betydeligt, hver især skal indgive ansøgning til fri proces-myndighederne herom. I praksis skal grupperepræsentanten derfor på gruppens vegne ansøge om en vurdering af, om gruppesøgsmålet opfylder betingelserne i retsplejelovens §§ 327, 328 eller 329 (som affattet fra den 1. januar 2007), inden der åbnes for, at gruppemedlemmerne kan tilmelde sig gruppesøgsmålet. Imødekommes grupperepræsentantens ansøgning, skal det fremgå af underretningen til gruppemedlemmerne om gruppesøgsmålet. Herefter vil retten kunne fritage de gruppemedlemmer, der opfylder de økonomiske betingelser efter retsplejelovens § 325 (som affattet fra den 1. januar 2007), for at stille sikkerhed for sagsomkostninger.

Forslaget indebærer, at det enkelte gruppemedlem allerede ved tilmeldingen har fuldt overblik over, hvad den pågældende »risikerer« i relation til sagsom-

kostninger ved at tilmelde sig gruppessøgsmålet. Retten vil formentlig forholdsvis ofte finde det mest hensigtsmæssigt, at sikkerheden indbetales kontant, idet der i mange tilfælde vil være tale om et forholdsvis mindre beløb for det enkelte gruppemedlem (eksempelvis 1.000-5.000 kr.), hvor det vil være uforholdsmæssigt at kræve bankgarantier eller lignende. En sådan kontant indbetaling har også den fordel, herunder psykologisk, at gruppemedlemmet ved sagens start så at sige har »reserveret« det beløb, vedkommende i værste fald kan komme til at betale. Populært sagt får sikkerhedsstillelsen for sagsomkostninger dermed karakter af en »adgangsbillet« eller et »tilmeldingsgebyr« til gruppessøgsmålet.

Forslaget indebærer som nævnt endvidere, at et gruppemedlem, der har tilmeldt sig gruppessøgsmålet, kan pålægges at betale sagsomkostninger med op til det beløb, for hvilket der ved tilmeldingen til gruppessøgsmålet blev stillet krav om sikkerhedsstillelse. Dette gælder også, hvis sikkerheden ikke blev stillet, fordi gruppemedlemmet har en retshjælpsforsikring, der dækker omkostninger ved sagen, men i givet fald vil det være retshjælpsforsikringsselskabet, der skal betale pålagte sagsomkostninger. Hvis sikkerheden ikke blev stillet, fordi gruppessøgsmålet opfylder de indholdsmæssige betingelser for fri proces og gruppemedlemmet opfylder de økonomiske betingelser for fri proces uden at have retshjælpsforsikringsdækning, foreslår Retsplejerådet, at de sagsomkostninger, som gruppemedlemmet ellers ville være blevet pålagt, betales af statskassen.

Herudover foreslår Retsplejerådet, at et gruppemedlem, der har tilmeldt sig gruppessøgsmålet, skal kunne pålægges at betale sagsomkostninger med op til det beløb, der gennem retssagen kommer gruppemedlemmet til gode. Dette forslag er inspireret af de gældende regler i aktieselskabslovens § 144, stk. 3, og konkurslovens § 137. Med beløb, der gennem retssagen kommer gruppemedlemmet til gode, menes beløb, som ifølge dommen skal betales kontant til gruppemedlemmet, og som faktisk betales. Beløb, som ifølge dommen skal afskrives på en gæld, beløb, som ikke faktisk betales, og ydelser med økonomisk værdi, som ikke består i penge, giver *ikke* grundlag for at pålægge et gruppemedlem sagsomkostninger.

Et gruppessøgsmål efter opt out-modellen omfatter alle gruppemedlemmer, der ikke har *framel*dt sig gruppessøgsmålet. Et gruppemedlem, der ikke foretager en aktiv handling for at framelde sig søgsmålet, vil således være omfattet af gruppessøgsmålet. Derfor bør gruppemedlemmerne i et gruppessøgsmål efter opt out-modellen efter Retsplejerådets opfattelse alene kunne

blive pålagt at bidrage til betaling af sagsomkostninger inden for rammerne af deres eget faktiske kontante udbytte af retssagen.

3.6.2. Der er efter Retsplejerådets opfattelse ikke behov for særlige regler om betingelserne for fri proces i gruppessøgsmål, og grupperepræsentanten vil således kunne søge om fri proces efter de almindelige regler i retsplejelovens kapitel 31.

Herudover foreslår Retsplejerådet som nævnt, at det ved afgørelsen af, om et gruppemedlem kan fritages for at stille sikkerhed for sagsomkostninger, i givet fald er grupperepræsentanten (og ikke det enkelte gruppemedlem), der skal ansøge om at få taget stilling til, om gruppessøgsmålet opfylder de indholdsmæssige betingelser for fri proces. Retsplejerådet finder ikke behov for, at et gruppemedlem, der ikke er bragt i forslag som grupperepræsentant, selvstændigt skulle kunne ansøge om fri proces, og hvis et sådant gruppemedlem ønsker at ansøge om fri proces, må gruppemedlemmet i stedet anlægge et individuelt søgsmål.

Der henvises til betænkningen side 259-262 og 270-271.

3.6.3. Justitsministeriet er enig i Retsplejerådets synspunkter og forslag, og lovforslaget er udformet i overensstemmelse hermed.

Da der ikke foreslås særlige regler om fri proces til grupperepræsentanten, finder de almindelige regler i retsplejelovens kapitel 31 anvendelse. Gruppessøgsmål vil i sagens natur altid have betydning for flere, hvilket kan indgå i vurderingen af, om omkostningerne ved sagen må antages at blive uvæsentlige i forhold til ansøgerens indtægtsgrundlag, jf. retsplejelovens § 325, stk. 2 (som affattet fra den 1. januar 2007), men der vil ved denne vurdering af, om omkostningerne kan deles mellem flere, kun skulle tages hensyn til det bidrag til betalingen af sagsomkostninger, som tilmeldte gruppemedlemmer yder i de tilfælde, hvor retten har betinget tilmeldingen af, at gruppemedlemmet stiller en af retten fastsat sikkerhed.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 10 (forslag til retsplejelovens § 254 e, stk. 7, og § 254 f, stk. 3 og 4), og bemærkningerne hertil.

3.7. Gruppemedlemmernes stilling under sagen

3.7.1. Det ligger i gruppessøgsmålets natur, at gruppemedlemmerne (dvs. de personer, på hvis vegne der fremsættes krav) ikke er parter i retssagen i sædvanlig forstand. Med forbehold for de regler om underretning i visse tilfælde, som Retsplejerådet foreslår, jf. pkt. 3.7.3 nedenfor, skal gruppemedlemmerne således ikke indkaldes til retsmøder eller have tilsendt proceskrifter mv. og behøver ikke at få adgang til at udtale

sig, før retten træffer afgørelse. Gruppemedlemmerne kan endvidere ikke nedlægge påstande, fremsætte anbringender eller føre beviser. I disse henseender repræsenteres gruppemedlemmerne ubetinget af grupperepræsentanten.

Der er tale om en lovbestemt repræsentation, som alene er betinget af, at gruppemedlemmet har tilmeldt sig henholdsvis ikke frameldt sig gruppessøgsmålet.

Gruppemedlemmerne har derfor heller ingen formel kompetence til at give grupperepræsentanten anvisninger om, hvordan sagen skal føres, og kan ikke fratage grupperepræsentanten kompetencen til at repræsentere gruppemedlemmerne under gruppessøgsmålet.

Noget andet er, at gruppemedlemmer naturligvis kan foreslå grupperepræsentanten at føre sagen på en nærmere angiven måde, og at grupperepræsentanten vil være interesseret i at tage hensyn til velbegrundede forslag. Endvidere kan gruppemedlemmer, der mener, at grupperepræsentanten ikke er i stand til at varetage deres interesser under sagen, anmode retten om at udpege en ny grupperepræsentant. Et gruppemedlem kan også anmode retten om tilladelse til at udtræde af gruppen.

Det er grupperepræsentanten, der er part i sagen på gruppemedlemmernes vegne, og grupperepræsentanten kan som nævnt nedlægge påstande, fremsætte anbringender og anmode om bevisførelse og kan i det hele taget foretage alle processuelle skridt i forbindelse med sagen.

Grupperepræsentanten kan imidlertid ikke på egen hånd udvide rammerne for gruppessøgsmålet som fastlagt af retten. Hvis grupperepræsentanten ønsker at udvide sine påstande, således at der inddrages nye krav i sagen, kræves rettens tilslutning. Dette gælder, hvad enten der er tale om at inddrage nye gruppemedlemmer i søgsmålet eller om at inddrage nye krav for gruppemedlemmer, der allerede har tilmeldt sig henholdsvis ikke frameldt sig sagen. Hvis retten imødekommer anmodningen om at udvide rammerne for gruppessøgsmålet, skal der gennemføres en ny tilmeldings- eller frameldingsrunde for de nye krav, som herefter også er omfattet af gruppessøgsmålet.

Misbruger grupperepræsentanten sin adgang til at repræsentere gruppemedlemmerne til at påføre disse tab, eller gør grupperepræsentanten sig i øvrigt skyldig i uforsvarligt forhold i forbindelse med repræsentationen af gruppemedlemmerne under sagen, kan grupperepræsentanten pådrage sig et erstatningsansvar efter almindelige erstatningsregler.

3.7.2. Gruppemedlemmerne (dvs. de personer, på hvis vegne der fremsættes krav) er som nævnt ikke

parter i retssagen i sædvanlig forstand. Gruppemedlemmer, der har tilmeldt sig henholdsvis ikke frameldt sig gruppessøgsmålet, må dog efter Retsplejerådets opfattelse i en række henseender sidestilles med parter. Dette gælder først og fremmest i relation til retsafgørelses bindende virkninger (retskraft). Gruppemedlemmer, der har tilmeldt sig henholdsvis ikke frameldt sig gruppessøgsmålet, bindes således efter rådets forslag af afgørelser vedrørende sagens realitet på samme måde som parterne i et individuelt søgsmål.

Retskraften virker både til fordel og til skade for gruppemedlemmerne afhængigt af sagens udfald, og dommen i gruppessøgsmålet vil således kunne påberåbes både af og mod gruppemedlemmerne og vil – igen afhængigt af sagens udfald – kunne benyttes som tvangsfuldbyrdsgrundlag både af og mod gruppemedlemmerne.

Med hensyn til afgørelse om sagsøgtets modkrav mod et eller flere gruppemedlemmer bør dette dog kun gælde for krav, som udspringer af den samme kontrakt eller det samme forhold, som gruppemedlemmernes krav støttes på (konnekse modkrav). Gruppens modpart bør således ikke i et gruppessøgsmål kunne inddrage modkrav mod et gruppemedlem, som ikke udspringer af den samme kontrakt eller det samme forhold, som gruppemedlemmernes krav støttes på (ukonnekse modkrav).

Det er en konsekvens af retskraften, at gruppemedlemmer, der har tilmeldt sig henholdsvis ikke frameldt sig et gruppessøgsmål, er sidestillet med parter i relation til såkaldt litispændens, dvs. i relation til princippet om, at når der verserer retssag mellem to parter om et spørgsmål, kan der ikke anlægges ny retssag mellem de samme to parter om det samme spørgsmål.

Endvidere bør gruppemedlemmer, der har tilmeldt sig henholdsvis ikke frameldt sig gruppessøgsmålet, være underlagt reglerne om parter, når de afgiver forklaring og i relation til edition. Disse gruppemedlemmer er som nævnt bundet af rettens afgørelser i sagen på samme måde som parter, og da der ikke kan anvendes vidnetvang over for parter, bør der heller ikke kunne anvendes vidnetvang over for gruppemedlemmer, der har tilmeldt henholdsvis ikke frameldt sig gruppessøgsmålet.

Udebliver et gruppemedlem, der har tilmeldt sig henholdsvis ikke frameldt sig gruppessøgsmålet, efter at være indkaldt til at afgive forklaring, eller undlader gruppemedlemmet at besvare spørgsmål, eller er svarene uklare eller ufuldstændige, eller undlader gruppemedlemmet at efterkomme et pålæg om edition, bør retten i stedet kunne tillægge dette virkning til fordel for gruppens modpart (fakultativ processuel skade-

virkning). Inden der drages denne konsekvens, bør det dog sikres, at andre beviser er søgt tilvejebragt, og der bør således i den beskrevne situation f.eks. være mulighed for at indkalde en anden til at afgive forklaring eller at give en anden et pålæg om edition.

Det bemærkes, at grupperepræsentanten som part har et absolut krav på efter anmodning personlig at afgive forklaring, jf. retsplejelovens § 303. Gruppemedlemmer, der har tilmeldt sig henholdsvis ikke frameldt sig gruppessøgsmålet, bør derimod ikke have en sådan ret til efter anmodning personlig at afgive forklaring, og grupperepræsentanten bør heller ikke have et absolut krav på, at gruppemedlemmer efter grupperepræsentantens anmodning personligt afgiver forklaring. I stedet bør retten have mulighed for helt eller delvis at afslå en sådan anmodning, i det omfang bevisførelsen skønnes at være uden betydning for sagen, jf. retsplejelovens § 341. Hvis der er mange gruppemedlemmer, og der ikke foreligger relevante individuelle forhold, vil der sjældent være grundlag for, at mere end nogle få repræsentative gruppemedlemmer afgiver forklaring.

Om gruppemedlemmernes stilling i relation til sagsomkostninger henvises til pkt. 3.6 ovenfor, og med hensyn til gruppemedlemmernes stilling i relation til appel henvises til pkt. 3.10 nedenfor.

3.7.3. Som nævnt er udgangspunktet, at gruppemedlemmerne (dvs. de personer, på hvis vegne der fremsættes krav) ikke inddrages under sagens gang. Et eller flere gruppemedlemmer kan eventuelt blive indkaldt til at afgive mundtlig forklaring for retten eller blive anmodet om at fremlægge dokumenter mv. (edition), men gruppemedlemmerne deltager som udgangspunkt i øvrigt ikke under retssagen (dvs. de indkaldes ikke til retsmøder, får ikke tilsendt processkrifter mv. og behøver ikke at få adgang til at udtale sig, før retten træffer afgørelse).

Efter Retsplejerådets opfattelse bør dette udgangspunkt dog modificeres, hvis der opstår spørgsmål om at hæve eller afvise sagen. I denne situation bør gruppemedlemmer, der har tilmeldt sig henholdsvis ikke frameldt sig gruppessøgsmålet, underrettes, medmindre underretning er åbenbart overflødig. Gruppessøgsmålet bør således som udgangspunkt ikke kunne hæves eller afvises, uden at gruppemedlemmer, der har tilmeldt sig henholdsvis ikke frameldt sig gruppessøgsmålet, forinden har modtaget underretning om, at der er opstået spørgsmål om at hæve eller afvise sagen. Som eksempler kan nævnes tilfælde, hvor grupperepræsentanten vil hæve sagen, eller hvor grupperepræsentanten udebliver, og der derfor opstår spørgsmål om at afvise sagen.

Underretningen vil bl.a. give gruppemedlemmerne mulighed for at overveje, om de vil anmode om udpegning af en ny grupperepræsentant, og for at forbedre sig på, hvis de ønsker det, og hvis gruppessøgsmålet faktisk hæves eller afvises, i givet fald at fortsætte forfølgningen af deres krav efter reglerne om individuelle søgsmål, jf. om denne mulighed nedenfor i pkt. 3.7.4.

Efter Retsplejerådets opfattelse bør retten endvidere tillægges en skønmæssig beføjelse til at bestemme, at gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppessøgsmålet, skal underrettes om andre væsentlige forhold end sagens ophævelse eller afvisning. Som eksempel kan nævnes tilfælde, hvor der opstår spørgsmål om at godkende et forlig, jf. herom pkt. 3.9 nedenfor. Andre eksempler kan være tilfælde, hvor grupperepræsentanten frafalder påstande eller anbringender af afgørende betydning for et eller flere gruppemedlemmers krav, eller hvis der synes at være opstået en interessemodsætning mellem grupperepræsentanten og et eller flere gruppemedlemmer.

Endvidere bør gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppessøgsmålet, underrettes om sagens afgørelse og have mulighed for afgiftsfrit at anmode om en ekstraktudskrift af dommen.

3.7.4. Retsplejerådet finder, at et gruppemedlem, der har tilmeldt sig henholdsvis ikke frameldt sig gruppessøgsmålet, bør have mulighed for, hvis gruppessøgsmål hæves eller afvises, at indtræde som part for så vidt angår sit eget krav og videreføre sagen efter reglerne om individuelle søgsmål.

En sådan mulighed vil efter rådets opfattelse være procesbesparende. Hvis et gruppessøgsmål hæves eller afvises, uden at kravene i sagen er retskraftigt afgjort, kan hvert gruppemedlem under alle omstændigheder anlægge individuel retssag om sit eget krav. Hvis et sådant individuelt søgsmål anlægges hurtigt, vil der normalt ikke være forældelsesmæssige problemer, eftersom gruppessøgsmålet vil have afbrudt forældelse, og den forældelsesafbrydende virkning bevares, hvis der hurtigt efter gruppessøgsmålets bortfald tages (nye) retslige skridt til at forfølge kravet. Et sådant individuelt søgsmål vil imidlertid være et helt nyt søgsmål, hvor sagen processuelt starter helt forfra.

Retsplejerådet foreslår derfor, at et gruppemedlem ved skriftlig meddelelse til retten inden 4 uger efter, at gruppessøgsmålet er hævet eller afvist, skal kunne indtræde som part og – for så vidt angår sine egne krav – videreføre det hidtidige gruppessøgsmål som et individuelt søgsmål. Der vil være tale om en særlig lovbestemt processuel succession, hvor det indtrædende gruppemedlem overtager sagen i den stand, hvori den

befandt sig, før den blev hævet eller afvist. Hvis forberedelsen er afsluttet, bør det forhold, at gruppemedlemmet er indtrådt som part, således f.eks. ikke give videre adgang til at fremkomme med nye påstande, anbringender eller beviser end ellers, jf. retsplejelovens §§ 358 og 363 (som affattet fra den 1. januar 2007).

Et gruppemedlem bør endvidere have adgang til at indtræde som part og videreføre sagen for sit vedkommende efter reglerne om individuelle søgsmål, hvis retten bestemmer, at et krav ikke længere skal være omfattet af gruppesøgsmålet (dvs. ændrer på gruppens afgrænsning i forhold til det, der blev fastlagt i forbindelse med godkendelsen af gruppesøgsmålet). Efter omstændighederne vil rettens bestemmelse herom i øvrigt kunne være foranlediget af en anmodning fra det pågældende gruppemedlem, som er fremsat netop med henblik på, at gruppemedlemmet ønsker at videreføre sagen om sit eget krav efter reglerne om individuelle søgsmål.

Der henvises til betænkningen side 262-266.

3.7.5. Justitsministeriet er enig i Retsplejerådets synspunkter og forslag, og lovforslaget er udformet i overensstemmelse hermed.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 10 (forslag til retsplejelovens § 254 f, stk. 1, 2 og 5, § 254 g og § 254 i), og § 2, nr. 3 (forslag til retsafgiftslovens § 49, stk. 2, nr. 10), og bemærkningerne hertil.

3.8. Individuelle spørgsmål. Undergrupper

3.8.1. Retsplejerådet finder, at reglerne om gruppesøgsmål bør udformes således, at der ikke bliver tale om en egentlig behandling af individuelle spørgsmål under gruppesøgsmålet. Dette er ikke til hinder for, at der under et gruppesøgsmål kan nedlægges forskellige påstande for forskellige gruppemedlemmer, f.eks. med hensyn til størrelsen af en tilbagebetaling eller erstatning eller med hensyn til, om der påstås ophævelse eller afhjælpning, når blot der foreligger et ensartet grundlag for en stillingtagen til de forskellige påstande.

Eksempelvis vil der ikke være noget til hinder for, at en tilbagebetaling eller erstatning udmåles forskelligt for forskellige gruppemedlemmer afhængigt af, i hvilken periode de pågældende har været berørt af en påstået retskrænkelser, eller afhængig af størrelsen og arten af deres forbrug af f.eks. et teleabonnement eller en aftale om levering af gas, varme eller elektricitet.

Derimod kan betingelsen om, at der skal være tale om ensartede krav, efter omstændighederne være til hinder for, at der under et gruppesøgsmål nedlægges påstand om individuel udmåling af erstatning på

grundlag af de enkelte gruppemedlemmers individuelle, subjektive forhold. I givet fald må gruppesøgsmålet afgrænses således, at sådanne individuelle spørgsmål ikke skal afgøres under gruppesøgsmålet. Dette kan opnås ved f.eks. at begrænse gruppesøgsmålet til en anerkendelsespåstand om ansvarsgrundlaget.

3.8.2. Retsplejerådet har overvejet, om der bør være mulighed for at opdele et gruppesøgsmål i undergrupper, således at der udpeges særskilte (under)grupperepræsentanter for hver af undergrupperne. Rådet finder imidlertid ikke grundlag herfor.

Hvis der både foreligger retlige og/eller faktiske spørgsmål, der er fælles for hele gruppen, og retlige og/eller faktiske spørgsmål, der angår bestemte delmængder af gruppen, bør man efter Retsplejerådets opfattelse anvende retsplejelovens regler om sammenlægning og adskillelse af krav.

Afhængigt af, hvad der er mest hensigtsmæssigt ud fra sagens konkrete omstændigheder, kan retten således vælge fra starten at afgrænse gruppesøgsmålet på en sådan måde, at det kun omfatter ensartede krav. I eksemplet med flere undergrupper er dette ensbetydende med, at der i givet fald må anlægges flere gruppesøgsmål, som i relation til reglerne om gruppesøgsmål behandles hver for sig (dvs. med hver sin gruppe-repræsentant, uden at der dog er noget forbud mod, at samme person samtidig kan være gruppe-repræsentant i flere gruppesøgsmål), men flere gruppesøgsmål vil kunne behandles samlet efter de almindelige regler om samlet behandling efter retsplejelovens §§ 250 og 254.

Alternativt kan retten, hvis det forekommer mest hensigtsmæssigt, godkende et gruppesøgsmål med en afgrænsning, der indebærer, at visse faktiske og/eller retlige spørgsmål kun vedrører en vis del af gruppe-medlemmerne. Retten kan herefter ved anvendelse af retsplejelovens § 253 om adskillelse af krav opnå en hensigtsmæssig opdeling af sagens forhandling og afgørelse. Der vil imidlertid være tale om ét gruppesøgsmål med én gruppe-repræsentant.

Der henvises til betænkningen side 266-267.

3.8.3. Justitsministeriet er enig i Retsplejerådets synspunkter og forslag, og lovforslaget er udformet i overensstemmelse hermed.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 10 (forslag til retsplejelovens § 254 a), og bemærkningerne hertil.

3.9. Forlig

Retsplejerådet finder, at der bør være mulighed for at afslutte et gruppesøgsmål forligsmæssigt, uden at alle gruppemedlemmer særskilt skal tiltræde forliget. Retsplejerådet finder dog på den anden side, at grup-

perepræsenteren ikke helt på egen hånd bør kunne indgå forlig med bindende virkning for gruppemedlemmerne. Retsplejerådet foreslår derfor, at et forlig får gyldighed, hvis det godkendes af retten. Rettens mulighed for at vurdere rimeligheden af et forlig, som grupprepræsenteren og gruppens modpart er enige om, kan dog være begrænset. Det foreslås derfor, at retten godkender forliget, medmindre det er udtryk for usaglig forskelsbehandling mellem gruppemedlemmer eller i øvrigt er åbenbart urimeligt. Usaglig forskelsbehandling kan bestå dels i forskellig behandling af gruppemedlemmer, der på de relevante punkter befinder sig i samme situation, dels i ens behandling af gruppemedlemmer, der på relevante punkter ikke befinder sig i samme situation.

Det bemærkes, at gruppemedlemmerne ikke ved at tilmelde sig henholdsvis undlade at fremelde sig gruppesøgsmålet afgiver deres adgang til at disponere over sagens genstand. Det enkelte gruppemedlem kan således til enhver tid, mens gruppesøgsmålet behandles ved retten, disponere over deres mulige krav, herunder ved udenretsligt forlig.

Der henvises til betænkningen side 267-268.

Justitsministeriet er enig i Retsplejerådets synspunkter og forslag, og lovforslaget er udformet i overensstemmelse hermed.

Der henvises til lovforslagets § 1. nr. 10 (forslag til retsplejelovens § 254 h), og bemærkningerne hertil.

3.10. Appel

3.10.1. Retsplejerådet finder, at der bør sondres mellem appel, hvor appelsagen også behandles efter reglerne om gruppesøgsmål, og appel, hvor appelsagen behandles efter reglerne om individuelle søgsmål.

Retsplejerådet finder, at en kollektiv appel, der behandles efter reglerne om gruppesøgsmål, bør gå forud for en individuel appel.

Hvis grupprepræsenteren anker en dom i et gruppesøgsmål, bør de enkelte gruppemedlemmer således ikke have adgang til at anke. Hvis grupprepræsenteren kun anker de dele af dommen, som vedrører visse gruppemedlemmer, bør de gruppemedlemmer, som ikke er omfattet af grupprepræsenterens anke, dog have adgang til hver især at anke individuelt, jf. dog nedenfor om andre tilfælde af kollektiv appel.

Hvis grupprepræsenteren ikke anker, bør der efter Retsplejerådets opfattelse være mulighed for, at en anden indgiver ankestævning med forslag til ny grupprepræsenter. Sker dette, vil retten skulle tage stilling til, om ankesagen kan godkendes som et gruppesøgsmål, efter tilsvarende regler som ved godkendelse af et

gruppesøgsmål i første instans. Godkendes ankesagen til behandling efter reglerne om gruppesøgsmål, vil de gruppemedlemmer, der er omfattet af en sådan ankesag, ikke kunne anke individuelt.

Endvidere finder Retsplejerådet, at hvis modparten anker, skal ankesagen altid behandles efter reglerne om gruppesøgsmål. Dette indebærer bl.a., at grupprepræsenteren fra første instans vil være indstævnt, og dette bør gælde, uanset om anken vedrører alle gruppemedlemmer, nogle gruppemedlemmer eller kun ét gruppemedlem. Kun på denne måde sikres, at et gruppemedlem, der har tilmeldt sig henholdsvis ikke fremeldt sig et gruppesøgsmål, ikke risikerer selv at skulle give møde som part i en ankesag for at »forsvare« en dom, hvor den pågældende har fået medhold.

I ankesager, der behandles efter reglerne om gruppesøgsmål, anvendes efter rådets forslag tilsvarende regler som ved gruppesøgsmål i første instans. Det er således f.eks. grupprepræsenteren, der er part i ankesagen og repræsenterer gruppen, og dette bør som nævnt efter rådets opfattelse gælde, hvad enten gruppen er stor eller lille eller eventuelt består af kun ét medlem. Endvidere bør gruppemedlemmerne også, når det er »gruppen«, der har anket (dvs. når grupprepræsenteren fra første instans eller en foreslået ny grupprepræsenter har anket), underrettes om anken og gives mulighed for at tilmelde sig henholdsvis fremelde sig ankesagen. Tilmelding til anken vil kunne betinges af sikkerhedsstillelse på samme måde som i første instans. Dette gælder også, selv om der ikke blev stillet krav om sikkerhedsstillelse i første instans.

Hvis det er gruppens modpart, der har anket, omfatter ankesagen derimod naturligvis de gruppemedlemmer, med hensyn til hvis krav modparten har anket. I denne situation vil der ikke skulle gennemføres nogen tilmeldings- eller fremeldingsrunde.

Ankes en dom i et gruppesøgsmål ikke kollektivt fra hverken den ene eller den anden side, bør hvert gruppemedlem efter Retsplejerådets opfattelse have adgang til at anke dommen for så vidt angår sit eget krav efter reglerne om individuelle søgsmål. Da ønsket om at anke individuelt netop kan være begrundet i, at der ikke ankes kollektivt, hvilket måske først står klart ved ankefristens udløb, foreslår Retsplejerådet, at der i denne situation skal være adgang til at indgive anke indtil 4 uger efter udløbet af den almindelige ankefrist.

Der henvises til betænkningen side 268-269.

3.10.2. Justitsministeriet er enig i Retsplejerådets synspunkter og forslag, og lovforslaget er med den nænnævnte ændring med hensyn til andeninstanstilla-

delse fra Procesbevillingsnævnet udformet i overensstemmelse hermed.

Det har i forbindelse med høringen over betænkningen været anført, at ordningen med tilmelding eller framelding efter anke rejser problemer i relation til 10.000 kr.'s grænsen i retsplejelovens § 368, stk. 1, for anke til landsretten, idet ankens værdi først kan beregnes, når det er klarlagt, hvor mange gruppemedlemmer der tilmelder sig henholdsvis framelder sig anken.

Justitsministeriet er enig i, at 10.000 kr.'s ankebegrænsningen er vanskelig forenelig med den foreslåede ankeordning i gruppessøgsmål, og det foreslås derfor, at en anke til landsretten, der behandles efter reglerne om gruppessøgsmål, uanset sagens værdi ikke kræver tilladelse fra Procesbevillingsnævnet. Justitsministeriet lægger i den forbindelse også vægt på, at en sådan anke vil angå en sag, som retten i første instans på grundlag af de foreslåede – strenge – betingelser har godkendt som gruppessøgsmål. Det må endvidere antages, at en anke, der behandles efter reglerne om gruppessøgsmål, i praksis som oftest vil angå mere end 10.000 kr.

Det bemærkes, at 10.000 kr.'s grænsen for anke til landsretten vil finde anvendelse på et gruppemedlems eventuelle individuelle anke. Angår en sådan anke (for det pågældende gruppemedlem) højst 10.000 kr., kræves således Procesbevillingsnævnets tilladelse.

Det har i forbindelse med høringen over betænkningen også været anført, at det bør tydeliggøres, hvem der kan iværksætte appel i form af kære.

Der foreslås ikke særlige lovregler om kære i gruppessøgsmål, og kærebeholdelsen tilkommer derfor enhver, over for hvem kendelsen eller beslutningen indeholder en afgørelse, jf. retsplejelovens § 393, stk. 1. Der er i bemærkningerne til de foreslåede regler om gruppessøgsmål i retsplejelovens kapitel 23 a (lovforslagets § 1, nr. 10) nærmere redegjort for, hvem der kan kære de forskellige afgørelser, som er særlige for gruppessøgsmål (afgørelse om, hvorvidt gruppessøgsmålet kan godkendes, udpegning af grupperepræsentant, fastlæggelse af rammerne for gruppessøgsmålet, fastsættelse af frist for tilmelding eller framelding, sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger, godkendelse af forlig osv.). Øvrige afgørelser, der træffes under sagens behandling (f.eks. om indlevering af proceskrifter eller afholdelse af retsmøder, om bevisførelse mv.), kan som udgangspunkt ikke kæres af et gruppemedlem. Et gruppemedlem vil dog kunne kære afgørelser f.eks. om afgivelse af forklaring eller om edition, der retter sig mod det pågældende gruppemedlem.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 10 (forslag til retsplejelovens §§ 254 j og 254 k), og bemærkningerne hertil.

3.11. Fuldbyrkelse

Retsplejerådet finder på det foreliggende grundlag ikke anledning til at foreslå særlige regler om fuldbyrdelse af afgørelser i gruppessøgsmål. Retsplejerådet vil senere i forbindelse med rådets overvejelser om revision af reglerne om tvangsfuldbyrdelse vurdere, om der bl.a. i lyset af de indhøstede erfaringer med reglerne om gruppessøgsmål må antages at være et behov for særlige regler om fuldbyrdelse.

Rådet bemærker, at det i gruppessøgsmål efter tilmeldingsmodellen vil kunne være praktisk, at gruppemedlemmerne i forbindelse med tilmelding til gruppessøgsmålet gives mulighed for (eventuelt blot ved afkrydsning i en rubrik på et tilmeldingsskema) at give grupperepræsentanten fuldmagt til i givet fald at anmode om tvangsfuldbyrdelse på gruppemedlemmets vegne.

Der henvises til betænkningen side 269.

Justitsministeriet er enig i Retsplejerådets synspunkter, og lovforslaget indeholder ikke regler om fuldbyrdelse af afgørelser i gruppessøgsmål. Fuldbyrdelse vil derfor skulle ske efter retsplejelovens almindelige regler herom.

3.12. Sammenlægning af krav i øvrigt

3.12.1. Retsplejerådet finder, at de gældende regler om sammenlægning af krav som udgangspunkt har en hensigtsmæssig udformning. Rådet finder således, at de gældende regler som udgangspunkt er udtryk for en hensigtsmæssig afvejning af de fordele og ulemper, der kan være forbundet med sammenlægning af krav. Rådet har derfor ikke fundet grundlag for at foreslå en mere grundlæggende nyformulering af de gældende regler, men har begrænset sig til at overveje visse justeringer, der efter rådets opfattelse kan være behov for.

3.12.2. Retsplejerådet finder det velbegrunnet, at der ved objektiv kumulation fra sagsøgerens side (dvs. fremsættelse af flere krav mod samme sagsøgte), oprindelig subjektiv kumulation (dvs. angivelse af flere sagsøgere og/eller sagsøgte i stævningen) samt adcitation (dvs. inddragelse af tredjemand som sagsøgt) ikke er begrænsninger i rettens skønsmæssige adgang til at afslå kumulation under henvisning til reglerne om saglig kompetence. Hvis parterne er enige, kan de nemlig i disse tilfælde kumulere krav uden hensyn til, om der er nogen sammenhæng mellem kravene. Da dette også gælder med hensyn til modkrav, finder Retsplejerådet, at der heller ikke her bør være be-

grænsninger i rettens skønmæssige adgang til at afslå kumulation under henvisning til reglerne om saglig kompetence eller i rettens skønmæssige adgang til at henvise både modkravet og hovedkravet til den domstol, der under en selvstændig sag ville have kompetence til at behandle modkravet.

Retsplejerådet foreslår derfor at ophæve reglen i retsplejelovens § 249, stk. 3. 3. pkt., om, at landsretten ikke kan henvise et modkrav eller en sag til byretten. Landsretten vil herefter have samme skønmæssige adgang til at afslå kumulation med et modkrav og til at henvise hele sagen, når modkravet isoleret set hører under byrettens saglige kompetence, som når modkravet isoleret set hører under en anden domstols, f.eks. Sø- og Handelsrettens, kompetence.

3.12.3. Reglerne i retsplejelovens § 249 omfatter efter ordlyden også modkrav til kompensation (dvs. til modregning i sagsøgerens krav), men det antages dog, at reglen om henvisning af et modkrav til den domstol, der ville have saglig kompetence til at behandle modkravet under en selvstændig sag, kun gælder for modkrav til selvstændig dom.

Efter Retsplejerådets opfattelse kan modkrav til kompensation i det hele sidestilles med andre indsigelser mod sagsøgerens krav, og der er derfor efter rådets opfattelse ikke behov for særlige lovregler om modkrav til kompensation.

Retsplejerådet foreslår derfor, at retsplejelovens § 249, stk. 2, begrænses til at vedrøre modkrav til selvstændig dom. Hermed opnås en forenkling af bestemmelsen, samtidig med at bestemmelsen bliver mere retvisende i relation til spørgsmål om henvisning af modkrav til rette domstol. Betingelserne for, at et modkrav til selvstændig dom kan behandles under sagen, videreføres uændret.

3.12.4. Retsplejelovens regler om sammenlægning af krav forudsætter, at kravene fra først af indbringes for samme domstol. Der er ikke hjemmel til at henvise en sag til en domstol i en anden retskreds med den begrundelse, at sagen mest hensigtsmæssigt kan behandles i sammenhæng med en sag, der verserer dér. Derimod kan en byret efter anmodning fra en part henvise en sag til landsretten eller Sø- og Handelsretten af denne grund, jf. retsplejelovens § 226, stk. 2, og § 227, stk. 2 (som affattet fra den 1. januar 2007). Endvidere kan henvisning ske til en anden sideordnet ret, hvis begge parter anmoder om det, jf. retsplejelovens § 245 om værmetingsaftaler.

De eksisterende muligheder udnyttes i vidt omfang til en koordineret behandling af sager om ensartede krav, hvilket er hensigtsmæssigt både af hensyn til retsuheden og af ressourcemæssige grunde. Der er

imidtled også tilfælde, hvor et større antal ensartede krav verserer ved forskellige byretter, og hvor parterne i de forskellige sager ikke selv sørger for en effektiv koordinering af sagerne.

Retsplejerådet foreslår på denne baggrund at indføre en generel regel om henvisning af en sag, der verserer i første instans, til en anden ret og om henvisning af en ankesag ved landsretten til den anden landsret under de betingelser, der er anført i retsplejelovens § 226, stk. 2, og § 227, stk. 2.

Det kræves således for det første, at én af parterne i den sag, der skal henvises, anmoder om det. Selv om overordnede samfundsmæssige ressourcehensyn for så vidt kunne tale for at give retten mulighed for at henvise en sag af egen drift, finder Retsplejerådet, at dette ville være for vigtigende henset til, at parterne traditionelt har stor dispositionsfrihed i dansk civilproces, herunder med hensyn til værmeting, jf. retsplejelovens § 245. Endvidere giver retsplejelovens § 345 retten mulighed for – også af egen drift – at udsætte sagen, hvis det findes påkrævet at afvente afgørelsen af lignende sager, der verserer i en anden retskreds.

Det kræves demæst, at sagen findes mest hensigtsmæssigt at kunne behandles i forbindelse med en anden sag, der verserer ved en anden domstol. Før der træffes afgørelse herom, skal der indhentes en udtalelse fra den anden domstol. Ved afgørelsen heraf vil retten navnlig skulle vurdere, om der foreligger en sådan sammenhæng, at sagerne bør behandles samlet. Det vil endvidere kunne have betydning for vurderingen, hvilket stade de respektive sager befinder sig på.

Samtidig foreslår Retsplejerådet at præcisere, at en beslutning om samlet behandling af sager efter den gældende regel i retsplejelovens § 254 kan ske, når sagerne verserer ved samme ret, uanset om en eller flere af sagerne oprindeligt måtte være anlagt ved en anden ret.

Der henvises til betænkningen side 181-187.

3.12.5. Justitsministeriet er enig i Retsplejerådets synspunkter og forslag, og lovforslaget er udformet i overensstemmelse hermed.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 6-9 (forslag til retsplejelovens §§ 249 og 254), og bemærkningerne hertil.

4. Lovforslagets økonomiske og administrative konsekvenser mv.

De foreslåede regler om gruppesøgsmål vil gøre det lettere for borgere og virksomheder at få behandlet sager om ensartede krav ved domstolene. Lovforslaget vil derved kunne betyde, at flere tvister indbringes for domstolene. Muligheden for, at visse tvister, der i dag

indbringes enkeltvis for domstolene, fremover vil kunne håndteres samlet som gruppesøgsmål, vil på den anden side kunne reducere antallet af sager ved domstolene.

Samlet set er det vurderingen, at lovforslaget ikke vil have økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige af betydning.

Lovforslaget vurderes ikke at have økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet af betydning, jf. herved også pkt. 3.1.8 ovenfor.

Lovforslaget har ingen miljømæssige konsekvenser og indeholder ikke EU-retlige aspekter.

	Positive konsekvenser/ mindreudgifter	Negative konsekvenser/ merudgifter
Økonomiske konsekvenser for stat, kommuner og amtskommuner	Ingen af betydning	Ingen af betydning
Administrative konsekvenser for stat, kommuner og amtskommuner	Ingen af betydning	Ingen af betydning
Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet	Ingen af betydning	Ingen af betydning
Administrative konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Miljømæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for borgerne	Ingen	Ingen
Forholdet til EU-retten	Lovforslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter	

5. Høring

Betænkning nr. 1468/2005 om reform af den civile retspleje IV (Gruppesøgsmål mv.) har været sendt til høring hos:

Præsidenterne for Østre og Vestre Landsret, Sø- og Handelsretten, Københavns Byret og retterne i Århus, Odense, Ålborg og Roskilde, Domstolsstyrelsen, Procesbevillingsnævnet, Rigsadvokaten, Rigspolitichefen, Forbrugerombudsmanden, Dommerforeningen, Dommerfuldmægtigforeningen, HK Landsklubben Danmarks Domstole, Advokatrådet, Landsforeningen af beskikkede advokater, Foreningen Danske Inkassoadvokater, Foreningen af Advokater og Advokatfuldmægtige, Amsrådsforeningen, Kommunernes Landsforening, Københavns Kommune, Frederiksberg Kommune, Akademikernes Centralorganisation, Danmarks Jurist- og Økonomforbund, Danmarks Rederiforening, Dansk Arbejdsgiverforening, Dansk Ejendomsrådgiverforening, Dansk Handel & Service, Dansk Industri, Dansk InkassoBrancheforening, Dansk Retspolitisk Forening, Danske Speditører, De Danske Patentagenters Forening, Det Danske Voldgiftsinstitut, 3F Fagligt Fælles Forbund, Finansrådet, Forbrugerrådet, Forenede Danske Motorejere, Foreningen af Registrerede Revisorer, Foreningen af Statsamtmand, Foreningen af Statsamtsjurister, For-

eningen af Statsautoriserede Revisorer, Forsikring & Pension, Funktionæremes og Tjenestemændenes Fællesråd, Handels- og Kontorfunktionæremes forbund i Danmark, HTS Interesseorganisationen, Håndværksrådet, Institut for Menneskerettigheder, Københavns Retshjælp, Københavns Universitet, Landsorganisationen i Danmark, Liberale Erhvervs Råd, Realkreditrådet, Syddansk Universitet, Voldgiftsnævnet for Bygge- og Anlægsvirksomhed, Århus Retshjælp og Århus Universitet.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

I bilaget til lovforslaget er de foreslåede bestemmelser sammenholdt med de gældende regler.

Til § 1

(retsplejeloven)

Til nr. 1-5 (§§ 226-227)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om at indføre en generel regel om henvisning af en sag til en anden ret, hvis sagen findes mest hensigtsmæssigt at kunne behandles i forbindelse med en anden sag, der verserer ved den anden ret, jf. lovforslagets § 1, nr. 9 (forslag til retsplejelovens § 254,

stk. 2). De fra den 1. januar 2007 gældende regler om byrettens mulighed for at henvise en sag til landsretten eller Sø- og Handelsretten af denne grund er herefter overflødige og foreslås derfor ophævet.

Til nr. 6 (§ 249, stk. 2)

Reglerne i retsplejelovens § 249, stk. 2, om modkrav foreslås nyaffattet, således at de kun angår modkrav til selvstændig dom. Formålet hermed er at opnå en forenkling, samtidig med at reglerne i stk. 3 om henvisning af et modkrav til rette domstol bliver mere retvisende, idet denne henvisningsregel trods den nuværende ordlyd af bestemmelsen antages kun at gælde for modkrav til selvstændig dom. Betingelserne for, at et modkrav til selvstændig dom kan behandles under sagen, videreføres uændret.

Modkrav til kompensation behandles fortsat ligesom andre indsigelser, og ophævelsen af lovreglerne herom er således heller ikke udtryk for nogen ændring i forhold til gældende ret.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.12 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 7 (§ 249, stk. 3)

Reglen om, at landsretten ikke kan henvise et modkrav eller en sag til byretten, foreslås ophævet. Landsretten vil herefter have samme skønsmæssige adgang til at afslå kumulation (sammenlægning) med et modkrav og til at henvise hele sagen, når modkravet isoleret set hører under byrettens saglige kompetence, som når modkravet isoleret set hører under en anden domstols, f.eks. Sø- og Handelsrettens, kompetence.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.12 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 8 og 9 (§ 254)

Det foreslås at indføre en generel regel om henvisning af en sag i første instans til en anden ret, hvis sagen efter indhentet udtalelse fra den anden ret findes mest hensigtsmæssigt at kunne behandles i forbindelse med en anden sag, der verserer ved den anden ret, jf. forslaget til § 254, stk. 2. 1. pkt. Endvidere foreslås det at indføre en generel regel om, at en landsret på samme måde kan henvise en ankesag til behandling ved den anden landsret, jf. forslaget til § 254, stk. 2. 2. pkt. (nr. 9).

Henvisning kan kun ske efter anmodning fra en part. Det forudsættes, at den anden part får lejlighed til at udtale sig, før retten træffer afgørelse om, hvorvidt henvisning skal ske. Endvidere skal der indhentes en udtalelse fra den ret, hvortil sagen ønskes henvist.

Der foreslås ikke lovregler om, på hvilket tidspunkt henvisning kan ske. Fordelene ved samlet behandling

af sagerne vil imidlertid være størst, hvis henvisning sker på et tidligt tidspunkt under sagen, og retten bør derfor ved udøvelsen af sit skøn over, om henvisning skal ske, alt andet lige være mere tilbøjelig til at imødekomme en anmodning om henvisning, når anmodningen er fremsat på et tidligt tidspunkt under sagen.

Henvisning af en sag i første instans kan ske på tværs af retsplejelovens almindelige regler om stedlig og saglig kompetence. En sag, der verserer i første instans i byretten eller landsretten, kan således henvises til behandling sammen med andre sager, der verserer i første instans. Dette indebærer eksempelvis, at en sag, der verserer ved byretten, kan henvises til behandling sammen med en sag, der verserer i første instans ved landsretten.

Henvisning kan imidlertid ikke ske på tværs af EF-domskonventionens eller Luganokonventionens regler, jf. henvisningen til retsplejelovens § 247, stk. 1. Henvisning af en sag, der hører under EF-domskonventionen eller Luganokonventionen, kan derfor kun ske, hvis der efter konventionerne er stedlig kompetence for sagen ved den ret, hvortil den ønskes henvist. Det bemærkes, at der senere i denne folketingssamling forventes fremsat lovforslag om gennemførelse af parallelaftalen vedrørende Bruxelles I-forordningen om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser. Hvis dette lovforslag vedtages, vil der tilsvarende ikke kunne ske henvisning på tværs af Bruxelles I-forordningens regler.

Retternes afgørelse af, om henvisning skal ske, kan kræves efter retsplejelovens almindelige regler. Kære af landsrettens eller Sø- og Handelsrettens afgørelse herom kræver således tilladelse fra Procesbevillingsnævnet, jf. retsplejelovens § 392.

Med forslaget i nr. 8 foreslås det præciseret, at samlet behandling af sager efter den gældende § 254 (fremtidig § 254, stk. 1) kan ske, når sagerne verserer ved samme ret, uanset om en eller flere af sagerne måtte være *anlagt* ved en anden ret. Når en sag er henvist i medfør af den foreslåede nye regel i § 254, stk. 2, vil der således derefter kunne – og efter formålet med henvisningen skulle – træffes afgørelse om samlet behandling af de pågældende sager i medfør af stk. 1.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.12 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 10 (kapitel 23 a)

De særlige regler om gruppesøgsmål foreslås samlet i et selvstændigt kapitel i retsplejeloven. I det omfang der ikke er fastsat særlige regler i dette kapitel,

behandles gruppesøgsmålet efter retsplejelovens almindelige regler.

Det foreslås, at det bliver muligt at afgrænse kredsen af deltagere i gruppesøgsmål på to måder. Som hovedregel vil et gruppesøgsmål omfatte de gruppe­med­lemmer – dvs. de personer, som har krav, der falder inden for gruppesøgsmålets ramme – der tilmelder sig gruppesøgsmålet (tilmeldingsmodellen). Under visse særlige betingelser kan retten dog bestemme, at gruppesøgsmålet skal omfatte de gruppe­med­lemmer, der ikke framelder sig gruppesøgsmålet (frameldings­modellen).

Gruppesøgsmål adskiller sig først og fremmest fra andre søgsmål, herefter kaldet individuelle søgsmål, ved, at de personer, hvis krav behandles og afgøres under sagen, *ikke* er parter i sagen, men repræsenteres af en grupperepræsentant, der er part i sagen på gruppens vegne. De øvrige særregler, som foreslås for gruppesøgsmål, er i realiteten konsekvenser af denne grundlæggende forskel mellem gruppesøgsmål og individuelle søgsmål.

Forskellen mellem gruppesøgsmål og individuelle søgsmål er ikke større, end at kravene kan behandles efter »samme processuelle regler« i den forstand, hvori dette udtryk anvendes i retsplejelovens §§ 249-251 om sammenlægning af krav (kumulation).

Et gruppesøgsmål kan således behandles ikke alene sammen med et eller flere andre gruppesøgsmål, men også sammen med et eller flere individuelle søgsmål efter retsplejelovens regler om sammenlægning af krav. Hvis retten finder det hensigtsmæssigt af hensyn til en effektiv behandling af gruppesøgsmålet, kan retten imidlertid – uanset at der er sket sammenlægning – bestemme, at gruppesøgsmålet skal behandles særskilt, jf. retsplejelovens § 253.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.1 og 3.2 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 254 a

Den foreslåede bestemmelse fastlægger anvendelsesområdet for de foreslåede regler om gruppesøgsmål.

Reglerne om gruppesøgsmål er en yderligere mulighed for sagsøgeren, som kan anvendes, når betingelserne er opfyldt. Det begrænser ikke muligheden for at anlægge en eller flere retssager efter reglerne om individuelle søgsmål, at betingelserne for at anlægge et gruppesøgsmål er opfyldt.

Reglerne om gruppesøgsmål kan som udgangspunkt anvendes i alle sager, der hører under de almin-

delige domstole, jf. retsplejelovens § 1, eller under boligret, jf. henvisningen til retsplejelovens regler i lejelovens § 112.

Den grundlæggende betingelse er, at der er tale om ensartede krav, som tilkommer flere personer, jf. stk. 1. Kravene kan være både krav om at få tilkendt noget (fuldbyrdelsessøgsmål) og krav om at få fastslået en retsstilling (anerkendelsessøgsmål), herunder krav om, at de pågældende personer ikke er forpligtet i forhold til sagsøgte vedrørende et nærmere angivet forhold (negativt anerkendelsessøgsmål). Kravene behøver ikke at være identiske. Det er tilstrækkeligt, at de i faktisk og retlig henseende er ensartede. Som eksempler på tilfælde, hvor denne betingelse ofte kan være opfyldt, kan nævnes krav fra deltagerne i en pakkerese i anledning af påståede mangler f.eks. ved indkvarteringen, udflugter, faciliteter mv. eller krav fra investorer i anledning af påståede mangler ved det prospekt, der lå til grund for deres investering.

Kravene skal tilkomme flere personer. I princippet er denne betingelse opfyldt, når kravene tilkommer mindst to personer. Efter forslaget til § 254 b, stk. 1, nr. 5, stilles imidlertid den yderligere betingelse, at gruppesøgsmålet skønnes at være den bedste måde at behandle kravene på, og denne betingelse vil sjældent være opfyldt, hvis kravene kun tilkommer to personer.

Hvis der foreligger sådanne individuelle forhold angående krav, der tilkommer flere personer, at kravene ikke kan siges at være »ensartede«, kan reglerne om gruppesøgsmål ikke anvendes på kravene i deres helhed. I nogle tilfælde vil det imidlertid være muligt at udskille ensartede spørgsmål vedrørende kravene og anlægge et gruppesøgsmål herom. Under et sådant gruppesøgsmål vil en anerkendelsespåstand vedrørende de udskilte spørgsmål være udtryk for »kravene« i sagen, og betingelsen om, at der skal være tale om ensartede krav, vil derfor være opfyldt. Som eksempler på ensartede spørgsmål, som eventuelt kan behandles under et gruppesøgsmål i form af et anerkendelsessøgsmål, kan nævnes spørgsmål om gyldigheden af et kontraktvilkår i forbindelse med krav om tilbagebetaling af erlagt vederlag og spørgsmål om ansvarsgrundlag i forbindelse med krav om erstatning.

Reglerne om gruppesøgsmål finder ikke anvendelse i sager om ægteskab, forældremyndighed, faderskab, værgemål, prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse eller af adoption uden samtykke, mortifikation eller private straffesager, jf. *stk. 2*.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.3 og 3.8 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 254 b

Den foreslåede bestemmelse opregner de betingelser, der skal være opfyldt, for at et gruppessøgsmål kan anlægges.

Efter *stk. 1, nr. 1*, skal der for det første foreligge ensartede krav som nævnt i § 254 a, jf. nærmere bemærkningerne til denne bestemmelse.

Endvidere skal der være værmeting for alle kravene her i landet, jf. *nr. 2*. Kun krav, som ville kunne være indbragt for en dansk domstol under et individuelt søgsmål, kan inddrages under et gruppessøgsmål.

Dermed skal retten være stedlig og saglig kompetent med hensyn til mindst ét af kravene (ikke nødvendigvis det samme krav), jf. *nr. 3 og 4*. Det er sagsøgeren, der har valgetretten med hensyn til, ved hvilken af flere kompetente retter gruppessøgsmålet skal anlægges. Henvisning til anden ret mod sagsøgerens protest kan som udgangspunkt kun ske, hvis der for intet kravs vedkommende foreligger stedlig kompetence, eller hvis der for intet kravs vedkommende foreligger saglig kompetence, hos den pågældende ret. Efter det foreslåede § 254 e, stk. 4, bestemmer retten imidlertid, hvilke krav der skal være omfattet af gruppessøgsmålet. Hvis retten i medfør af denne bestemmelse udelukker krav fra gruppessøgsmålet, og der herefter ikke indgår noget krav i sagen, med hensyn til hvilket retten er stedlig kompetent, eller der ikke indgår noget krav i sagen, med hensyn til hvilket retten er saglig kompetent, kan gruppessøgsmålet henvises til rette domstol. Endvidere foreslås der en særlig mulighed for henvisning af hele sagen til en anden domstol, jf. nedenfor om stk. 2.

Desuden er der som noget helt centralt den betingelse, at gruppessøgsmålet skønnes at være den bedste måde at behandle kravene på, jf. *nr. 5*. Dette indebærer, at gruppessøgsmål er subsidiært i forhold til andre muligheder for at behandle kravene på.

Ved vurderingen af, om gruppessøgsmål må antages at være den bedste måde at behandle kravene på, skal gruppessøgsmålet sammenlignes med realistiske alternativer i den konkrete situation, og vurderingen skal derfor foretages på grundlag af en samlet afvejning af den enkelte sags konkrete omstændigheder. Hvis kravene kan behandles lige så godt eller bedre under individuelle søgsmål, der eventuelt behandles samlet efter reglerne i retsplejelovens § 250 eller § 254, kan der ikke anlægges gruppessøgsmål om kravene. Ved denne vurdering indgår også, om sagskomplekset har en sådan karakter, at fælles spørgsmål må forventes at kunne afklares under en prøvesag, ligesom der kan tages hensyn til, om den foreslåede grupperepræsentant, som måske har særlige forudsætninger for at bidrage

til en hensigtsmæssig koordinering mv., eventuelt vil kunne medvirke på anden måde end som grupperepræsentant i et gruppessøgsmål, f.eks. som biintervenient eller som mandatar for en eller flere parter i et individuelt søgsmål.

Herudover er det en betingelse, at gruppemedlemmerne – dvs. de personer, som kravene tilkommer – kan identificeres og underrettes om sagen på en hensigtsmæssig måde, jf. *nr. 6*. Retten vil skulle foretage en skønmæssig vurdering af, om underretningen kan ske på en sådan måde, at der er en høj grad af sandsynlighed for, at de berørte får et sådant kendskab til sagen, at de har det fornødne grundlag for at tage stilling til, om de ønsker at tilmelde sig henholdsvis framelde sig gruppessøgsmålet, jf. herved også bemærkningerne til de foreslåede § 254 d, stk. 1, og § 254 e, stk. 9.

Endelig er det efter *nr. 7* en ufravigelig betingelse, at der kan udpeges en grupperepræsentant til at repræsentere gruppemedlemmerne under gruppessøgsmålet. De nærmere regler om grupperepræsentanten fremgår af den foreslåede § 254 c.

Stk. 2 angår de situationer, hvor retten ikke har saglig kompetence til at behandle alle kravene under en selvstændig sag. Retten kan i så fald henvise sagen til en anden domstol, der har saglig kompetence til at behandle mindst ét krav. Retten kan imidlertid også – og det vil formentlig blive den praktiske hovedregel – vælge at fortsætte behandlingen af gruppessøgsmålet, selv om retten for nogle kravs vedkommende ikke ville have kunnet behandle dem under en selvstændig sag. Henvisningsmuligheden tager navnlig sigte på tilfælde, hvor gruppessøgsmålet overordnet set må siges at høre under én domstols saglige kompetence, men hvor det ikke desto mindre har været muligt at indbringe gruppessøgsmålet for en anden domstol, fordi gruppessøgsmålet også omfatter krav, der hører under den anden domstols saglige kompetence. Dette vil formentlig være sjældent forekommende efter de nye regler om retternes saglige kompetence, som gælder fra den 1. januar 2007, jf. lov nr. 538 af 8. juni 2006.

Stk. 2 giver kun mulighed for enten at fortsætte behandlingen af gruppessøgsmålet eller at henvise hele sagen til en anden domstol. Retten kan ikke i medfør af *stk. 2* henvise enkelte krav til en anden domstol.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.3 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 254 c

Den foreslåede bestemmelse fastslår, at gruppessøgsmål fores af en grupperepræsentant på gruppens vegne, og at grupperepræsentanten udpeges af retten, jf. *stk. 1, 1. og 2. pkt.*

Bestemmelsen indeholder i *stk. 1, 3. pkt.*, regler om, hvem retten kan udpege som grupperepræsentant i et gruppesøgsmål med tilmelding.

Et medlem af gruppen – dvs. en person, hvis krav er omfattet af gruppesøgsmålet – kan udpeges som grupperepræsentant, jf. *nr. 1*.

Det samme gælder foreninger, private institutioner og andre sammenslutninger, når søgsmålet falder inden for rammerne af sammenslutningens formål, jf. *nr. 2*. Som eksempler kan nævnes organisationer, der har til formål at varetage forbrugerinteresser, og organisationer, der har til formål at varetage medlemmernes erhvervsmæssige interesser.

Endvidere kan en offentlig myndighed udpeges til grupperepræsentant, når myndigheden ved lov er bemyndiget til det, jf. *nr. 3*. For at en offentlig myndighed kan udpeges som grupperepræsentant, skal dette således konkret være fastsat i lovgivningen om den pågældende myndighed. Det foreslås med dette lovforslag, at Forbrugerombudsmanden skal kunne udpeges som grupperepræsentant, jf. lovforslagets §§ 4-7.

Det foreslås i *stk. 2*, at kun en offentlig myndighed skal kunne udpeges som grupperepræsentant i et gruppesøgsmål efter frameldingsmodellen. Myndigheden skal ved lov være bemyndiget til at kunne udpeges som grupperepræsentant, og som nævnt foreslås det med dette lovforslag, at Forbrugerombudsmanden skal kunne udpeges som grupperepræsentant.

Grupperepræsentanten skal være i stand til at varetage gruppemedlemmernes interesser under sagen, jf. *stk. 3*. Heri ligger navnlig, at grupperepræsentanten har en sådan økonomisk eller ideel interesse i sagen, at grupperepræsentanten kan forventes at have den fornødne motivation til at fremme gruppemedlemmernes interesser under sagen. Endvidere må det kræves, at grupperepræsentanten råder over tilstrækkelige økonomiske midler, herunder eventuelt i kraft af retshjælpsforsikringsdækning eller fri proces, til at gennemføre retssagen på betryggende måde.

Derimod er det ikke noget krav, at grupperepræsentanten er i stand til på egen hånd at føre retssagen, hvis grupperepræsentanten kan og vil antage en professionel rettergangsfuldmægtig (en advokat) til at føre sagen. I øvrigt gælder retsplejelovens § 259, stk. 2, om advokatpålæg også for gruppesøgsmål. Hvis det ikke er muligt at behandle sagen på forsvarlig måde, uden at grupperepræsentanten er bistået af en advokat, kan retten således pålægge grupperepræsentanten at lade sagen udføre af en advokat. Da gruppesøgsmål normalt vil stille store krav til grupperepræsentanten, må det forventes, at grupperepræsentanter, der ikke selv er advokater, offentlige myndigheder, større forenin-

ger eller i øvrigt på anden måde har professionel erfaring med retssager, vil lade sagen udføre af en advokat, og at der, hvis dette ikke skulle være tilfældet, jævnligt vil være grundlag for at meddele et advokatpålæg.

De krav, der stilles til en grupperepræsentant, kan variere og vil bl.a. afhænge af gruppesøgsmålets karakter og kompleksitet.

Betingelserne i *stk. 1, 3. pkt.*, for at kunne udpeges til grupperepræsentant i et gruppesøgsmål efter tilmeldingsmodellen skal være opfyldt ved sagens anlæg, og adgangen til at være grupperepræsentant ophører ikke alene af den grund, at der efterfølgende sker ændringer i disse forhold, jf. *stk. 4*. Dette indebærer navnlig, at en person, der ved sagens anlæg var medlem af gruppen – dvs. hvis krav var omfattet af sagen – kan udpeges til henholdsvis fortsætte som grupperepræsentant i et gruppesøgsmål med tilmelding, selv om den pågældendes krav efterfølgende indfris eller overdrages til tredjemand.

Noget andet er, at grupperepræsentanten under alle omstændigheder efter *stk. 3* skal være i stand til at varetage gruppemedlemmernes interesser under sagen, og ved rettens vurdering af, om denne betingelse er opfyldt, kan det bl.a. indgå, at den pågældende ikke længere har nogen personlig økonomisk interesse i sagens udfald.

Der henvises i øvrigt til *pkt. 3.4* i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 254 d

Den foreslåede bestemmelse indeholder regler om anlæg af gruppesøgsmål.

Et gruppesøgsmål anlægges efter *stk. 1, 1. pkt.*, ligesom andre retssager ved indlevering af stævning til retten, jf. retsplejelovens § 348. Stævningen kan efter *2. pkt.* indleveres af enhver, der efter de foreslåede regler i § 254 c, stk. 1, kan udpeges som grupperepræsentant. Stævningen kan således indleveres af ethvert medlem af gruppen eller af en forening, privat institution eller anden sammenslutning, når søgsmålet falder inden for rammerne af sammenslutningens formål, eller af en offentlig myndighed, der ved lov er bemyndiget til at kunne udpeges som grupperepræsentant i et gruppesøgsmål.

Stævningen skal opfylde de krav, som fremgår af retsplejelovens § 348 og skal efter *3. pkt.* herudover indeholde en beskrivelse af gruppen (*nr. 1*), oplysninger om, hvordan gruppemedlemmerne kan identificeres og underrettes om sagen (*nr. 2*) og et forslag til grupperepræsentant, der er villig til at påtage sig hvervet (*nr. 3*).

Kravet om en beskrivelse af gruppen følger for så vidt allerede af, at stævningen efter retsplejelovens § 348, stk. 2, nr. 3 og 4 (som affattet fra den 1. januar 2007, jf. lov nr. 538 af 8. juni 2006), skal indeholde sagsøgerens påstand og en udførlig fremstilling af de faktiske og retlige omstændigheder, hvorpå påstanden støttes. Da det særlige ved gruppesøgsmål netop er, at krav, der tilkommer en gruppe af personer, behandles, uden at de pågældende er parter i sagen, er det dog fundet hensigtsmæssigt at angive udtrykkeligt i loven, at stævningen skal indeholde en beskrivelse af gruppen.

Kravet om oplysninger om, hvordan gruppemedlemmerne kan identificeres og underrettes om sagen, skal ses i sammenhæng med, at en af betingelserne for at anlægge et gruppesøgsmål er, at gruppemedlemmerne kan identificeres og underrettes om sagen på en hensigtsmæssig måde, jf. forslaget til § 254 b, stk. 1, nr. 6. For at retten kan vurdere, om denne betingelse er opfyldt, er det nødvendigt, at stævningen indeholder oplysninger om, hvordan gruppemedlemmerne kan identificeres og underrettes om sagen.

I nogle tilfælde vil sagsøgeren kunne vedlægge en liste med navne og adresser, herunder eventuelt e-postadresser, på gruppens medlemmer. I andre tilfælde vil sagsøgeren kunne oplyse om, at gruppemedlemmerne har bopæl i et nærmere angivet lokalområde, og at de f.eks. vil kunne underrettes gennem et annonceindlæg i en nærmere angivet husstandsomdelt lokalavis.

Andre identifikations- og underretningsmuligheder kan tænkes. Hvis kravet udspringer af anvendelse af receptpligtig medicin, kan man f.eks. forestille sig, at underretningen kan foretages ved individuelt brev på grundlag af registeroplysninger om, hvem der har fået ordineret det pågældende lægemiddel. Det bemærkes i den forbindelse, at persondatalovens § 7, stk. 2, nr. 4, giver mulighed for behandling af følsomme personoplysninger, hvis behandlingen er nødvendig for, at et retskrav kan fastlægges, gøres gældende eller forsvares.

Det er ikke muligt på forhånd at give en udtømmende opregning af, hvordan gruppemedlemmerne kan identificeres og underrettes om sagen. Det afgørende er, at det påhviler *sagsøgeren* (og ikke retten) at fremskaffe oplysninger om, *hvordan* denne identificering og underretning kan ske. Er stævningens oplysninger herom mangelfulde, kan retten give sagsøgeren en frist til afhjælpe manglen (jf. nedenfor om stk. 2), men hvis fyldestgørende oplysninger ikke fremkommer, må gruppesøgsmålet afvises.

Når retten fra sagsøgeren har modtaget fyldestgørende oplysninger om, hvordan gruppemedlemmerne kan identificeres og underrettes om sagen, har retten det fornødne grundlag for at tage stilling til, om identificeringen og underretningen kan ske på en hensigtsmæssig måde, jf. forslaget til § 254 b, stk. 1, nr. 6.

Kravet om angivelse af et forslag til grupperepræsentant, der er villig til at påtage sig hvervet, skal ses i sammenhæng med, at en af betingelserne for at anlægge et gruppesøgsmål er, at der kan udpeges en grupperepræsentant, jf. § 254 b, stk. 1, nr. 7.

Stk. 2 gør reglerne i retsplejelovens § 349 anvendelige, hvis stævningen ikke opfylder kravene i stk. 1 og herefter er uegnet til at danne grundlag for sagens behandling. Retsvirkningen er således, at sagen afvises ved en beslutning, der meddeles sagsøgeren, jf. § 349, stk. 1, 1. pkt., idet retten dog kan indrømme sagsøgeren en frist til at afhjælpe mangler, jf. § 349, stk. 2. Efter sagsøgerens anmodning træffes afgørelsen om afvisning ved kendelse, jf. § 349, stk. 1, 3. pkt.

Retten afgørelse om afvisning på grund af mangler ved stævningen kan kæres af den, der har anlagt sagen, efter retsplejelovens almindelige regler. Er sagen anlagt ved byretten, kan afvisningen således kæres til landsretten, jf. retsplejelovens § 389. Er sagen anlagt ved Sø- og Handelsretten, kan afvisningen derimod kun kæres til Højesteret med Procesbevillingsnævnets tilladelse, jf. retsplejelovens § 392.

I øvrigt er en afvisning på grund af mangler ved stævningen ikke til hinder for, at sagen anlægges igen ved en ny stævning, hvor manglerne er afhjulpet.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.5 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 254 e

Den foreslåede bestemmelse indeholder regler om udpegning og udskiftning af grupperepræsentant, om sikkerhedsstillelse, om fastlæggelse af rammerne for gruppesøgsmålet, om underretning af gruppemedlemmerne om sagen og om disses tilmelding til henholdsvis framelding fra gruppesøgsmålet.

Stk. 1 og 3 angår udpegning af grupperepræsentant. *Stk. 1* angår den første udpegning af grupperepræsentant, og *stk. 3* angår senere udskiftning af grupperepræsentanten. Grupperepræsentanten skal opfylde kravene efter den foreslåede § 254 c.

Retten vil normalt udpege sagsøgeren som grupperepræsentant, hvis denne opfylder kravene efter den foreslåede § 254 c og har foreslået sig selv som grupperepræsentant, jf. det foreslåede § 254 d, stk. 1, nr. 3. Retten har imidlertid mulighed for at udpege en anden grupperepræsentant end sagsøgeren og kan også af

egen drift ved henvendelse til gruppemedlemmer, modparten eller andre søge oplyst, om der findes mere egnede kandidater.

Valget mellem flere mulige grupperepræsentanter vil i givet fald skulle tage afsæt i, at grupperepræsentanten skal være i stand til at varetage gruppemedlemmernes interesser under sagen, jf. forslaget til § 254 c, stk. 3. I givet fald bør retten således udpege den, der efter en samlet vurdering må antages bedst at være i stand til at varetage gruppemedlemmernes interesser. I vurderingen vil bl.a. kunne indgå, om den pågældende (f.eks. en forening) er repræsentativ i forhold til kravene i sagen (f.eks. i kraft af de berørte personers medlemskab af den pågældende forening).

Ved at udpege en grupperepræsentant fastslår retten samtidig implicit, at betingelserne for behandling af kravene efter reglerne om gruppesøgsmål er opfyldt.

Ud over de foreslåede krav til stævningen, jf. forslaget til § 254 d, foreslås der ikke nærmere regler om grundlaget for rettens beslutning om at udpege en grupperepræsentant og dermed implicit godkende sagen som gruppesøgsmål eller om fremgangsmåden i forbindelse med denne beslutning.

Det er således overladt til rettens skøn i den konkrete sag, hvilke processkridt retten finder behov for at foretage, før retten enten udpeger en grupperepræsentant og dermed godkender sagen som gruppesøgsmål eller afviser sagen.

Retten kan udpege en grupperepræsentant og dermed godkende sagen som gruppesøgsmål alene på grundlag af stævningen.

Retten kan imidlertid også, hvis det findes hensigtsmæssigt, anmode sagsøgeren om yderligere oplysninger til belysning af, om betingelserne for, at kravene kan behandles efter reglerne om gruppesøgsmål, er opfyldt. Dette gælder også, når stævningen opfylder kravene i retsplejelovens § 348 og den foreslåede § 254 d, således at der ikke vil være mulighed for at afvise sagen på grund af mangler ved stævningen. Efterkommer sagsøgeren ikke rettens anmodning om yderligere oplysninger, må retten træffe afgørelse på det foreliggende grundlag. Er det på dette grundlag tvivlsomt, om betingelserne for behandling efter reglerne om gruppesøgsmål er opfyldt, bør sagen afvises under henvisning hertil, dvs. fordi betingelserne efter den foreslåede § 254 b ikke er opfyldt.

Retten kan endvidere, hvis det findes hensigtsmæssigt, give modparten, gruppemedlemmer eller andre adgang til at udtale sig, før retten tager stilling til, om sagen kan godkendes som gruppesøgsmål.

Afgørelsen om at udpege en grupperepræsentant kan kæres efter retsplejelovens almindelige regler af

den, der har anlagt sagen, hvis retten har udpeget en anden som grupperepræsentant end den foreslåede. Afgørelsen kan ikke kæres af andre. Den, der har anlagt sagen, kan endvidere anke en dom om afvisning af sagen, fordi betingelserne for behandling af kravene efter reglerne om gruppesøgsmål ikke er opfyldt.

Afgørelsen om at udpege en grupperepræsentant er samtidig udtryk for, at retten godkender sagen som gruppesøgsmål. Denne afgørelse – men ikke afgørelsen af, hvilken person der i givet fald skal være grupperepræsentant – kan efter retsplejelovens almindelige regler kæres af gruppens modpart.

Der kan kun udpeges en grupperepræsentant, som er villig til at påtage sig hvervet. Når grupperepræsentanten først har ladet sig udpege, kan grupperepræsentanten imidlertid ikke senere frasige sig hvervet. Dette gælder også i tilfælde af appel.

Efter *stk. 3* kan retten imidlertid udpege en ny grupperepræsentant, hvis det er påkrævet. Ét af de elementer, der kan indgå i rettens vurdering af, om det er påkrævet at udpege en ny grupperepræsentant, vil være, om grupperepræsentanten på grund af modvilje mod at fortsætte som grupperepræsentant ikke længere opfylder betingelsen om at være i stand til at varetage gruppemedlemmernes interesser under sagen, jf. forslaget til § 254 c, stk. 3.

Det bør imidlertid have undtagelsens karakter, at grupperepræsentanten udskiftes, og bestemmelsen er derfor formuleret således, at det skal være *påkrævet* at udpege en ny grupperepræsentant. Ved vurderingen af, om en udskiftning af grupperepræsentanten er påkrævet, må der tages udgangspunkt i det grundlæggende krav efter den foreslåede regel i § 254 c, stk. 3, hvorefter grupperepræsentanten skal være i stand til at varetage gruppemedlemmernes interesser under sagen.

En udskiftning af grupperepræsentanten kan således navnlig være påkrævet, hvis grupperepræsentanten ikke er i stand til at føre retssagen på forsvarlig måde, og problemet ikke kan afhjælpes ved et advokatpålæg efter retsplejelovens § 259, stk. 2. En udskiftning af grupperepræsentanten kan også være påkrævet, hvis det viser sig, at grupperepræsentanten og en betydelig del af gruppemedlemmerne har modstridende interesser. I den forbindelse vil gruppemedlemmernes synspunkter have betydning. Hvis et stort flertal af gruppemedlemmerne over for retten tilkendegiver, at grupperepræsentanten ikke eller ikke længere har deres tillid, kan en udskiftning af grupperepræsentanten være påkrævet allerede af den grund.

Retten kan udpege en ny grupperepræsentant efter anmodning eller af egen drift. Retten kan f.eks. blive

opmærksom på et muligt behov for at udpege en ny grupperepræsentant på grund af den måde, grupperepræsentanten fører retssagen på, eller fordi grupperepræsentanten selv ytrer ønsker om at stoppe som grupperepræsentant, eller på grundlag af henvendelser fra modparten eller medlemmer af gruppen. Anledningen til, at gruppemedlemmer henvender sig til retten om udskiftning af grupperepræsentanten, kan f.eks. være, at de har modtaget underretning efter det foreslåede § 254 g, stk. 1.

I et gruppesøgsmål med tilmelding skal retten tage stilling til, om det er påkrævet at udpege en ny grupperepræsentant, hvis mindst halvdelen af de gruppe-medlemmer, der har tilmeldt sig gruppesøgsmålet, anmoder herom, og anmodningen er ledsaget af et forslag til ny grupperepræsentant, der er villig til at påtage sig hvervet, jf. *stk. 3, 2. pkt.* I denne situation er retten således forpligtet til at tage stilling til, om det er påkrævet at udpege en ny grupperepræsentant, men retten er ikke afskåret fra (af egen drift) at tage spørgsmålet herom op på grundlag af en anmodning fra færre end halvdelen af gruppemedlemmerne. En tilsvarende regel om rettens pligt til at reagere på en anmodning fra en vis andel af gruppemedlemmerne kan i sagens natur ikke opstilles for gruppesøgsmål med framelding, og gruppemedlemmerne i et gruppesøgsmål efter frameldingsmodellen kan derfor ikke på samme måde »tvinge« retten til at tage stilling til, om det er påkrævet at udpege en ny grupperepræsentant. Men også i gruppesøgsmål med framelding vil retten af egen drift – eventuelt på baggrund af henvendelser fra gruppemedlemmer – kunne tage spørgsmålet op.

Der foreslås ikke nærmere regler om grundlaget for rettens beslutning om at udpege en ny grupperepræsentant eller om fremgangsmåden i forbindelse med denne beslutning. Det er således overladt til rettens skøn i den konkrete sag, hvilke processkridt retten finder behov for at foretage, før retten beslutter, om der skal udpeges en ny grupperepræsentant.

Retten bør naturligvis altid give den hidtidige grupperepræsentant adgang til at udtale sig, før retten i givet fald udpeger en ny grupperepræsentant. Herudover kan retten, hvis det findes hensigtsmæssigt, give modparten, gruppemedlemmer eller andre adgang til at udtale sig, før retten tager stilling til, om der skal udpeges en ny grupperepræsentant.

En ny grupperepræsentant skal opfylde kravene i den foreslåede § 254 c. En ny grupperepræsentant skal endvidere opfylde krav om sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger, hvis retten efter § 254 e, stk. 2, træffer bestemmelse herom. Retten kan ikke fratage den hidtidige grupperepræsentant hvervet som grup-

perepræsentant uden samtidig at udpege en ny grupperepræsentant. Grupperepræsentanten kan derfor kun udskiftes, hvis der kan findes en afløser, der opfylder de nævnte krav, og som er villig til at påtage sig hvervet som grupperepræsentant.

En afgørelse om udpegning af en ny grupperepræsentant kan kæres efter retsplejelovens almindelige regler af den hidtidige grupperepræsentant og af ethvert gruppemedlem, der er omfattet af gruppesøgsmålet. I de tilfælde, hvor retten efter 3. pkt. er forpligtet til at tage stilling til, om det er påkrævet at udpege en ny grupperepræsentant, kan også den, der er bragt i forslag som ny grupperepræsentant, efter retsplejelovens almindelige regler kære rettens afgørelse om ikke at udpege en ny grupperepræsentant.

Hvervet som grupperepræsentant er personligt, og en grupperepræsentant, der er medlem af gruppen, op-hører ikke med at være grupperepræsentant alene af den grund, at den pågældendes krav indfris eller overdrages til tredjemand, jf. herved også forslaget til § 254 c, stk. 4, og bemærkningerne hertil. En tredjemand, der får grupperepræsentantens krav overdraget, indtræder derfor heller ikke som grupperepræsentant, medmindre retten udpeger den pågældende som ny grupperepræsentant i medfør af den foreslåede regel i § 254 e, stk. 3.

Hvervet som grupperepræsentant overgår heller ikke automatisk til grupperepræsentantens dødsbo eller konkursbo. Dør grupperepræsentanten, eller går en grupperepræsentant, der er en juridisk person, konkurs, bør retten om muligt udpege en ny grupperepræsentant. Det er ikke udelukket, at dødsboet eller konkursboet kan udpeges som ny grupperepræsentant, hvis det opfylder betingelserne efter den foreslåede § 254 c. Lykkes det ikke at udpege en ny grupperepræsentant, hæver retten sagen, da der i så fald ikke længere er nogen grupperepræsentant og et gruppesøgsmål ikke kan gennemføres uden grupperepræsentant.

Flæves sagen, har gruppemedlemmerne mulighed for hver især at videreføre sagen om deres eget krav efter reglerne om individuelle søgsmål, jf. forslaget til § 254 g, stk. 2.

Det foreslås i *stk. 2*, at retten skal kunne bestemme, at grupperepræsentanten skal stille sikkerhed for de sagsomkostninger, grupperepræsentanten kan blive pålagt at betale til modparten. Sikkerhedens art og størrelse fastsættes i givet fald af retten, jf. *2. pkt.* Stilles sikkerheden ikke, og udpeges der ikke en anden grupperepræsentant, afvises sagen, jf. *3. pkt.* Retten kan træffe bestemmelse om sikkerhedsstillelse efter anmodning fra modparten eller af egen drift. Ved af-

gørelsen af, om der skal kræves sikkerhedsstillelse, bør der navnlig tages hensyn til, om sagsomkostningerne må forventes at blive væsentligt større end i et individuelt søgsmål. Hvis sagsomkostningerne kan blive meget store, bør der således normalt kræves sikkerhedsstillelse. Sikkerhedsstillelse vil dog være ufornoden, hvis grupperepræsentanten åbenbart vil være i stand til at betale pålagte sagsomkostninger. Spørgsmålet om sikkerhedsstillelse vil derfor i praksis kun have betydning for grupperepræsentanter som nævnt i § 254 c, stk. 1, 3. pkt., nr. 1 og 2 (medlemmer af gruppen og foreninger mv.).

Retten skal i givet fald træffe beslutning om sikkerhedsstillelse og om dennes art og størrelse i forbindelse med udpegningsen af grupperepræsentanten og/eller efter udløbet af fristen for at tilmelde sig henholdsvis framelde sig gruppessøgsmålet, jf. stk. 6 og 8. Retten kan således træffe bestemmelse om sikkerhedsstillelse i forbindelse med udpegningsen og lade denne afgørelse stå ved magt også efter udløbet af fristen for at tilmelde sig henholdsvis framelde sig gruppessøgsmålet. Retten kan også undlade at træffe bestemmelse om sikkerhedsstillelse i forbindelse med udpegningsen af grupperepræsentanten, men træffe sådan bestemmelse efter udløbet af fristen for at tilmelde sig henholdsvis framelde sig gruppessøgsmålet. Retten kan endvidere efter udløbet af fristen for at tilmelde sig henholdsvis framelde sig søgsmålet ændre en afgørelse om sikkerhedsstillelse, som tidligere er truffet i forbindelse med udpegningsen af grupperepræsentanten. Retten kan i den forbindelse både forhøje og nedsætte sikkerhedens størrelse og kan også helt ophæve kravet om sikkerhedsstillelse.

Stilles sikkerheden ikke, og er der ingen anden, som kan udpeges som grupperepræsentant, må gruppessøgsmålet afvises. Opstår spørgsmålet om afvisning efter udløbet af fristen for at tilmelde sig henholdsvis framelde sig gruppessøgsmålet, skal gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppessøgsmålet, først underrettes efter den foreslåede regel i § 254 g, stk. 1. En sådan underretning giver gruppemedlemmerne mulighed for, hvis de ønsker det, at bidrage til sikkerhedsstillelsen eller eventuelt at foreslå en anden grupperepræsentant, som vil være i stand til at stille sikkerhed, eller som ikke vil blive afkrævet sikkerhedsstillelse.

Hvis et gruppessøgsmål efter udløbet af fristen for at tilmelde sig henholdsvis framelde sig gruppessøgsmålet afvises på grund af manglende eller utilstrækkelig sikkerhedsstillelse fra grupperepræsentanten, kan gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppessøgsmålet, hver især vælge at indtræde som part for så vidt angår sit eget krav og videreføre sagen efter reglerne om

individuelle søgsmål, jf. den foreslåede regel i § 254 g, stk. 2.

Stk. 4 angår rammerne for gruppessøgsmålet. Retten tillægges med denne bestemmelse en vid skønsmæssig beføjelse til at bestemme, hvilke krav der skal være omfattet af gruppessøgsmålet.

1. pkt. angår den fastlæggelse af rammerne for gruppessøgsmålet, dvs. afgørelsen om, hvilke krav der skal være omfattet af gruppessøgsmålet, som finder sted i forbindelse med, at retten udpeger en grupperepræsentant og dermed godkender sagen som gruppessøgsmål. Retten behøver ikke at fastlægge rammerne for gruppessøgsmålet *samtidig* med, at retten udpeger en grupperepræsentant. Retten har således bl.a. mulighed for at drøfte spørgsmålet med den udpegede grupperepræsentant, før retten fastlægger rammerne for gruppessøgsmålet. Rammerne for gruppessøgsmålet skal imidlertid fastlægges, før der åbnes for, at gruppemedlemmerne kan tilmelde sig henholdsvis framelde sig gruppessøgsmålet.

Ved fastlæggelsen af rammerne for gruppessøgsmålet må retten naturligvis tage udgangspunkt i stævningen og desuden sikre sig, at gruppessøgsmålet afgrænses således, at det opfylder kravene i den foreslåede § 254 b, herunder at gruppessøgsmålet skønnes at være den bedste måde at behandle kravene på, og at gruppemedlemmerne kan identificeres og underrettes om sagen på en hensigtsmæssig måde.

Retten afgørelse efter 1. pkt. om, hvilke krav der skal være omfattet af gruppessøgsmålet, kan kræves af grupperepræsentanten og gruppens modpart efter retsplejelovens almindelige regler.

Gruppemedlemmerne kan derimod ikke kære retens afgørelse efter 1. pkt. om, hvilke krav der skal være omfattet af gruppessøgsmålet. Heller ikke personer, der i kraft af rettens afgrænsning af gruppessøgsmålet er blevet udelukket fra at få deres krav behandlet under dette, kan kære afgørelsen.

Som udgangspunkt bør gruppessøgsmålet fortsætte inden for de rammer, som er fastlagt forud for gruppemedlemmernes tilmelding til henholdsvis framelde sig gruppessøgsmålet. Efter *2. pkt.* kan retten dog senere træffe anden afgørelse, hvis det er påkrævet. Ved vurderingen af, om en ændring af rammerne for gruppessøgsmålet er påkrævet, bør retten navnlig lægge vægt på, om gruppessøgsmål ikke længere kan antages at være den bedste måde at behandle kravene på.

Retten kan dog også tillægge det betydning, hvis et gruppemedlem nu ønsker at indtræde som part og selv føre sagen vedrørende sit eget krav efter reglerne om individuelle søgsmål. Gruppemedlemmer, der er omfattet af et gruppessøgsmål, er sidestillet med parter i

relation til litispændens, dvs. i relation til, at når der verserer retssag mellem to parter om et spørgsmål, kan der ikke anlægges ny retssag mellem de samme to parter om det samme spørgsmål. Et gruppe medlem, der er omfattet af gruppessøgsmålet, kan derfor kun indtræde som part og selv føre sagen vedrørende sit eget krav efter reglerne om individuelle søgsmål, hvis retten i medfør af 2. pkt. bestemmer, at det pågældende gruppe medlems krav ikke længere skal være omfattet af gruppessøgsmålet.

En ændring efter 2. pkt. kan både indskrænke og udvide rammerne for gruppessøgsmålet. Indskrænkes rammerne for gruppessøgsmålet, kan et gruppe medlem, hvis krav udelukkes fra gruppessøgsmålet, indtræde som part med hensyn til sit eget krav og videreføre denne del af sagen efter reglerne om individuelle søgsmål, jf. forslaget til § 254 g, stk. 2, 2. pkt. Udvides rammerne for gruppessøgsmålet, fastsætter retten efter § 254 e, stk. 6 eller 8, en frist for tilmelding henholdsvis framelding for så vidt angår de krav, som gruppessøgsmålet er blevet udvidet til også at omfatte, og de personer, som kravene tilkommer, skal underrettes efter § 254 e, stk. 9.

Retten afgørelser efter 2. pkt. kan kæres af gruppe repræsentanten og modparten efter retsplejelovens almindelige regler. En afgørelse, hvorved et gruppe medlems krav udelukkes af gruppessøgsmålet, kan endvidere kæres af det pågældende gruppe medlem. I øvrigt kan retten afgørelse efter 2. pkt. ikke kæres af gruppe medlemmerne og heller ikke af potentielle gruppe medlemmer, dvs. personer, som ville få mulighed for at tilmelde sig gruppessøgsmålet, hvis retten udvidede rammerne for gruppessøgsmålet.

Stk. 5 fastsætter, hvilke gruppe medlemmer der bliver omfattet af et gruppessøgsmål. Et gruppessøgsmål omfatter normalt alene gruppe medlemmer, der har *tilmeldt* sig gruppessøgsmålet og i givet fald stillet en af retten fastsat sikkerhed for sagsomkostninger, jf. herved betingelserne i stk. 6 og 7. Retten kan dog efter gruppe repræsentantens anmodning bestemme, at et gruppessøgsmål skal omfatte de gruppe medlemmer, der ikke har *frameldt* sig gruppessøgsmålet, såfremt kravene ikke kan forventes fremmet ved individuelle søgsmål, og det må antages, at et gruppessøgsmål med tilmelding ikke vil være en hensigtsmæssig måde at behandle kravene på, jf. herved betingelserne i stk. 8.

Stk. 6 fastslår retten kompetence til at træffe bestemmelse om tilmelding til et gruppessøgsmål efter tilmeldingsmodellen. Efter *1. pkt.* fastsætter retten en frist for tilmelding til gruppessøgsmålet. Fristen bør i almindelighed fastsættes til en bestemt dato og altså ikke til et vist tidsrum efter en nærmere angiven begi-

venhed, f.eks. underretning om sagen. Ved fastsættelsen af fristen må retten derfor have overvejet, hvordan gruppe medlemmerne bør underrettes om sagen, jf. nedenfor om stk. 9, således at der kan afsættes et rimeligt tidsrum for gruppe medlemmerne til hver især at overveje, om de vil tilmelde sig gruppessøgsmålet.

I almindelighed vil fristen kunne sættes til 4-8 uger efter det tidspunkt, hvor gruppe medlemmerne skønnes at ville have modtaget underretning om sagen, hvis underretningen sker ved individuel meddelelse til det enkelte gruppe medlem. I andre tilfælde vil fristen i almindelighed kunne sættes til 2-3 måneder efter det tidspunkt, hvor gruppe medlemmerne skønnes at ville have modtaget underretning om sagen. Om fristen bør sættes i den lave ende eller den høje ende af de nævnte intervaller, vil bl.a. afhænge af sagens karakter. Fristen bør således være længere, hvis kravene i sagen er komplicerede eller har videregående betydning for det enkelte gruppe medlem, end hvis kravene i sagen er enkle og har mindre betydning for det enkelte gruppe medlem.

Hvis der er større usikkerhed om, hvornår gruppe medlemmerne kan antages at ville have modtaget underretning om sagen, kan retten eventuelt vente med at fastsætte tilmeldingsfristen, indtil der foreligger en nærmere afklaring heraf. Blot må tilmeldingsfristen være fastsat, før underretningen iværksættes, da tilmeldingsfristen skal fremgå af underretningen.

Under hensyn til de retsvirkninger, der er forbundet med en tilmelding til et gruppessøgsmål, foreslås det, at tilmeldingen skal ske ved skriftlig meddelelse. Samtidig bør det dog være enkelt at tilmelde sig et gruppessøgsmål, og hvis underretningsformen giver mulighed for det, jf. herom stk. 9, bør underretningen derfor vedlægges en tilmeldingsblanket, som blot skal udfyldes med personlige data, underskrives og indsendes. Endvidere forudsættes det, at tilmeldingen kan ske ved digital kommunikation, jf. herved for domstolens vedkommende retsplejelovens § 148 a (der dog endnu ikke er sat i kraft).

Retten afgørelse om fristen for tilmelding kan kæres af gruppe repræsentanten og modparten efter retsplejelovens almindelige regler. Derimod kan gruppe medlemmerne ikke kære afgørelsen.

Retten bestemmer, hvortil tilmelding skal ske, jf. *stk. 6, 2. pkt.* I almindelighed vil det være naturligt, at tilmelding sker enten til retten eller til gruppe repræsentanten.

Efter *3. pkt.* kan retten undtagelsesvis tillade, at tilmelding sker efter fristens udløb, hvis særlige grunde taler for det. Denne dispensationsmulighed bør anvendes restriktivt. Formelt set giver bestemmelsen mulig-

hed for at tillade tilmelding helt frem til sagens optagelse til dom, men hovedanvendelsesområdet vil være mindre fristoverskridelser, hvor det er undskyldeligt, at tilmeldingen ikke er kommet frem inden fristens udløb, og relativt mindre fristoverskridelser, hvor et gruppemedlem ikke i tide har været opmærksom på gruppessøgsmålet og tilmeldingsfristen, eventuelt fordi underretning af gruppemedlemmerne helt eller delvis er sket ved offentlig bekendtgørelse. Hensynet til den, der har tilmeldt sig for sent, må dog afvejes over for hensynet til modparten og til andre gruppemedlemmer. I grænsetilfælde kan det således også tillægges betydning, om grupperepræsentanten og modparten er indforstået med den sene tilmelding.

En særlig situation foreligger dog, hvis der fra før tilmeldingsfristens udløb har verseret individuelt søgsmål om det pågældende krav, idet der i så fald allerede er foretaget fristafbrydende rettergangsskridt vedrørende kravet. Hvis den, kravet tilkommer, ønsker at hæve det individuelle søgsmål og i stedet tilmelde sig gruppessøgsmålet, bør retten normalt tillade tilmeldingen, medmindre den sene tilmelding vil medføre væsentlig ulempe for behandlingen af gruppessøgsmålet.

Det bemærkes, at formålet med adgangen til at dispensere fra den almindelige frist for tilmelding til gruppessøgsmålet ikke er at give mulighed for at gennemføre krav, efter at en forældelsesfrist eller anden frist for sagsanlæg er udløbet. Er en forældelsesfrist eller anden frist for sagsanlæg udløbet på det tidspunkt, hvor retten modtager anmodningen om at dispensere fra den almindelige frist for at tilmelde sig gruppessøgsmålet, kan der således ikke dispenseres fra den almindelige frist for tilmelding til gruppessøgsmålet, idet en imødekommen af anmodningen vil bringe kravet ind under gruppessøgsmålets fristafbrydende virkning, der regnes fra sagens anlæg.

Retten afgørelse om at tillade eller ikke tillade tilmelding efter udløbet af den frist, som er fastsat i medfør af 1. pkt., kan kræves af grupperepræsentanten, modparten og det gruppemedlem, der anmoder om tilladelse til at tilmelde sig efter fristens udløb.

Stk. 7 giver mulighed for at betinge tilmelding til gruppessøgsmålet af, at gruppemedlemmet stiller en af retten fastsat sikkerhed for sagsomkostninger. Krav om sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger vil navnlig være relevant, hvis gruppemedlemmets krav har en vis størrelse. Hvis kravet derimod er beskedent, bør der ikke stilles krav om sikkerhedsstillelse. Det er ikke udelukket, at nogle gruppemedlemmer afkræves sikkerhedsstillelse, mens andre ikke afkræves sikkerhedsstillelse.

Den underretning af gruppemedlemmerne, som skal foretages efter stk. 9, skal bl.a. indeholde oplysning om rettens eventuelle bestemmelser om sikkerhedsstillelse.

Når retten i et gruppessøgsmål efter tilmeldingsmodellen har bestemt, at et gruppemedlem skal stille sikkerhed for sagsomkostninger for at kunne tilmelde sig gruppessøgsmålet, behøver sikkerheden ikke at være stillet inden fristen efter stk. 6 for at tilmelde sig gruppessøgsmålet. Tilmelding skal være sket inden fristen efter stk. 6, og herefter skal gruppemedlemmet stille den af retten fastsatte sikkerhed for sagsomkostninger. Stilles sikkerheden ikke, omfattes det pågældende gruppemedlem ikke af gruppessøgsmålet.

Gruppemedlemmer, som har en retshjælpsforsikring eller anden forsikring, som dækker omkostninger ved sagen, er dog fritaget for at stille sikkerhed for sagsomkostninger. Gruppemedlemmet må dog selv stille en del af den krævede sikkerhed for sagsomkostninger, hvis forsikringen har en selvrisiko, eller hvis sikkerhedsstillelsen overstiger forsikringens maksimum.

På samme måde er gruppemedlemmer, som opfylder de økonomiske betingelser for fri proces i retsplejelovens § 325 (som affattet fra den 1. januar 2007, jf. lov nr. 554 af 24. juni 2005), fritaget for at stille sikkerhed for sagsomkostninger, hvis gruppessøgsmålet opfylder de materielle betingelser for fri proces i retsplejelovens §§ 327-329 (som affattet fra den 1. januar 2007, jf. samme lov). Gruppemedlemmerne skal opfylde de økonomiske betingelser, selv om gruppessøgsmålet opfylder betingelserne i § 329.

Gruppemedlemmerne kan ikke selv søge om fri proces efter reglerne i § 325, jf. §§ 327 og 328, eller § 329. Ønsker et gruppemedlem at ansøge om fri proces, må gruppemedlemmet i stedet anlægge et individuelt søgsmål. Dette gælder dog ikke for et gruppemedlem, der er udpeget til grupperepræsentant. En grupperepræsentant kan således på normal vis søge om fri proces for de sagsomkostninger, der er forbundet med hvervet som grupperepræsentant.

Det er retten, der efter anmodning fra grupperepræsentanten skal vurdere, om et gruppessøgsmål opfylder betingelserne (for fri proces) i de sager, der er omfattet af § 327.

Samtidig foreslås det i *stk. 7, 2. pkt.*, at det i givet fald er grupperepræsentanten, der skal ansøge Civilstyrelsen om at få taget stilling til, om gruppessøgsmålet opfylder betingelserne i retsplejelovens §§ 328 eller 329 (om fri proces).

Finder retten, at gruppessøgsmålet ikke opfylder betingelserne i § 327, træffes afgørelsen ved en kendelse

se, der kan kræves af grupperepræsentanten, og finder Civilstyrelsen, at gruppessøgsmålet ikke opfylder betingelserne i §§ 328 eller 329, kan Civilstyrelsens afgørelse påklages til Procesbevillingsnævnet af grupperepræsentanten inden 4 uger efter, at denne har fået meddelelse om afgørelsen, jf. *stk. 7, 3. pkt.*

I praksis skal grupperepræsentanten i givet fald ansøge om konstatering af, at de materielle betingelser for fri proces er opfyldt, *inden* der åbnes for, at gruppe-medlemmerne kan tilmelde sig gruppessøgsmålet. Meddeles det efter ansøgning grupperepræsentanten, at gruppessøgsmålet opfylder betingelserne i §§ 327, 328 eller 329, skal gruppe-medlemmerne oplyses herom i underretningen om gruppessøgsmålet efter *stk. 9*. Herefter vil retten kunne fritage de gruppe-medlemmer, der opfylder de økonomiske betingelser (for fri proces) i § 325, for at stille sikkerhed for sagsomkostninger.

Det påhviler i givet fald det pågældende gruppe-medlem over for retten at godtgøre, at gruppe-medlemmet opfylder de økonomiske betingelser for at få fri proces eller har en retshjælpsforsikring eller anden forsikring, som helt eller delvist dækker omkostninger ved sagen.

At de økonomiske betingelser for fri proces er opfyldt, vil normalt kunne dokumenteres ved at indlevere kopi af årsopgørelsen fra skattevæsenet samt afgive erklæring om, hvorvidt gruppe-medlemmet er enlig eller samlevende (med ægtefælle eller ugift samlevende) og om antallet af børn under 18 år, som forsørges af gruppe-medlemmet. Er gruppe-medlemmet samlevende, må der også indleveres kopi af ægtefællens/samleverens årsopgørelse.

Det forudsættes, at der ved afgørelsen af, om de økonomiske betingelser for fri proces er opfyldt, ikke på samme måde som ved en ansøgning om fri proces skal foretages en vurdering af, om omkostningerne ved sagen må antages at blive uvæsentlige i forhold til ansøgerens indtægtsgrundlag, og at der således ikke ved afgørelsen skal tages hensyn til, at omkostningerne ved sagen i sagens natur vil være delt mellem flere.

At gruppe-medlemmet har en retshjælpsforsikring eller anden forsikring, som dækker omkostninger ved sagen, bør normalt dokumenteres ved et brev fra forsikringsselskabet.

Det skal understreges, at retten – hvis retten i øvrigt finder grundlag herfor, jf. ovenfor – skal træffe bestemmelse om, at tilmelding til gruppessøgsmålet er betinget af, at der stilles sikkerhed for sagsomkostninger med et nærmere angivet beløb, *uden* at der i den forbindelse tages hensyn til, om gruppe-medlemmet

opfylder de økonomiske betingelser for fri proces eller har retshjælpsforsikringsdækning.

Dette skyldes ikke kun det praktiske forhold, at retten meget muligt endnu ikke har været i kontakt med gruppe-medlemmet og derfor ikke har noget kendskab til, om gruppe-medlemmet opfylder de økonomiske betingelser for fri proces eller har retshjælpsforsikringsdækning. Også i de tilfælde, hvor retten allerede måtte have modtaget dokumentation for, at gruppe-medlemmet opfylder de økonomiske betingelser for fri proces eller har retshjælpsforsikringsdækning, skal retten – hvis retten i øvrigt finder grundlag herfor, jf. ovenfor – træffe en formel beslutning om, at tilmelding til gruppessøgsmålet er betinget af, at der stilles sikkerhed for sagsomkostninger med et nærmere angivet beløb.

Behovet for en formel beslutning om sikkerhedsstillelse skyldes, at en sådan beslutning har nogle retsvirkninger i relation til, om og i givet fald i hvilket omfang et gruppe-medlem eller, når gruppe-medlemmet opfylder de økonomiske betingelser for fri proces, statskassen kan pålægges at betale sagsomkostninger, jf. nærmere forslaget til § 254 f, *stk. 3 og 4*, og bemærkningerne hertil.

Retten afgørelser om sikkerhedsstillelse kan kræves efter retsplejelovens almindelige regler af grupperepræsentanten og modparten. Gruppens medlemmer kan derimod ikke kræve afgørelser om sikkerhedsstillelse.

Sammenfattende vil sagsgangen i et gruppessøgsmål efter *tilmeldingsmodellen* således være, at retten som det første tager stilling til, om betingelserne efter den foreslåede § 254 b for at anlægge et gruppessøgsmål er opfyldt og i bekræftende fald udpeger en grupperepræsentant efter den foreslåede regel i § 254 e, *stk. 1*. Dernæst fastlægger retten rammerne for gruppessøgsmålet i medfør af den foreslåede regel i *stk. 4*, og retten kan pålægge grupperepræsentanten at stille sikkerhed for sagsomkostninger, jf. den foreslåede regel i *stk. 2*. Retten fastsætter eventuelt, at tilmelding skal være betinget af sikkerhedsstillelse, og grupperepræsentanten ansøger i givet fald om godkendelse af, at gruppessøgsmålet opfylder betingelserne (for fri proces) i retsplejelovens §§ 327, 328 eller 329, jf. herved det foreslåede *stk. 7*. Retten fastsætter en frist for tilmelding til gruppessøgsmålet, jf. den foreslåede regel i § 254 e, *stk. 6, 1. pkt.* Gruppe-medlemmerne underrettes om sagen efter det foreslåede *stk. 9*.

Herefter tilmelder de gruppe-medlemmer, der ønsker at være omfattet af gruppessøgsmålet, sig ved skriftlig erklæring til den, som retten har bestemt (normalt retten eller grupperepræsentanten), jf. de foreslå-

ede regler i stk. 6, 1. og 2. pkt. Hvis retten har truffet bestemmelse om sikkerhedsstillelse som betingelse for tilmelding, skal de pågældende gruppe­medlemmer enten stille sikkerheden eller godtgøre over for retten, at de har en retshjælpsforsikring eller anden forsikring, der dækker omkostninger ved sagen, eller (i de tilfælde, hvor der er truffet afgørelse om, at gruppesøgsmålet opfylder de materielle betingelser for fri proces) godtgøre over for retten, at de opfylder de økonomiske betingelser for fri proces. Sikkerheds­stillelse eller dokumentation for fritagelse herfor af de nævnte grunde behøver ikke at foreligge ved udløbet af fristen for at tilmelde sig gruppesøgsmålet, men hvis sikkerhedsstillelse eller dokumentation ikke fremkommer inden rimelig tid, afviser retten tilmeldingen. Retten kan fastsætte en frist for sikkerheds­stillelse eller aflevering af dokumentation for fritagelse for sikkerhedsstillelse.

Efter udløbet af fristen for at tilmelde sig gruppesøgsmålet kan retten eventuelt træffe afgørelse om – eller ændre en tidligere afgørelse om – at gruppe­præsenteranten skal stille sikkerhed for sagsomkostninger, jf. den foreslåede regel i § 254 e, stk. 2.

Herefter ligger det fast, hvem der er omfattet af gruppesøgsmålet, dvs. hvilke gruppe­medlemmerne der omfattes af den bindende virkning (retskraft) af rettens afgørelser i sagen, og hvem der er gruppe­præsenteranten, og sagens egentlige behandling efter retsplejelovens almindelige regler kan gå i gang, startende med, at sagsøgte pålægges at indlevere et svarskrift.

Sagsgangen i et gruppesøgsmål efter frameldings­modellen adskiller sig primært herfra ved, at retten i stedet fastsætter en frist for framelding fra gruppe­søgsmålet, og at der ikke kan stilles krav om, at gruppe­medlemmerne skal stille sikkerhed for sagsomkostninger, og derfor heller ikke er behov for, at gruppe­præsenteranten ansøger om konstatering af, at gruppe­søgsmålet opfylder de materielle betingelser for fri proces.

Stk. 8, 1. pkt., fastsætter betingelserne for, at retten kan tillade et gruppesøgsmål efter frameldings­modellen, dvs. et gruppesøgsmål, der omfatter de gruppe­medlemmer, der ikke har frameldt sig gruppesøgsmålet.

Det er for det første en betingelse, at det er klart, at kravene i gruppesøgsmålet på grund af deres ringe størrelse almindeligvis ikke kan forventes fremmet ved individuelle søgsmål. Denne betingelse vil være opfyldt, hvis kravene enkeltvis angår så små værdier eller interesser, at den berettigede i almindelighed ikke kan forventes at anlægge individuel retssag om sit krav. Betingelsen bør normalt kun anses for at være

opfyldt, hvis det enkelte krav ikke overstiger ca. 2.000 kr. Betingelsen vil således som udgangspunkt være opfyldt, hvis den pågældendes udgifter og arbejde mv. med en individuel retssag vil være uforholdsmæssigt store i forhold til den mulige gevinst, hvis retssagen vindes. Ved sådanne individuelt »procesbare« krav kan det således under hensyntagen til procesrisikoen (dvs. risikoen for at tabe sagen) og ud fra en rent økonomisk betragtning i forhold til det konkrete krav, som sagen drejer sig om, ikke betale sig at anlægge et individuelt søgsmål om kravet. Dette forhindrer ikke, at visse sådanne retssager føres, eksempelvis fordi sagsøgeren forventer at drage økonomisk fordel af sagen på længere sigt, f.eks. i relation til andre mellemværender med samme modpart, eller fordi sagsøgeren vægter den »moralske gevinst« ved at opnå dom over modparten højere end den økonomiske tabsrisiko, som retssagen medfører. Som det fremgår af bestemmelsen, er det afgørende imidlertid, om kravene »almindeligvis« kan forventes fremmet ved individuelle søgsmål, og denne betingelse kan være opfyldt, selv om enkelte af de krav, gruppesøgsmålet angår, kan forventes fremmet ved individuelle søgsmål.

For det andet er det en betingelse for at lade et gruppesøgsmål omfatte de gruppe­medlemmer, der ikke har frameldt sig søgsmålet, at et gruppesøgsmål med tilmelding ikke vil være en hensigtsmæssig måde at behandle kravene på. Hvis kravene på en hensigtsmæssig måde kan behandles under et gruppesøgsmål med tilmelding, kan retten således ikke bestemme, at gruppesøgsmålet skal omfatte de gruppe­medlemmer, der ikke har frameldt sig gruppesøgsmålet. Det vil bero på en samlet vurdering af den enkelte sags konkrete omstændigheder, herunder navnlig antallet af berørte, om et gruppesøgsmål med tilmelding vil være en hensigtsmæssig måde at behandle kravene på. Kan kravene endvidere behandles lige så godt eller bedre under individuelle søgsmål, der eventuelt behandles samlet efter § 250 eller § 254, kan der overhovedet ikke anlægges gruppesøgsmål om kravene, jf. den foreslåede regel i § 254 b, stk. 1, nr. 5, hvorefter det er en betingelse for anlæg af et gruppesøgsmål, at gruppesøgsmålet skønnes at være den bedste måde at behandle kravene på.

Som et eksempel på tilfælde, hvor betingelserne for at behandle sagen som et gruppesøgsmål efter frameldings­modellen vil kunne være opfyldt, kan nævnes sager om krav fra et stort antal abonnenter hos et teleselskab under påberøbelse af, at teleselskabet i en periode har opkrævet en højere takst end hjemlet ved standard­vilkår og lovgivning, og hvor den enkelte abonnents tilbagebetalingskrav kun udgør nogle få hundrede

kroner. Et andet eksempel kunne være sager om krav fra et stort antal købere af en vare, der er solgt ved fjernsalg efter annoncering på internettet eller i et kuponhæfte el.lign., og som påstås at være mangelfuld, og hvor den enkelte købers krav (f.eks. om tilbagebetaling af købesummen, prisafslag eller erstatning) kun udgør få hundrede kroner.

Retten kan kun efter anmodning fra grupperepræsentanten bestemme, at et gruppessøgsmål skal omfatte de gruppemedlemmer, der ikke har anmeldt sig gruppessøgsmålet. Rettens beslutning herom må derfor afvente, at der er udpeget en offentlig myndighed, der ved lov er bemyndiget hertil, som grupperepræsentant, jf. herved det foreslåede § 254 c, stk. 2. Såfremt en foreslået grupperepræsentant, der er en offentlig myndighed, der ved lov er bemyndiget til at kunne udpeges som grupperepræsentant, allerede før udpegningen som grupperepræsentant har anmodet om, at gruppessøgsmålet gennemføres efter anmeldingsmodellen, kan retten dog samtidig med udpegningen af grupperepræsentanten træffe bestemmelse efter stk. 8.

Rettens afgørelse om, hvorvidt gruppessøgsmålet skal gennemføres efter anmeldingsmodellen, kan kræves af grupperepræsentanten og modparten efter retsplejelovens almindelige regler. Derimod kan gruppemedlemmerne ikke kræve afgørelsen.

2. pkt. fastslår, at retten fastsætter en frist for ved skriftlig meddelelse at framelde sig gruppessøgsmålet. Fristen bør i almindelighed fastsættes til en bestemt dato og altså ikke til et vist tidsrum efter en nærmere angiven begivenhed, f.eks. underretning om sagen. Ved fastsættelsen af fristen må retten derfor have overvejet, hvordan gruppemedlemmerne bør underrettes om sagen, jf. nedenfor om stk. 9, således at der kan afsættes et rimeligt tidsrum for gruppemedlemmerne til hver især at overveje, om de vil framelde sig gruppessøgsmålet.

I almindelighed vil fristen kunne sættes til 4-8 uger efter det tidspunkt, hvor gruppemedlemmerne skønnes at ville have modtaget underretning om sagen, hvis underretningen sker ved individuel meddelelse til det enkelte gruppemedlem. I andre tilfælde vil fristen i almindelighed kunne sættes til 2-3 måneder efter det tidspunkt, hvor gruppemedlemmerne skønnes at ville have modtaget underretning om sagen. Om fristen bør sættes i den lave ende eller den høje ende af de nævnte intervaller, vil bl.a. afhænge af sagens karakter. Fristen bør således være længere, hvis kravene i sagen er komplicerede eller har vidererækkende betydning for det enkelte gruppemedlem, end hvis kravene i sagen er enkle og har lille betydning for det enkelte gruppemedlem.

Hvis der er større usikkerhed om, hvornår gruppemedlemmerne kan antages at ville have modtaget underretning om sagen, kan retten eventuelt vente med at fastsætte anmeldingsfristen, indtil der foreligger en nærmere afklaring heraf. Blot må anmeldingsfristen være fastsat, før underretningen iværksættes, da anmeldingsfristen skal fremgå af underretningen.

Under hensyn til de retsvirkninger, der er forbundet med en anmeldelse fra et gruppessøgsmål, foreslås det, at anmeldingen skal ske ved skriftlig meddelelse. Samtidig bør det dog være enkelt at framelde sig et gruppessøgsmål, og hvis underretningsformen giver mulighed for det, jf. herom stk. 9, bør underretningen derfor vedlægges en anmeldingsblanket, som blot skal udfyldes med personlige data, underskrives og indsendes. Endvidere forudsættes det, at anmeldingen kan ske ved digital kommunikation, jf. herved for domstolenes vedkommende retsplejelovens § 148 a (der dog endnu ikke er sat i kraft).

Rettens afgørelse om fristen for anmeldelse kan kræves af grupperepræsentanten og modparten efter retsplejelovens almindelige regler. Derimod kan gruppemedlemmerne ikke kræve afgørelsen.

Retten bestemmer, hvortil anmeldelse skal ske, jf. stk. 8, 3. pkt. I almindelighed vil det være naturligt, at anmeldelse sker enten til retten eller til grupperepræsentanten.

Efter 4. pkt. kan retten undtagelsesvis tillade, at anmeldelse sker efter fristens udløb, hvis særlige grunde taler for det. Denne dispensationsmulighed bør anvendes restriktivt. Formelt set giver bestemmelsen mulighed for at tillade anmeldelse helt frem til sagens optagelse til dom, men hovedanvendelsesområdet vil være mindre fristoverskridelser, hvor det er undskyldeligt, at anmeldingen ikke er kommet frem inden fristens udløb, og relativt mindre fristoverskridelser, hvor et gruppemedlem ikke i tide har været opmærksom på gruppessøgsmålet og anmeldingsfristen, eventuelt fordi underretning af gruppemedlemmerne helt eller delvis er sket ved offentlig bekendtgørelse. Hensynet til den, der ønsker at framelde sig efter fristens udløb, må dog afvejes over for hensynet til modparten, og i grænsetilfælde kan det således også tillægges betydning, om modparten er indforstået med den senere anmeldelse.

En anmodning om anmeldelse efter fristens udløb, som er begrundet i, at et gruppemedlem nu ønsker at indtræde som part og selv føre sagen vedrørende sit eget krav efter reglerne om individuelle søgsmål, skal i forhold til den foreslåede dispensationsmulighed i stk. 8, 4. pkt., behandles på samme måde som andre anmodninger om anmeldelse efter fristens udløb. Det

bemærkes, at et gruppe medlem, der ønsker at indtræde som part og selv føre sagen vedrørende sit eget krav efter reglerne om individuelle søgsmål, alternativt kan anmode om, at retten i medfør af det foreslåede stk. 4, 2. pkt., ændrer rammen for gruppesøgsmålet, således at gruppe medlemmets krav udgår af gruppesøgsmålet.

Retten afgørelse om at tillade eller ikke tillade framelding efter udløbet af den frist, som er fastsat i medfør af 2. pkt., kan kæres af gruppe repræsentanten, modparten og det gruppe medlem, der anmoder om tilladelse til at framelde sig efter fristens udløb.

Stk. 9 angår underretning af gruppe medlemme om sagen. De personer, hvis krav er omfattet af gruppesøgsmålet, jf. stk. 4, skal underrettes om sagen, således at de får mulighed for at tilmelde sig henholdsvis framelde sig gruppesøgsmålet, jf. stk. 6 og 8.

Underretningen skal indeholde oplysning om de i stk. 1-8 nævnte forhold og om retsvirkningerne af at tilmelde sig henholdsvis framelde sig gruppesøgsmålet, jf. 1. pkt.

Underretningen skal således indeholde oplysning om, hvilke krav gruppesøgsmålet omfatter, jf. stk. 4, og om, hvem der er udpeget som gruppe repræsentant, jf. stk. 1. Er der tale om et gruppesøgsmål med tilmelding, skal underretningen endvidere indeholde oplysning om fristen for tilmelding til gruppesøgsmålet, og hvordan man tilmelder sig, jf. stk. 6, og om eventuelle bestemmelser om sikkerhedsstillelse som betingelse for tilmelding til gruppesøgsmålet, jf. stk. 7. Er der tale om et gruppesøgsmål med framelding, skal underretningen indeholde oplysning om fristen for at framelde sig gruppesøgsmålet, og hvordan man framelder sig, jf. stk. 8.

Underretningen skal endvidere indeholde oplysning om retsvirkningerne af at være omfattet af gruppesøgsmålet, jf. herved forslaget til § 254 f og bemærkningerne hertil. Der skal således navnlig orienteres om, at et gruppe medlem, der er omfattet af gruppesøgsmålet, vil være bundet af retens afgørelser om kravene i sagen. Der bør også orienteres om, at et gruppe medlem, der er omfattet af gruppesøgsmålet, derimod ikke deltager som part i sagen og således ikke på egen hånd hverken kan eller skal fremsætte krav (påstande) eller begrundelser herfor (anbringender), idet procesførelsen forestås af gruppe repræsentanten. Der bør endvidere orienteres om, i hvilket omfang et gruppe medlem, der er omfattet af gruppesøgsmålet, kan pålægges at betale sagsomkostninger, jf. herved forslaget til § 254 f, stk. 3, og bemærkningerne hertil. Det kan formentlig også være hensigtsmæssigt at orientere om, at en tilmelding til et gruppesøgsmål efter tilmeldingsmodellen ikke uden videre kan fortrydes,

idet et gruppe medlem, der er blevet omfattet af gruppesøgsmålet, kun med retens tilladelse vil kunne udtræde af sagen igen, jf. herved forslaget til § 254 e, stk. 4, 2. pkt., og bemærkningerne hertil.

Formålet med underretningen er at give personer, hvis krav er omfattet af gruppesøgsmålet, et forsvarligt grundlag for at træffe en velovervejet beslutning om, hvorvidt den pågældende ønsker at tilmelde sig henholdsvis framelde sig gruppesøgsmålet. Det er derfor vigtigt, at underretningen på den ene side er fyldestgørende og på den anden side er lettilgængelig og overskuelig. Den del af underretningen, som angår retsvirkningerne af gruppesøgsmålet, vil formentlig mest praktisk kunne baseres på en standardiseret tekst, som Domstolsstyrelsen udarbejder og løbende reviderer i lyset af indhøstede erfaringer.

Underretningen skal efter 2. pkt. gives på den måde, som retten bestemmer, og retten kan efter 3. pkt. bl.a. bestemme, at underretningen helt eller delvis skal ske ved offentlig bekendtgørelse. Retten har med disse bestemmelser en skønmæssig beføjelse til at bestemme såvel underretningens form som indhold. Det er også overladt til retens skøn, hvor detaljerede anvisninger retten vil give. Hvis retten finder det hensigtsmæssigt, kan underretningens tekst fastlægges i detaljer af retten.

Retten afgør bl.a., om underretning skal ske ved individuel meddelelse til gruppe medlemme eller ved annoncering eller anden offentlig bekendtgørelse. Individuel henvendelse til kendte gruppe medlemmer kan kombineres med annoncering eller anden offentlig bekendtgørelse. Hvis underretning helt eller delvis skal ske ved annoncering eller anden offentlig bekendtgørelse, træffer retten bestemmelse om bekendtgørelsens form.

Det er en forudsætning, at underretningen sker på en sådan måde, at langt de fleste af gruppe medlemme må antages at blive bekendt med gruppesøgsmålet og deres mulighed for at tilmelde sig henholdsvis framelde sig dette. Den bedste underretningsform vil være individuel meddelelse til de enkelte gruppe medlemmer, og denne underretningsform bør derfor foretrækkes, når dette er muligt og ikke medfører uforholdsmæssige omkostninger.

Hvis gruppe medlemmernes identitet ikke er kendt og ikke umiddelbart kan fremskaffes, vil underretning eksempelvis gennem et annonceindlæg i en husstandsomdelt lokalavis formentlig ofte være en egnet underretningsform, hvis gruppe medlemme har bopæl i et bestemt lokalområde.

Det kan ikke på forhånd udelukkes, at mere generel – dvs. mindre målrettet – annoncering eller anden of-

fentlig bekendtgørelse i visse situationer vil kunne opfylde forudsætningen om, at langt størsteparten af gruppe-medlemmerne må antages at blive bekendt med gruppesøgsmålet.

Hvis der er mulighed for at få gruppesøgsmålet omtalt i et forbrugerprogram på landsdækkende tv, kan dette f.eks. være en egnet underrettingsform, hvis erfaringen viser, at sådan omtale medfører, at langt størsteparten af gruppe-medlemmerne bliver bekendt med gruppesøgsmålet og muligheden for at tilmelde eller framelde sig dette. I givet fald vil en sådan tv-omtale formentlig ofte med fordel kunne kombineres med f.eks. en hjemmeside på internettet, der dels i en overskuelig form indeholder de oplysninger om gruppesøgsmålet, som skal gives, jf. ovenfor, dels giver mulighed for at tilmelde eller framelde sig gruppesøgsmålet via digital kommunikation. Domstolsstyrelsen forventer i øvrigt, at der på styrelsens netsted på internettet i givet fald vil blive etableret en oversigt over alle godkendte verserende gruppesøgsmål, således at oversigten medtager (eller linker til) de oplysninger, som underretningen til gruppe-medlemmerne skal indeholde, herunder oplysning om tilmeldings- eller framelingsfrist og om, hvortil tilmelding eller framel-ding skal ske.

Det følger af forslaget til § 254 b, stk. 1, nr. 6, og det heri indeholdte krav om, at gruppe-medlemmerne skal kunne identificeres og underrettes om sagen på en hensigtsmæssig måde, at retten allerede før godkendelsen af gruppesøgsmålet må have gjort sig visse overvejelser om, hvordan gruppe-medlemmerne kan underrettes om sagen. Af samme grund påhviler det sagsøgeren i stævningen at give oplysninger om, hvordan gruppe-medlemmerne kan identificeres og underrettes om sagen, jf. forslaget til § 254 d, stk. 1, nr. 2.

Der er imidlertid ikke noget til hinder for, at retten efter, at der er udpeget en grupperepræsentant, drøfter spørgsmålet om underretningen af gruppe-medlemmerne med den udpegede grupperepræsentant.

Retten kan pålægge grupperepræsentanten at foretage underretningen, jf. stk. 9, 4. pkt. Formålet med reglen er bl.a. at minimere udgifterne ved underretningen og er derfor f.eks. tænkt anvendt, hvor grupperepræsentanten løbende kommunikerer med gruppe-medlemmerne ved udsendelse af nyhedsbreve eller andet.

Efter forslaget kan det ikke påtvings sagsøgte at forestå underretningen. Der er dog ikke noget til hinder for, at en sagsøgt frivilligt påtager sig denne opgave.

Udgifterne ved underretningen betales foreløbig af grupperepræsentanten, jf. 5. pkt. Forestår retten selv underretningen, er det kun rettens positive udgifter til ekstern bistand, der skal betales af grupperepræsentanten, eksempelvis udgifter til porto og annoncering. Rettens afgørelse om, hvilket beløb grupperepræsentanten foreløbig skal betale til retten eller til sagsøgte, hvis denne har påtaget sig underretningen, er en afgørelse om sagsomkostninger og kan tvangsfuldbyrdes. Fuldbydelsesfristen er som udgangspunkt 14 dage, jf. retsplejelovens § 480, stk. 5, jf. stk. 1-4.

Udgifterne til underretningen af gruppe-medlemmerne henregnes til sagsomkostningerne. Hvem der endeligt skal bære disse udgifter, afgøres således af retten ved sagens afslutning efter de almindelige regler om sagsomkostninger i retsplejelovens kapitel 30.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2, 3.4, 3.5 og 3.6 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 254 f

Den foreslåede bestemmelse indeholder regler om, hvem der er parter, og om gruppe-medlemmerne og deres stilling under og efter sagen.

Stk. 1 fastslår, at parterne i gruppesøgsmålet er grupperepræsentanten og gruppens modpart.

Gruppe-medlemmerne er således ikke parter i sagen. Gruppe-medlemmer, der er omfattet af gruppesøgsmålet, er dog bundet af rettens afgørelser i sagen på samme måde som parter, jf. nedenfor om stk. 2, og kan ikke pålægges vidnetvang, jf. nedenfor om stk. 5. Gruppe-medlemmer, der er omfattet af gruppesøgsmålet, kan endvidere i et vist omfang pålægges at betale sagsomkostninger, jf. nedenfor om stk. 3.

Med forbehold for de regler om underretning i visse tilfælde, der foreslås i § 254 g, skal gruppe-medlemmerne ikke indkaldes til retsmøder eller have tilsendt processkrifter mv. og behøver ikke at få adgang til at udtale sig, før retten træffer afgørelse. Gruppe-medlemmerne kan endvidere ikke nedlægge påstande, fremsætte anbringender eller føre beviser. I disse henseender repræsenteres gruppe-medlemmerne ubetinget af grupperepræsentanten. Der er tale om en lovbestemt repræsentation, som alene er betinget af, at gruppe-medlemmet er omfattet af gruppesøgsmålet. Gruppe-medlemmerne har derfor heller ingen formel kompetence til at give grupperepræsentanten anvisninger om, hvordan sagen skal føres, og kan ikke fratage grupperepræsentanten kompetencen til at repræsentere gruppe-medlemmerne under gruppesøgsmålet.

Noget andet er, at gruppe-medlemmer kan foreslå grupperepræsentanten at føre sagen på en nærmere angiven måde, og at grupperepræsentanten vil være inte-

resseret i at tage hensyn til velbegrundede forslag. Endvidere kan gruppemedlemmer, der mener, at grupprepræsentanten ikke er i stand til at varetage deres interesser under sagen, anmode retten om at udpege en ny grupprepræsentant, jf. forslaget til § 254 e, stk. 3, og bemærkningerne hertil. Et gruppemedlem kan også anmode retten om at udelukke gruppemedlemmets krav af gruppesøgsmålet, jf. forslaget til § 254 e, stk. 4, 2. pkt., og bemærkningerne hertil.

Det er grupprepræsentanten, der er part i sagen på gruppemedlemmernes vegne. Grupprepræsentanten kan nedlægge påstande, fremsætte anbringender og anmode om bevisførelse og kan i det hele taget foretage alle processuelle skridt i forbindelse med sagen.

Grupprepræsentanten kan imidlertid ikke på egen hånd udvide rammene for gruppesøgsmålet som fastlagt af retten i medfør af det foreslåede § 254 e, stk. 4, 1. pkt. Hvis grupprepræsentanten ønsker at udvide sine påstande, således at der inddrages nye krav i sagen, forens rettens tilslutning efter det foreslåede § 254 e, stk. 4, 2. pkt. Dette gælder, hvad enten der er tale om at inddrage nye gruppemedlemmer eller om at inddrage nye krav for gruppemedlemmer, der allerede er omfattet af sagen. Hvis retten imødekommer anmodningen om at udvide rammene for gruppesøgsmålet, skal der gennemføres en ny tilmeldings- eller frameldingsrunde for de nye krav, som herefter også er omfattet af gruppesøgsmålet.

Grupprepræsentanten kan kære procesledende afgørelser efter retsplejelovens almindelige regler. Om appel af rettens afgørelser om de materielle krav i sagen henvises til den foreslåede § 254 j og bemærkningerne hertil.

Grupprepræsentanten kan også hæve sagen, men her gælder, at før en ophævelse af sagen i givet fald finder sted, skal gruppemedlemmerne underrettes efter reglerne i den foreslåede § 254 g. Samme regel om forudgående underretning gælder, før retten i givet fald afviser sagen på grund af grupprepræsentantens udeblivelse.

I øvrigt sættes grænsen for grupprepræsentantens proceshandlinger under sagen af kravet om, at grupprepræsentanten skal være i stand til at varetage gruppemedlemmernes interesser under sagen, jf. forslaget til § 254 e, stk. 3, og af rettens mulighed for om nødvendigt at udpege en ny grupprepræsentant, jf. forslaget til § 254 e, stk. 3.

Misbruger grupprepræsentanten sin adgang til at repræsentere gruppemedlemmerne til at påføre disse tab, eller gør grupprepræsentanten sig i øvrigt skyldig i uforvarsligt forhold i forbindelse med repræsentationen af gruppemedlemmerne under sagen, kan

grupprepræsentanten endvidere pådrage sig et erstatningsansvar efter almindelige erstatningsregler.

Grupprepræsentantens lovbestemte repræsentation af gruppemedlemmerne giver ikke grupprepræsentanten kompetence til på egen hånd at indgå forlig om gruppemedlemmernes krav, hverken indenretsligt eller udenretsligt. Der foreslås derimod en særlig regel om, at forlig kan opnå gyldighed ved rettens godkendelse, jf. nærmere forslaget til § 254 h og bemærkningerne hertil.

Grupprepræsentantens lovbestemte repræsentation af gruppemedlemmerne giver heller ikke grupprepræsentanten kompetence til at oppebære betalinger på vegne af gruppemedlemmerne. Betaling med frigørende virkning til et gruppemedlem, herunder i henhold til dommen i gruppesøgsmålet, kan alene ske til gruppemedlemmet eller til den, som gruppemedlemmet særskilt – dvs. uafhængig af selve tilmeldingen til gruppesøgsmålet – måtte have givet fuldmagt hertil, f.eks. den advokat, som fører sagen for grupprepræsentanten.

Stk. 2 fastslår, at rettens afgørelser har bindende virkning (retskraft) for de gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppesøgsmålet. Gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppesøgsmålet, bindes således af rettens afgørelser på samme måde som parter.

Med hensyn til afgørelse om modkrav gælder dette dog kun krav, som udspringer af den samme kontrakt eller det samme forhold, som gruppemedlemmernes krav støttes på (konnekse modkrav), jf. 2. pkt. Det følger heraf, at gruppens modpart i et gruppesøgsmål ikke kan inddrage modkrav, som ikke udspringer af den samme kontrakt eller det samme forhold, som gruppemedlemmernes krav støttes på (ukonnekse modkrav).

Endvidere foreslås det i 3. pkt., at rettens afgørelser i gruppesøgsmål efter frameldingsmodellen kun har bindende virkning for gruppemedlemmer, der ved sagens anlæg kunne have været sagsøgt her i landet vedrørende det pågældende krav. Dette indebærer, at kun gruppemedlemmer, der på tidspunktet for sagens anlæg kunne være sagsøgt her i landet vedrørende det pågældende krav (typisk i form af et negativt anerkendelsessøgsmål), omfattes af den bindende virkning af rettens afgørelser i gruppesøgsmålet. Henvisningen til tidspunktet for sagens anlæg må for krav, der ikke fremgår af stævningen, men først fremsættes senere, forstås som en henvisning til tidspunktet for kravets fremsættelse for retten.

Med hensyn til appel af rettens afgørelser henvises til den foreslåede § 254 j og bemærkningerne hertil.

Det er en konsekvens af retskraften efter stk. 2, at gruppe medlemmer, der er omfattet af et gruppessøgsmål, er sidestillet med parter i relation til litispændens, dvs. i relation til, at når der verserer retssag mellem to parter om et spørgsmål, kan der ikke anlægges ny retssag mellem de samme to parter om det samme spørgsmål.

Heraf følger for det første, at hvis der på det tidspunkt, hvor gruppessøgsmålet anlægges, allerede verserer individuelt søgsmål om et krav, som er omfattet af gruppessøgsmålet, kan det pågældende gruppe medlem kun tilmelde sig et gruppessøgsmål efter tilmeldingsmodellen, hvis det individuelle søgsmål samtidig hæves. Hæves det individuelle søgsmål ikke, afviser retten tilmeldingen til gruppessøgsmålet, og det pågældende gruppe medlem bliver ikke omfattet af gruppessøgsmålet. Et sådant individuelt søgsmål, der ikke hæves, vil eventuelt kunne behandles sammen med gruppessøgsmålet efter reglerne i retsplejelovens § 254.

Endvidere følger, at hvis der på det tidspunkt, hvor et gruppessøgsmål efter frameldingsmodellen anlægges, allerede verserer individuelt søgsmål om et krav, som er omfattet af gruppessøgsmålet, bliver det pågældende gruppe medlem kun omfattet af gruppessøgsmålet, hvis det individuelle søgsmål hæves. Hæves det individuelle søgsmål ikke, bliver det pågældende gruppe medlem ikke omfattet af gruppessøgsmålet, selv om gruppe medlemmet ikke framelder sig gruppessøgsmålet. Et individuelt søgsmål berøres således kun af et gruppessøgsmål efter frameldingsmodellen, hvis sagsøgeren selv tager initiativ til at hæve det individuelle søgsmål. Et sådant individuelt søgsmål, der ikke hæves, vil eventuelt kunne behandles sammen med gruppessøgsmålet efter reglerne i retsplejelovens § 254.

Endvidere følger, at hvis der efter, at der er anlagt gruppessøgsmål, anlægges individuelt søgsmål om et krav, som er omfattet af gruppessøgsmålet, afvises det individuelle søgsmål, hvis det pågældende gruppe medlem er omfattet af gruppessøgsmålet. Det er uden betydning, om en tilmelding til et gruppessøgsmål efter tilmeldingsmodellen sker før eller efter, at der er anlagt individuelt søgsmål, når blot det individuelle søgsmål er anlagt efter gruppessøgsmålet. På samme måde må retten afvise et efterfølgende individuelt søgsmål om et krav, der er omfattet af et gruppessøgsmål efter frameldingsmodellen, hvis gruppe medlemmet ikke har frameldt sig dette gruppessøgsmål.

Et gruppe medlem kan dog i visse tilfælde opnå, at behandlingen af et krav, der er omfattet af et gruppessøgsmål, ikke længere foregår efter reglerne om gruppessøgsmål, men efter reglerne om individuelle søgs-

mål med det pågældende gruppe medlem som part, jf. nærmere forslaget til § 254 g, stk. 2, og bemærkningerne hertil.

Stk. 3 angiver udtømmende, i hvilket omfang et gruppe medlem, der er omfattet af et gruppessøgsmål, kan pålægges at betale sagsomkostninger. Gruppe medlemmer, der ikke har tilmeldt sig henholdsvis har frameldt sig gruppessøgsmålet, kan naturligvis ikke pålægges at betale sagsomkostninger.

Et gruppe medlem, der har tilmeldt sig et gruppe søgsmål efter tilmeldingsmodellen, kan pålægges at betale sagsomkostninger inden for et samlet beløb, der kan opdeles i to dele, jf. 3. pkt.

For det første kan et gruppe medlem, der har tilmeldt sig gruppessøgsmålet, pålægges at betale sagsomkostninger med op til det beløb, for hvilket der ved tilmeldingen til gruppessøgsmålet blev stillet krav om sikkerhedsstillelse efter den foreslåede regel i § 254 e, stk. 7. Dette gælder også, hvis sikkerheden ikke blev stillet, fordi gruppe medlemmet har en retshjælpsforsikring, der dækker omkostninger ved sagen, men i givet fald vil det være retshjælpsforsikringsselskabet, der skal betale pålagte sagsomkostninger efter denne regel. Hvis sikkerheden ikke blev stillet, fordi gruppessøgsmålet opfylder betingelserne i retsplejelovens §§ 327, 328 eller 329 (som affattet fra den 1. januar 2007) og gruppe medlemmet opfylder de økonomiske betingelser i retsplejelovens § 325 (som affattet fra den 1. januar 2007) uden at have retshjælpsforsikringsdækning, betales de sagsomkostninger, som gruppe medlemmet ellers ville være blevet pålagt efter denne regel, derimod af statskassen, jf. også nedenfor om § 254 f, stk. 4.

For det andet kan et gruppe medlem, der har tilmeldt sig gruppessøgsmålet, pålægges at betale sagsomkostninger med op til det beløb, der gennem retssagen kommer gruppe medlemmet til gode. Med »beløb, der gennem retssagen kommer gruppe medlemmet til gode.« menes beløb, som ifølge dommen skal betales kontant til gruppe medlemmet, og som faktisk betales. Beløb, som ifølge dommen skal afskrives på en gæld, beløb, som skal modregnes i en senere regning for et løbende mellemværende, beløb, som ikke faktisk betales, og ydelser med økonomisk værdi, som ikke består i penge, giver ikke grundlag for at pålægge et gruppe medlem sagsomkostninger efter denne regel.

I tilfælde, hvor begge regler (dvs. både reglen om beløb, der ved tilmeldingen til gruppessøgsmålet skulle stilles sikkerhed for, og reglen om beløb, som gennem retssagen kommer gruppe medlemmet til gode) finder anvendelse, kan gruppe medlemmet pålægges sagsomkostninger med op til summen af de to beløb.

Reglerne om sagsomkostninger er udformet således, at et gruppe medlem aldrig kan få en positiv udgift til sagsomkostninger, der overstiger det beløb, for hvilket der blev stillet krav om sikkerhedsstillelse som betingelse for tilmeldingen til gruppessøgsmålet. Ud over dette beløb kan gruppe medlemmet nemlig højst blive pålagt at bidrage til betaling af sagsomkostninger inden for rammerne af sit eget faktiske kontante udbytte af retssagen.

Et gruppe medlem, der ikke har frameldt sig et gruppesøgsmål efter frameldingsmodellen, kan ikke pålægges krav om sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger og kan derfor alene pålægges at betale sagsomkostninger inden for rammerne af sit eget faktiske kontante udbytte af retssagen.

Inden for de beskrevne rammer kan et gruppe medlem pålægges at betale sagsomkostninger til modparten og/eller grupperepræsentanten, jf. 1. pkt. Modpartens krav går i givet fald forud for grupperepræsentantens, jf. 2. pkt.

Retten træffer afgørelse om sagsomkostninger til modparten efter de almindelige regler i retsplejelovens kapitel 30. Hvis grupperepræsentanten – og dermed gruppe medlemmerne – har tabt sagen, vil grupperepræsentanten derfor som hovedregel blive pålagt at betale fulde sagsomkostninger til den vindende modpart. Herudover kan gruppe medlemmerne inden for de rammer, som er beskrevet ovenfor, pålægges solidarisk med grupperepræsentanten at betale de sagsomkostninger, som denne er pålagt at betale.

Retten træffer afgørelse om sagsomkostninger til grupperepræsentanten efter det foreslåede § 254 f, stk. 3, men i øvrigt i overensstemmelse med principperne i retsplejelovens kapitel 30. Hovedprincippet er, at gruppe medlemmerne skal bidrage til betaling af grupperepræsentantens sagsomkostninger inden for de rammer, som er beskrevet ovenfor. Grupperepræsentanten kan dog i denne henseende kun få godskrevet udgifter, som en tabende modpart ville kunne være pålagt at betale efter reglerne i retsplejelovens kapitel 30. Beløb herudover må afholdes endeligt af grupperepræsentanten.

Nogle eksempler vil kunne belyse anvendelsen af de foreslåede regler:

Eksempel 1. Et gruppesøgsmål omfatter 50 gruppe medlemmer, som hver har skullet stille 2.000 kr. i sikkerhed for sagsomkostninger ved tilmeldingen til gruppessøgsmålet. Gruppessøgsmålet tabes, og modparten tilkendes 160.000 kr. i sagsomkostninger. Gruppe medlemmerne betaler hver 2.000 kr., og grupperepræsentanten må betale 60.000 kr. uden mulighed for at gøre regres mod gruppe medlemmerne. Herud-

over må grupperepræsentanten endeligt bære sine egne omkostninger ved sagen.

Eksempel 2. Et gruppesøgsmål omfatter 50 gruppe medlemmer, som hver har skullet stille 2.000 kr. i sikkerhed for sagsomkostninger ved tilmeldingen til gruppessøgsmålet. Gruppessøgsmålet tabes, og modparten tilkendes 75.000 kr. i sagsomkostninger. Grupperepræsentantens omkostninger ved sagen opgjort i overensstemmelse med retsplejelovens kapitel 30 udgør ligeledes 75.000 kr. Gruppe medlemmerne betaler hver 2.000 kr., i alt 100.000 kr., heraf 75.000 kr. til modparten og 25.000 kr. til grupperepræsentanten. De sidste 50.000 kr. af grupperepræsentantens egne omkostninger ved sagen må bæres endeligt af denne.

Eksempel 3. Et gruppesøgsmål omfatter 50 gruppe medlemmer, som hver har skullet stille 2.000 kr. i sikkerhed for sagsomkostninger ved tilmeldingen til gruppessøgsmålet. Gruppessøgsmålet tabes, men modparten tilkendes ikke sagsomkostninger. Grupperepræsentantens omkostninger ved sagen opgjort i overensstemmelse med retsplejelovens kapitel 30 udgør 75.000 kr. Gruppe medlemmerne betaler hver 1.500 kr., således at sikkerheden for de sidste 500 kr. for hver frigives til den pågældende (dvs. tilbagebetales, hvis sikkerheden er stillet som kontant depositum).

Eksempel 4. Et gruppesøgsmål omfatter 50 gruppe medlemmer, som hver har skullet stille 2.000 kr. i sikkerhed for sagsomkostninger ved tilmeldingen til gruppessøgsmålet. Gruppessøgsmålet vindes, men modparten pålægges ikke sagsomkostninger. Grupperepræsentantens omkostninger ved sagen opgjort i overensstemmelse med retsplejelovens kapitel 30 udgør 75.000 kr. Gruppe medlemmerne betaler hver 1.500 kr., således at sikkerheden for de sidste 500 kr. for hver frigives til den pågældende (dvs. tilbagebetales, hvis sikkerheden er stillet som kontant depositum).

Eksempel 5. Et gruppesøgsmål omfatter 50 gruppe medlemmer, som hver har skullet stille 2.000 kr. i sikkerhed for sagsomkostninger ved tilmeldingen til gruppessøgsmålet. Gruppessøgsmålet vindes, men modparten pålægges ikke sagsomkostninger. Grupperepræsentantens omkostninger ved sagen opgjort i overensstemmelse med retsplejelovens kapitel 30 udgør 150.000 kr. Hvis gruppe medlemmerne ikke får noget kontant udbytte af gruppessøgsmålet, betaler gruppe medlemmerne hver 2.000 kr., således at grupperepræsentanten endeligt må bære de sidste 50.000 kr. af sine egne omkostninger. Hvis gruppe medlemmerne hver har fået et kontant udbytte på mindst 1.000 kr. af gruppessøgsmålet, betaler gruppe medlemmerne derimod hver 3.000 kr.

Eksempel 6. Et gruppessøgsmål omfatter 50 gruppe-medlemmer, som hver har skullet stille 2.000 kr. i sikkerhed for sagsomkostninger ved tilmeldingen til gruppessøgsmålet. Gruppessøgsmålet vindes, og modparten pålægges at betale 150.000 kr. i sagsomkostninger (der forudsættes at være fulde sagsomkostninger, dvs. svarende til grupperepræsentantens omkostninger ved sagen opgjort i overensstemmelse med retsplejelovens kapitel 30). Hvis modpartens forpligtelse til at betale sagsomkostninger faktisk opfyldes, betaler gruppe-medlemmerne ikke sagsomkostninger, og deres sikkerhed frigives (dvs. tilbagebetales, hvis sikkerheden er stillet som kontant depositum). Hvis modpartens forpligtelse til at betale sagsomkostninger helt eller delvis ikke opfyldes, betaler gruppe-medlemmerne derimod hver indtil 2.000 kr. til grupperepræsentanten til (delvis) dækning af dennes omkostninger ved sagen. Har gruppe-medlemmerne også fået et kontant udbytte af gruppessøgsmålet, medgår yderligere indtil 1.000 kr. heraf for hvert gruppe-medlem til dækning af grupperepræsentantens omkostninger ved sagen.

På det tidspunkt, hvor dommen afsiges, kan det være tvivlsomt, om gruppe-medlemmerne vil få et kontant udbytte af sagen, navnlig hvis der er tvivl om modpartens betalingssevne. I de tilfælde, hvor grupperepræsentanten i givet fald skal have dækket sagsomkostninger inden for et sådant kontant udbytte, bør dommen derfor udføres på den måde, at modparten pålægges at betale det beløb, der i givet fald tilkommer grupperepræsentanten, direkte til denne.

Efter *stk. 4* betaler statskassen de sagsomkostninger, som pålægges et gruppe-medlem under henvisning til reglen om sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger, såfremt gruppessøgsmålet opfylder betingelserne for fri proces i retsplejelovens §§ 327, 328 eller 329 (som affattet fra den 1. januar 2007), gruppe-medlemmet opfylder de økonomiske betingelser i retsplejelovens § 325 (som affattet fra den 1. januar 2007) og sagsomkostningerne ikke er dækket af en retshjælpsforsikring eller anden forsikring. *Stk. 4* omfatter derimod ikke de sagsomkostninger, som pålægges et gruppe-medlem under henvisning til reglen om beløb, der gennem retssagen kommer gruppe-medlemmet til gode.

Om gruppessøgsmålet opfylder betingelserne for fri proces i retsplejelovens §§ 327, 328 eller 329, vil være afgjort forud for, at der blev åbnet for tilmelding til gruppessøgsmålet, jf. forslaget til § 254 e, *stk. 7*, og bemærkningerne hertil.

Det bemærkes, at *stk. 3, 3. pkt., 1. led*, og *stk. 4* kun finder anvendelse i de tilfælde, hvor retten i medfør af

det foreslåede § 254 e, *stk. 7*, har bestemt, at tilmelding til gruppessøgsmålet skal være betinget af, at gruppe-medlemmet stiller en af retten fastsat sikkerhed for sagsomkostninger. Har retten ikke betinget tilmelding til gruppessøgsmålet af, at der stilles sikkerhed for sagsomkostninger, kan gruppe-medlemmet kun pålægges sagsomkostninger efter *stk. 3, 3. pkt., 2. led* (om beløb, der gennem retssagen kommer gruppe-medlemmet til gode), og der er ingen statslig omkostningsdækning efter *stk. 4*.

Særskilt indbringelse for landsretten (ved køre) af en byrets afgørelser om sagsomkostninger, jf. retsplejelovens § 391, *stk. 1* og *2*, kan foretages af grupperepræsentanten og gruppens modpart og af det enkelte gruppe-medlem for så vidt angår de sagsomkostninger, som den pågældende er blevet pålagt at betale.

Stk. 5 fastslår, at reglerne i retsplejelovens i §§ 298, 300, 301, *stk. 1*, 302, 305 og 344, *stk. 2, 2. pkt.*, jf. *1. pkt.*, finder tilsvarende anvendelse for gruppe-medlemmer, der er omfattet af gruppessøgsmålet. Reglen er begrundet i, at disse gruppe-medlemmer er bundet af retens afgørelser i sagen på samme måde som parter (jf. ovenfor om *stk. 2*). Da der ikke kan anvendes vidnetvang over for parter, bør der heller ikke kunne anvendes vidnetvang over for gruppe-medlemmer, der er omfattet af gruppessøgsmålet. Dette gælder både i relation til afgivelse af forklaring (§§ 302 og 305) og i relation til edition (§§ 298 og 300), herunder med hensyn til at give en syns- og skønsmand adgang til at bese eller gøre sig bekendt med forretningens genstand (§ 301, *stk. 1*).

Udebliver et gruppe-medlem, der er omfattet af gruppessøgsmålet, efter at være indkaldt til at afgive forklaring, eller undlader gruppe-medlemmet at besvare spørgsmål, eller er svarene uklare eller ufuldstændige, kan retten imidlertid tillægge dette virkning til fordel for gruppens modpart (fakultativ processuel skadevirkning) (§ 344, *stk. 2, 2. pkt., jf. 1. pkt.*). Inden der drages denne konsekvens, bør det dog sikres, at andre beviser er søgt tilvejebragt, og der bør således f.eks. være mulighed for at indkalde en anden til at afgive forklaring i den beskrevne situation. Det samme gælder, hvis et gruppe-medlem, der er omfattet af gruppessøgsmålet, uden lovlig grund undlader at efterkomme et pålæg om edition (§ 298, *stk. 2*, og § 301, *stk. 1, 2. pkt.*, jf. § 344, *stk. 2*).

Også i andre henseender er gruppe-medlemmer, der er omfattet af gruppessøgsmålet, underlagt reglerne om parter, når de afgiver forklaring (§ 305). Sådanne gruppe-medlemmer kan således påhøre andres forklaringer (§ 182 finder ikke anvendelse) og har ikke ret til vidnegodtgørelse (§ 188 finder ikke anvendelse).

Det bemærkes, at grupperepræsentanten som part har et absolut krav på efter anmodning personlig at afgive forklaring, jf. retsplejelovens § 303. Gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppessøgsmålet, har derimod ikke en sådan ret til efter anmodning personlig at afgive forklaring. Grupperepræsentanten har heller ikke et absolut krav på, at gruppemedlemmer efter grupperepræsentantens anmodning personlig afgiver forklaring, idet retten helt eller delvis kan afslå en sådan anmodning, i det omfang bevisførelsen skønnes at være uden betydning for sagen, jf. retsplejelovens § 341. Hvis der er mange gruppemedlemmer, og der ikke foreligger relevante individuelle forhold, vil der sjældent være grundlag for, at mere end nogle få repræsentative gruppemedlemmer afgiver forklaring.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.6 og 3.7 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 254 g

Den foreslåede bestemmelse indeholder regler om underretning af gruppemedlemmerne under sagens gang og om, at et gruppessøgsmål i særlige tilfælde helt eller delvis kan overgå til behandling efter reglerne om individuelle søgsmål.

Stk. 1 angår underretning af gruppemedlemmerne under sagens gang. Hovedprincippet er, at grupperepræsentanten repræsenterer gruppemedlemmerne under sagen, og at gruppemedlemmerne derfor ikke skal indkaldes til retsmøder eller have tilsendt processkrifter mv. og ikke behøver at få adgang til at udtale sig, før retten træffer afgørelse. Som en undtagelse hertil bør gruppemedlemmerne dog underrettes om visse særligt væsentlige processkridt.

Efter *1. pkt.* skal gruppemedlemmer, der er omfattet af sagen, underrettes, hvis der opstår spørgsmål om at hæve eller afvise sagen, medmindre underretning er åbenbart overflødig. Med forbehold for bestemmelsens sidste led, som omtales nedenfor, er underretning obligatorisk i disse tilfælde.

Reglen skal forstås på den måde, at gruppessøgsmålet – stadig med forbehold for bestemmelsens sidste led – ikke kan hæves eller afvises, uden at gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppessøgsmålet, forinden har modtaget underretning om, at der er opstået spørgsmål om at hæve eller afvise sagen. I forhold til retsplejelovens almindelige regler er der således reelt tale om, at muligheden for at hæve eller afvise sagen suspenderes, indtil gruppemedlemmerne har modtaget underretning og haft tid til at reagere herpå.

Som eksempler på reglens anvendelse kan nævnes tilfælde, hvor grupperepræsentanten vil hæve sagen,

eller hvor grupperepræsentanten udebliver, og der derfor opstår spørgsmål om at afvise sagen.

Underretningen giver bl.a. gruppemedlemmerne mulighed for at overveje, om de vil anmode om udpegning af en ny grupperepræsentant, jf. forslaget til § 254 e, stk. 3. Underretningen giver endvidere gruppemedlemmerne mulighed for at forberede sig på, hvis de ønsker det, og hvis gruppessøgsmålet faktisk hæves eller afvises, i givet fald at fortsætte forfølgningen af deres krav efter reglerne om individuelle søgsmål, jf. forslaget til § 254 g, stk. 2.

Sidste led i det foreslåede stk. 1, 1. pkt., giver mulighed for at hæve eller afvise sagen uden forudgående underretning af gruppemedlemmerne, hvis underretning er åbenbart overflødig.

Som eksempel kan nævnes, at sagen afvises af grunde, som må antages ikke at kunne afhjælpes, eksempelvis manglende retlig interesse eller manglende værmeting i Danmark.

Efter *2. pkt.* kan retten bestemme, at gruppemedlemmerne skal underrettes i andre tilfælde, herunder når der opstår spørgsmål om at godkende et forlig.

Denne regel giver retten en skønsmæssig beføjelse til at bestemme, at gruppemedlemmerne skal underrettes om andre væsentlige forhold end sagens ophævelse eller afvisning, som er omfattet af *1. pkt.* Reglen nævner udtrykkeligt tilfælde, hvor der opstår spørgsmål om at godkende et forlig, dvs. hvor grupperepræsentanten og modparten anmoder retten om at godkende et forlig i medfør af den foreslåede regel i § 254 h. Andre eksempler på reglens anvendelse kan være tilfælde, hvor grupperepræsentanten frafalder påstande eller anbringer af afgørende betydning for et eller flere gruppemedlemmers krav, eller hvis der synes at være opstået en interessemodsatning mellem grupperepræsentanten og et eller flere gruppemedlemmer.

Underretning efter § 254 g, stk. 1, kan være en underretning af alle gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppessøgsmålet. Underretningen kan imidlertid også være en underretning af kun visse gruppemedlemmer, hvis underretning af de øvrige er åbenbart overflødig (*1. pkt.*) eller ikke relevant (*2. pkt.*). Som eksempler kan nævnes, at der er opstået spørgsmål om at hæve, afvise eller forlige sagen for så vidt angår visse gruppemedlemmers krav. Det skal dog understreges, at eksempelvis et forlig om visse gruppemedlemmers krav også kan have betydning for gruppemedlemmer, der ikke er omfattet af forliget, og at det derfor kan være relevant også at underrette gruppemedlemmer, der ikke er omfattet af forliget.

3. pkt. indeholder en henvisning til reglerne i § 254 e, stk. 9, 2.-5. pkt. Retten bestemmer således underret-

ningens form og indhold og kan pålægge grupperepræsentanten at foretage underretningen, og grupperepræsentanten afholder foreløbig udgifterne ved underretningen, jf. nærmere bemærkningerne til § 254 e, stk. 9. Det bemærkes dog, at ved underretning efter § 254 g kan der være tale om underretning af gruppe-medlemmer, hvis identitet allerede er kendt. Underretning bør i disse tilfælde normalt ske ved individuel meddelelse til hvert gruppe-medlem, eventuelt via en e-postadresse, som gruppe-medlemmet har oplyst i forbindelse med tilmeldingen til gruppesøgsmålet.

Stk. 2 angår tilfælde, hvor et gruppesøgsmål hæves eller afvises, og giver mulighed for, at et gruppe-medlem, der er omfattet af gruppesøgsmålet, kan indtræde som part for så vidt angår sit eget krav og videreføre sagen efter reglerne om individuelle søgsmål.

Reglen er begrundet i procesbesparende hensyn. Hvis et gruppesøgsmål hæves eller afvises, uden at kravene i sagen er retskraftigt afgjort, kan hvert gruppe-medlem under alle omstændigheder anlægge individuel retssag om sit eget krav. Hvis et sådant individuelt søgsmål anlægges hurtigt, vil der normalt ikke være forældelsesmæssige problemer, eftersom gruppesøgsmålet vil have afbrudt forældelse, og den forældelsesafbrydende virkning bevares, hvis der hurtigt efter gruppesøgsmålets bortfald tages (nye) retslige skridt til at forfølge kravet. Et sådant individuelt søgsmål vil imidlertid være et helt nyt søgsmål, hvor sagen processuelt starter helt forfra.

Det foreslås derfor, at et gruppe-medlem ved skriftlig meddelelse til retten inden 4 uger efter, at gruppesøgsmålet er hævet eller afvist, skal kunne indtræde som part og – for så vidt angår sine egne krav – videreføre det hidtidige gruppesøgsmål som et individuelt søgsmål. Der er tale om en særlig lovbestemt processuel succession, hvor det indtrædende gruppe-medlem overtager sagen i den stand, hvori den befandt sig, før den blev hævet eller afvist. Hvis forberedelsen er afsluttet, giver det forhold, at gruppe-medlemmet er indtrådt som part, ikke videre adgang til at fremkomme med nye påstande, anbringender eller beviser end ellers, jf. retsplejelovens §§ 358 og 363 (som affattet fra den 1. januar 2007, jf. lov nr. 538 af 8. juni 2006).

Adgangen til at indtræde som part gælder, hvor gruppesøgsmålet hæves eller afvises, herunder hvor gruppesøgsmålet hæves eller afvises for visse gruppe-medlemmers vedkommende. Adgangen til at indtræde som part gælder endvidere, hvis retten i medfør af den foreslåede regel i § 254 e, stk. 4, 2. pkt., bestemmer, at et krav ikke skal være omfattet af gruppesøgsmålet. Efter omstændighederne vil rettens bestemmelse herom kunne være foranlediget af en anmodning fra det

pågældende gruppe-medlem, som er fremsat netop med henblik på, at gruppe-medlemmet i medfør af den foreslåede regel i § 254 g, stk. 2, kan videreføre sagen om sit eget krav efter reglerne om individuelle søgsmål.

Den foreslåede § 254 g angår gruppesøgsmål, hvor fristen for at tilmelde sig henholdsvis frameldte sig gruppesøgsmålet er udløbet. Bestemmelsen angår således ikke tilfælde, hvor et muligt gruppesøgsmål afvises på grund af mangler ved stævningen, eller fordi betingelserne for at føre sagen som gruppesøgsmål ikke er opfyldt. Bestemmelsen omfatter heller ikke tilfælde, hvor et godkendt gruppesøgsmål hæves eller afvises forud for udløbet af fristen for at tilmelde sig eller framelde sig gruppesøgsmålet, f.eks. fordi en krævet sikkerhed efter § 254 e, stk. 2, ikke stilles.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.7 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 254 h

Den foreslåede bestemmelse indeholder regler om forligsmæssig afslutning af sagen.

Grupperepræsentantens lovbestemte repræsentation af gruppe-medlemmerne giver ikke grupperepræsentanten kompetence til på egen hånd at indgå forlig om gruppe-medlemmernes krav, hverken indenretsligt eller udenretsligt.

Derimod foreslås det, at forlig, som grupperepræsentanten indgår om krav, der er omfattet af gruppesøgsmålet, opnår gyldighed, når forliget er godkendt af retten, jf. *1. pkt.* Om et krav er omfattet af gruppesøgsmålet, afhænger af rettens bestemmelse efter den foreslåede § 254 e, stk. 4.

At forliget opnår gyldighed, vil sige, at det opnår aftaleretlig gyldighed som en bindende aftale mellem de gruppe-medlemmer, der er omfattet af forliget, og modparten. Forliget opnår derimod ikke bindende virkning (retskraft) som en dom. Principielt kan der derfor – som ved andre indenretslige eller udenretslige forlig – fremsættes aftaleretlige ugyldighedsindsigelsers mod forliget.

Retten godkender forliget, medmindre der ved forliget sker usaglig forskelsbehandling af gruppe-medlemmer, eller forliget i øvrigt er åbenbart urimeligt, jf. *2. pkt.* Usaglig forskelsbehandling kan bestå dels i forskellig behandling af gruppe-medlemmer, der på de relevante punkter befinder sig i samme situation, dels i ens behandling af gruppe-medlemmer, der på relevante punkter ikke befinder sig i samme situation. Der er tale om en forholdsvis snæver censurbeføjelse for retten.

Retten kan bestemme, at gruppemedlemmerne skal underrettes om det foreslåede forlig, før retten træffer afgørelse om, hvorvidt forliget kan godkendes, jf. herved forslaget til § 254 g, stk. 2, og bemærkningerne hertil. Retten bestemmer underretningens indhold og kan således f.eks. bestemme, at underretningen udtrykkeligt skal opfordre til at rette henvendelse til retten, hvis det foreslåede forlig giver anledning til indvendinger.

Retten afgørelse om at godkende et forlig kan kræves efter retsplejelovens almindelige regler af ethvert gruppemedlem, der er omfattet af gruppessøgsmålet. Retten afgørelse om ikke at godkende et forlig kan kræves efter retsplejelovens almindelige regler af grupperepræsentanten og gruppens modpart.

Bestemmelsen gælder kun for forlig om de materielle krav, der er omfattet af gruppessøgsmålet.

Grupperepræsentanten og modparten kan indgå forlig om sagsomkostningerne for så vidt angår deres indbyrdes forhold, idet det dog – som i individuelle søgsmål – kan være nødvendigt at tage hensyn til foreliggende retshjælpsforsikringer og fri proces. Et sådant forlig om sagsomkostningerne hverken kan eller skal godkendes af retten og binder kun gruppemedlemmer, der selv tiltræder forliget. Retten vil derfor for så vidt angår gruppemedlemmer, der ikke har tiltrådt et forlig om sagsomkostninger, skulle træffe afgørelse om sagsomkostninger på samme måde, som hvis forliget ikke fandtes, jf. nærmere forslaget til § 254 f, stk. 3, og bemærkningerne hertil. Hermed sikres bl.a., at sagsomkostningerne for gruppemedlemmerne ikke uden deres udtrykkelige samtykke kan overstige de maksima, som gruppemedlemmerne har fået oplyst forud for, at de har tilmeldt sig henholdsvis undladt at framelde sig gruppessøgsmålet.

En anden mulighed er naturligvis, at et forlig mellem grupperepræsentanten og modparten begrænses til at angå de materielle krav i sagen, således at retten i det hele træffer afgørelse om sagsomkostninger på samme måde, som når sagen afsluttes på anden vis.

Et forlig, der er godkendt af retten efter § 254 h, kan på parternes – dvs. grupperepræsentantens og modpartens – fælles anmodning indføres i retsbogen som et retsforlig, jf. retsplejelovens § 270. Et forlig, der er godkendt af retten efter § 254 h, kan imidlertid også, hvis parterne ønsker det, indgås som et udenretsligt forlig.

Gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppessøgsmålet, skal underrettes om rettens godkendelse af et forlig, jf. 3. pkt.

4. pkt. indeholder en henvisning til reglerne i § 254 e, stk. 9, 2.-5. pkt. Retten bestemmer således underret-

ningens form og indhold og kan pålægge grupperepræsentanten at foretage underretningen, og grupperepræsentanten afholder foreløbig udgifterne ved underretningen, jf. nærmere bemærkningerne til § 254 e, stk. 9. Det bemærkes dog, at ved underretning efter § 254 g kan der være tale om underretning af gruppemedlemmer, hvis identitet allerede er kendt. Underretning bør i disse tilfælde normalt ske ved individuel meddelelse til hvert gruppemedlem, eventuelt via en e-postadresse, som gruppemedlemmet har oplyst i forbindelse med tilmeldingen til gruppessøgsmålet.

Det bemærkes, at der uafhængig af den foreslåede § 254 h efter almindelige formueretlige regler kan indgås forlig om krav, der er omfattet af gruppessøgsmålet. Uafhængig af retssagen kan ethvert gruppemedlem således indgå forlig om sit eget krav, og der er heller ikke noget til hinder for, at et eller flere gruppemedlemmer særskilt – dvs. uafhængig af tilmeldingen til gruppessøgsmålet – giver grupperepræsentanten fuldmagt til på deres vegne at indgå forlig om krav, der tilkommer de pågældende gruppemedlemmer. Forlig, der indgås på grundlag af en sådan særskilt bemyndigelse fra de pågældende gruppemedlemmers side, skal ikke godkendes af retten.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.9 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 254 i

Den foreslåede bestemmelse 1. pkt. fastslår rettens forpligtelse til at underrette gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppessøgsmålet, om sagens afgørelse. Bestemmelsen er begrundet i, at en dom har bindende virkning (retskraft) for disse gruppemedlemmer, jf. forslaget til § 254 f, stk. 2. Parterne (dvs. grupperepræsentanten og gruppens modpart, jf. forslaget til § 254 f, stk. 1) modtager en fuldstændig udskrift af dommen efter retsplejelovens almindelige regler.

2. pkt. indeholder en henvisning til reglerne i § 254 e, stk. 9, 2. og 3. pkt. Retten bestemmer således selv det nærmere indhold af underretningen om sagens afgørelse, men underretningen skal som minimum indeholde domskonklusionen. Retten kan medtage mere af dommen, f.eks. præmisserne, hvis det konkret forekommer hensigtsmæssigt. Hvis dommen ikke er særligt omfattende, og/eller hvis gruppessøgsmålet ikke omfatter særligt mange personer, kan retten også vælge at meddele gruppemedlemmerne en fuldstændig udskrift af dommen. Det forudsættes, at den fuldstændige dom offentliggøres på rettens netsted på internettet, eventuelt med udeladelse af fortrolige oplysninger, og at retten i forbindelse med underretningen orienterer de enkelte gruppemedlemmer om, hvor den

fuldstændige dom kan fås, herunder på rettens netsted på internettet. Kendskab til den fuldstændige dom er bl.a. nødvendig ved eventuelle overvejelser om anke.

Retten bestemmer endvidere, hvorledes underretningen skal ske. Underretningens form vil bl.a. afhænge af, om gruppessøgsmålet er afgrænset ved gruppe-medlemmernes tilmelding eller framelding. Har gruppe-medlemmerne tilmeldt sig gruppessøgsmålet, vil det således være muligt for retten at rette direkte henvendelse til gruppe-medlemmerne, eventuelt ved anvendelse af en e-postadresse, som gruppe-medlemmerne har oplyst ved tilmelding til søgsmålet. Omfatter gruppessøgsmålet derimod de gruppe-medlemmer, der ikke har frameldt sig gruppessøgsmålet, må underretningen om fornødent ske ved offentlig bekendtgørelse.

Efter 3. pkt. meddeler retten efter anmodning gruppe-medlemmer, der er omfattet af gruppessøgsmålet, en ekstraktudskrift af dommen. Disse gruppe-medlemmer kan således i forlængelse af rettens underretning om sagens afgørelse anmode retten om en ekstraktudskrift af dommen. En ekstraktudskrift skal som minimum indeholde domskonklusionen, således at den om nødvendigt kan tjene som grundlag for tvangsfuldbyrdelse. Retten kan medtage mere af dommen, f.eks. præmisserne, hvis det konkret forekommer hensigtsmæssigt. Det foreslås med lovforslagets § 2, nr. 3 (forslag til retsafgiftslovens § 49, stk. 2, nr. 10), at første ekstraktudskrift til et gruppe-medlem af dommen i et gruppe-søgsmål skal være fritaget for betaling af retsafgift.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.7 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 254 j

Den foreslåede bestemmelse indeholder regler om anke af domme i gruppessøgsmål, hvor anken behandles efter reglerne om gruppessøgsmål. Den foreslåede § 254 k indeholder en subsidiær adgang til individuel anke, hvis et gruppe-medlems krav ikke er omfattet af en anke efter den foreslåede § 254 j.

Stk. 1 og 2 angår anke, der iværksættes på vegne af et eller flere gruppe-medlemmer, mens *stk. 3* angår anke, der iværksættes af gruppens modpart mod et eller flere gruppe-medlemmer. *Stk. 4* indeholder fælles regler for ankesager, der behandles efter reglerne om gruppessøgsmål.

Stk. 1 angår anke, der iværksættes af gruppe-repræsentanten. Grupperepræsentanten kan anke hele dommen eller dele af dommen. Grupperepræsentantens anke kan dermed vedrøre alle gruppe-medlemmer, nogle gruppe-medlemmer eller ét gruppe-medlem. Det er i relation til ankebeføjelsen uden betydning, om

grupperepræsentanten selv har krav, der er omfattet af anken.

Når gruppe-repræsentanten anker, finder § 254 e, stk. 5-9, tilsvarende anvendelse. Dette indebærer, at retten fastsætter en frist for tilmelding til eller framelding fra anken (afhængig af, om gruppessøgsmålet blev gennemført efter tilmeldingsmodellen eller frameldingsmodellen i første instans) og kan fastsætte, at tilmelding til anken skal være betinget af sikkerhedsstillelse, medmindre gruppe-medlemmet har en retshjælpsforsikring eller anden forsikring, der dækker omkostninger ved sagen, eller ankesagen opfylder de materielle betingelser for fri proces og gruppe-medlemmet opfylder de økonomiske betingelser for fri proces. Endvidere skal de gruppe-medlemmer, der er omfattet af anken, underrettes om anken, fristen for tilmelding henholdsvis framelding og et eventuel krav om sikkerhedsstillelse som betingelse for tilmelding.

Ankesagen omfatter herefter de gruppe-medlemmer, der tilmelder sig henholdsvis ikke framelder sig anken, og behandles efter reglerne om gruppessøgsmål, jf. nærmere nedenfor om *stk. 4*.

Retten vil efter udløbet af fristen for at tilmelde sig henholdsvis framelde sig anken kunne pålægge gruppe-repræsentanten at stille sikkerhed for sagsomkostninger efter § 253 e, stk. 2, jf. henvisningen til bl.a. denne bestemmelse i *stk. 4*.

Stk. 2 finder anvendelse i de tilfælde, hvor gruppe-repræsentanten ikke anker eller kun anker dele af dommen. I denne situation kan anke iværksættes af enhver, der kan udpeges som gruppe-repræsentant efter § 254 c, stk. 1 og 2. I gruppessøgsmål med tilmelding kan ankestævning således i givet fald indleveres af et medlem af gruppen, af en forening, privat institution eller anden sammenslutning, når søgsmålet falder inden for rammerne af sammenslutningens formål, eller af en offentlig myndighed, der ved lov er bemyndiget til at optræde som gruppe-repræsentant i gruppessøgsmål. I gruppessøgsmål efter frameldingsmodellen kan ankestævning derimod i givet fald kun indleveres af en offentlig myndighed, der ved lov er bemyndiget til at optræde som gruppe-repræsentant, og da der efter lovforslaget kun er én sådan offentlig myndighed (Forbrugerombudsmanden), vil *stk. 2* indtil videre ikke få betydning i gruppessøgsmål efter frameldingsmodellen, hvor Forbrugerombudsmanden i sagens natur vil være udpeget som gruppe-repræsentant i første instans og derfor i givet fald vil anke i medfør af *stk. 1*.

Anke efter *stk. 2* er subsidiær i forhold til anke efter *stk. 1*. En ankestævning, der indleveres af en anden end gruppe-repræsentanten i første instans, kan således

kun omfatte krav, der ikke er omfattet af en eventuel anke fra grupperepræsentantens side.

Anke efter stk. 2 er udtryk for, at grupperepræsentanten i første instans helt eller delvis ikke går videre med sagen, og at en anden ønsker (helt eller delvis) at overtage hvervet som grupperepræsentant. Det foreslås, at de relevante dele af betingelserne for at anlægge et gruppesøgsmål i første instans skal finde tilsvarende anvendelse i denne situation, jf. henvisningen til §§ 254 b, stk. 1, nr. 1, 5 og 7, og 254 e, stk. 1 og stk. 4-9.

Anken skal således omfatte ensartede krav, jf. § 254 b, stk. 1, nr. 1. Dette vil uden videre være tilfældet, hvis ankestævningen alene gentager påstande fra første instans, men da det ikke helt kan udelukkes, at retsplejelovens almindelige regler om nova i ankeinstansen vil kunne give mulighed for at udvide påstandene fra første instans på en sådan måde, at der ikke længet er tale om ensartede krav, er det medtaget som en udtrykkelig betingelse, at der skal være tale om ensartede krav.

Ankebehandling efter reglerne om gruppesøgsmål skal endvidere skønnes at være den bedste måde at behandle kravene på, jf. § 254 b, stk. 1, nr. 5. Denne betingelse vil ikke være opfyldt, hvis anken omfatter en så lille del af de krav, der blev behandlet i første instans, at det vil være mere hensigtsmæssigt, at en ankebehandling sker efter reglerne om individuelle søgsmål. Betingelsen kan også have betydning, hvis der foreligger flere konkurrerende og eventuelt overlappende anker efter stk. 2, jf. herom nedenfor.

Endelig skal der kunne udpeges en grupperepræsentant, jf. § 254 b, stk. 1, nr. 7. Ligesom ved anlæg af gruppesøgsmål i første instans kan det være den, der indgiver ankestævningen, eller en anden, der udpeges som grupperepræsentant, og grupperepræsentanten skal opfylde de samme krav som ved anlæg af gruppesøgsmål i første instans, jf. henvisningen i stk. 4 til bl.a. § 254 c og § 254 e, stk. 2. Der kan således bl.a. stilles krav om sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger, og stilles en krævet sikkerhed ikke, afvises anken.

Hvis betingelserne for anke efter stk. 2 er opfyldt, udpeger retten en grupperepræsentant, jf. henvisningen til § 254 e, stk. 1, og bestemmer, hvilke krav der skal være omfattet af anken, jf. henvisningen til § 254 e, stk. 4. Endvidere finder § 254 e, stk. 5-9, tilsvarende anvendelse. Dette indebærer, at retten fastsætter en frist for tilmelding til eller framelding fra anken (afhængig af, om gruppesøgsmålet blev gennemført efter tilmeldingsmodellen eller frameldingsmodellen i første instans) og kan fastsætte, at tilmelding til anken skal være betinget af sikkerhedsstillelse, medmindre

gruppemedlemmet har en retshjælpsforsikring eller anden forsikring, der dækker omkostninger ved sagen, eller ankesagen opfylder de materielle betingelser for fri proces og gruppemedlemmet opfylder de økonomiske betingelser for fri proces. Endvidere skal de gruppemedlemmer, der er omfattet af anken, underrettes om anken, fristen for tilmelding henholdsvis framelding og et eventuel krav om sikkerhedsstillelse som betingelse for tilmelding.

Ankesagen omfatter herefter de gruppemedlemmer, der tilmelder sig henholdsvis ikke framelder sig anken, og behandles efter reglerne om gruppesøgsmål, jf. nærmere nedenfor om stk. 4.

Det kan forekomme, at flere personer anker under henvisning til stk. 2, og hvis grupperepræsentanten kun har anket dele af dommen, kan det også forekomme, at grupperepræsentanten anker efter stk. 1 samtidig med, at en eller flere personer anker under henvisning til stk. 2. Det følger af henvisningen til § 254 e, stk. 4, at retten kan bestemme, hvilke krav en anke efter § 254 j, stk. 2, skal omfatte, og retten bør her anlægge en helhedsvurdering af, hvad der må antages at være en hensigtsmæssig ankebehandling. Retten kan således afhængig af sagens nærmere omstændigheder f.eks. bestemme, om kun en eller flere anker efter stk. 2 kan fremmes og i givet fald afgrænse dem over for hinanden. Retten kan også afvise alle anker efter stk. 2, hvis det med de fremsatte krav i de respektive anker og de respektive personer, som er på banen som mulige grupperepræsentanter, ikke skønnes muligt at opnå en hensigtsmæssig ankebehandling efter reglerne om gruppesøgsmål. I givet fald står det ethvert gruppemedlem åbent at anke for sit vedkommende efter reglerne om individuelle søgsmål, jf. den foreslåede § 254 k.

Grupperepræsentantens anke efter stk. 1 har forrang for eventuelle anker efter stk. 2, og retten kan kun gribe ind over for en eventuel uhensigtsmæssig afgrænsning af anken fra grupperepræsentantens side ved at gennemføre en udskifning af grupperepræsentanten efter reglerne herom.

Der foreslås ikke nogen forlænget ankefrist, når anke i medfør af stk. 2 iværksættes af en anden end grupperepræsentanten. I praksis vil der således kunne være behov for, at en person, der i givet fald ønsker at iværksætte en sådan anke, inden ankefristens udløb kontakter grupperepræsentanten for at få afklaret, om grupperepræsentanten vil anke.

Stk. 3 bestemmer, at hvis en dom i et gruppesøgsmål ankes af gruppens modpart, behandles anken efter reglerne om gruppesøgsmål. Dette gælder, uanset om modpartens anke vedrører alle, nogle eller ét gruppe-

medlem. Appellantens modpart (indstævnte) er grupprepræsentanten fra første instans, der således fortsat repræsenterer de gruppemedlemmer, hvis krav er omfattet af anken, herunder hvis der kun er tale om ét gruppemedlem. Det er uden betydning, om grupprepræsentanten selv har krav, der er omfattet af anken.

Inden for rammerne af modpartens anke, kan grupprepræsentanten gentage sine påstande fra første instans, uden at der skal gennemføres en tilmeldings- eller frameldingsprocedure, og uden at grupprepræsentanten kan afkræves sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger. I det omfang retsplejelovens almindelige regler om nova i ankeinstansen giver mulighed for det, kan grupprepræsentanten også uden videre fremsætte nye anbringender og føre nye beviser. Ønsker grupprepræsentanten derimod at udvide sine påstande fra første instans, må der gås frem efter stk. 1, jf. § 254 e, stk. 5-9.

Grupprepræsentanten vil kunne udskiftes efter de almindelige regler herom, som også gælder i anken, jf. herved stk. 4.

Stk. 4, 1. pkt., regulerer, hvad det vil sige, at en anke behandles efter reglerne om gruppesøgsmål. Stk. 4 gælder både for grupprepræsentantens anke efter stk. 1, andres anke på vegne af et eller flere gruppemedlemmer efter stk. 2 og modpartens anke efter stk. 3.

Under en sådan anke efter reglerne om gruppesøgsmål finder reglerne om kravene til grupprepræsentanten og om udskiftning af grupprepræsentanten tilsvarende anvendelse, jf. henvisningen til §§ 254 c og 254 e, stk. 2 og 3.

Henvisningen til § 254 e, stk. 2, om sikkerhedsstillelse skal forstås på den måde, at retten (kun) kan træffe bestemmelse om sikkerhedsstillelse i forbindelse med en udpegning af en grupprepræsentant og/eller efter udløbet af en tilmeldings- eller frameldingsfrist efter § 254 e, stk. 6 eller 8. Anker grupprepræsentanten fra første instans efter stk. 1, skal der ikke udpeges nogen grupprepræsentant. Derimod skal der gennemføres en tilmeldings- eller frameldingsprocedure, og der vil derfor efter udløbet af fristen kunne træffes bestemmelse om sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger. Ved anke efter stk. 2 skal der både udpeges en grupprepræsentant og gennemføres en tilmeldings- eller frameldingsprocedure, og der er derfor to muligheder for at træffe bestemmelse om sikkerhedsstillelse. Ved modpartens anke efter stk. 3 kan der derimod ikke træffes bestemmelse om sikkerhedsstillelse. Dog vil der altid kunne træffes bestemmelse om sikkerhedsstillelse, hvis der udpeges en ny grupprepræsentant efter § 254 e, stk. 3.

Retten kan heller ikke i anken træffe bestemmelse om sikkerhedsstillelse for at deltage i et gruppesøgsmål efter frameldingsmodellen.

Under en anke efter reglerne om gruppesøgsmål finder §§ 254 f-254 i endvidere tilsvarende anvendelse.

Parterne i ankesagen er således grupprepræsentanten og gruppens modpart, jf. § 254 f, stk. 1, men rettens afgørelser har bindende virkning (retskraft) for gruppemedlemmer, der er omfattet af en anke efter § 254 j, stk. 1 eller 2, eller hvis krav er omfattet af modpartens anke efter § 254 j, stk. 3.

Med hensyn til sagsomkostninger er det kun gruppemedlemmer, der er omfattet af anken, der kan pålægges sagsomkostninger for ankebehandlingen eller pålægges større sagsomkostninger for behandlingen i tidligere instans end fastsat i den tidligere instans. De samlede sagsomkostninger, som et gruppemedlem pålægges, kan ikke overstige det maksimum, som fremgår af § 254 f, stk. 3.

Opstår der spørgsmål om at hæve eller afvise anken, skal gruppemedlemmer, der er omfattet af en anke efter § 254 j, stk. 1 eller 2, som udgangspunkt underrettes, jf. § 254 g, stk. 1, og hæves eller afvises anken, kan et gruppemedlem, der er omfattet af anken, indtræde som part og videreføre anken for sit vedkommende efter reglerne om individuelle søgsmål, jf. § 254 g, stk. 2.

Reglerne om rettens godkendelse af forlig, jf. § 254 h, finder også tilsvarende anvendelse i ankesager, der behandles efter reglerne om gruppesøgsmål. Den »tilsvarende anvendelse« indebærer, at underretning efter § 254 h, 3. pkt., skal gives til gruppemedlemmer, der er omfattet af en anke efter § 254 j, stk. 1 eller 2, eller hvis krav er omfattet af modpartens anke efter § 254 j, stk. 3.

Endelig finder § 254 i om underretning om sagens afgørelse også tilsvarende anvendelse i ankesager, der behandles efter reglerne om gruppesøgsmål, dvs. underretning skal gives gruppemedlemmer, der er omfattet af en anke efter § 254 j, stk. 1 eller 2, eller hvis krav er omfattet af modpartens anke efter § 254 j, stk. 3.

Stk. 4, 2. pkt., undtager anker, der behandles efter reglerne om gruppesøgsmål, fra 10.000 kr.'s ankebegrænsningen fra byret til landsret, jf. retsplejelovens § 368, stk. 1, 2. pkt. Dette gælder både for grupprepræsentantens anke efter stk. 1, andres anke på vegne af et eller flere gruppemedlemmer efter stk. 2 og modpartens anke efter stk. 3. Uanset ankesagens værdi kræves således ikke Procesbevillingsnævnets tilladelse.

se til anke fra byret til landsret, hvis anken behandles efter reglerne om gruppesøgsmål.

De foreslåede regler i § 254 j finder også anvendelse ved anke til tredje instans, når sagen i anden instans har været behandlet efter reglerne om gruppesøgsmål. Det er en konsekvens af ankebeføjelsen i stk. 2, at enhver, der efter § 254 c, stk. 1 og 2, kan udpeges som grupperepræsentant, også vil have adgang til at søge om tredjeinstansbevilling, hvis grupperepræsentanten ikke eller kun for en del af sagen ansøger om tredjeinstansbevilling.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.10 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 254 k

Den foreslåede bestemmelse indeholder regler om anke af domme i gruppesøgsmål, hvor anken behandles efter reglerne om individuelle søgsmål.

Bestemmelsen giver ethvert gruppemedlem, der er omfattet af gruppesøgsmålet (og som derfor er omfattet af dommens bindende virkning (retskraft)), mulighed for at anke dommen for sit vedkommende efter reglerne om individuelle søgsmål, *forudsat* at gruppemedlemmets krav ikke er omfattet af en anke efter § 254 j.

Adgangen til individuel anke er således subsidiær i forhold til adgangen til anke efter reglerne om gruppesøgsmål.

Ved anke på vegne af medlemmer af gruppen efter § 254 j, stk. 1 og 2, bliver et gruppemedlems krav imidlertid kun omfattet af gruppeanken, hvis gruppemedlemmet selv tilmelder sig henholdsvis underlader at framelde sig, og ethvert gruppemedlem kan derfor frit vælge mellem at tilslutte sig en gruppeanke eller at anke individuelt.

Har modparten anket efter § 254 j, stk. 3, vedrørende det pågældende gruppemedlems krav, kan gruppemedlemmet derimod ikke anke individuelt.

Individuel anke efter § 254 k kan ske indtil 4 uger efter udløbet af den almindelige ankefrist. Formålet med denne forlængelse af ankefristen er at give gruppemedlemmerne mulighed for at afvente og se, om grupperepræsentanten eller andre iværksætter en gruppeanke efter § 254 j, stk. 1 eller 2, før de hver især tager stilling til, om de i benægtende fald vil anke individuelt.

Angår en individuel anke efter § 254 k fra byret til landsret krav, der efter påstanden har en økonomisk værdi af højst 10.000 kr., kræves Procesbevillingsnævnets tilladelse til anke, jf. retsplejelovens § 368,

stk. 1, 2. pkt. Ansøgning om anketilladelse kan indleveres indtil 4 uger efter udløbet af den almindelige frist herfor. Ankesagens værdi i relation til 10.000 kr.'s ankebegrænsningen opgøres i givet fald for det pågældende gruppemedlem (eller for de gruppemedlemmer, som måtte indlevere en fælles ankestævning efter retsplejelovens § 250, jf. herved Højesterets afgørelse gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen 1997 side 835).

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.10 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 11 og 13 (§ 378, stk. 4, og § 696, 1. pkt.)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af, at betegnelsen »domsforhandlingen« ved lov nr. 538 af 8. juni 2006 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Politi- og domstolsreform) blev ændret til »hovedforhandlingen«.

Til nr. 12 (§ 400, stk. 3)

Det foreslås, at et gruppesøgsmål – uanset sagens værdi – ikke skal kunne behandles efter de særlige regler om behandling af krav på højst 50.000 kr. (småsagsproces) i retsplejelovens kapitel 39 (der finder anvendelse fra den 1. januar 2008, jf. § 105, stk. 5, i lov nr. 538 af 8. juni 2006). Parterne kan således heller ikke aftale, at et gruppesøgsmål skal behandles efter reglerne om småsagsproces.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 2

(retsafgiftsloven)

Til nr. 1 og 2 (§ 2)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af, at betegnelsen »domsforhandlingen« ved lov nr. 538 af 8. juni 2006 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Politi- og domstolsreform) blev ændret til »hovedforhandlingen«.

Til nr. 3 (§ 49)

Efter forslaget til retsplejelovens § 254 i, 3. pkt. (lovforslagets § 1, nr. 10), skal retten efter anmodning meddele gruppemedlemmer, der er omfattet af et gruppesøgsmål, en ekstraktudskrift af en dom i gruppesøgsmålet. Det foreslås, at gruppemedlemmerne skal meddeles den første ekstraktudskrift uden afgift.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.7 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

*Til § 3**(lov om Domstolsstyrelsen)*

Efter § 4, stk. 2, i lov om Domstolsstyrelsen beskikkes 1 medlem af Domstolsstyrelsens bestyrelse efter indstilling fra Landsarbejdsrådet. Landsarbejdsrådet blev den 1. juli 2003 erstattet af Beskæftigelsesrådet, jf. lov nr. 416 af 10. juni 2003 om ansvaret for og styringen af den aktive beskæftigelsesindsats. I konsekvens heraf foreslås § 4, stk. 2, i lov om Domstolsstyrelsen ændret, så det udtrykkeligt fremgår, at det pågældende medlem af Domstolsstyrelsens bestyrelse nu beskikkes efter indstilling fra Beskæftigelsesrådet.

*Til §§ 4-7**(markedsføringsloven, lov om finansiel virksomhed, lov om investeringsforeninger mv. og lov om værdipapirhandel mv.)*

Det foreslås, at Forbrugerombudsmanden skal kunne udpeges som grupperepræsentant i gruppesøgsmål. Forslaget har sammenhæng med den foreslåede regel i retsplejelovens § 254 c, stk. 1, nr. 3 (lovforslagets § 1, nr. 10), hvorefter offentlige myndigheder (kun) kan udpeges som grupperepræsentant i et gruppesøgsmål, hvis de ved lov er bemyndiget til det. Formålet med de foreslåede ændringer af markedsføringsloven, lov om finansiel virksomhed, lov om investeringsforeninger mv. og lov om værdipapirhandel mv. er således at give Forbrugerombudsmanden denne lovmæssige bemyndigelse.

Den foreslåede bestemmelse i markedsføringsloven omfatter krav, der falder inden for Forbrugerombudsmandens virksomhed efter markedsføringsloven, dvs. navnlig civilretlige krav, der har sammenhæng med en overtrædelse af bestemmelser i markedsføringsloven,

eksempelvis krav om, at visse nærmere angivne aftalevilkår kendes ugyldige, krav om tilbagebetaling af vederlæg og krav om erstatning. De foreslåede bestemmelser i lov om finansiel virksomhed, lov om investeringsforeninger mv. og lov om værdipapirhandel mv. omfatter tilsvarende krav, som har sammenhæng med handlinger, der strider mod redelig forretningsskik og god praksis efter lov om finansiel virksomhed eller lov om investeringsforeninger mv. eller mod god værdipapirhandelsskik efter lov om værdipapirhandel mv.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

*Til § 8**(ikrafttræden)*

Det foreslås, at loven træder i kraft den 1. januar 2008, jf. *stk. 1*, og at de foreslåede regler om gruppesøgsmål finder anvendelse i sager, der anlægges efter lovens ikrafttræden, jf. *stk. 2*. Den foreslåede henvisningsregel i retsplejelovens § 254, stk. 2 (lovforslagets § 1, nr. 9), kan også anvendes i sager, der verserer ved lovens ikrafttræden.

*Til § 9**(territorial gyldighed)*

Det foreslås, at loven ikke skal gælde for Færøerne og Grønland, men at lovens § 3 (lov om Domstolsstyrelsen) ved kongelig anordning kan sættes i kraft for Færøerne og Grønland, og at lovens §§ 5-7 (ændring af lov om finansiel virksomhed, lov om investeringsforeninger mv. og lov om værdipapirhandel mv.) ved kongelig anordning helt eller delvis kan sættes i kraft for Færøerne og Grønland med de afvigelser, som de særlige færøske eller grønlandske forhold tilsiger.

Lovforslaget sammenholdt med gældende lov

*Gældende formulering**Lovforslaget***§ 1**

I retsplejeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. xxx af 5. oktober 2006, foretages følgende ændringer:

§ 225. Ved Sø- og Handelsretten behandles sager om EF-varemærker, jf. varemærkelovens § 43 a, og sager om EF-design, jf. designlovens § 42.

Stk. 2. Medmindre parterne har aftalt andet, kan endvidere følgende sager anlægges ved Sø- og Handelsretten:

- 1) Internationale sager, hvor fagkundskab til internationale erhvervsforhold har væsentlig betydning,
- 2) sager, hvor Forbrugerombudsmanden er part og anvendelsen af lov om markedsføring eller lov om visse betalingsmidler har væsentlig betydning,
- 3) sager, hvor anvendelsen af varemærkeloven, fællesmærkeloven, designloven, patentloven, lov om brugsmodeller eller lov om beskyttelse af halvlederprodukters udformning (topografi) har væsentlig betydning, og
- 4) sager, hvor anvendelsen af konkurrenceloven har væsentlig betydning.

Stk. 3. Anlægges en sag, der er omfattet af stk. 2, ved byretten, henviser retten efter anmodning fra en part sagen til Sø- og Handelsretten. § 226, stk. 4 og 5, finder tilsvarende anvendelse.

1. I § 225, stk. 3, 2. pkt., ændres »stk. 4 og 5« til: »stk. 3 og 4«.

§ 226. Byretten kan efter anmodning fra en part henvise en sag til behandling ved landsret, hvis sagen er af principiel karakter.

<i>Gældende formulering</i>	<i>Lovforlaget</i>
<p><i>Stk. 2.</i> Byretten kan efter anmodning fra en part henvise en sag til behandling ved landsret, hvis sagen efter indhentet udtalelse fra landsretten findes mest hensigtsmæssigt at kunne behandles i forbindelse med en anden sag, der verserer ved landsretten.</p>	<p>2. § 226, <i>stk. 2</i>, ophæves. Stk. 3-5 bliver herefter <i>stk. 2-4</i>.</p>
<p><i>Stk. 3.</i> Hvis parterne har aftalt, at sagen skal behandles ved byretten, kan henvisning efter <i>stk. 1</i> og <i>2</i> kun ske efter anmodning fra begge parter. Henvisning efter <i>stk. 1</i> og <i>2</i> kan ikke ske i de i kapitel 42, 42 a, 43, 43 a, 43 b og 44 omhandlede sager.</p>	<p>3. I § 226, <i>stk. 3</i>, der bliver <i>stk. 2</i>, udgår i <i>1.</i> og <i>2. pkt.</i> »efter <i>stk. 1</i> og <i>2</i>«.</p>
<p><i>Stk. 4.</i> Anmodning om henvisning efter <i>stk. 1</i> og <i>2</i> skal fremsættes senest i det forberedende møde, jf. § 353, eller, hvis et sådant møde ikke afholdes, senest 4 uger efter rettens meddelelse om, at der ikke skal holdes et forberedende møde. Retten kan dog i særlige tilfælde henvise sagen efter en anmodning, der fremsættes senere, men inden forberedelsens slutning.</p>	<p>4. I § 226, <i>stk. 4</i>, der bliver <i>stk. 3</i>, udgår i <i>1. pkt.</i> »efter <i>stk. 1</i> og <i>2</i>«.</p>
<p><i>Stk. 5.</i> Afgørelse af, om sagen skal henvises eller ikke, træffes ved kendelse. En kendelse, hvorved sagen henvises, kan ikke indbringes for højere ret.</p>	
<p>§ 227. Byretten kan efter anmodning fra en part henvise en sag, hvor fagkundskab til erhvervsforhold er af væsentlig betydning, herunder vedrørende ansættelsesforhold mellem arbejdsgivere og deres ansatte, til behandling ved Sø- og Handelsretten, hvis sagen er af principiel karakter.</p>	
<p><i>Stk. 2.</i> Byretten kan efter anmodning fra en part henvise en sag, hvor fagkundskab til erhvervsforhold er af væsentlig betydning, herunder vedrørende ansættelsesforhold mellem arbejdsgivere og deres ansatte, til behandling ved Sø- og Handelsretten, hvis sagen efter indhentet udtalelse fra Sø- og Handelsretten findes mest hensigtsmæssigt at kunne behandles i forbindelse med en anden sag, der verserer ved Sø- og Handelsretten.</p>	<p>5. § 227, <i>stk. 2</i>, ophæves, og <i>stk. 3</i>, der bliver <i>stk. 2</i>, affattes således: »<i>Stk. 2.</i> Reglerne i § 226, <i>stk. 2-4</i>, finder tilsvarende anvendelse.«</p>
<p><i>Stk. 3.</i> Reglerne i § 226, <i>stk. 3-5</i>, finder tilsvarende anvendelse ved henvisning i medfør af <i>stk. 1</i> og <i>2</i>.</p>	
<p>§ 249. Sagsøgeren kan under én sag fremsætte flere krav mod sagsøgte, såfremt:</p>	

<i>Gældende formulering</i>	<i>Lovforslaget</i>
1) der er værneting for alle kravene her i landet, 2) retten er værneting for ét af kravene, 3) retten er saglig kompetent med hensyn til ét af kravene, og 4) alle kravene kan behandles efter samme processuelle regler.	6. § 249, stk. 2, affattes således: »Stk. 2. Sagsøgte kan under sagen fremsætte modkrav med påstand om dom for modkravet eller en del af dette, såfremt 3) der er værneting for modkravet her i landet eller kravet udspringer af den samme kontrakt eller det samme forhold, som sagsøgerens krav støttes på, og 4) modkravet kan behandles efter samme processuelle regler som sagsøgerens krav.« 7. § 249, stk. 3, 3. pkt., ophæves.
Stk. 2. Sagsøgte kan under sagen fremsætte modkrav med påstand om hel eller delvis frifindelse for sagsøgerens krav eller med påstand om dom for modkravet eller en del af dette, såfremt modkravet kan behandles efter samme processuelle regler som sagsøgerens krav. Selvstændig dom for modkravet kan dog kun gives, såfremt der er værneting for kravet her i landet, eller kravet udspringer af den samme kontrakt eller det samme forhold, som sagsøgerens krav støttes på.	
Stk. 3. Har retten ikke saglig kompetence til at behandle et fremsat krav eller modkrav under en selvstændig sag, kan retten henvise kravet til afgørelse ved den rette domstol, jf. § 232, stk. 2. Retten kan i stedet for at henvise et modkrav til afgørelse ved den rette domstol henvise sagen i sin helhed til afgørelse ved denne. Landsretten kan dog ikke henvise et modkrav eller en sag til afgørelse ved byret.	
Stk. 4. Om inddragelse af nye krav eller modkrav under sagen gælder tillige reglerne om fremsættelse af nye påstande og anbringender.	
§ 254. Retten kan bestemme, at flere sager, der er anlagt ved retten mellem samme eller forskellige parter, skal forhandles i forbindelse med hinanden. Rettens afgørelse herom kan ikke indbringes for højere ret.	8. 1 § 254, 1. pkt., ændres »er anlagt« til: »verserer«. 9. 1 § 254 indsættes som stk. 2: »Stk. 2. Retten kan efter anmodning fra en part henvise en sag i 1. instans til behandling ved en anden ret, hvis sagen efter indhentet udtalelse fra den anden ret findes mest hensigtsmæssigt at kunne behandles i forbindelse med en anden sag, der verserer ved den anden ret, jf. dog § 247, stk. 1. På samme måde kan en landsret henvise en ankesag til behandling ved den anden landsret.«

Gældende formulering

Lovforslaget

10. Efter kapitel 23 indsættes:

»Kapitel 23 a

Grupesøgsmål

§ 254 a. Ensartede krav, som fremsættes på vegne af flere personer, kan behandles under et gruppesøgsmål efter reglerne i dette kapitel.

Stk. 2. Reglerne i dette kapitel gælder ikke for de i kapitel 42, 42 a, 43, 43 a, 43 b, 44 og 88 omhandlede sager.

§ 254 b. Grupesøgsmål kan anlægges, når

- 8) der foreligger ensartede krav som nævnt i § 254 a,
- 9) der er værneting for alle kravene her i landet,
- 10) retten er værneting for ét af kravene,
- 11) retten er saglig kompetent med hensyn til ét af kravene,
- 12) gruppesøgsmål skønnes at være den bedste måde at behandle kravene på,
- 13) gruppe medlemmerne kan identificeres og underrettes om sagen på en hensigtsmæssig måde og
- 14) der kan udpeges en grupperepræsentant, jf. § 254 c.

Stk. 2. Har retten ikke saglig kompetence til at behandle alle kravene under en selvstændig sag, kan retten henvise sagen til afgørelse ved en domstol, der har saglig kompetence til at behandle mindst ét krav.

§ 254 c. Grupesøgsmål føres af en grupperepræsentant på gruppens vegne. Grupperepræsentanten udpeges af retten. Som grupperepræsentant kan, jf. dog stk. 2, udpeges

- 4) et medlem af gruppen,
- 5) en forening, privat institution eller anden sammenslutning, når søgsmålet falder inden for rammerne af sammenslutningens formål, eller
- 6) en offentlig myndighed, der ved lov er bemyndiget til det.

*Gældende formulering**Lovforslaget*

Stk. 2. I gruppessøgsmål efter § 254 e, stk. 8, kan som grupperepræsentant kun udpeges en offentlig myndighed, der ved lov er bemyndiget til det.

Stk. 3. Grupperepræsentanten skal være i stand til at varetage gruppemedlemmernes interesser under sagen.

Stk. 4. Adgangen til at være grupperepræsentant ophører ikke alene af den grund, at der efter sagens anlæg sker forandringer i de omstændigheder, der er nævnt i stk. 1.

§ 254 d. Gruppessøgsmål anlægges ved indlevering af stævning til retten, jf. § 348. Stævningen kan indleveres af enhver, der efter § 254 c, stk. 1, kan udpeges som grupperepræsentant. Ud over, hvad der fremgår af § 348, skal stævningen indeholde

- 4) en beskrivelse af gruppen,
- 5) oplysninger om, hvordan gruppemedlemmerne kan identificeres og underrettes om sagen, og
- 6) et forslag til grupperepræsentant, der er villig til at påtage sig hvervet.

Stk. 2. Opfylder stævningen ikke kravene i stk. 1, og er den herefter uegnet til at danne grundlag for sagens behandling, finder § 349 tilsvarende anvendelse.

§ 254 e. Retten udpeger en grupperepræsentant, hvis betingelserne i §§ 254 b og 254 c er opfyldt.

Stk. 2. Retten kan i forbindelse med udpegningen af grupperepræsentanten og/eller efter udløbet af fristen for at tilmelde sig henholdsvis framelde sig gruppessøgsmålet, jf. stk. 6 og 8, bestemme, at grupperepræsentanten skal stille sikkerhed for de sagsomkostninger, grupperepræsentanten kan blive pålagt at betale til modparten. Sikkerhedens art og størrelse fastsættes af retten. Stilles sikkerheden ikke, og udpeges der ikke en anden grupperepræsentant, afvises sagen.

*Gældende formulering**Lovforslaget*

Stk. 3. Retten kan senere udpege en ny gruppe-repræsentant, hvis det er påkrævet. I gruppe-søgsmål med tilmelding, jf. stk. 6, skal retten tage stilling til, om det er påkrævet at udpege en ny grupperepræsentant, hvis mindst halvdelen af de gruppemedlemmer, der har tilmeldt sig gruppesøgsmålet, anmoder herom og anmodningen er ledsaget af et forslag til ny grupperepræsentant, der er villig til at påtage sig hvervet.

Stk. 4. Retten fastlægger rammen for gruppesøgsmålet. Retten kan senere ændre rammen, hvis det er påkrævet.

Stk. 5. Gruppessøgsmålet omfatter de gruppe-medlemmer, der har tilmeldt sig gruppesøgsmålet, jf. stk. 6 og 7, medmindre retten bestemmer, at gruppesøgsmålet skal omfatte de gruppemedlemmer, der ikke har frameldt sig gruppesøgsmålet, jf. stk. 8.

Stk. 6. Retten fastsætter en frist for ved skriftlig meddelelse at tilmelde sig gruppesøgsmålet. Retten bestemmer, hvortil tilmelding skal ske. Retten kan undtagelsesvis tillade, at tilmelding sker efter fristens udløb, hvis særlige grunde taler for det.

Stk. 7. Retten kan bestemme, at tilmelding til gruppesøgsmålet skal være betinget af, at gruppe-medlemmet stiller en af retten fastsat sikkerhed for sagsomkostninger, medmindre gruppe-medlemmet har en retshjælpsforsikring eller anden forsikring, der dækker omkostninger ved sagen, eller gruppesøgsmålet opfylder betingelserne for fri proces efter §§ 327-329 og gruppemedlemmet opfylder de økonomiske betingelser efter § 325. Justitsministeren meddeler efter ansøgning fra grupperepræsentanten, om gruppesøgsmålet opfylder betingelserne for fri proces efter §§ 328 og 329. § 327, stk. 4, 2. og 3. pkt., § 328, stk. 5, 2. pkt., og § 329, 3. pkt., finder tilsvarende anvendelse.

*Gældende formulering**Lovforslaget*

Stk. 8. Såfremt gruppessøgsmålet vedrører krav, hvor det er klart, at kravene på grund af deres ringe størrelse almindeligvis ikke kan forventes fremmet ved individuelle søgsmål, og det må antages, at et gruppessøgsmål med tilmelding ikke vil være en hensigtsmæssig måde at behandle kravene på, kan retten efter anmodning fra grupperepræsentanten bestemme, at gruppessøgsmålet skal omfatte de gruppemedlemmer, der ikke har frameldt sig gruppessøgsmålet. Retten fastsætter en frist for ved skriftlig meddelelse at framelde sig gruppessøgsmålet. Retten bestemmer, hvortil framelding skal ske. Retten kan undtagelsesvis tillade, at framelding sker efter fristens udløb, hvis særlige grunde taler for det.

Stk. 9. De personer, hvis krav falder inden for rammen af gruppessøgsmålet, skal underrettes om de i stk. 1-8 nævnte forhold og om retsvirkningerne af at tilmelde sig henholdsvis framelde sig gruppessøgsmålet. Underretningen gives på den måde, som retten bestemmer. Retten kan bestemme, at underretningen helt eller delvis skal ske ved offentlig bekendtgørelse. Retten kan pålægge grupperepræsentanten at foretage underretningen. Udgifterne ved underretningen betales foreløbig af grupperepræsentanten.

§ 254 f. Som parter i gruppessøgsmålet anses grupperepræsentanten og gruppens modpart.

Stk. 2. Rettens afgørelser i gruppessøgsmålet har bindende virkning for de gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppessøgsmålet. Med hensyn til afgørelser om modkrav gælder dette dog kun krav, som udspringer af den samme kontrakt eller det samme forhold, som gruppemedlemmernes krav støttes på. I gruppessøgsmål efter § 254 e, stk. 8, har rettens afgørelser kun bindende virkning for gruppemedlemmer, der ved kravets fremsættelse kunne have været sagsøgt her i landet vedrørende det pågældende krav.

Stk. 3. Et gruppemedlem kan pålægges at betale sagsomkostninger til modparten og/eller grupperepræsentanten. Ved afgørelser efter 1. pkt. går modpartens krav forud for grupperepræsentantens. Gruppemedlemmet kan højst pålægges at betale sagsomkostninger med et beløb som fastsat i medfør af § 254 e, stk. 7, med tillæg af beløb, der gennem retssagen kommer gruppemedlemmet til gode.

*Gældende formulering**Lovforslaget*

Stk. 4. I det omfang sagsomkostninger, der pålægges et gruppemedlem, som opfylder de økonomiske betingelser efter § 325, ikke er dækket af en retshjælpsforsikring eller anden forsikring, betales sagsomkostningerne af statskassen, hvis gruppesøgsmålet opfylder betingelserne for fri proces i §§ 327-329, dog højst med et beløb som fastsat i medfør af § 254 e, stk. 7.

Stk. 5. Reglerne i §§ 298, 300, 301, stk. 1, 302, 305 og 344, stk. 2, 2. pkt., jf. 1. pkt., finder tilsvarende anvendelse for gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppesøgsmålet.

§ 254 g. Opstår der spørgsmål om at hæve eller afvise gruppesøgsmålet, skal gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppesøgsmålet, underrettes, medmindre underretning er åbenbart overflødig. Retten kan bestemme, at der skal ske underretning i andre tilfælde, herunder når der opstår spørgsmål om at godkende et forlig. Reglerne i § 254 e, stk. 9, 2.-5. pkt., finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Såfremt gruppesøgsmålet hæves eller afvises, kan et gruppemedlem, der er omfattet af gruppesøgsmålet, ved skriftlig meddelelse til retten inden 4 uger indtræde som part for så vidt angår den pågældendes krav og videreføre sagen efter reglerne om individuelle søgsmål. Det samme gælder, hvis retten i medfør § 254 e, stk. 4, 2. pkt., bestemmer, at et krav ikke skal være omfattet af gruppesøgsmålet.

§ 254 h. Forlig, som grupperepræsentanten indgår om krav, der er omfattet af gruppesøgsmålet, opnår gyldighed, når forliget er godkendt af retten. Retten godkender forliget, medmindre der ved forliget sker usaglig forskelsbehandling af gruppemedlemmer, eller forliget i øvrigt er åbenbart urimeligt. Gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppesøgsmålet, skal underrettes om rettens godkendelse af et forlig. Reglerne i § 254 e, stk. 9, 2.-5. pkt., finder tilsvarende anvendelse.

*Gældende formulering**Lovforslaget*

§ 254 i. Retten underretter gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppessøgsmålet, om sagens afgørelse. Reglerne i § 254 e, stk. 9, 2. og 3. pkt., finder tilsvarende anvendelse. Retten meddeler efter anmodning gruppemedlemmer, der er omfattet af gruppessøgsmålet, en ekstraktudskrift af dommen.

§ 254 j. Ankes en dom i et gruppessøgsmål af grupperepræsentanten, finder § 254 e, stk. 5-9, tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Anker grupperepræsentanten ikke, kan anke iværksættes af enhver, der efter § 254 c, stk. 1 og 2, kan udpeges som grupperepræsentant, og §§ 254 b, stk. 1, nr. 1, 5 og 7, og 254 e, stk. 1 og stk. 4-9, finder tilsvarende anvendelse. Anker grupperepræsentanten en del af en dom, finder 1. pkt. anvendelse på de øvrige dele af dommen.

Stk. 3. Ankes en dom i et gruppessøgsmål af gruppens modpart, behandles anken efter reglerne om gruppessøgsmål.

Stk. 4. Reglerne i §§ 254 c, 254 e, stk. 2 og 3, og 254 f-254 i finder tilsvarende anvendelse under anken. Reglerne i § 368, stk. 1, 2. pkt., og stk. 2, finder ikke anvendelse.

§ 254 k. Et gruppemedlem, der er omfattet af gruppessøgsmålet, og hvis krav ikke er omfattet af en anke efter § 254 j, kan anke en dom i et gruppessøgsmål for så vidt angår den pågældendes krav. Anke eller ansøgning om anketilladelse anses som rettidig, såfremt ankestævningen eller ansøgningen om anketilladelse indleveres senest 4 uger efter udløbet af den almindelige frist herfor.«

§ 378. Retten bestemmer, om forberedelsen af anken skal fortsætte ved udveksling af yderligere processkrifter eller afholdelse af retsmøder, eller om forberedelsen skal slutes, og sagen straks berammes til hovedforhandling. Bestemmelserne i § 376, stk. 3 og 4, finder tilsvarende anvendelse med hensyn til indlevering af yderligere processkrifter. De trufne bestemmelser kan senere ændres.

<i>Gældende formulering</i>	<i>Lovforslaget</i>
<p><i>Stk. 2.</i> Retten kan pålægge en part at indlevere et processkrift inden en af retten fastsat frist. Såfremt et processkrift ikke indleveres rettidigt, finder reglerne i § 386 tilsvarende anvendelse.</p>	
<p><i>Stk. 3.</i> Retten kan tillade, at en part eller rettergangsfuldmægtig deltager i et forberedende møde ved anvendelse af telekommunikation, medmindre sådan deltagelse er uhensigtsmæssig.</p>	
<p><i>Stk. 4.</i> Afholdes et forberedende møde, kan retten bestemme, at hovedforhandlingen skal foregå i tilslutning til dette, såfremt parterne er enige herom, eller sagen findes tilstrækkeligt oplyst og også i øvrigt egnet til straks at domsforhandles.</p>	<p>11. I § 378, stk. 4, ændres »domsforhandles« til: »hovedforhandles«.</p>
<p>§ 400. Reglerne i dette kapitel anvendes på byretssager, herunder boligretssager, om følgende krav:</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 1) Krav, der ikke har økonomisk værdi, eller som har en økonomisk værdi af højst 50.000 kr. 2) Krav, hvor parterne, efter at tvisten er opstået, aftaler, at reglerne i dette kapitel skal finde anvendelse. I sager mellem erhvervsdrivende om forhold, der vedrører parternes erhverv, kan sådan aftale dog også indgås, før tvisten er opstået. 	
<p><i>Stk. 2.</i> Parterne kan, efter at tvisten er opstået, aftale, at en sag, der er omfattet af stk. 1, nr. 1, ikke skal behandles efter reglerne i dette kapitel.</p>	
<p><i>Stk. 3.</i> Reglerne i dette kapitel gælder ikke for de i kapitel 42, 42 a, 43, 43 a, 43 b, 44 og 88 omhandlede sager.</p>	<p>12. I § 400, stk. 3, indsættes efter »kapitel«: »23 a.«.</p>

Gældende formulering

§ 696. Domsforhandling skal med hensyn til alle i kongeriget begåede forbrydelser i reglen foregå ved den ret, i hvis kreds handlingen er foretaget. Udkræves flere handlinger til forbrydelsens begreb, er den ret værneting, i hvis kreds den sidste af dem er foretaget. Udgør flere i forskellige retskredse foretagne strafbare handlinger, som hver især ville begrunde værneting efter foranstående regler, tilsammen én forbrydelse, eller er en forbrydelse begået på grænsen af flere retskredse, eller er det uvist, i hvilken af flere bestemte retskredse en forbrydelse er begået, kan forfølgning ske ved en hvilken som helst af de retter, om hvilke der på grund af de angivne omstændigheder opstår spørgsmål.

Lovforlaget

13. I § 696, 1. pkt., ændres »Domsforhandling« til: »Hovedforhandling«.

§ 2

I lov om retsafgifter, jf. lovbekendtgørelse nr. 936 af 8. september 2006, foretages følgende ændringer:

§ 2. For sager, som angår penge eller penges værd, og hvor værdien overstiger 50.000 kr., betales afgift for domsforhandlingen eller for skriftlig behandling, der træder i stedet herfor.

Stk. 2. Afgiften efter stk. 1 udgør 750 kr. med tillæg af 1,2 pct. af den del af værdien, der overstiger 50.000 kr.

Stk. 3. Afgiften efter stk. 1 kan højst udgøre 75.000 kr. I sager, der angår prøvelse af myndighedsudøvelse, eller som er omfattet af retsplejelovens § 327, stk. 1, nr. 2 eller 3, kan afgiften efter stk. 1 dog højst udgøre 2.000 kr.

Stk. 4. Afgiften efter stk. 1 skal betales ved fastsættelsen af tidspunktet for domsforhandlingen, dog tidligst 3 måneder før domsforhandlingen. Afgiftspligten efter stk. 1 bortfalder, hvis der serlest 6 uger før domsforhandlingen gives retten meddelelse om, at sagen er bortfaldet.

Stk. 5. I sager, der afgøres uden mundtlig domsforhandling, skal afgiften efter stk. 1 betales, når der træffes beslutning om skriftlig behandling. Afgiftspligten efter stk. 1 bortfalder, hvis der inden indleveringen af det sidste procedureindlæg gives retten meddelelse om, at sagen er bortfaldet.

1. I § 2 ændres i stk. 1 og 3 steder i stk. 4 »domsforhandlingen« til: »hovedforhandlingen«.

2. I § 2, stk. 5, 1. pkt., ændres »domsforhandling« til: »hovedforhandling«.

Gældende formulering

Stk. 6. I sager, der afsluttes uden dom, ved udeblivelsesdom eller ved, at en part tager bekræftende til genmæle, tilbagebetales en tredjedel, dog mindst 500 kr., af afgiften efter stk. 1.

§ 49. Afgiftsfri er attester, afskrifter, udskrifter, genparter, fotokopier eller lignende, der bestilles af:

- 1) En part i en sag til brug for denne, for så vidt sagen er afgiftsfri i medfør af § 12, stk. 1, nr. 1-6, § 12, stk. 2, § 51, stk. 1, eller § 55, nr. 1, eller parten er fritaget for afgift i medfør af § 13, stk. 1, § 51, stk. 2, eller § 55, nr. 2.
- 2) En rekvirent af en fogedforretning til brug for denne, når forretningen er afgiftsfri i medfør af § 20, nr. 1-6.
- 3) Sigtede eller tiltalte under en straffesag, hvor ret til at få udskrift særligt er hjemlet ham i retsplejeloven uden for bestemmelsen i nævnte lovs § 729 d eller er tillagt ham ved beslutning af retten eller dennes formand.
- 4) En bobestyrer til dennes brug ved behandlingen af et dødsbo.

Stk. 2. Uden afgift udfærdiges endvidere:

- 1) Første udskrift til parterne af en retsafgørelse eller et retsforlig i en borgerlig retssag.
- 2) Første udskrift til parterne af en retsafgørelse eller et retsforlig vedrørende borgerlige krav i en offentlig straffesag.
- 3) Første udskrift til rekvirenten af en notarialforretning.
- 4) Første domsudskrift til beskikket advokat eller beskikket forsvarer.
- 5) Attest om, hvorvidt dommen i en ægteskabs-sag er anket.
- 6) Første udskrift eller attest til en rekvirent af en fogedforretning, når rekvirenten i henhold til retsplejelovens § 492, stk. 2, ikke har givet møde under forretningen.
- 7) Straffeattester.
- 8) Fotokopier af salgsopstilling udfærdiget til brug ved tvangsauktion over fast ejendom.
- 9) Første attest i dødsboer, der ikke behandles ved bobestyrer.

Lovforslaget

Gældende formulering

Lovforslaget

3. 1 § 49, stk. 2, indsættes som nr. 10:
 »10) Første ekstraktudskrift af en dom i et gruppesøgsmål til gruppe-medlemmer, der er omfattet af gruppesøgsmålet.«

§ 3

I lov nr. 401 af 26. juni 1998 om Domstolsstyrelsen, som ændret ved § 29 i lov nr. 388 af 30. maj 2000, § 1 i lov nr. 1156 af 19. december 2003 og § 2 i lov nr. 552 af 24. juni 2006, foretages følgende ændring:

§ 4. Bestyrelsen består af en højesteretsdommer, to landsdommere, to byretsdommere, en repræsentant for det øvrige juridiske personale ved domstolene, to repræsentanter for det administrative personale ved domstolene, en advokat og to medlemmer med særlig ledelsesmæssig og samfundsmæssig indsigt.

Stk. 2. Justitsministeren beskikker samtlige medlemmer af bestyrelsen. Højesteretsdommeren beskikkes efter indstilling fra Højesteret. De to landsdommere beskikkes efter indstilling fra henholdsvis Østre Landsret og Vestre Landsret. Advokaten beskikkes efter indstilling fra Advokatrådet. De to medlemmer med særlig ledelsesmæssig og samfundsmæssig indsigt beskikkes efter indstilling fra henholdsvis Landsarbejdsrådet og Rektorkollegiet.

Stk. 3. Justitsministeren fastlægger efter forhandling med henholdsvis Den Danske Dommerforening, Dommerfuldmægtigforeningen samt Politiets og Domstolenes Tjenestemandforening og HK-Landsklubben Dommerkontoerne fremgangsmåden ved indstilling af de to byretsdommere, repræsentanten for det øvrige juridiske personale og de to repræsentanter for det administrative personale ved domstolene.

Stk. 4. Medlemmer af Folketinget, regionsråd og kommunalbestyrelser kan ikke være medlemmer af bestyrelsen.

Stk. 5. § 12 i lov om ligestilling af kvinder og mænd gælder ikke ved indstilling til Domstolsstyrelsens bestyrelse.

Stk. 6. Medlemmeme beskikkes for 4 år. Genbeskikkelse kan finde sted.

1. 1 § 4, stk. 2, 5. pkt., ændres »Landsarbejdsrådet« til: »Beskæftigelsesrådet«.

<i>Gældende formulering</i>	<i>Lovforslaget</i>
<p><i>Stk. 7.</i> Der beskikkes en suppleant for hvert af bestyrelsens medlemmer. Stk. 2-6 finder tilsvarende anvendelse.</p>	
<p><i>Stk. 8.</i> Repræsentanten for det øvrige juridiske personale og de to repræsentanter for det administrative personale samt deres suppleanter er beskyttet mod afskedigelse og anden forringelse af forholdene på samme måde som tillidsrepræsentanter inden for vedkommende eller tilsvarende område.</p>	
<p><i>Stk. 9.</i> Bestyrelsen vælger selv sin formand.</p>	
<p><i>Stk. 10.</i> Domstolsstyrelsens direktør deltager i bestyrelsens møder, medmindre bestyrelsen undtagelsesvis træffer anden bestemmelse.</p>	
	<p>§ 4</p>
	<p>I lov nr. 1389 af 21. december 2005 om markedsføring, som ændret ved § 102 i lov nr. 538 af 8. juni 2006, foretages følgende ændring:</p>
<p>§ 28. Dersom en flerhed af forbrugere i forbindelse med overtrædelse af bestemmelserne i denne lov har ensartede krav på erstatning, kan Forbrugerombudsmanden på begæring indtale kravene under ét.</p>	<p>1. I § 28 indsættes som <i>stk. 2</i>: <i>»Stk. 2.</i> Forbrugerombudsmanden kan udpeges som grupperepræsentant i et gruppesøgsmål, jf. retsplejelovens kapitel 23 a.«</p>
	<p>§ 5</p>
	<p>I lov om finansiel virksomhed, jf. lovbekendtgørelse nr. 286 af 4. april 2006, som ændret ved § 1 i lov nr. 527 af 7. juni 2006, foretages følgende ændring:</p>
<p>§ 348. Forbrugerombudsmanden kan anlægge sag om forbud og påbud vedrørende handlinger, der strider mod redelig forretningsskik og god praksis, jf. § 43, stk. 1 og 2. Markedsføringslovens § 13, stk. 1, og § 14, stk. 1, finder tilsvarende anvendelse på sager anlagt af Forbrugerombudsmanden efter denne bestemmelse.</p>	<p>1. I § 348, <i>stk. 1</i>, indsættes som <i>3. pkt.</i>: <i>»Forbrugerombudsmanden kan udpeges som grupperepræsentant i et gruppesøgsmål, jf. retsplejelovens kapitel 23 a.«</i></p>
<p><i>Stk. 2.</i> - - -</p>	
	<p>§ 6</p>
	<p>I lov om investeringsforeninger og specialforeninger samt andre kollektive investeringsordninger m.v., jf. lovbekendtgørelse nr. 55 af 31. januar 2006, foretages følgende ændring:</p>

Gældende formulering	Lovforslaget
<p>§ 120. Forbrugerombudsmanden kan anlægge sag om forbud og påbud vedrørende handlinger, der strider mod redelig forretningsskik og god praksis, jf. § 18. Markedsføringslovens § 13, stk. 1, og § 14, stk. 1, finder tilsvarende anvendelse på sager anlagt af Forbrugerombudsmanden efter denne bestemmelse.</p> <p>Stk. 2. - - -</p>	<p>1. I § 120, stk. 1, indsættes som 3. pkt.:</p> <p>»Forbrugerombudsmanden kan udpeges som grupperepræsentant i et gruppesøgsmål, jf. retsplejelovens kapitel 23 a.«</p>
<p>§ 3. Enhver værdipapirhandel skal udføres på en redelig måde og i overensstemmelse med god værdipapirhandelsskik. Finanstilsynet kan give påbud om berigtigelse af forhold, der er i strid med 1. pkt.</p> <p>Stk. 2. Økonomi- og erhvervsministeren fastsætter nærmere regler om god værdipapirhandelsskik.</p> <p>Stk. 3. Forbrugerombudsmanden kan anlægge sag om forbud og påbud vedrørende overtrædelser af regler om god værdipapirhandelsskik, jf. stk. 1, og regler udstedt efter stk. 2. Markedsføringslovens § 13, stk. 1, og § 14, stk. 1, finder tilsvarende anvendelse på sager anlagt af Forbrugerombudsmanden efter denne bestemmelse.</p>	<p>§ 7</p> <p>I lov om værdipapirhandel m.v., jf. lovbeholdtgørelse nr. 479 af 1. juni 2006, som ændret ved § 2 i lov nr. 527 af 7. juni 2006, foretages følgende ændring:</p> <p>1. I § 3, stk. 3, indsættes som 3. pkt.:</p> <p>»Forbrugerombudsmanden kan udpeges som grupperepræsentant i et gruppesøgsmål, jf. retsplejelovens kapitel 23 a.«</p>

Miniordbog

Bruttogrupperdefinition

Benyttes i bogen om den definition af gruppen, der indeholdes i rammen. Personer omfattet af bruttogrupperdefinitionen kan deltage i et tilmeldingssøgsmål ved tilmelding og vil deltage i et frameldingssøgsmål, hvis de ikke framelder sig.

Bruttogruppen

Principielt det samme som gruppen, men da udtrykket gruppen ikke altid benyttes konsekvent i loven og forarbejderne, benyttes udtrykket bruttogruppen i bogen som betegnelse for alle, der er omfattet af bruttogrupperdefinitionen, eller – løsere – i et forslag eller udkast til rammen. I et godkendt tilmeldingssøgsmål omfatter bruttogruppen således alle, der kan tilmelde sig gruppessøgsmålet, uanset om de faktisk tilmelder sig, og i et godkendt frameldingssøgsmål omfatter bruttogruppen også de, der framelder sig. Sammenlign nettogruppen.

Bruttogruppermedlem

Et medlem af bruttogruppen.

Deltager

Benyttes i bogen om et gruppermedlem, der har tilmeldt sig et tilmeldingssøgsmål eller har undladt at framelde sig et frameldingssøgsmål og således er omfattet deraf. Det er således det samme som et nettogruppermedlem. Der er lidt slør i definitionen, idet det kan forekomme, at nogen uberettiget har tilmeldt sig, og således fremstår som deltager uden at opfylde betingelserne for deltagelse. Det kan skyldes, at vedkommende ikke er bruttogruppermedlem, eller at tilmeldingen hindres af særlige årsager, f.eks. litispendsvirkningen af en verserende sag. Loven har ikke en kort betegnelse for en deltager, men benytter udtrykket »gruppermedlem, der er omfattet af gruppessøgsmålet«. Der er det samme slør i lovens udtryk.

Efterframelding

Framelding efter fristens udløb, hvilket kræver rettens tilladelse.

Eftertilmelding

Tilmelding efter fristens udløb, hvilket kræver rettens tilladelse.

Framelding

Meddelelse fra et bruttogruppermedlem om, at vedkommende ikke vil deltage i et godkendt frameldingssøgsmål.

Frameldingssøgsmål

Et godkendt gruppessøgsmål, hvor retten efter retsplejelovens § 254 e, stk. 8, har bestemt, at gruppessøgsmålet skal omfatte de gruppe-medlemmer, der ikke har frameldt sig.

Godkendt

Et godkendt gruppessøgsmål er et gruppessøgsmål, hvor retten har fundet, at betingelserne for anlæg af gruppessøgsmål, jf. retsplejelovens §§ 254 b og 254 c, er opfyldt, og derfor har udpeget gruppere-præsentant, jf. retsplejelovens § 254 e, stk. 1.

Gruppeanke

Anke af dommen i et gruppessøgsmål, såfremt også anken behandles efter reglerne om gruppessøgsmål.

Gruppedefinition

Det samme som bruttogrupperdefinition.

Gruppedlem

Lovens betegnelse for det, der ovenfor er kaldt bruttogruppermedlem, altså enhver person, hvis krav falder inden for rammen af gruppessøgsmålet, jf. retsplejelovens § 254 e, stk. 9, uanset om vedkommende er deltager. Både loven og forarbejderne, navnlig Betænkningen, benytter dog undertiden udtrykket upræcist i betydningen nettogruppermedlem (=deltager).

Gruppen

Lovens betegnelse for det, der ovenfor er kaldet bruttogruppen, altså alle gruppe-medlemmer. Undertiden bruges udtrykket dog upræcist i betydningen nettogruppen.

Grupperepræsentant

Den, der af retten er udpeget til at føre gruppessøgsmålet på deltagerens vegne, jf. retsplejelovens § 254 c, stk. 1,1. pkt., der dog bruger udtrykket »på gruppens vegne«.

Gruppessøgsmål

Et kollektivt søgsmål i henhold til retsplejelovens kapitel 23 a. Til-lige betegnelse for kollektive søgsmål efter lignende regler i andre lande.

Miniordbog

Kravsbeskrivelse

Den del af rammen, der mere eller mindre præcist beskriver, hvilke gruppemedlemmerne tilkommende krav, der vil være omfattet af gruppessøgsmålet, for så vidt gruppemedlemmerne bliver deltagere ved tilmelding eller manglende framelding.

Kravstiller

Benyttes i bogen som betegnelse for en person med et krav, der kan gøres gældende ved at deltage i et gruppessøgsmål eller som sagsøger i et individuelt, evt. kumuleret søgsmål. Udtrykket omfatter således såvel deltagere i et gruppessøgsmål som sagsøgere.

Nettogruppemedlem

Et bruttogruppemedlem, der har tilmeldt sig et godkendt tilmeldingssøgsmål, eller har undladt at framelde sig et godkendt frameldingssøgsmål. Det samme som deltager.

Nettgruppen

Alle nettogruppemedlemmer (alle deltagere).

Opt-in

Kort betegnelse, der benyttes i forbindelse med gruppessøgsmål, som er kendetegnet ved, at deltagerne er de bruttogruppemedlemmer, der har benyttet sig af retten til at tilmelde sig, dvs. et tilmeldingssøgsmål.

Opt-out

Kort betegnelse, der benyttes i forbindelse med gruppessøgsmål, som er kendetegnet ved, at deltagerne er de bruttogruppemedlemmer, der ikke har benyttet sig af retten til at framelde sig, dvs. et frameldingssøgsmål.

Person

Gruppessøgsmål angår efter retsplejelovens § 254 a, stk. 1, ensartede krav, som fremsættes på vegne af flere personer. Personer betyder her enhver med partsevne, herunder boer, juridiske personer og offentligretlige enheder.

Rammen

Den af retten efter retsplejelovens § 254 e, stk. 4, fastsatte afgrænsning af de personer og de krav, der vil være omfattet af gruppessøgsmålet, hvis de pågældende tilmelder sig eller undlader at framelde sig. Rammen består af en bruttogruppedefinition og en kravsbeskrivelse.

Rammeindskrænkning

En rammeændring, hvorved visse personer og/eller visse krav ikke længere skal være omfattet af rammen.

Rammeudvidelse

En rammeændring, hvorved yderligere personer og disses krav, eller evt. alene yderligere krav, skal være omfattet af rammen.

Rammeændring

En af retten efter retsplejelovens § 254 e fastsat ændring i rammen, Det kan være en rammeindskrænkning, en rammeudvidelse eller en kombination heraf.

Til-gode-beløb

Benyttes i bogen som betegnelse for et omkostningsbeløb, som en deltager i henhold til retsplejelovens § 254 f, stk. 3, in fine, pålægges at betale i sagsomkostninger ud over en evt. sikkerhedsstillelse eller et surrogat herfor, og som kan rummes inden for »beløb, der gennem retssagen kommer gruppemedlemmet til gode«.

Til-gode-reglen

Benyttes i bogen som kort betegnelse for reglen om, at en deltager kan pålægges at betale til-gode-beløbet i sagsomkostninger.

Tilmelding

Meddelelse fra et bruttogruppemedlem om, at vedkommende ønsker at deltage i et tilmeldingssøgsmål. Herefter er pågældende deltager. Der er lidt slør i definitionen, idet det kan tænkes, at også nogen, der ikke er bruttogruppemedlem, uberettiget tilmelder sig.

Tilmeldingssøgsmål

Gruppessøgsmål, hvor retten ikke har bestemt, at gruppessøgsmålet skal være et frameldingssøgsmål, og bruttogruppemedlemmer, der ønsker at være omfattet, derfor skal tilmelde sig.

Åbningsunderretning

Den underretning af bruttogruppen, der foretages i henhold til retsplejelovens § 254 e, stk. 9, med oplysning om bl.a. rammen, om hvem, der er grupperepræsentant, om der er tale om et tilmeldingssøgsmål eller et frameldingssøgsmål, om der i et tilmeldingssøgsmål kræves sikkerhedsstillelse, og om der i så fald er opnået fri proces til gruppessøgsmålet, om retsvirkningerne af tilmelding eller framelding og om fristen herfor.

Domsregister

U1982.256Ø:	25	U2003.1581H:	26
U1982.788H:	26	U2004.317H:	26
U1993.757H:	26	U2004.382H:	27
U1996.68H:	26	U2004.622V:	27
U1996.756H:	152	U2004.1568H:	27
U1996.1345H:	207	U2004.2134H:	27
U1996.1360H:	28	U2005.2134H:	27
U1997.1702H:	26	U2005.2969SH:	55, 58, 125
U1998.800H:	26	U2006.244H:	197
U1998.1669H:	26	U2006.252H:	197
U1999.36H:	27	U2006.1314V:	198
U1999.868H:	28	U2007.303Ø:	198
U1999.1196H:	26	U2007.788H:	27
U1999.2011H:	27	U2007.1956V:	198
U2000.1575H:	36f	U2007.1967V:	198
U2002.249H:	26	U2007.2001V:	198
U2002.2067H:	52	U2007.2170H:	27, 45 ff, 52, 67, 74, 81
U2003.1241H:	26		

Stikordsregister

- Advokat 25, 35, 52, 64, 66, 71 f, 98, 100, 126 f, 128, 147, 153, 167 ff, 170, 202, 204
- Advokatpålæg 165
- Afvisning 50, 73, 75, 78, 87, 131, 144 f, 150, 165 ff, 179, 181, 185, 187
- Alternativer til gruppesøgsmål 19, 47 ff, 85
- Anerkendelsessøgsmål 39, 43 f, 76 f, 79, 196
- Anke
- deltagers 104 f, 150, 164, 172, 201, 220, 225, 232 ff
 - ekstraordinær 235
 - grupperepræsentantens 93, 103 ff, 201, 219 ff
 - modpartens 91, 106, 114, 129, 166, 200, 206, 225 ff
 - potentiel grupperepræsentants 104 f, 140, 201, 219 f, 222 ff
- Ankefrist 94, 233
- Annoncering 58 f, 67, 118
- Bedste behandlingsmåde 19, 38, 47 ff, 86, 110, 158 f, 220, 223 f
- Bekræftende til genmæle 156, 164, 175 f, 231
- Betingelse
- for gruppesøgsmål 27, 41 ff, 83 ff
 - for tilmelding 128, 175
 - for villighedserklæring 64 f, 109, 122
- Biintervention 48, 54, 143, 152 f
- Civilstyrelsen 112 ff, 227, 234
- Class action 23, 69
- Databeskyttelse Se Persondatabeskyttelse
- Deltager 20 f, 31 f, 67, 140 ff
- Dispositionsret 140 f
- Dokumentationskrav 88 ff, 116, 124 f, 126 f, 130, 132
- Domstolsstyrelsen 60, 117 f
- Edition 143 f, 151, 230
- Efterframelding 33, 132, 138 f, 149, 179, 237
- Eftertilmelding 33, 132, 135 ff, 179, 186, 237
- Elektronisk kommunikation 88, 126 f, 128 f, 178
- Ensartede krav 26, 39, 42 ff, 155
- Erstatningskrav mod grupperepræsentanten 147
- Fakultativ processuel skadevirkning Se Processuel skadevirkning
- Forbrugerombudsmanden 23, 35, 54 f, 66, 72, 74, 91, 109, 121 ff, 156 f, 189, 192
- Forbrugerrådet 23, 25, 35, 66
- Forbud 54
- Foreninger 36 ff, 62 f, 66 f, 70 f, 72 ff, 81, 156, 160, 206, 223, 236
- Forhåndstilsagn om tilmelding 127 f
- Forlig 93, 103, 133, 141 f, 165, 172 ff, 196, 232, 238
- Forligsskitse 174
- Forlods behandling af spørgsmål 26, 43, 50, 143, 151, 155, 184
- Forvaltningssager 28, 41
- Forældelse 29, 50, 52 f, 76 ff, 85, 134, 137 f
- Frafald af påstande eller anbringender 177, 223

Stikordsregister

- Framelding 33, 75, 119 ff
Frameldingsfrist 116, 126, 238
 Se tillige Efterframelding
Frameldingssøgsmål 22, 33, 35, 38,
 81 f, 119 ff, 132 f, 149, 157,
 185 ff, 190, 219, 237
Fri proces
 – anke 221 f, 226 f
 – individuelt 52, 88, 91, 95 f,
 101 ff, 111 ff, 116, 199
 – kollektivt til sagen 86, 95 f,
 101 ff, 111 ff, 116
 – til grupperepræsentanten 115
Frister Se Ankefrist,
 Frameldingsfrist, Tilmeldingsfrist
 og Sikkerhedsstillelse, frist for
Fuldbyrdelse 194, 106, 128, 150,
 188 f
Fuldbyrdsfrist 94, 104 f, 199 f,
 224
Fuldmagt 128 f, 174 f, 189

Godkendelse 36, 67, 86 f, 224, 236
Gruppedefinition 32, 38 f, 56, 61 f,
 66, 70 f, 84, 88 ff, 116, 124 f, 129,
 162
 Se tillige Rammen
Grupperepræsentant
 – betingelser for at blive 35 ff, 63 f,
 229
 – klage over 146 f, 165
 Se tillige Erstatningskrav mod
 grupperepræsentanten
 – udpegning 35, 73, 220, 224, 236
 – udskiftning 58, 60, 94 f, 112,
 146 f, 160, 164 ff, 169, 171, 177,
 179, 205, 220, 226, 229, 231, 236

Hafnia-sagen 36 f
Henvisning til anden ret 19, 26,
 49 f, 151
Hjemmeside 60, 68 f, 70, 117 f,
 178, 188, 205 f

Hovedforhandling 164, 181 ff
Hovedintervention 143, 152
Hævelse af sagen 107, 139, 142,
 148, 150, 162 f, 169 ff, 231

Identifikation af
 gruppemedlemmer 55 ff, 70, 73,
 84, 121
Individuel videreførelse af
 gruppesøgsmålet 80, 144 f, 158,
 162 f, 170 f
Inhabilitet 181 f

Klage Se Grupperepræsentant,
 klage over
Kontraanke 201, 227 f
Konvertering til individuelt
 søgsmål 79 f, 87
Krav, begrebet 42 f
Kravsbeskrivelse 38 f, 74, 116
 Se tillige Rammen
Kravstiller 20 f
Kundeliste 59, 122 f
Kære 87, 93, 103, 106, 116, 142,
 146, 167, 173, 200, 202, 207 f,
 235 ff

Litispendensvirkning 23, 75, 130 f,
 135, 137, 157 f, 163, 224
Lukkede døre 182 f

Mail Se Elektronisk
 kommunikation
Mandatar 20, 48, 52, 54
Materiel dispositionsret Se
 Dispositionsret
Medieomtale 55, 57 ff, 63, 68, 70,
 178, 204
Modkrav 49, 85, 109, 125 f, 139,
 153 ff, 159, 164, 169, 171, 206,
 230
Morarente Se Renter af krav

- Ne bis in idem 20
Norsk ret 19, 23, 31, 33 f, 56, 87,
133, 157, 159, 174, 205
Nova 151, 177, 219
- Offentlige myndigheder 22, 50, 68,
74, 235
Opt-in Se Tilmelding
Opt-out Se Framelding
- Partslignende stilling 144, 182 ff,
230
Person 47
Persondatabeskyttelse 71 f
Pressen Se Medicomtale
Pro bono 25
Procesaftale 52 f, 85
Procesbevillingsnævnet 106, 114,
207 f, 212 f, 218
Procesrente Se Renter af krav
Processuel skadevirkning 143 f
Præjudikatsværdi 47, 50, 52, 153
Prækclusion 130
Prøvesag 26, 48, 50
Påstand 42, 74, 155
 Se tillige Anerkendelsessøgsmål
- Rammen 30, 32, 38 ff, 116, 129,
158 ff, 219 f
– fastlæggelse af 32, 39, 61 ff, 85,
87 ff, 224, 236
– indskrænkning af 32 f, 87, 107,
133, 144 f, 147 f, 158 f, 177,
179, 186, 237
– udkast til 39
– udvidelse af 32 f, 159 ff, 186, 237
Registrering 59, 62, 69 f, 124
Renter
– af krav 74, 134
– af sagsomkostninger 93, 99,
103 f, 106, 197 ff
– af sikkerhedsstillelse 97
Res judicata 20, 47, 157 f
- Retsafgift 78, 80 ff
Retshjælpsforsikring 52, 88, 91,
95 f, 98 ff, 116
Retskraft 20, 28, 50, 52, 117, 131,
153 f, 157 f, 163, 172, 230
 Se tillige Litispændensvirkning,
 Ne bis in idem og Res Judicata
- Sagsomkostninger 28, 51 f, 90 f, 94,
95, 103, 106, 118, 142, 145, 148 f,
159, 162 f, 166, 176, 190 ff
Sagsøger 73 f, 84, 87, 127, 134,
142 f, 186
Sambehandling af sager 19, 25 f,
45, 48 f, 54, 143, 151, 160, 218,
234
Sammenslutning Se Forening
Sekretariat 71, 204, 206
Sikkerhedsstillelse
– deltagernes 29, 33, 37, 64, 87, 92,
95 ff, 116, 131 f, 141 f, 145, 190,
192, 221 f, 237
– frigivelse af 94 f, 197
– frist for 111, 131 f
– grupperepræsentantens 29, 37,
64, 90 ff, 116, 145, 166 ff, 179,
190, 220 f, 225 f, 237
– i anken 220 ff, 225
– surrogater for 33, 96 ff, 131 f,
141 f
Skattesager 28, 41
Sponsor 25, 52, 204
Stævning 39, 42, 73, 76 ff, 80
Subjektiv kumulation 19, 48, 51
Succession 140 f, 166
Surrogater for sikkerhedsstillelse Se
 under Sikkerhedsstillelse samt
 Retshjælpsforsikring og Fri
 proces
Svarskrift 83, 148
Svensk ret 23, 31, 33 ff, 56, 205
Syn og skøn 143 f, 151
Søgsmålskompetence 46 f, 74, 81

Stikordsregister

- Til-gode-beløb Se Til-gode-reglen
Til-gode-reglen 96, 100, 190 ff, 222
Tilkendegivelse 171 f, 185 f, 231
Tilmelding 33, 119 ff
 Se tillige Uberettiget tilmelding
Tilmeldingsfrist 116, 126, 237
Se tillige Eftertilmelding
Tilmeldingsrunde, ny 33, 93, 103,
 159 ff, 179, 219
Tilmeldingssøgsmål 33, 38, 81 f,
 119 ff, 147 ff, 186, 219, 237
Tredjeinstansbevilling 91, 94, 107
Tåstrup Sø-sagen 27, 45 ff
- Uberettiget tilmelding 33 f, 62, 87,
 107, 124, 129 f
Udeblivelse 35, 167 ff, 230
Udenlandske gruppemedlemmer
 63, 154
Udsættelse på anden sag 26, 45,
 50 f, 53, 218, 234
Udtræden af gruppesøgsmålet 133,
 147 ff, 161, 220, 234
- Undergruppe 34
Underretning
– af deltagerne 149 f, 158, 163 f,
 166 ff, 171, 172 f, 176 ff, 179,
 187, 204, 230
– af gruppen 178 ff
 Se tillige Identifikation af
 gruppemedlemmer og
 Åbningsunderretning
– af modparten 84 ff, 132 f, 147,
 166
Uprocesbare krav 22, 24, 109, 120
- Varemærker 69 f
Vidne 182, 184 f
Voldgift 130 f
- Åbningsunderretning 40, 55 ff,
 59 f, 64, 67 f, 71, 73, 85 ff, 98,
 102, 110 ff, 122, 132, 145, 159,
 179, 204, 219, 225, 233